

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ - ୨)

108 Upanishad (Vol – 2)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ପୂର୍ବାଭାଷ



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାତାପିତୃଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ମହାଗଣପତୟେ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ସରସ୍ୱତ୍ୟେ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦପୁରୁଷାୟ ନମଃ ।

୧୪ ଅପ୍ରେଲ, ୨୦୨୧, ଏବେ ମଧ୍ୟ କୋଭିଡ ମହାମାରୀର ପ୍ରକୋପ ଜାରି ରହିଛି, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ କଟକଣା ବଳବତ୍ତର ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସ୍କୁଲ, କଲେଜ ଓ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନ ବନ୍ଦ ରହିଛି । ଏ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ବିଶେଷ କିଛି କାମ ନାହିଁ । "ଉକ୍ ବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର ଓ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାପରେ, ପାଠକମାନେ ଅନ୍ୟ “ପ୍ରାଚୀନ ସାଂସ୍କୃତିକ ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ” ମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ; ବିଶେଷଭାବରେ "ଉପନିଷଦ" ମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବାକୁ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ ଆସିଥିଲା । ତେଣୁ ମୋର ଆଗାମୀ ପ୍ରକଳ୍ପ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରାଥମିକତା ହୋଇଗଲା, ଓ ଏହା ଉପରେ କାମ କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଏଥର ଚିନ୍ତାକଳି ଯେ, ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତର ଲୋକେ ସମ୍ମିଳିତହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟକଲେ ଏହା ସୁନ୍ଦର ଓ ସହଜ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କଲି, ଏହାକୁ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଶେଷରେ ୧୫ ଜଣିଆ ଏକ ଦଳଗଠନ ହୋଇପାରିଲା । କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ସମୟର ଅଭାବରୁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାଥାଇ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇପାରିନଥିଲେ ।

"ଉପନିଷଦ"କୁ "ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ" କୁହାଯାଏ, ଏହା ବିଶେଷକରି ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ବିଷୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲେଖାଯାଇଛି, ତଥା ଏହା "ବେଦ"ର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ଅଟେ । "ଉପନିଷଦ" ରଚନା କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏହାଥିଲା ଯେ, - ଯେଉଁମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଦ ପଠନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ବିଷୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାଅଛି, ସେମାନେ ଏହାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନା କରିପାରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ମହାପୁରୁଷମାନେ ବେଦରୁ ଏହାର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ମାନଙ୍କୁ "ଉପନିଷଦ"ରେ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହାକୁହାଯାଏ ଯେ, ଖ୍ରୀ.ପୂ ୭୦୦ରୁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କର ରଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଅନେକ "ଉପନିଷଦ" ରଚନା କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବୈଦିକ ସମାଜ କେବଳ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି କେବଳ ବେଦରୁ, ସେଇମାନଙ୍କୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି ।

୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦ" ଏକ ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକକୁ ଆଧାରକରି ଏହି "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି "ଉପନିଷଦ" ରହିଅଛି । ଏଥିରେ ସମୁଦାୟ ୨୦୪୨ 'ପୁଷ୍ପା', ୭୬୭୯ 'ମନ୍ତ୍ର', ୩୩୪୭୭ 'ଧାଡ଼ି', ୧୫୮୩୬୭ 'ଶବ୍ଦ' ଓ ୧୦୯୫୬୦୩ 'ଅକ୍ଷର' ରହିଅଛି । ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ଝେବ ସାଇଟ୍ ରେ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ।

"ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ରୂପାନ୍ତରିତ ସରିବା ପରେ, ଏହା ଠିକ୍ ରେ ରୂପାନ୍ତର ହେଲା କି ନାହିଁ, ତାହାର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (ପ୍ରୁଫ୍-ରିଡ଼ିଙ୍ଗ୍) ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୂଳ ଦସ୍ତାବେଜ ସଙ୍ଗରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ଦସ୍ତାବେଜର ଯାଞ୍ଚ କରିବାପାଇଁ, ୧୫ ଜଣ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଦ୍ଧିକରଣ କାମରେ ଲାଗିଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ, ଶ୍ରୀମତୀ ସସ୍ମିତା ମହାପାତ୍ର (ଭୁବନେଶ୍ୱର), ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା (ସମ୍ବଲପୁର), ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା), ଶ୍ରୀ ଶିଶିର କୁମାର ବିଷୋୟୀ (ଗଞ୍ଜାମ), ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ମୟ ମିଶ୍ର (ମୟୂରଭଞ୍ଜ), ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର (ବଲାଙ୍ଗୀର), ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ (ଗଞ୍ଜାମ), ଶ୍ରୀ ଓମ ପ୍ରକାଶ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା), ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ (ଗଞ୍ଜାମ), ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ (ଦେବଗଡ଼), ଓ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ପରିଡ଼ା (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ।

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର (ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା) ଏହାର ଉପଦେଷ୍ଟା ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରାଇଥିଲେ । ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ସମସ୍ତ ଯୋଗଦାନକାରୀ ସଦସ୍ୟ ମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଉପଦେଷ୍ଟ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ସୁଧାରୀକରଣ ସର୍ବଦା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ରହିବ ।

ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ପାଇଁ ଏହି ପୁସ୍ତକ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି । ଆଶାକରୁଛି ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା, ଭାରତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତି - ଚେନ୍ନାଇ, ତାମିଲନାଡୁ, ଭାରତ ।



ଉତ୍ସର୍ଗ



ଏହି ପୁସ୍ତକ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସମସ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସେବାରେ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ବଶମ୍ଭୁତ

ସଂପାଦକ

ନିବେଦନ



ଏହି ପୁସ୍ତକ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ"ଟି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି ଓ ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ରୂପରେ ମୁକ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଏହାର କୌଣସି ବ୍ୟାପାରୀକରଣ ନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ । ଯଦି କେହି ଏହାର ପ୍ରକାଶନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସଂପାଦକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସଂପାଦକ,



ଯଦକ୍ଷରପଦଭ୍ରଷ୍ଟଂ ମାତ୍ରାହିନଂ ତୁ ଯଦ୍-ଭବେତ୍ ।
ତତ୍-ସର୍ବ ଶ୍ଯମତାଂ ଦେବ ନରାୟଣ ନମୋଽସ୍ତୁତେ ॥
ବିସର୍ଗବିମୁମାତ୍ରାଣି ପଦପାଦାକ୍ଷରାଣି ଚ ।
ନୁ୍ୟନାନି ଚାତିରିକ୍ତାନି ଶ୍ଯମସ୍ତୁ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଓମ୍ ତତ୍ ସତ୍ । ସର୍ବମ୍ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣାମସ୍ତୁ ।
ଓମ୍ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।



Sources ସୂତ୍ର	"ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ରୂପାନ୍ତର କରିବାପାଇଁ ଏକ ଅତି ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । • ପୁସ୍ତକ ନାମ - ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ • କର୍ତ୍ତା - ଶ୍ରୀମଦ ନାରାୟଣ ରାମ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ - "କାବ୍ୟତୀର୍ଥ" • ପ୍ରକାଶିତ ବର୍ଷ - ୧୯୪୮, ଶକାବ୍ଦ - ୧୮୭୦ । • ପ୍ରକାଶକ - ନିର୍ଣ୍ଣୟସାଗର ମୁଦ୍ରଣାଳୟ, ବମ୍ବେ (ମୁମ୍ବାଇ) । • www.sanskritdocuments.org • www.archive.org
Send Corrections to ଭୁଲ ସୁଧାର ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ	prakash@scholarshoppe.com
Site access ୱେବ ସାଇଟ୍	www.scholarshoppe.com/veda-odia/

ଏହି 'ଦସ୍ତାବିଜ ବା ପୁସ୍ତକ'ଟି ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଡିଜିଟାଲ୍ ରୂପାନ୍ତର ଅଟେ ।



ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଉପଦେଷ୍ଟା



ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା,

ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

astrosant@gmail.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading)



ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ
ଘୋଡ଼ାମାରି ଗଡ଼, ସାନଖେମୁଣ୍ଡି,
ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା
sesanirbhaya@gmail.com



ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା
ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ପରିଷଦ,
ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା
klpandajsg@gmail.com



ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର
ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା
mehertaranisen1@gmail.com



ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ରନ୍ଧା ଶତପଥୀ
ଦେବଗଡ଼, ଓଡ଼ିଶା
kumuda.youngindia@gmail.com

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗରୂପାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜାବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା



ସୂଚୀପତ୍ର



ଅଧ୍ୟାୟ ଉପନିଷଦ	177	ସାବିତ୍ରୀ ଉପନିଷଦ	94
ଅକ୍ଷି ଉପନିଷଦ	130	ଶୁକରହସ୍ୟ ଉପନିଷଦ	103
ଆତ୍ମବୋଧ ଉପନିଷଦ	14	ଋଦ ଉପନିଷଦ	113
ଆତ୍ମ ଉପନିଷଦ	206	ସୁବାଲ ଉପନିଷଦ	138
ବଜ୍ରସୂଚିକା ଉପନିଷଦ	25	ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉପନିଷଦ	212
ଏକାକ୍ଷର ଉପନିଷଦ	126		
ଗର୍ଭ ଉପନିଷଦ	117		
ମହା ଉପନିଷଦ	29		
ମନ୍ତ୍ରିକ ଉପନିଷଦ	155		
ମୁଦ୍ଗଲ ଉପନିଷଦ	20		
ମୁକ୍ତିକା ଉପନିଷଦ	187		
ନିରାଲମ୍ବ ଉପନିଷଦ	159		
ପୈଙ୍ଗଲ ଉପନିଷଦ	164		
ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର ଉପନିଷଦ	216		
ଶାରୀରକ ଉପନିଷଦ	122		
ସର୍ବସାର ଉପନିଷଦ	98		

ସାମାନ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Minor Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଆତ୍ମବୋଧ ଉପନିଷଦ

(Atmabodhohanisat / Atmabodha Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଆତ୍ମବୋଧୋପନିଷତ୍ / ଆତ୍ମପ୍ରବୋଧୋପନିଷତ୍ / ଆତ୍ମବୋଧ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥଃ ଆତ୍ମବୋଧୋପନିଷତ୍ ॥

ଶ୍ରୀମନ୍ନାରାୟଣାକାରମଣ୍ଡାକ୍ଷରମହାଶୟମ୍ ।

ସ୍ୱମାତ୍ରାନ୍ତରାତ୍ମାସିଦ୍ଧିମାତ୍ମବୋଧଂ ହରିଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ବାଞ୍ଛେ ମନସୀତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ପ୍ରତ୍ୟଗାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୁଷଂ ପ୍ରଣବସ୍ୱରୂପଂ ଅକାର ଭକାରୋ
ମକାର ଇତି ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ପ୍ରଣବଂ ତଦେତଦୋମିତି ।
ୟମୁକ୍ତା ମୁଚ୍ୟତେ ଯୋଗୀ ଜନ୍ମସଂସାରବନ୍ଧନାତ୍ ।
ଓଁ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାଧାରାୟ ତସ୍ମାତ୍ ଓଁ ନମୋ ନାରାୟଣାୟେତି
ମନ୍ତ୍ରୋପାସକୋ ବୈକୁଣ୍ଠଭୁବନଂ ଗମିଷ୍ୟତି ।
ଅଥ ଯଦିଦଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ତସ୍ମାତ୍ତତ୍ତତାତ୍ମମାତ୍ରଂ ଦୀପବତ୍-ପ୍ରକାଶମ୍
ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟା ଦେବକୀପୁତ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟା ମଧୁସୂଦନଃ ।
ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଃ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟା ବିଷ୍ଣୁରତ୍ନତଃ ॥

ସର୍ବଭୂତସ୍ଥମେକଂ ନାରାୟଣଂ କାରଣପୁରୁଷମକାରଣଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମଣା ।
ଶୋକମୋହବିନିର୍ମୁକ୍ତୋ ବିଷ୍ଣୁଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ନ ସୀଦତି ।
ଦ୍ୱୈତାଦ୍ୱୈତମଭୟଂ ଭବତି ମୃତ୍ୟୋଃ ସ ମୃତ୍ୟୁମାପ୍ନୋତି ଯ ଇହ ନାନେବ ପଶ୍ୟତି ।
ହୃଦ୍‌ସ୍ଥମଧ୍ୟେ ସର୍ବଂ ଯତ୍ତତ୍-ପ୍ରଜ୍ଞାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।
ପ୍ରଜ୍ଞାନେତ୍ରୋ ଲୋକଃ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ।
ସ ଏତେନ ପ୍ରଜ୍ଞେନାତ୍ମନାସ୍ଥାଲୋକାଦୁନ୍ନମ୍ୟାମୁଷ୍ମିନ୍‌ସ୍ୱର୍ଗେ ଲୋକେ
ସର୍ବାନ୍-କାମାନାପ୍ନୁୟାତ୍ ମୃତଃ ସମଭବଦମୃତଃ ସମଭବତ୍ ।

ଯତ୍ର ଜ୍ୟୋତିରଜସ୍ରଂ ଯସ୍ମିଂଲ୍ଲୋକେଭ୍ୟର୍ହିତମ୍ ।

ତସ୍ମିନ୍ନାଂ ଦେହି ସ୍ୱମାନମୃତେ ଲୋକେ ଅକ୍ଷତେ ଅରୁ୍ୟତେ ଲୋକେ ଅକ୍ଷତେ ଅମୃତତ୍ୱଂ ଚ
ଗଚ୍ଛତ୍ୟାଂ ନମଃ ॥ ୧॥

ପ୍ରଗଲିତନିଜମାୟୋଽହଂ ନିସ୍ତୁଲଦୃଶିରୂପବସ୍ତୁମାତ୍ରୋଽହମ୍ ।

ଅସ୍ତମିତାହଂତୋଽହଂ ପ୍ରଗଲିତଜଗଦୀଶଜୀବଭେଦୋଽହମ୍ ॥ ୧॥

ପ୍ରତ୍ୟଗଭିନ୍ନପରୋଽହଂ ବିଧୂସ୍ତାଶେଷବିଧିନିଷେଧୋଽହମ୍ ।

ସମୁଦସ୍ତାଶ୍ରମିତୋଽହଂ ପ୍ରବିତତସୁଖପୂର୍ଣ୍ଣସଂବିଦେବାହମ୍ ॥ ୨॥

ସାକ୍ଷ୍ୟନପେକ୍ଷୋଽହଂ ନିଜମହିମ୍ନି ସଂସ୍ଥୋଽହମଚଲୋଽହମ୍ ।

ଅଜରୋଽହମବ୍ୟୟୋଽହଂ ପକ୍ଷବିପକ୍ଷାଦିଭେଦବିଧୁରୋଽହମ୍ ॥ ୩॥

ଅବବୋଧୈକରସୋଽହଂ ମୋକ୍ଷାନନ୍ଦୈକସିନ୍ଧୁରେବାହମ୍ ।

ସୁକ୍ଷ୍ମୋଽହମକ୍ଷରୋଽହଂ ବିଗଲିତଗୁଣଜାଲକେବଲାତ୍ମାଽହମ୍ ॥ ୪॥

ନିସ୍ତୈଗୁଣ୍ୟପଦୋଽହଂ କୁକ୍ଷିସ୍ଥାନେକଲୋକକଲନୋଽହମ୍ ।

କୃତସ୍ଥଚେତନୋଽହଂ ନିଷ୍ପ୍ରିୟଧାମାହମପ୍ରତର୍କ୍ୟୋଽହମ୍ ॥ ୫॥

ଏକୋଽହମବିକଲୋଽହଂ ନିର୍ମଲନିର୍ବାଣମୂର୍ତ୍ତିରେବାହମ୍ ।

ନିରବୟୋଽହମଜୋଽହଂ କେବଲସନ୍ନାତ୍ରସାରଭୂତୋଽହମ୍ ॥ ୬॥

ନିରବଧିନିଜବୋଧୋଽହଂ ଶୁଭତରତାବୋଽହମପ୍ରଭେଦ୍ୟୋଽହମ୍ ।

ବିଭୂରହମନବଦ୍ୟୋଽହଂ ନିରବଧିନିଃସୀମତତ୍ତ୍ୱମାତ୍ରୋଽହମ୍ ॥ ୭॥

ବେଦ୍ୟୋଽହମାଗମାଦ୍ୱୈରାଧ୍ୟାୟଃ ସକଲଭୁବନଦୃଦ୍ୟୋଽହମ୍ ।

ପରମାନନ୍ଦଘନୋଽହଂ ପରମାନନ୍ଦୈକଭୂମରୂପୋଽହମ୍ ॥ ୮॥

ଶୁଦ୍ଧୋଽହମଦ୍ବୟୋଽହଂ ସଂତତଭାବୋଽହମାଦିଶୂନ୍ୟୋଽହମ୍ ।
ଶମିତାନ୍ତ୍ରୀତୟୋଽହଂ ବଦ୍ଧୋ ମୁକ୍ତୋଽହମଦ୍-ଭୂତାତ୍ମାହମ୍ ॥ ୯॥

ଶୁଦ୍ଧୋଽହମାନ୍ତରୋଽହଂ ଶାଶ୍ୱତବିଜ୍ଞାନସମରସାତ୍ମାହମ୍ ।
ଶୋଧିତପରତତ୍ତ୍ୱୋଽହଂ ବୋଧାନନ୍ଦୈକମୂର୍ତ୍ତିରେବାହମ୍ ॥ ୧୦॥

ବିବେକଯୁକ୍ତିବୁଦ୍ଧ୍ୟାହଂ ଜାନାନ୍ୟାତ୍ମାନମଦ୍ଭୟମ୍ ।
ତଥାପି ବନ୍ଧମୋକ୍ଷାଦିବ୍ୟବହାରଃ ପ୍ରତୀୟତେ ॥ ୧୧॥

ନିବୃତ୍ତୋଽପି ପ୍ରପଞ୍ଚୋ ମେ ସତ୍ୟବଦ୍-ଭାତି ସର୍ବଦା ।
ସର୍ବାଦୌ ରଞ୍ଜସତ୍ତ୍ୱେବ ବ୍ରହ୍ମସତ୍ତ୍ୱେବ କେବଲମ୍ ।
ପ୍ରପଞ୍ଚାଧାରରୂପେଣ ବର୍ତ୍ତତେତୋ ଜଗନ୍ନ ହି ॥ ୧୨॥

ୟଥେକ୍ଷୁରସସଂବ୍ୟାପ୍ତା ଶର୍କରା ବର୍ତ୍ତତେ ତଥା ।
ଅଦ୍ଭୟବ୍ରହ୍ମରୂପେଣ ବ୍ୟାପ୍ତୋଽହଂ ବୈ ଜଗନ୍ନୟମ୍ ॥ ୧୩॥

ବ୍ରହ୍ମାଦିକୀଟପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଃ ପ୍ରାଣିନୋ ମୟି କଲ୍ପିତାଃ ।
ବୁଦ୍ଧଦାଦିବିକାରାନ୍ତସ୍ତରଙ୍ଗଃ ସାଗରେ ଯଥା ॥ ୧୪॥

ତରଙ୍ଗସ୍ଥଂ ଦ୍ରବଂ ସିନ୍ଧୁର୍ନ ବାଞ୍ଛତି ଯଥା ତଥା ।
ବିଷୟାନନ୍ଦବାଞ୍ଛା ମେ ମା ଭୂଦାନନ୍ଦରୂପତଃ ॥ ୧୫॥

ଦାରିଦ୍ର୍ୟାଶା ଯଥା ନାସ୍ତି ସଂପନ୍ନସ୍ୟ ତଥା ମମ ।
ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦେ ନିମଗ୍ନସ୍ୟ ବିଷୟାଶା ନ ତଦ୍-ଭବେତ୍ ॥ ୧୬॥

ବିଷଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଽମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିଷଂ ତ୍ୟଜତି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ।
ଆତ୍ମାନମପି ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାହମନାତ୍ମାନଂ ତ୍ୟଜାମ୍ୟହମ୍ ॥ ୧୭॥

ଘଟାବତ୍ତାପକୋ ଭାନୁର୍ଦ୍ଧନାଶେ ନ ନଶ୍ୟତି ।
ଦେହାବତ୍ତାପକଃ ସାକ୍ଷୀ ଦେହନାଶେ ନ ନଶ୍ୟତି ॥ ୧୮॥

ନ ମେ ବନ୍ଧୋ ନ ମେ ମୁକ୍ତିର୍ନ ମେ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ନ ମେ ଗୁରୁଃ ।
ମାୟାମାତ୍ରବିକାସତ୍ତ୍ୱାନୁୟାତୀତୋଽହମଦୃୟଃ ॥ ୧୯॥

ପ୍ରାଣାଶ୍ୱଳନ୍ତ ତଦ୍ଭର୍ମେଃ କାମୈର୍ବା ହନ୍ୟତାଂ ମନଃ ।
ଆନନ୍ଦରୁଦ୍ଧିପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ମମ ଦୁଃଖଂ କଥଂ ଭବେତ୍ ॥ ୨୦॥

ଆତ୍ମାନମଞ୍ଜିସା ବେଦ୍ମି କ୍ୱାପ୍ୟଜ୍ଞାନଂ ପଲ୍ଲାୟିତମ୍ ।
କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମଦ୍ୟ ମେ ନଷ୍ଟଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ବାପି ନ କୃଚିତ୍ ॥ ୨୧॥

ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ କୁଲଗୋତ୍ରେ ଚ ନାମସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଜାତୟଃ ।
ସ୍ଥୂଳଦେହଗତା ଏତେ ସ୍ଥୂଳାଦ୍-ଭିନ୍ନସ୍ୟ ମେ ନହି ॥ ୨୨॥

କ୍ଷୁଦ୍ରିତାସାନ୍ଧ୍ୟବାପିର୍ଯକାମକ୍ରୋଧାଦୟୋଽଗିଲାଃ ।
ଲିଙ୍ଗଦେହଗତା ଏତେ ହ୍ୟଲିଙ୍ଗସ୍ୟ ନ ସନ୍ତି ହି ॥ ୨୩॥

ଜତତ୍ତ୍ୱପ୍ରିୟମୋଦତ୍ତଧର୍ମାଃ କାରଣଦେହଗାଃ ।
ନ ସନ୍ତି ମମ ନିତ୍ୟସ୍ୟ ନିର୍ବିକାରସ୍ୱରୂପିଣଃ ॥ ୨୪॥

ଭଲୁକସ୍ୟ ଯଥା ଭାନୁରନ୍ଧକାରଃ ପ୍ରତୀୟତେ ।
ସ୍ୱପ୍ନକାଶେ ପରାନନ୍ଦେ ତମୋ ମୃଦସ୍ୟ ଜାୟତେ ॥ ୨୫॥

ଚକ୍ଷୁର୍ଦୃଷ୍ଟିନିରୋଧେଽଭୈଃ ସୂକ୍ଷ୍ମେ ନାସ୍ତୀତି ମନ୍ୟତେ ।
ତଥାଽଜ୍ଞାନାବୃତୋ ଦେହୀ ବ୍ରହ୍ମ ନାସ୍ତୀତି ମନ୍ୟତେ ॥ ୨୬॥

ଯଥାମୃତଂ ବିଷାଦ୍-ଭିନ୍ନଂ ବିଷଦୋଷୈର୍ନ ଲିପ୍ୟତେ ।
ନ ସ୍ଫୁଗାମି ଜତାଦ୍-ଭିନ୍ନୋ ଜତଦୋଷାପ୍ରକାଶତଃ ॥ ୨୭॥

ସ୍ଵଚ୍ଛାପି ଦୀପକଶିକା ବହୁଲଂ ନାଶୟେତ୍ତମଃ ।
ସ୍ଵଲ୍ଲୋଽପି ବୋଧୋ ନିବିଡ଼ଂ ବହୁଲଂ ନାଶୟେତ୍ତମଃ ॥ ୨୮॥

କାଳତ୍ରୟେ ଯଥା ସର୍ପୋ ରଞ୍ଜୋ ନାସ୍ତି ତଥା ମୟି ।
ଅହଂକାରାଦିଦେହାନ୍ତଂ ଜଗନ୍ନାସ୍ତ୍ୟହମଦ୍ଵୟଃ ॥ ୨୯॥

ଚିତ୍ରପଦ୍ମାନ୍ ମେ ଜାତ୍ୟଂ ସତ୍ୟପଦ୍ମାନ୍ନାନୃତଂ ମମ ।
ଆନନ୍ଦପଦ୍ମାନ୍ ମେ ଦୁଃଖମଜ୍ଜାନାଦ୍-ଭାତି ସତ୍ୟବତ୍ ॥ ୩୦॥

ଆତ୍ମପ୍ରବୋଧୋପନିଷନ୍ମୁହୂର୍ତ୍ତମୁପାସିତ୍ବା ନ ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତେ ନ
ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ବାତ୍ସେ ମନସୀତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଆତ୍ମବୋଧୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମୁଦ୍ଗଲ ଉପନିଷଦ

(Mudgalopanisat / Mudgala Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ମୁଦ୍ଗଲୋପନିଷଦ୍ / ମୁଦ୍ଗଲ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ମୁଦ୍ଗଲୋପନିଷଦ୍ ॥

ଶ୍ରୀମତ୍-ପୁରୁଷସୁକ୍ତାର୍ଥଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦକଲେବରମ୍ ।
ପୁରୁଷୋତ୍ତମବିଖ୍ୟାତଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭବାମ୍ୟହମ୍ ॥

ଓଁ ବାହ୍ମେ ମନସୀତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ପୁରୁଷସୁକ୍ତାର୍ଥନିର୍ଣ୍ଣୟଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ ॥

ପୁରୁଷସଂହିତାୟାଂ ପୁରୁଷସୁକ୍ତାର୍ଥଃ ସଂଗ୍ରହେଣ ପ୍ରୋତ୍ୟତେ ।

ସହସ୍ରଶୀର୍ଷେତ୍ୟତ୍ର ସଶବ୍ଦୋନନ୍ତବାଚକଃ ।

ଅନନ୍ତୟୋଜନଂ ପ୍ରାହ ଦଶାଙ୍ଗୁଲବତସ୍ତଥା ॥ ୧॥

ତସ୍ୟ ପ୍ରଥମୟା ବିଷ୍ଣୋର୍ଦେଶତୋ ବ୍ୟାପ୍ତିରୀରିତା ।

ଦ୍ୱିତୀୟା ତାସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋଃ କାଳତୋ ବ୍ୟାପ୍ତିରୁତ୍ୟତେ ॥ ୨॥

ବିଷ୍ଣୋର୍ମୌକ୍ଷପ୍ରଦତ୍ତଂ ଚ କଥିତଂ ତୁ ତୃତୀୟା ।

ଏତାବାନିତି ମନ୍ତ୍ରେଣ ବୈଭବଂ କଥିତଂ ହରେଃ ॥ ୩॥

ଏତେନୈବ ଚ ମନ୍ତ୍ରେଣ ଚତୁର୍ବ୍ୟୁହୋ ବିଭାଷିତଃ ।

ତ୍ରିପାଦିତ୍ୟନୟା ପ୍ରୋକ୍ତମନିରୁଦ୍ଧସ୍ୟ ବୈଭବମ୍ ॥ ୪॥

ତସ୍ମାଦ୍ବିରାଡିତ୍ୟନୟା ପାଦନାରାୟଣାଦରେଃ ।

ପ୍ରକୃତେଃ ପୁରୁଷସ୍ୟାପି ସମୁପ୍ତଃ ପ୍ରଦର୍ଶିତା ॥ ୫॥

ୟତ୍-ପୁରୁଷେଶେତ୍ୟନୟା ସୃଷ୍ଟିୟୁକ୍ତଃ ସମୀରିତଃ ।

ସପ୍ତାସ୍ୟାସନ୍-ପରିଧୟଃ ସମିଧଶ୍ଚ ସମୀରିତାଃ ॥ ୬॥

ତଂ ଯଜ୍ଞମିତି ମନ୍ତ୍ରେଣ ସୃଷ୍ଟିୟଜ୍ଞଃ ସମୀରିତଃ ।
ଅନେନୈବ ଚ ମନ୍ତ୍ରେଣ ମୋକ୍ଷଶ୍ଚ ସମୁଦୀରିତଃ ॥ ୭॥

ତସ୍ମାଦିତି ଚ ମନ୍ତ୍ରେଣ ଜଗସୃଷ୍ଟିଃ ସମୀରିତା ।
ବେଦାହମିତି ମନ୍ତ୍ରାଭ୍ୟାଂ ବୈଭବଂ କଥିତଂ ହରେଃ ॥ ୮॥

ୟଜ୍ଞେନେତ୍ୟୁପସଂହାରଃ ସୃଷ୍ଟେର୍ମୋକ୍ଷସ୍ୟ ଚେରିତଃ ।
ୟ ଏବମେତଜ୍ଞାନାତି ସ ହି ମୁକ୍ତୋ ଭବେଦିତି ॥ ୯॥ ୧॥

ଅଥ ତଥା ମୁଦ୍ଗଲୋପନିଷଦି ପୁରୁଷସୁକ୍ତସ୍ୟ ବୈଭବଂ ବିସ୍ତରେଣ ପ୍ରତିପାଦିତମ୍ ।
ବାସୁଦେବ ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ଭଗବତ୍ଜ୍ଞାନମୁପଦିଶ୍ୟ ପୁନରପି ସୁକ୍ଷ୍ମଗ୍ରବଣାୟ ପ୍ରଣତାୟେନ୍ଦ୍ରାୟ
ପରମରହସ୍ୟଭୂତଂ ପୁରୁଷସୁକ୍ତାଭ୍ୟାଂ ଖଣ୍ଡଦ୍ଵୟାଭ୍ୟାମୁପାଦିଶତ୍ । ଦ୍ଵୌ ଖଣ୍ଡାରୁଚ୍ୟେତେ ।
ୟୋଃୟମୁକ୍ତଃ ସ ପୁରୁଷୋ ନାମରୂପଜ୍ଞାନାଗୋଚରଂ ସଂସାରିଣାମତିଦୁର୍ଜ୍ଞେୟଂ
ବିଷୟଂ ବିହାୟ କ୍ଲେଶାଦିଭିଃ ସଂକ୍ଳିଷ୍ଟଦେବାଦିଜିହୀର୍ଷୟା ସହସ୍ରକଲାରୟଙ୍କଲ୍ୟାଣଂ ଦୃଷ୍ଟମାତ୍ରେଣ
ମୋକ୍ଷଦଂ ବେଷମାଦଦେ ।

ତେନ ବେଷେଣ ଭୂମ୍ୟାଦିଲୋକଂ ବ୍ୟାପ୍ୟାନନ୍ତଃସ୍ଵେଜନମତ୍ୟତିଷ୍ଠତ୍ ।
ପୁରୁଷୋ ନାରାୟଣୋ ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟଜ୍ଞାସୀତ୍ । ସ ଏଷ ସର୍ବେଷାଂ ମୋକ୍ଷଦଶ୍ଵାସୀତ୍ ।
ସ ଚ ସର୍ବସ୍ଥାନୁହିମ୍ନୋ ଜ୍ୟାୟାନ୍ । ତସ୍ମାନ୍ନ କୋଽପି ଜ୍ୟାୟାନ୍ ।
ମହାପୁରୁଷ ଆତ୍ମାନଂ ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ଵା ତ୍ରିପାଦେନ ପରମେ ବ୍ୟୋମ୍ନି ଚାସୀତ୍ ।
ଇତରେଣ ଚତୁର୍ଥେନାନିରୁଦ୍ଧନାରାୟଣେନ ବିଶ୍ଵାନ୍ୟାସନ୍ ।
ସ ଚ ପାଦନାରାୟଣୋ ଜଗସୃଷ୍ଟିଂ ପ୍ରକୃତିମଜନୟତ୍ ।
ସ ସମୃଦ୍ଧକାୟଃ ସନ୍ସୃଷ୍ଟିକର୍ମ ନ ଜଞ୍ଜିବାନ୍ ।
ସୋଽନିରୁଦ୍ଧନାରାୟଣସ୍ତସ୍ମୈ ସୃଷ୍ଟିମୁପାଦିଶତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମଂସ୍ତବେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯାଜକାନି ଧ୍ୟାତ୍ଵା କୋଶଭୂତଂ ଦୃଢ଼ଂ ଗ୍ରନ୍ଥିକଲେବରଂ ହବିର୍ଧ୍ୟାତ୍ଵା ମାଂ ହବିର୍ଭୁଜଂ
ଧ୍ୟାତ୍ଵା ବସନ୍ତକାଲମାଜ୍ୟଂ ଧ୍ୟାତ୍ଵା ଗ୍ରୀଷ୍ମମିଧ୍ଵଂ ଧ୍ୟାତ୍ଵା ଶରଦୃତୁଂ ରସଂ ଧ୍ୟାତ୍ଵୈବମଗ୍ନୌ
ହୃଦ୍ଘାଙ୍ଗୟଶୀକ୍ତଲେବରୋ ବଜ୍ରଂ ହୀଷ୍ୟତେ ।

ତତଃ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟନ୍‌ସର୍ବପ୍ରାଣିଜୀବାନ୍‌ସୃଷ୍ଟା ପଶ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ପ୍ରାଦୁର୍ଭବିଷ୍ୟନ୍ତି ।
ତତଃ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମାତ୍ମକଂ ଜଗଦ୍‌ଭବିଷ୍ୟତି ।
ଏତେନ ଜୀବାତୁନୋର୍ଯ୍ୟୋଗେନ ମୋକ୍ଷପ୍ରକାରଶ୍ଚ କଥିତ ଇତ୍ୟନ୍ତ୍ରୁପଂଧେୟମ୍ ।
ୟ ଇମଂ ସୃଷ୍ଟିୟୁକ୍ତଂ ଜାନାତି ମୋକ୍ଷପ୍ରକାରଂ ଚ ସର୍ବମାୟୁରେତି ॥ ୨॥

ଏକୋ ଦେବୋ ବହୁଧା ନିବିଷ୍ଟ ଅଜାୟମାନୋ ବହୁଧା ବିଜାୟତେ ।
ତମେତମଗ୍ନିରିତ୍ୟଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟବ ଉପାସତେ । ଯଜୁରିତ୍ୟେଷ ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ଯୁନକ୍ତି ।
ସ୍ତ୍ରାମେତି ଛନ୍ଦୋଗାଃ । ଏତସ୍ମିନ୍‌ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ବିଷମିତି ସର୍ପାଃ ।
ସର୍ପ ଇତି ସର୍ପବିଦଃ । ଉର୍ଗିତି ଦେବାଃ । ରୟିରିତି ମନୁଷ୍ୟାଃ । ମାୟେତ୍ୟସୁରାଃ ।
ସ୍ୱଧେତି ପିତରଃ । ଦେବଜନ ଇତି ଦେବଜନବିଦଃ । ରୂପମିତି ଗନ୍ଧର୍ବାଃ ।
ଗନ୍ଧର୍ବ ଇତ୍ୟୟୁରସଃ । ତଂ ଯଥା ଯଥୋପାସତେ ତଥୈବ ଭବତି ।
ତସ୍ମାଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପୁରୁଷରୂପଂ ପରଂବ୍ରହ୍ମୈବାହମିତି ଭାବୟେତ୍ ।
ତଦ୍ରୂପୋ ଭବତି । ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩॥

ତଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମ ତାପତ୍ରୟାତୀତଂ ଷଡ୍‌କୋଶବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ଷଡୁର୍ମବର୍ଜିତଂ
ପଞ୍ଚକୋଶାତୀତଂ ଷଡ୍‌ଭାବବିକାରଶୂନ୍ୟମେବମାଦିସର୍ବବିଲକ୍ଷଣଂ ଭବତି ।
ତାପତ୍ରୟଂ ଦ୍ୱାଧ୍ୟାତ୍ମିକାଧିର୍ଭୌତିକାଧିଦୈବିକଂ
କର୍ତ୍ତୃକର୍ମକାର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାତୃଜ୍ଞାନଜ୍ଞେୟଭୋକ୍ତୃଭୋଗଭୋଗ୍ୟମିତି ତ୍ରିବିଧମ୍ ।
ତୃତ୍ତୀଂସଗୋଣିତାସ୍ତିସ୍ନାୟୁମଜ୍ଞାଃ ଷଡ୍‌କୋଶାଃ ।
କାମକ୍ରୋଧଲୋଭମୋହମଦମାହର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟରିଷଡ୍‌ବର୍ଗଃ ।
ଅନ୍ନମୟପ୍ରାଣମୟମନୋମୟବିଜ୍ଞାନମୟାନନ୍ଦମୟା ଇତି ପଞ୍ଚ କୋଶାଃ ।
ପ୍ରିୟାତୁଜନନବର୍ଧନପରିଶାମକ୍ଷୟନାଶାଃ ଷଡ୍‌ଭାବାଃ ।
ଅଶନାୟାପିପାସାଶୋକମୋହଜରାମରଣାନୀତି ଷଡୁର୍ମୟଃ ।
କୁଲଗୋତ୍ରଜାତିବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମରୂପାଣି ଷଡ୍‌ ଭ୍ରମାଃ ।
ଏତଦ୍ୟୋଗେନ ପରମପୁରୁଷୋ ଜୀବୋ ଭବତି ନାନ୍ୟଃ ।

ଯ ଶତଦ୍ରୁପନିଷଦଂ ନିତ୍ୟମଧୀତେ ସୋଽଗ୍ନିପୁତୋ ଭବତି ।
ସ ବାୟୁପୁତୋ ଭବତି । ସ ଆଦିତ୍ୟପୁତୋ ଭବତି । ଅରୋଗୀ ଭବତି ।
ଶ୍ରୀମାଂଶୁ ଭବତି । ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦିଭିଃ ସମୃଦ୍ଧୋ ଭବତି । ବିଦ୍ବାଂଶୁ ଭବତି ।
ମହାପାତକାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି । ସୁରାପାନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି ।
ଅଗମ୍ୟାଗମନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି । ମାତୃଗମନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି ।
ଦୁହିତୃସୁଷାଭିଗମନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି ।
ବେଦିଜନ୍ମହାନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି । ଗୁରୋରଶୁଶ୍ରୂଷଣାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି ।
ଅୟାଜ୍ୟୟାଜନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି । ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି ।
ଉଗ୍ରପ୍ରତିଗ୍ରହାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି । ପରଦାରଗମନାତ୍-ପୁତୋ ଭବତି ।
କାମକ୍ରୋଧଲୋଭମୋହେର୍ଷ୍ୟାଦିଭିରବାଧିତୋ ଭବତି ।
ସର୍ବେଭ୍ୟଃ ପାପେଭ୍ୟୋ ମୁକ୍ତୋ ଭବତି । ଇହ ଜନ୍ମନି ପୁରୁଷୋ ଭବତି ।
ତସ୍ମାଦେତତ୍-ପୁରୁଷସୁକ୍ତାର୍ଥମତିରହସ୍ୟଂ ରାଜଗୁହ୍ୟଂ ଦେବଗୁହ୍ୟଂ ଗୁହ୍ୟାଦପି
ଗୁହ୍ୟତରଂ ନାଦୀକ୍ଷିତାୟୋପଦିଶେତ୍ ।
ନାନୁତାନାୟ ନାୟଜ୍ଞଶୀଳାୟ ନାବୈଷ୍ଣବାୟ ନାୟୋଗିନେ ନ ବହୁଭାଷିଣେ ନାପ୍ରିୟବାଦିନେ
ନାସଂବସ୍ତରବେଦିନେ ନାତୁଷ୍ଟାୟ ନାନଧୀତବେଦାୟୋପଦିଶେତ୍ ।
ଗୁରୁରପ୍ୟେବଂବିଚ୍ଛୁଚୌ ଦେଶେ ପୁଣ୍ୟନକ୍ଷତ୍ରେ ପ୍ରାଣାନାୟମ୍ୟ ପୁରୁଷଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ନୁପସନ୍ନାୟ
ଶିଷ୍ୟାୟ ଦକ୍ଷିଣକର୍ଣ୍ଣେ ପୁରୁଷସୁକ୍ତାର୍ଥମୁପଦିଶେଦ୍ବିଦ୍ବାନ୍ ।
ନ ବହୁଶୋ ବଦେତ୍ । ଯାତୟାମୋ ଭବତି । ଅସକୃନ୍ନର୍ଣ୍ଣମୁପଦିଶେତ୍ ।
ଏତଲ୍ଲୁର୍ବାଶୋଽପ୍ୟେତାଽଧ୍ୟାପକଶ୍ଚ ଇହ ଜନ୍ମନି ପୁରୁଷୋ ଭବତୀତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୯ ॥

ଓଁ ବାଞ୍ଛେ ମନସୀତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ମୁଦ୍ଗଲୋପନିଷସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ବଜ୍ରସୁଚିକା ଉପନିଷଦ

(Bajrasuchikopanisat / Bajrasuchika Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରକୋପନିଷଦ୍ / ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରିକା ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରକୋପନିଷଦ୍ ॥

ଯଜ୍ଞଜ୍ଞାନାଦ୍ୟାନ୍ତି ମୁନୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ପରମାଦ୍-ଭୂତମ୍ ।

ତତ୍ତ୍ରେପଦବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱମହମସ୍ମାତି ଚିନ୍ତୟେ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତିତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଚିନ୍ତାଦାନନ୍ଦରୂପାୟ ସର୍ବଧୀବୃତ୍ତିସାକ୍ଷିଣେ ।

ନମୋ ବେଦାନ୍ତବେଦ୍ୟାୟ ବ୍ରହ୍ମଣୋନନ୍ତରୂପିଣେ ॥

ଓଁ ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରୀଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଶାସ୍ତ୍ରମଜ୍ଞାନଭେଦନମ୍ ।

ଦୂଷଣଂ ଜ୍ଞାନହୀନାନାଂ ଭୂଷଣଂ ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁଷାମ୍ ॥ ୧॥

ବ୍ରାହ୍ମକ୍ଷତ୍ରିୟବୈଷ୍ୟଶୂଦ୍ରା ଇତି ଚତ୍ୱାରୋ ବର୍ଣ୍ଣାସ୍ତେଷାଂ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବ ପ୍ରଧାନ ଇତି ବେଦବଚନାନୁରୂପଂ ସ୍ମୃତିଭିରପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ ।

ତତ୍ର ଚୋଦ୍ୟମସ୍ତ୍ରି କୋ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାମ କିଂ ଜୀବଃ କିଂ ଦେହଃ କିଂ ଜାତିଃ କିଂ

ଜ୍ଞାନଂ କିଂ କର୍ମ କିଂ ଧାର୍ମିକ ଇତି ।

ତତ୍ର ପ୍ରଥମୋ ଜୀବୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଚେତ୍ତନ୍ ।

ଅତୀତାନାଗତାନେକଦେହାନାଂ ଜୀବସୈକରୂପତ୍ୱାତ୍ ଏକସ୍ୟାପି

କର୍ମବଶାଦନେକଦେହସଂଭବାତ୍ ସର୍ବଶରୀରାଣାଂ ଜୀବସୈକରୂପତ୍ୱାତ୍ ।

ତସ୍ମାନ୍ନ ଜୀବୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି । ତର୍ହି ଦେହୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଚେତ୍ତନ୍ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟାଲାଦିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତାନାଂ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ପଞ୍ଚଭୌତିକତ୍ୱେନ
 ଦେହସୈକରୂପତ୍ୱାଞ୍ଜରାମରଣଧର୍ମାଧର୍ମାଦିସାମ୍ୟଦର୍ଶନାବ୍ରାହ୍ମଣଃ
 ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣୋ ବୈଶ୍ୟଃ ପୀତବର୍ଣ୍ଣଃ ଶୂଦ୍ରଃ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଃ ଇତି ନିୟମାଭାବାତ୍ ।
 ପିତ୍ରାଦିଶରୀରଦେହନେ ପୁତ୍ରାଦୀନାଂ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାଦିଦୋଷସଂଭବାତ୍ ।
 ତସ୍ମାନ୍ନ ଦେହୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ॥

ତର୍ହି ଜାତିବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଚେତ୍ତନ୍ନ ।
 ତତ୍ର ଜାତ୍ୟନ୍ତରଜନ୍ମସ୍ତନେକଜାତିସଂଭବା ମହର୍ଷୟୋ ବହବଃ ସନ୍ତି ।
 ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗୋ ମୃଗ୍ୟାଃ, କୌଶିକଃ କୁଶାତ୍, ଜାମ୍ବୁକୋ ଜାମ୍ବୁକାତ୍, ବାଲ୍ଲୀକୋ ବାଲ୍ଲୀକାତ୍,
 ବ୍ୟାସଃ କୈବର୍ତ୍ତକନ୍ୟାକାୟାମ୍, ଶଶପୃଷ୍ଠାତ୍ ଗୌତମଃ, ବସିଷ୍ଠ ଉର୍ବଶ୍ୟାମ୍, ଅଗସ୍ତ୍ୟଃ
 କଲଶେ ଜାତ ଇତି ଶୂତ୍ରାତ୍ ।
 ଏତେଷାଂ ଜାତ୍ୟା ବିନାପ୍ୟଗ୍ରେ ଜ୍ଞାନପ୍ରତିପାଦିତା ଋଷୟୋ ବହବଃ ସନ୍ତି ।
 ତସ୍ମାନ୍ନ ଜାତିବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ॥

ତର୍ହି ଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଚେତ୍ତନ୍ନ ।
 କ୍ଷତ୍ରିୟାଦୟୋଽପି ପରମାର୍ଥଦର୍ଶିନୋଽଭିଜ୍ଞା ବହବଃ ସନ୍ତି ।
 ତସ୍ମାନ୍ନ ଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ॥

ତର୍ହି କର୍ମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଚେତ୍ତନ୍ନ ।
 ସର୍ବେଷାଂ ପ୍ରାଣିନାଂ ପ୍ରାରବ୍ଧସଂଚିତାଗାମିକର୍ମସାଧର୍ମ୍ୟଦର୍ଶନାକୁର୍ମାଭିପ୍ରେରିତାଃ ସନ୍ତୋ ଜନାଃ
 କ୍ରିୟାଃ କୁର୍ବନ୍ତୀତି । ତସ୍ମାନ୍ନ କର୍ମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ॥

ତର୍ହି ଧାର୍ମିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଚେତ୍ତନ୍ନ ।
 କ୍ଷତ୍ରିୟାଦୟୋ ହିରଣ୍ୟଦାତାରୋ ବହବଃ ସନ୍ତି ।
 ତସ୍ମାନ୍ନ ଧାର୍ମିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ॥

ତହିଁ କୋ ବା ବ୍ରହ୍ମଣୋ ନାମ ।

ୟଃ କଷ୍ଟିଦାତ୍ତାନମଦ୍ବିତୀୟଂ ଜାତିରୁଣକ୍ରିୟାହୀନଂ ଷଡୂର୍ମିଷତ୍ଭାବେତ୍ୟାଦିସର୍ବଦୋଷରହିତଂ
ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାନନ୍ଦାନନ୍ତସ୍ୱରୂପଂ ସ୍ୱୟଂ ନିର୍ବିକଲ୍ପମଶେଷକଲ୍ମାଧାରମଶେଷଭୂତାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତ୍ୱେନ
ବର୍ତ୍ତମାନମନ୍ତର୍ବହିଷ୍ଟାକାଶବଦନ୍ତୁସ୍ତ୍ୟୁତମଶଶ୍ୱାନନ୍ଦସ୍ୱଭାବମପ୍ରମେୟମନୁଭବୈକବେଦ୍ୟମପରୋକ୍ଷତୟା
ଭାସମାନଂ କରତଳାମଲକବସ୍ତ୍ରାକ୍ଷାଦପରୋକ୍ଷୀକୃତ୍ୟ କୃତାର୍ଥତୟା କାମରାଗାଦିଦୋଷରହିତଃ
ଶମଦମାଦିସଂପନ୍ନୋ ଭାବମାତ୍ମୟତୃଷ୍ଣାଶାମୋହାଦିରହିତୋ ଦମ୍ଭାହଂକାରଦିଭିରସଂସ୍କୃଷ୍ଟଚେତା
ବର୍ତ୍ତତ ଏବମୁକ୍ତଲକ୍ଷଣୋ ଯଃ ସ ଏବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ଶୃତିସ୍ମୃତିପୁରାଣେତିହାସାନାମଭିପ୍ରାୟଃ ।
ଅନ୍ୟଥା ହି ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱସିଦ୍ଧିର୍ନାସ୍ତ୍ୟେବ ।
ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦମାତ୍ତାନମଦ୍ବିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭାବୟେଦାତ୍ତାନଂ
ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭାବୟେଦିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତିତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରୁପନିଷସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମହା ଉପନିଷଦ

(Mahopanishat / Mahaa Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ମହୋପନିଷଦ୍ / ମହା ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ମହୋପନିଷଦ୍ ॥

ୟନ୍ମହୋପନିଷଦ୍ଦେବ୍ୟଂ ଚିଦାକାଶତୟା ଛିତମ୍ ।
ପରମାଦୈତସାମ୍ରାଜ୍ୟଂ ତଦ୍ରାମବ୍ରହ୍ମ ମେ ଗତିଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତିତି ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥାତୋ ମହୋପନିଷଦଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟମସ୍ତଦାହୁରେକୋ ହ ବୈ ନାରାୟଣ ଆସୀନ୍ ଶ୍ରୁତ୍ବା
ନେଶାନୋ ନାପୋ ନାଗ୍ନୀଷୋମୌ ନେମେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ନ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ନ ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ ।
ସ ଏକାକୀ ନ ରମତେ । ତସ୍ୟ ଧ୍ୟାନାନ୍ତଃସ୍ଥସ୍ୟ ଯଜ୍ଞସ୍ତୋମମୁଚ୍ୟତେ ।
ତସ୍ମିନ୍ ପୁରୁଷାଶ୍ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଜାୟନ୍ତେ । ଏକା କନ୍ୟା । ଦଶେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମନ ଏକାଦଶଂ ତେଜଃ ।
ଦ୍ବାଦଶୋଽହଂକାରଃ । ତ୍ରୟୋଦଶକଃ ପ୍ରାଣଃ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଆତ୍ମା । ପଞ୍ଚଦଶୀ ବୁଦ୍ଧିଃ ।
ଭୂତାନି ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ରାଣି । ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନି । ସ ଏକଃ ପଞ୍ଚବିଂଶତିଃ ପୁରୁଷଃ ।
ତତ୍-ପୁରୁଷଂ ପୁରୁଷୋ ନିବେଶ୍ୟ ନାସ୍ୟ ପ୍ରଧାନସଂବହରା ଜାୟନ୍ତେ । ସଂବହରାଦଧିଜାୟନ୍ତେ ।
ଅଥ ପୁନରେବ ନାରାୟଣଃ ସୋଽନ୍ୟକ୍ଲାନୋ ମନସାଧ୍ୟାୟତ ।
ତସ୍ୟ ଧ୍ୟାନାନ୍ତଃସ୍ଥସ୍ୟ ଲଲାଟାତ୍ର୍ୟକ୍ଷଃ ଶୂଲପାଣିଃ ପୁରୁଷୋ ଜାୟତେ ।
ବିଭ୍ରୁକ୍ଷିୟଂ ଯୁଗଃ ସତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ତପୋ ବୈରାଗ୍ୟଂ ମନ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟଂ ସପ୍ରଣବା
ବ୍ୟାହୃତୟ ଋଗ୍ୟଜୁଃସାମାଧର୍ବାଙ୍ଗିରସଃ ସର୍ବାଣି ଛନ୍ଦାଂସି ତାନ୍ୟଙ୍ଗେ ସମାଗ୍ରିତାନି ।
ତସ୍ମାଦୀଶାନୋ ମହାଦେବୋ ମହାଦେବଃ ।
ଅଥ ପୁନରେବ ନାରାୟଣଃ ସୋଽନ୍ୟକ୍ଲାନୋ ମନସାଧ୍ୟାୟତ ।
ତସ୍ୟ ଧ୍ୟାନାନ୍ତଃସ୍ଥସ୍ୟ ଲଲାଟାସ୍ତେଦୋଽପତତ୍ ।

ତା ଇମାଃ ପ୍ରତତା ଆପଃ ତତସ୍ତେଜୋ ହିରଣ୍ମୟମଶ୍ରମ୍ ।
 ତତ୍ର ବ୍ରହ୍ମା ଚତୁର୍ମୁଖୋଽଜାୟତ । ସୋଽଧ୍ୟାୟତ୍ ।
 ପୂର୍ବାଭିମୁଖୋ ଭୂତ୍ୱା ଭୂରିତି ବ୍ୟାହୃତିର୍ଗାୟତ୍ରଂ ଛନ୍ଦ ଋଗ୍-ବେଦୋଽଗ୍ନିର୍ଦେବତା ।
 ପଶ୍ଚିମାଭିମୁଖୋ ଭୂତ୍ୱା ଭୁବରିତି ବ୍ୟାହୃତିଂସ୍ତ୍ରୈଷ୍ଣୁଭଂ ଛନ୍ଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦୋ ବାୟୁର୍ଦେବତା ।
 ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ଭୂତ୍ୱା ସ୍ୱରିତି ବ୍ୟାହୃତିର୍ଜାଗ୍ରତଂ ଛନ୍ଦଃ ସାମବେଦଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଦେବତା ।
 ଦକ୍ଷିଣାଭିମୁଖୋ ଭୂତ୍ୱା ମହରିତି ବ୍ୟାହୃତିରାନୁଷ୍ଠଭଂ ଛନ୍ଦୋଽଧର୍ବବେଦଃ ସୋମୋ ଦେବତା ।
 ସହସ୍ରଶୀର୍ଷଂ ଦେବଂ ସହସ୍ରାକ୍ଷଂ ବିଶ୍ୱସଂଭୁବମ୍ ।
 ବିଶ୍ୱତଃ ପରମଂ ନିତ୍ୟଂ ବିଶ୍ୱଂ ନାରାୟଣଂ ହରିମ୍ ।
 ବିଶ୍ୱମେବେଦଂ ପୁରୁଷସ୍ତଦ୍ବିଶ୍ୱମୁପଜୀବତି ।
 ପତିଂ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରଂ ଦେବଂ ସମୁଦ୍ରେ ବିଶ୍ୱରୂପିଣମ୍ ।
 ପଦ୍ମକୋଶପ୍ରତୀକାଶଂ ଲମ୍ବତ୍ୟାକୋଶସଂନିଭମ୍ ।
 ହୃଦୟଂ ଚାପ୍ୟଧୋମୁଖଂ ସଂତତ୍ୟେ ସୀକ୍ଷରାଭୀଶ୍ଚ ।
 ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ମହାନର୍ଚ୍ଚିର୍ଶ୍ଚାର୍ଚ୍ଚିର୍ଶ୍ଚତୋମୁଖମ୍ ।
 ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ବହ୍ନିଶିଖା ଅଶୀଘ୍ନୋର୍ଧ୍ୱା ବ୍ୟବସ୍ଥିତା ।
 ତସ୍ୟାଃ ଶିଖାୟା ମଧ୍ୟେ ପରମାତ୍ମା ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ ।
 ସ ବ୍ରହ୍ମା ସ ଇଶାନଃ ସେନ୍ଦ୍ରଃ ସୋଽକ୍ଷରଃ ପରମଃ ସ୍ୱରାତିତି ମହୋପନିଷଦ୍ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଶୁକୋ ନାମ ମହାତେଜଃ ସ୍ଵରୂପାନନ୍ଦପୁରଃ ।
ଜାତମାତ୍ରେଣ ମୁନିରାତ୍ ଯୁଧିତ୍ୟଂ ତଦବାପ୍ରବାନ୍ ॥ ୧॥

ତେନାସୌ ସ୍ଵବିବେକେନ ସ୍ଵୟମେବ ମହାମନାଃ ।
ପ୍ରବିଚାର୍ଯ୍ୟ ଚିରଂ ସାଧୁ ସ୍ଵାତ୍ମନିଶ୍ଚୟମାପ୍ରବାନ୍ ॥ ୨॥

ଅନାଶ୍ୟତ୍ଵାଦଗମ୍ୟତ୍ଵାନୁନଃଷଷ୍ଠେନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ଥିତେଃ ।
ଚିନ୍ତାତ୍ରମେବମାତ୍ମାଶୁରାକାଶାଦପି ସୁକ୍ଷ୍ମକଃ ॥ ୩॥

ଚିଦଶୋଃ ପରମସ୍ୟାନ୍ତଃକୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେଶବଃ ।
ଉପ୍ରିକ୍ଷ୍ମିତିମତ୍ୟେତ୍ୟ ଲୀୟନ୍ତେ ଶକ୍ତିପର୍ଯ୍ୟୟାତ୍ ॥ ୪॥

ଆକାଶଂ ବାହ୍ୟଶୂନ୍ୟତ୍ଵାଦନାକାଶଂ ତୁ ଚିତ୍ତତଃ ।
ନ କିଂଚିଦ୍ୟଦନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟଂ ବସ୍ତୁ ସତ୍ତ୍ଵେତି କିଂଚନ ॥ ୫॥

ଚେତନୋଽସୌ ପ୍ରକାଶତ୍ଵାଦ୍ଵେଦ୍ୟାଭାବାଛିଲୋପମଃ ।
ସ୍ଵାତ୍ମନି ବ୍ୟୋମନି ସ୍ଵପ୍ନେ ଜଗଦୁନ୍ନେଷଚିତ୍ରକୃତ୍ ॥ ୬॥

ତଦ୍-ଭାମାତ୍ରମିଦଂ ବିଶ୍ଵମିତି ନ ସ୍ୟାଉତଃ ପୃଥକ୍ ।
ଜଗଦ୍-ଭେଦୋଽପି ତଦ୍-ଭାନମିତି ଭେଦୋଽପି ତନ୍ନୟଃ ॥ ୭॥

ସର୍ବଗଃ ସର୍ବସଂବନ୍ଧୋ ଗତ୍ୟଭାବାନ୍ ଗଚ୍ଛତି ।
ନାସ୍ତ୍ୟସାବଶ୍ରୟାଭାବାସ୍ତଦ୍ରୂପତ୍ଵାଦଧାସ୍ତି ତ ॥ ୮॥

ବିଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ରାତେର୍ଦାତୁଃ ପରାୟଣମ୍ ।
ସର୍ବସଂକଳ୍ପସଂନ୍ୟାସଶ୍ଚେତସା ଯୁପୁରିଗ୍ରହଃ ॥ ୯॥

ଜାଗ୍ରତଃ ପ୍ରତ୍ୟୟାଭାବଂ ଯସ୍ୟାତୁଃ ପ୍ରତ୍ୟୟଂ ବୁଧାଃ ।
ୟସ୍ମିନ୍ କୋଟବିକାସାଭ୍ୟାଂ ଜଗତ୍-ପ୍ରଲୟସ୍ମୃଷ୍ଟୟଃ ॥ ୧୦॥

ନିଷ୍ଠା ବେଦାନ୍ତବାକ୍ୟାନାମଥ ବାଚାମଗୋଚରଃ ।
ଅହଂ ସଚ୍ଚିପୁରାନନ୍ଦବ୍ରହ୍ମେବାସ୍ମି ନ ଚେତରଃ ॥ ୧୧॥

ସ୍ୱୟୈବ ସୁକ୍ଷ୍ମୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସର୍ବଂ ବିଜ୍ଞାତବାଞ୍ଛକଃ ।
ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ପରେ ବସ୍ତୁନ୍ୟବିଶ୍ରାନ୍ତମନାଃ ସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୨॥

ଇଦଂ ବସ୍ତୁତି ବିଶ୍ୱାସଂ ନାସାବାତୁନ୍ୟପାୟୟୈ ।
କେବଲଂ ବିରରାମାସ୍ୟ ଚେତୋ ବିଷୟତାପଲମ୍ ।
ଭୋଗେଭ୍ୟା ଭୁରିଭଙ୍ଗେଭ୍ୟା ଧାରାଭ୍ୟ ଇବ ଚାତକଃ ॥ ୧୩॥

ଏକଦା ସୋଽମଲପ୍ରଜ୍ଞୋ ମେରାବେକାନ୍ତସଂସ୍ଥିତଃ ।
ପପ୍ରକ୍ଷ ପିତରଂ ଭକ୍ତ୍ୟା କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନଂ ମୁନିମ୍ ॥ ୧୪॥

ସଂସାରାତମୁରମିଦଂ କଥମଭ୍ୟୁଦ୍ଧିତଂ ମୁନେ ।
କଥଂ ଚ ପ୍ରଶମଂ ଯାତି କିଂ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ କଦା ବଦ ॥ ୧୫॥

ଏବଂ ପୃଷ୍ଠେନ ମୁନିନା ବ୍ୟାସେନାଶିଲମାତୁଜେ ।
ୟଥାବଦଶିଲଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ବିଦିତାତ୍ମନା ॥ ୧୬॥

ଅଜ୍ଞାସିଷଂ ପୂର୍ବମେବମହମିତ୍ୟଥ ତପ୍ସିତୁଃ ।
ସ ଶୁକଃ ସ୍ୱକୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ନ ବାକ୍ୟଂ ବହୁ ମନ୍ୟତେ ॥ ୧୭॥

ବ୍ୟାସୋଽପି ଭଗବାନ୍-ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ପୁତ୍ରାଭିପ୍ରାୟମୀଦୃଶମ୍ ।
ପ୍ରତ୍ୟୁବାଚ ପୁନଃ ପୁତ୍ରଂ ନାହଂ ଜାନାମି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ॥ ୧୮॥

ଜନକୋ ନାମ ଭୂପାଲୋ ବିଦ୍ୟତେ ମିଥିଲାପୁରେ ।
ୟଥାବଦ୍ଦେଓ୍ୟସୌ ବେଦ୍ୟଂ ତସ୍ମାତ୍ତୁର୍ବମବାୟାସି ॥ ୧୯॥

ପିତ୍ରେତୁ୍ୟକ୍ତଃ ଶୁକଃ ପ୍ରାୟାସୁମେରୋର୍ବସୁଧାତଲମ୍ ।
ବିଦେହନଗରୀଂ ପ୍ରାପ ଜନକେନାଭିପାଲିତାମ୍ ॥ ୨୦॥

ଆବେଦିତୋଽସୌ ଯାଷ୍ଠୀକୈର୍ଜନକାୟ ମହାତ୍ମନେ ।
ଦ୍ଵାରି ବ୍ୟାସସୁତୋ ରାଜଞ୍ଜୁକୋଽତ୍ର ସ୍ଥିତବାନିତି ॥ ୨୧॥

ଜିଜ୍ଞାସାର୍ଥଂ ଶୁକସ୍ୟାସାବାସ୍ତାମେବେତ୍ୟବଞ୍ଜୟା ।
ଉକ୍ତା ବଭୂବ ଜନକସୁଷ୍ଠୀଂ ସପ୍ତ ଦିନାନ୍ୟଥ ॥ ୨୨॥

ତତଃ ପ୍ରବେଶୟାମାସ ଜନକଃ ଶୁକମଙ୍ଗଣେ ।
ତତ୍ରାହାନି ସ ସପ୍ତେବ ତଥୈବାବସଦୁନ୍ନନାଃ ॥ ୨୩॥

ତତଃ ପ୍ରବେଶୟାମାସ ଜନକୋଽଢ୍ଠପୁରାଜିରେ ।
ରାଜା ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ତାବଦିତି ସପ୍ତ ଦିନାନି ତମ୍ ॥ ୨୪॥

ତତ୍ରୋନ୍ମଦାଭିଃ କାନ୍ତାଭିର୍ଭୋଜନୈର୍ଭୋଗସଂଚୟୈଃ ।
ଜନକୋ ଲାଲୟାମାସ ଶୁକଂ ଶଶିନିଭାନନମ୍ ॥ ୨୫॥

ତେ ଭୋଗାସ୍ତାନି ଭୋଜ୍ୟାନି ବ୍ୟାସପୁତ୍ରସ୍ୟ ତନ୍ନନଃ ।
ନାଜହୁର୍ମନ୍ଦପବନୋ ବଞ୍ଚପୀଠମିବାତଲମ୍ ॥ ୨୬॥

କେବଲଂ ସୁସମଃ ସୁଚ୍ଛୋ ମୌନୀ ମୁଦିତମାନସଃ ।
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଇବ ଶୀତାଂଶୁରତିଷ୍ଠଦମଲଃ ଶୁକଃ ॥ ୨୭॥

ପରିଜ୍ଞାତସ୍ତୂଭାବଂ ତଂ ଶୁକଂ ସ ଜନକୋ ନୃପଃ ।
ଆନୀୟ ମୁଦିତାତ୍ମାନମବଲୋକ୍ୟ ନନାମ ହ ॥ ୨୮॥

ନିଃଶେଷିତଜଗନ୍ନାୟଃ ପ୍ରାପ୍ତାଶିଲମନୋରଥଃ ।
କିମୀୟିତଂ ତବେତ୍ୟାହ କୃତସ୍ମାଗତ ଆହ ତମ୍ ॥ ୨୯॥

ସଂସାରାତମ୍ବରମିଦଂ କଥମଭ୍ୟୁଦ୍ଧିତଂ ଗୁରୋ ।
କଥଂ ପ୍ରଶମମାୟାତି ଯଥାବହୁଥୟାଶୁ ମେ ॥ ୩୦॥

ୟଥାବଦଶିଲଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଜନକେନ ମହାତ୍ମନା ।
ତଦେବ ତତ୍-ପୁରା ପ୍ରୋକ୍ତଂ ତସ୍ୟ ପିତ୍ରା ମହାଧିୟା ॥ ୩୧॥

ସ୍ୱୟମେବ ମୟା ପୂର୍ବମଭିଜ୍ଞାତଂ ବିଶେଷତଃ ।
ଏତଦେବ ହି ପୃଷ୍ଠେନ ପିତ୍ରା ମେ ସମୁଦାହୃତମ୍ ॥ ୩୨॥

ଭବତାପ୍ୟେଷ ଏବାର୍ଥଃ କଥିତୋ ବାଗ୍ମିଦାଂ ବର ।
ଏଷ ଏବ ହି ବାକ୍ୟାର୍ଥଃ ଶାସ୍ତ୍ରେଷୁ ପରିଦୃଶ୍ୟତେ ॥ ୩୩॥

ମନୋବିକଳ୍ପସଂଜାତଂ ତଦ୍ବିକଳ୍ପପରିକ୍ଷୟାତ୍ ।
କ୍ଷୀୟତେ ଦରୁସଂସାରୋ ନିଃସାର ଇତି ନିଶ୍ଚିତଃ ॥ ୩୪॥

ତହିମେତନ୍ନୁହାତ୍ତାଗ ସତ୍ୟଂ ବ୍ରୁହି ମମାତଲମ୍ ।
ତ୍ୱଞ୍ଜୋ ବିଶ୍ରମମାପ୍ନୋମି ଚେତସା ଭ୍ରମତା ଜଗତ୍ ॥ ୩୫॥

ଶୁଶୁ ତାବଦିଦାନୀଂ ତ୍ୱଂ କଥ୍ୟମାନମିଦଂ ମୟା ।
ଶ୍ରୀଶୁକଂ ଜ୍ଞାନବିସ୍ତାରଂ ବୁଦ୍ଧିସାରାନ୍ତରାନ୍ତରମ୍ ॥ ୩୬॥

ୟଦ୍ବିଜ୍ଞାନାତ୍-ପୁମାନ୍ସଦେଫା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତତ୍ୱମାପ୍नुୟାତ୍ ॥ ୩୭॥

ଦୃଶ୍ୟଂ ନାସ୍ତୀତି ବୋଧେନ ମନସୋ ଦୃଶ୍ୟମାର୍ଜନମ୍ ।
ସଂପନ୍ନଂ ଚେତୁରୁପନ୍ନା ପରା ନିର୍ବାଣନିର୍ବୃତ୍ତିଃ ॥ ୩୮॥

ଅଶେଷେଣ ପରିତ୍ୟାଗୋ ବାସନାୟାଂ ଯୁ ଉତ୍ତମଃ ।
ମୋକ୍ଷ ଇତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ସଦ୍-ଭିଃ ସ ଏବ ବିମଲକ୍ରମଃ ॥ ୩୯॥

ଯେ ଶୁଦ୍ଧବାସନା ଭୂୟୋ ନ ଜନ୍ମାନର୍ଥଭାଗିନଃ ।
ଜ୍ଞାତଜ୍ଞେୟାସ୍ତ ଉଚ୍ୟନ୍ତେ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତା ମହାଧିୟଃ ॥ ୪୦॥

ପଦାର୍ଥଭାବନାଦାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଂ ବନ୍ଧ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ।
ବାସନାତାନବଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ନୋକ୍ଷ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୪୧॥

ତପଃପ୍ରଭୃତିନା ଯସ୍ତୈ ହେତୁନୈବ ବିନା ପୁନଃ ।
ଭୋଗା ଇହ ନ ରୋଚନ୍ତେ ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୨॥

ଆପତସ୍ତୁ ଯଥାକାଲଂ ସୁଖଦୁଃଖେଷ୍ଟନାରତଃ ।
ନ ଦୃଷ୍ୟତି ଗ୍ଲାୟତି ଯଃ ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୩॥

ହର୍ଷାମର୍ଷଭୟକ୍ରୋଧକାମକାର୍ପଣ୍ୟଦୃଷ୍ଟିଭିଃ ।
ନ ପରାମୃଗ୍ୟତେ ଯୋଃକ୍ତଃ ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୪॥

ଅହଂକାରମୟୀଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ବାସନାଂ ଲୀଲୟୈବ ଯଃ ।
ତିଷ୍ଠତି ଧ୍ୟେୟସଂତ୍ୟାଗୀ ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୫॥

ଇନ୍ଦ୍ରିତାନୀନ୍ଦ୍ରିତେ ନ ସ୍ତୋ ଯସ୍ୟାନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତିଦୃଷ୍ଟିଷୁ ।
ସୁଷୁପ୍ତିବଦ୍ୟଶ୍ଚରତି ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୬॥

ଅଧ୍ୟାତ୍ମରତିରାସୀନଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ପାବନମାନସଃ ।
ପ୍ରାପ୍ତାନୁତ୍ତମବିଶ୍ରାନ୍ତିର୍ନ କିଂଚିଦିହ ବାଞ୍ଛତି ।
ୟୋ ଜୀବତି ଗତସ୍ନେହଃ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୭॥

ସଂବେଦ୍ୟେନ ହୃଦାକାଶେ ମନାଗପି ନ ଲିପ୍ୟତେ ।
ୟସ୍ୟାସ୍ରାବଜତା ସଂବିସ୍ତ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୮॥

ରାଗଦ୍ୱେଷୌ ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ଧର୍ମାଧର୍ମୌ ଫଳାଫଳେ ।
ୟଃ କରୋତ୍ୟନପେକ୍ଷ୍ୟେବ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୯॥

ମୌନବାନ୍ନିରହଂଭାବୋ ନିର୍ମାନୋ ମୁକ୍ତମସ୍ତରଃ ।
ୟଃ କରୋତି ଗତୋଦ୍ୱେଗଃ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୦॥

ସର୍ବତ୍ର ବିଗତସ୍ନେହୋ ଯଃ ସାକ୍ଷିବଦବସ୍ଥିତଃ ।
ନିରିଚ୍ଛୋ ବର୍ତତେ କାର୍ଯ୍ୟେ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୧॥

ୟେନ ଧର୍ମମଧର୍ମଂ ଚ ମନୋମନନମାହିତମ୍ ।
ସର୍ବମନ୍ତ୍ରଃ ପରିତ୍ୟକ୍ତଂ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୨॥

ୟାବତୀ ଦୃଶ୍ୟକଲନା ସକଲେୟଂ ବିଲୋକ୍ୟତେ ।
ସା ଯେନ ସୁଷ୍ଟୁ ସଂତ୍ୟକ୍ତା ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୩॥

କର୍ତ୍ତୃମୁଲବଶଂ ତିକ୍ତମମୃଷ୍ଟଂ ମୃଷ୍ଟମେବ ଚ ।
ସମମେବ ଚ ଯୋ ଭୁକ୍ତେ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୪॥

ଜରାମରଣମାପଦ ରାଜ୍ୟଂ ଦାରିଦ୍ର୍ୟମେବ ଚ ।
ରମ୍ୟମିତ୍ୟେବ ଯୋ ଭୁକ୍ତେ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୫॥

ଧର୍ମାଧର୍ମୌ ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ତଥା ମରଣଜନ୍ମନୀ ।
ଧିୟା ଯେନ ସୁସଂତ୍ୟକ୍ତଂ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୬॥

ଉଦ୍ଦେଶାନନ୍ଦରହିତଃ ସମୟା ସ୍ବଚ୍ଛୟା ଧିୟା ।
ନ ଶୋଚତି ନ ଚୋଦେତି ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୭॥

ସର୍ବେଚ୍ଛାଃ ସକଳାଃ ଶଙ୍କାଃ ସର୍ବେହାଃ ସର୍ବନିଶ୍ଚୟାଃ ।
ଧିୟା ଯେନ ପରିତ୍ୟକ୍ତାଃ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୮॥

ଜନ୍ମସ୍ଥିତିବିନାଶେଷୁ ସୋଦୟାସ୍ତମୟେଷୁ ଚ ।
ସମମେବ ମନୋ ଯସ୍ୟ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୫୯॥

ନ କିଂଚନ ଦୈଷ୍ଟି ତଥା ନ କିଂଚିଦପି କାତ୍-କ୍ଷତି ।
ଭୁକ୍ତେ ଯଃ ପ୍ରକୃତାନ୍-ଭୋଗାନ୍ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୬୦॥

ଶାନ୍ତସଂସାରକଲନଃ କଳାବାନପି ନିଷ୍କଲଃ ।
ୟଃ ସଚିତ୍ତୋଽପି ନିଶ୍ଚିତଃ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୬୧॥

ୟଃ ସମସ୍ତାର୍ଥଜାଲେଷୁ ବ୍ୟବହାର୍ଯପି ନିଃସ୍ବହଃ ।
ପରାର୍ଥେଷ୍ଟିବ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍ମା ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୬୨॥

ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତପଦଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ସ୍ବଦେହେ କାଲସାକ୍ତତେ ।
ବିଶତ୍ୟଦେହମୁକ୍ତତ୍ବଂ ପବନୋଽୟମତାମିବ ॥ ୬୩॥

ବିଦେହମୁକ୍ତୋ ନୋଦେତି ନାସ୍ତମେତି ନ ଶାମ୍ୟତି ।
ନ ସନ୍ନାସନ୍ନ ଦୂରସ୍ଥୋ ନ ଚାହଂ ନ ଚ ନେତରଃ ॥ ୬୪॥

ତତଃ ସ୍ତ୍ରିମିତଗନ୍ଧୀରଂ ନ ତେଜୋ ନ ତମସ୍ରତମ୍ ।
ଅନାଶ୍ୟମନଭିବ୍ୟକ୍ତଂ ସକ୍ରିଂଚିଦବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୬୫॥

ନ ଶୂନ୍ୟଂ ନାପି ତାକାରୋ ନ ଦୃଶ୍ୟଂ ନାପି ଦର୍ଶନମ୍ ।
ନ ଚ ଭୂତପଦାର୍ଥୋଽପ୍ୟଦନନ୍ତତୟା ସ୍ଥିତମ୍ ॥ ୬୬॥

କିମପ୍ୟବ୍ୟପଦେଶାତ୍ତା ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣତରାକୃତିଃ ।
ନ ସନ୍ନାସନ୍ନ ସଦସନ୍ନ ଭାବୋ ଭାବନଂ ନ ଚ ॥ ୬୭॥

ଚିନ୍ମାତ୍ରଂ ଚୈତ୍ୟରହିତମନନ୍ତମଜରଂ ଶିବମ୍ ।
ଅନାଦିମଧ୍ୟପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ଯଦନାଦି ନିରାମୟମ୍ ॥ ୬୮॥

ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦର୍ଶନଦୃଶ୍ୟାନାଂ ମଧ୍ୟେ ଯଦ୍ଦର୍ଶନଂ ସ୍ଫୁଟମ୍ ।
ନାତଃ ପରତରଂ କିଂଚିନ୍ନିଷ୍ଠୟୋଽସ୍ତ୍ୟପରୋ ମୁନେ ॥ ୬୯॥

ସ୍ଵୟମେବ ତ୍ଵୟା ଜ୍ଞାତଂ ଗୁରୁତତ୍ତ୍ଵ ପୁନଃ ଶୁଭମ୍ ।
ସ୍ଵପଂକଳ୍ପବଶାଦ୍ବଦ୍ଧୋ ନିଃସଂକଳ୍ପାଦ୍ବିମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୭୦॥

ତେନ ସ୍ଵୟଂ ତ୍ଵୟା ଜ୍ଞାତଂ ଜ୍ଞେୟଂ ଯସ୍ୟ ମହାତ୍ମନଃ ।
ଭୋଗେଭ୍ୟୋ ହ୍ୟରତିର୍ଜାତା ଦୃଶ୍ୟାଦ୍ଵା ସକଳାଦିହ ॥ ୭୧॥

ପ୍ରାପ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟମଖିଲଂ ଭବତା ପୂର୍ଣ୍ଣଚେତସା ।
ସ୍ଵରୂପେ ତପସି ବ୍ରହ୍ମନ୍ତୁକ୍ତସ୍ତ୍ଵଂ ଭ୍ରାନ୍ତିମୁସ୍ତଜ ॥ ୭୨॥

ଅତିବାହ୍ୟଂ ତଥା ବାହ୍ୟମନ୍ତରାତ୍ୟନ୍ତରଂ ପିୟଃ ।
ଶୁକ ପଶ୍ୟନ୍ନ ପଶ୍ୟେସ୍ତ୍ଵଂ ସାକ୍ଷୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣକେବଳଃ ॥ ୭୩॥

ବିଶଗ୍ରାମ ଶୁକସ୍ତୃଷ୍ଣୀଂ ସ୍ବସ୍ତେ ପରମବସ୍ତୁନି ।
ବୀତଶୋକଭୟାୟାସୋ ନିରୀହଶ୍ଚିନ୍ନସଂଶୟଃ ॥ ୭୪॥

ଜଗାମ ଶିଖରଂ ମେରୋଃ ସମାଧ୍ୟର୍ଥମଶଶ୍ବିତମ୍ ॥ ୭୫॥

ତତ୍ର ବର୍ଷସହସ୍ରାଣି ନିର୍ବିକଳ୍ପସମାପିନା ।
ଦେଶେ ସ୍ଥିତ୍ବା ଶଶାମାସାବାହୁନ୍ୟସ୍ନେହଦୀପବତ୍ ॥ ୭୬॥

ବ୍ୟପଗତକଲନାକଲଙ୍କଶୁଭଃ ସ୍ବୟମମଲାତୁନି ପାବନେ ପଦେଃସ୍ତ୍ରୌ ।
ସଲିଲକଣ ଇବାମୁଧୌ ମହାତ୍ମା ବିଗଳିତବାସନମେକତାଂ ଜଗାମ ॥ ୭୭॥

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ବିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ନିଦାୟୋ ନାମ ମୁନିରାତ୍ ପ୍ରାପ୍ତବିଦ୍ୟାଶ୍ଚ ବାଲକଃ ।
ବିହୃତସ୍ତୀର୍ଥୟାତ୍ରାର୍ଥଂ ପିତ୍ରାନ୍ନୁଜ୍ଞାତବାନ୍ସ୍ବୟମ୍ ॥ ୧॥

ସ୍ବାର୍ଥତ୍ରିକୋଟିତୀର୍ଥେଷୁ ସ୍ନାତ୍ବା ଗୃହମୁପାଗତଃ ।
ସ୍ନୋଦକ୍ତଂ କଥୟାମାସ ଋତୁଂ ନତ୍ବା ମହାୟଶାଃ ॥ ୨॥

ସ୍ବାର୍ଥତ୍ରିକୋଟିତୀର୍ଥେଷୁ ସ୍ନାନପୁଣ୍ୟପ୍ରଭାବତଃ ।
ପ୍ରାଦୁର୍ଭୂତୋମନସି ମେ ବିଚାରଃ ସୋଽୟମୀଦୃଶଃ ॥ ୩॥

ଜାୟତେ ମ୍ରିୟତେ ଲୋକୋ ମ୍ରିୟତେ ଜନନାୟ ଚ ।
ଅସ୍ଥିରାଃ ସର୍ବ ଏବେମେ ସଚରାଚରଚେଷ୍ଟିତାଃ ।
ସର୍ବାପଦାଂ ପଦଂ ପାପା ଭାବା ବିଭବଭୂମୟଃ ॥ ୪॥

ଅୟଃଶଲାକାସଦୃଶାଃ ପରସ୍ପରମସଙ୍ଗିନଃ ।
ଶୁଷ୍ୟନ୍ତେ କେବଲା ଭାବା ମନଃକଳ୍ପନୟାନୟା ॥ ୫॥

ଭାବେଷ୍ବରତିରାୟାତା ପଥିକସ୍ୟ ମରୁଷ୍ଟିବ ।
ଶାମ୍ୟତୀଦଂ କଥଂ ଦୁଃଖମିତି ତପ୍ତୋଽସ୍ଥି ଚେତସା ॥ ୬॥

ଚିନ୍ତାନ୍ନିଚୟଚକ୍ରାଣି ନାନନ୍ଦାୟ ଧନାନି ମେ ।
ସଂପ୍ରସୂତକଲତ୍ରାଣି ଗୃହାଶୁ୍ୟଗ୍ରାପଦାମିବ ॥ ୭॥

ଇୟମସ୍ଥି ସ୍ଥିତୋଦାରା ସଂସାରେ ପରିପେଲବା ।
ଶ୍ରୀର୍ମୁନେ ପରିମୋହାୟ ସାପି ନୂନଂ ନ ଶର୍ମଦା ॥ ୮॥

ଆୟୁଃ ପଲ୍ଲବକୋଶାଗ୍ରଲମ୍ବାମୁକଶଭଙ୍ଗୁରମ୍ ।
ଉନ୍ନତ ଇବ ସଂତ୍ୟଜ୍ୟ ଯୁମ୍ୟକାଣ୍ଡେ ଶରୀରକମ୍ ॥ ୯॥

ବିଷୟାଶୀବିଷାସଙ୍ଗପରିଜର୍ଜରଚେତସାମ୍ ।
ଅପ୍ରୌଢାତୁବିବେକାନାମାୟୁରାୟୁସକାରଣମ୍ ॥ ୧୦॥

ଯୁଜ୍ୟତେ ବେଷ୍ଟନଂ ବାୟୋରାକାଶସ୍ୟ ଚ ଖଣ୍ଡନମ୍ ।
ଗ୍ରହନଂ ଚ ତରଙ୍ଗାଶାମାସ୍ତା ନାୟୁଷି ଯୁଜ୍ୟତେ ॥ ୧୧॥

ପ୍ରାପ୍ୟଂ ସଂପ୍ରାପ୍ୟତେ ଯେନ ଭୂୟୋ ଯେନ ନ ଶୋଚ୍ୟତେ ।
ପରାୟା ନିର୍ବୃତେଃ ସ୍ଥାନଂ ଯୁତ୍ତଞ୍ଜୀବିତମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୨॥

ତରବୋଽପି ହି ଜୀବନ୍ତି ଜୀବନ୍ତି ମୃଗପକ୍ଷିଣଃ ।
ସ ଜୀବତି ମନୋ ଯୁସ୍ୟ ମନନେନୋପଜୀବତି ॥ ୧୩॥

ଜାତାସ୍ତ ଏବ ଜଗତି ଜନ୍ତବଃ ସାଧୁଜୀବିତାଃ ।
ୟେ ପୁନର୍ନେହ ଜାୟନ୍ତେ ଶେଷା ଜରଠଗର୍ଭଭାଃ ॥ ୧୪॥

ଭାରୋ ବିବେକିନଃ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ଭାରୋ ଜ୍ଞାନଂ ଚ ରାଗିଣଃ ।
ଅଶାନ୍ତସ୍ୟ ମନୋ ଭାରୋ ଭାରୋଽନାତୁବିଦୋ ବପୁଃ ॥ ୧୫॥

ଅହଂକାରବଶାଦାପଦହଂକାରାଦୁରାଧୟଃ ।
ଅହଂକାରବଶାଦୀହା ନାହଂକାରାପୁରୋ ରିପୁଃ ॥ ୧୬॥

ଅହଂକାରବଶାଦ୍ୟଦ୍ୟନ୍ତୟା ଭୁକ୍ତଂ ଚରାଚରମ୍ ।
ତତ୍ତ୍ୱସର୍ବମବସ୍ତେବ ବସ୍ତୁହଂକାରରିକ୍ତତା ॥ ୧୭॥

ଇତସ୍ତେତସ୍ତ ସୁବ୍ୟଗ୍ରଂ ବ୍ୟର୍ଥମେବାଭିଧାବତି ।
ମନୋ ଦୂରତରଂ ଯାତି ଗ୍ରାମେ କୌଲେୟକୋ ଯଥା ॥ ୧୮॥

କୁରେଣ ଜତତାଂ ଯାତା ତୃଷ୍ଣାଭାୟାନ୍ନୁଗାମିନା ।
ବଶଃ କୌଲେୟକେନେବ ବ୍ରହ୍ମନ୍ନୁକ୍ତୋଽସ୍ମି ତେତସା ॥ ୧୯॥

ଅପ୍ୟଭିପାନାନ୍ନହତଃ ସୁମେରୁନ୍ମୁଲନାଦପି ।
ଅପି ବହ୍ମ୍ୟଶନାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମନ୍ନିଷମଶ୍ଚିତ୍ତନିଗ୍ରହଃ ॥ ୨୦॥

ଚିତ୍ତଂ କାରଣମର୍ଥାନାଂ ତସ୍ମିନ୍ସତି ଜଗତ୍ରୟମ୍ ।
ତସ୍ମିନ୍-କ୍ଷୀଣେ ଜଗତ୍-କ୍ଷୀଣଂ ତଚ୍ଚିକିତ୍ତ୍ୟଂ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ॥ ୨୧॥

ୟାଂ ଯାମହଂ ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂଶ୍ରୟାମି ଗୁଣଶ୍ରିୟମ୍ ।
ତାଂ ତାଂ କୃତ୍ତତି ମେ ତୃଷ୍ଣା ତନ୍ନାମିବ କୁମୁଷିକା ॥ ୨୨॥

ପଦଂ କରୋତ୍ୟଲଘ୍ୟଂପି ତୃପ୍ତା ବିଫଳମୀହତେ ।
ଚିରଂ ତିଷ୍ଠତି ନୈକତ୍ର ତୃଷ୍ଣା ଚପଲମର୍କଟୀ ॥ ୨୩॥

କ୍ଷଣମାୟାତି ପାତାଲଂ କ୍ଷଣଂ ଯାତି ନଭଃସ୍ଥଳମ୍ ।
କ୍ଷଣଂ ଭ୍ରମତି ଦିକ୍ଷୁଞ୍ଜେ ତୃଷ୍ଣା ହୃଦ୍ବ୍ରହ୍ମସର୍ପଦୀ ॥ ୨୪॥

ସର୍ବସଂସାରଦୁଃଖାନାଂ ତୃଷ୍ଣେକା ଦୀର୍ଘଦୁଃଖଦା ।
ଅନ୍ତଃପୁରସ୍ଥମପି ଯା ଯୋଜୟତ୍ୟତିସଂକଟେ ॥ ୨୫॥

ତୃଷ୍ଣାବିଷ୍ଠିକାମନ୍ତଶ୍ଚିନ୍ତାତ୍ୟାଗୋ ହି ସ ଦ୍ବିଜ ।
ସ୍ରୋକେନାନନ୍ଦମାୟାତି ସ୍ରୋକେନାୟାତି ଖେଦତାମ୍ ॥ ୨୬॥

ନାସ୍ତି ଦେହସମଃ ଶୋଚ୍ୟା ନୀତୋ ଗୁଣବିବର୍ଜିତଃ ॥ ୨୭॥

କଲେବରମହଂକାରଗୃହସ୍ଥସ୍ୟ ମହାଗୃହମ୍ ।
ଲୁଠତ୍ବଭ୍ୟୋତୁ ବା ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟଂ କିମନେନ ଗୁରୋ ମମ ॥ ୨୮॥

ପଞ୍ଜିବଜେନ୍ଦ୍ରିୟପଶୁଂ ବଲ୍-ଗତୁଷ୍ଟାଗୃହାଙ୍ଗଶମ୍ ।
ଚିତ୍ତତ୍ୟଜନାକୀର୍ଣ୍ଣଂ ନେଷ୍ଟଂ ଦେହଗୃହଂ ମମ ॥ ୨୯॥

ଜିହ୍ଵାମର୍ଚ୍ଚିକାକ୍ରାନ୍ତବଦନଦ୍ଵାରଭୀଷଣମ୍ ।
ଦୃଷ୍ଟଦନ୍ତାସ୍ଥିଶକଲଂ ନେଷ୍ଟଂ ଦେହଗୃହଂ ମମ ॥ ୩୦॥

ରକ୍ତମାଂସମୟସ୍ୟାସ୍ୟ ସବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରେ ମୁନେ ।
ନାଶୈକଧର୍ମଶୋ ବ୍ରୂହି କୈବ କାୟସ୍ୟ ରମ୍ୟତା ॥ ୩୧॥

ତତିସ୍ତୁ ଶରଦତ୍ରେଷୁ ଗନ୍ଧର୍ବନଗରେଷୁ ଚ ।
ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟଂ ଯେନ ବିନିର୍ଣ୍ଣୀତଂ ସ ବିଶ୍ଵସିତୁ ବିଗ୍ରହେ ॥ ୩୨॥

ଶୈଶବେ ଗୁରୁତୋ ଭୀତିର୍ମାତୃତଃ ପିତୃତସ୍ତଥା ।
ଜନତୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବାଲାଜ ଶୈଶବଂ ଭୟମନ୍ଦିରମ୍ ॥ ୩୩॥

ସ୍ଵଚିତ୍ତବିଲସଂସ୍ଥେନ ନାନାବିଭ୍ରମକାରିଣା ।
ବଲାକ୍ଷାମପିଶାତେନ ବିବଶଃ ପରିଭୁୟତେ ॥ ୩୪॥

ଦାସାଃ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରିୟଶ୍ଚୈବ ବାନ୍ଧବାଃ ସୁହୃଦସ୍ତଥା ।
ହସନ୍ତ୍ୟନ୍ତୁ଒କମିବ ନରଂ ବାର୍ଧକକମ୍ପିତମ୍ ॥ ୩୫॥

ଦୈନ୍ୟଦୋଷମୟା ଦୀର୍ଘା ବର୍ଧତେ ବାର୍ଧକେ ସ୍ଵହା ।
ସର୍ବାପଦାମେକସଖୀ ହୃଦି ଦାହପ୍ରଦାୟିନୀ ॥ ୩୬॥

କୃତିତ୍ୱା ବିଦ୍ୟାତେ ଯୈଷା ସଂସାରେ ସୁଖଭାବନା ।
ଆୟୁଃ ସ୍ତମ୍ଭମିବାସାଦ୍ୟ କାଲସ୍ତ୍ରାମପି କୃତ୍ୱତି ॥ ୩୭॥

ତୃଣଂ ପାଂଶୁଂ ମହେନ୍ଦ୍ରଂ ଚ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ମେରୁସର୍ଷପମ୍ ।
ଆତ୍ମଂଭରିତୟା ସର୍ବମାତ୍ମସାହର୍ତ୍ତମୁଦ୍ୟତଃ ।
କାଲୋଽୟଂ ସର୍ବସଂହାରୀ ତେନାକ୍ରାନ୍ତଂ ଜଗତ୍ରୟମ୍ ॥ ୩୮॥

ମାଂସପାଞ୍ଚାଳିକାୟାସ୍ତୁ ଯନ୍ମଲୋଲେଽଙ୍ଗପଞ୍ଜିରେ ।
ସ୍ନାୟନ୍ନଗ୍ରନ୍ଥିଶାଲିନୀଃ ସ୍ତ୍ରୀୟଃ କିମିବ ଶୋଭନମ୍ ॥ ୩୯॥

ତୃତ୍ତୀଂସରକ୍ତବାଷ୍ପାମ୍ନୁ ପୃଥକ୍ତୃତ୍ୱା ବିଲୋଚନେ ।
ସମାଲୋକୟ ରମ୍ୟଂ ଚେହିଂ ମୁଧା ପରିମୁହ୍ୟସି ॥ ୪୦॥

ମେରୁଶୃଙ୍ଗତଟୋଲ୍ଲାସିଗଙ୍ଗାଚଲରୟୋପମା ।
ଦୃଷ୍ଟା ଯସ୍ମିନ୍ନୁନେ ମୁକ୍ତାହାରସ୍ୟୋଲ୍ଲାସଗାଳିତା ॥ ୪୧॥

ଶୁଶାନେଷୁ ଦିଗତ୍ରେଷୁ ସ ଏବ ଲଲନାସ୍ତନଃ ।
ଶୃତିରାସ୍ତାଦ୍ୟତେ କାଲେ ଲଘୁପିଣ୍ଡ ଇବାକ୍ଷସଃ ॥ ୪୨॥

କେଶକଞ୍ଜଲଧାରିଣ୍ୟୋ ଦୁଃସ୍ୱର୍ଣା ଲୋଚନପ୍ରିୟାଃ ।
ଦୁଷ୍ଟତାଗ୍ନିଶିଖା ନାର୍ଯ୍ୟୋ ଦହନ୍ତି ତୃଣବନ୍ନରମ୍ ॥ ୪୩॥

ଜ୍ୱଳତାମତିଦୂରେଽପି ସରସା ଅପି ନୀରସାଃ ।
ସ୍ତ୍ରୀୟୋ ହି ନରକାଗ୍ନୀନାମିନ୍ଦନଂ ତାରୁ ଦାରୁଣମ୍ ॥ ୪୪॥

କାମନାମ୍ନା କିରାତେନ ବିକୀର୍ଣ୍ଣା ମୁରୁଚେତସଃ ।
ନାର୍ଯ୍ୟୋ ନରବିହଙ୍ଗାନାମଙ୍ଗବନ୍ଦନବାଗୁରାଃ ॥ ୪୫॥

ଜନ୍ମପଲ୍ଲମସ୍ତ୍ରୀନାଂ ଚିତ୍ତକର୍ତ୍ତମଚାରିଣାମ୍ ।
ପୁଂସାଂ ଦୁର୍ବାସନାରଞ୍ଜୁର୍ନାରୀ ବତିଶପିଣ୍ଡିକା ॥ ୪୭॥

ସର୍ବେଷାଂ ଦୋଷରତ୍ନାନାଂ ସୁସମୁଦ୍ଭିକୟାନୟା ।
ଦୁଃଖଶୃଙ୍ଖଳୟା ନିତ୍ୟମଲମସ୍ତୁ ମମ ଦ୍ରିୟା ॥ ୪୮॥

ୟସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ତସ୍ୟ ଭୋଗେଚ୍ଛା ନିଃସ୍ତ୍ରୀକସ୍ୟ କୁ ଭୋଗଭୁଃ ।
ଦ୍ରିୟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ଜଗତ୍ୟକ୍ତଂ ଜଗତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ସୁଖୀ ଭବେତ୍ ॥ ୪୯॥

ଦିଶୋଽପି ନହି ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେ ଦେଶୋଽପ୍ୟନ୍ୟୋପଦେଶକୃତ୍ ।
ଶୈଳା ଅପି ବିଶୀର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଶୀର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ତାରକା ଅପି ॥ ୫୦॥

ଶୁଷ୍ୟନ୍ତ୍ୟପି ସମୁଦ୍ରାଶ୍ଚ ପୁରୋଽପ୍ୟଧୁବଜୀବନଃ ।
ସିଦ୍ଧା ଅପି ବିନଶ୍ୟନ୍ତି ଜୀର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଦାନବାଦୟଃ ॥ ୫୧॥

ପରମେଷ୍ଠ୍ୟପି ନିଷ୍ଠାବାନ୍‌ହୀୟତେ ହରିରପ୍ୟଜଃ ।
ଭାବୋଽପ୍ୟଭାବମାୟାତି ଜୀର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ବୈ ଦିଶୀଶ୍ଚରାଃ ॥ ୫୨॥

ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁଶ୍ଚ ରୁଦ୍ରଶ୍ଚ ସର୍ବା ବା ଭୂତଜାତୟଃ ।
ନାଶମେବାନ୍ୱଧାବନ୍ତି ସଲିଲାନୀବ ବାତବମ୍ ॥ ୫୩॥

ଆପଦଃ କ୍ଷଣମାୟାନ୍ତି କ୍ଷଣମାୟାନ୍ତି ସଂପଦଃ ।
କ୍ଷଣଂ ଜନ୍ମାଥ ମରଣଂ ସର୍ବଂ ନଶ୍ୱରମେବ ତତ୍ ॥ ୫୪॥

ଅଶୁରେଶ ହତାଃ ଶୂରା ଏକେନାପି ଶତଂ ହତମ୍ ।
ବିଷଂ ବିଷୟବୈଷମ୍ୟଂ ନ ବିଷଂ ବିଷମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୫୫॥

ଜନ୍ମାନ୍ତରୟା ବିଷୟା ଏକଜନ୍ମହରଂ ବିଷମ୍ ।
ଇତି ମେ ଦୋଷଦାବାଗ୍ନିଦୟେ ସଂପ୍ରତି ଚେତସି ॥ ୫୫॥

ସ୍ମରନ୍ତି ହି ନ ଭୋଗାଶା ମୃଗତୃଷ୍ଣାସରଃସ୍ପତି ।
ଅତୋ ମାଂ ବୋଧୟାଶୁ ତ୍ୱଂ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନେନ ବୈ ଗୁରୋ ॥ ୫୬॥

ନୋ ଚେନ୍ନୈନଂ ସମାସ୍ତାୟ ନିର୍ମାନୋ ଗତମସ୍ତରଃ ।
ଭାବୟନ୍ମନସା ବିଷ୍ଣୁଂ ଲିପିକର୍ମାର୍ପିତୋପମଃ ॥ ୫୭॥

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତୁ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଥୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ନିଦାଘ ତବ ନାସ୍ତନ୍ୟଜ୍ଞେୟଂ ଜ୍ଞାନବତାଂ ବର ।
ପ୍ରଜ୍ଞୟା ତ୍ୱଂ ବିଜାନାସି ଇଶ୍ୱରାନୁଗୃହୀତୟା ।
ଚିତ୍ତମାଲିନ୍ୟସଂଜାତଂ ମାର୍ଜୟାମି ଭ୍ରମଂ ମୁନେ ॥ ୧॥

ମୋକ୍ଷଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରପାଲଶ୍ଚତ୍ୱାରଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ।
ଶମୋ ବିଚାରଃ ସଂତୋଷଶ୍ଚତୁର୍ଥଃ ସାଧୁସଙ୍ଗମଃ ॥ ୨॥

ଏକଂ ବା ସର୍ବୟତ୍ନେନ ସର୍ବମୁସ୍ତୃଜ୍ୟ ସଂଶ୍ରେୟତ୍ ।
ଏକସ୍ଥିନ୍ନଶଗେ ଯାନ୍ତି ଚତ୍ୱାରୋଽପି ବଶଂ ଗତାଃ ॥ ୩॥

ଶାସ୍ତ୍ରେଃ ସଞ୍ଜନସଂପର୍କପୂର୍ବକୈଶ୍ଚ ତପୋଦମୈଃ ।
ଆଦୌ ସଂସାରମୁକ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରଜ୍ଞାମେବାଭିବର୍ଧୟେତ୍ ॥ ୪॥

ସ୍ୱାନୁଭୂତେଷ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଗୁରୋଶ୍ଚୈକବାକ୍ୟତା ।
ୟସ୍ୟାଭ୍ୟାସେନ ତେନାତ୍ମା ସତତଂ ଚାବଲୋକ୍ୟତେ ॥ ୫॥

ସଂକଳ୍ପାଶାନୁସଂଧାନବର୍ଜନଂ ଚେତ୍-ପ୍ରତିକ୍ଷଣମ୍ ।
କରୋଷି ତଦଚିତ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତ୍ୱ ଏବାସି ପାବନମ୍ ॥ ୬॥

ଚେତସୋ ଯଦକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଂ ତସ୍ମିନ୍ନାଧାନମୀରିତମ୍ ।
ତଦେବ କେବଲୀଭାବଂ ସାଶୁଭା ନିର୍ବୃତ୍ତିଃ ପରା ॥ ୭॥

ଚେତସା ସଂପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ସର୍ବଭାବାତ୍ମଭାବନାମ୍ ।
ୟଥା ତିଷ୍ଠସି ତିଷ୍ଠ ତ୍ୱଂ ମୂକାନ୍ନବଧିରୋପମଃ ॥ ୮॥

ସର୍ବଂ ପ୍ରଶାନ୍ତମଜମେକମନାଦିମଧ୍ୟମାଭାସ୍ପରଂ ସ୍ବଦନମାତ୍ରମଚୈତ୍ୟତିହ୍ନମ୍ ।
ସର୍ବଂ ପ୍ରଶାନ୍ତମିତି ଶବ୍ଦମୟା ଚ ଦୃଷ୍ଟିର୍ବାଧାର୍ଯ୍ୟମେବ ହି ମୁଧୈବ ତଦୋମିତୀଦମ୍ ॥ ୧୦॥

ନିତ୍ୟପ୍ରବୁଦ୍ଧତିଉସ୍ତ୍ବଂ କୁର୍ବନ୍ନାପି ଜଗନ୍ନିୟାମ୍ ।
ଆତ୍ମୈକତ୍ବଂ ବିଦିତ୍ବା ତ୍ବଂ ତିଷ୍ଠାନ୍ନୁରୂପହାରିବତ୍ ॥ ୧୧॥

ତତ୍ତ୍ବାବବୋଧ ଏବାସୌ ବାସନାତୃଣପାବକଃ ।
ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସମାଧିଶବ୍ଦେନ ନତୁ ତୁଷ୍ଟୀମବସ୍ଥିତିଃ ॥ ୧୨॥

ନିରିଚ୍ଛେ ସଂସ୍ଥିତେ ରତ୍ନେ ଯଥା ଲୋକଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ସତ୍ତ୍ବାମାତ୍ରେ ପରେ ତତ୍ତ୍ବେ ତଥୈବାୟଂ ଜଗଦ୍ଭଣଃ ॥ ୧୩॥

ଅତସ୍ମାଦ୍ଭୁନି କର୍ତ୍ତୃତ୍ବମକର୍ତ୍ତୃତ୍ବଂ ଚ ବୈ ମୁନେ ।
ନିରିଚ୍ଛତ୍ବାଦକର୍ତ୍ତାଃସୌ କର୍ତ୍ତା ସଂନିଧିମାତ୍ରତଃ ॥ ୧୪॥

ତେ ଦ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଣି ବିଦେତ କର୍ତ୍ତୃତାକର୍ତ୍ତତେ ମୁନେ ।
ୟତ୍ରେବୈଷ ଚମହାରସ୍ତମାଶ୍ରିତ୍ୟ ସ୍ଥିରୋ ଭବ ॥ ୧୫॥

ତସ୍ମାନ୍ନିତ୍ୟମକର୍ତ୍ତାହମିତି ଭାବନୟେଜୟା ।
ପରମାମୃତନାମ୍ନୀ ସା ସମତୈବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୧୬॥

ନିଦାୟ ଶୃଣୁ ସତ୍ତ୍ବସ୍ଥା ଜାତା ଭୁବି ମହାଗୁଣାଃ ।
ତେ ନିତ୍ୟମେବାଭ୍ୟୁଦିତା ମୁଦିତାଃ ସ୍ବ ଇବେନ୍ଦବଃ ॥ ୧୭॥

ନାପଦି ଗ୍ଲାନିମାୟାନ୍ତି ନିଶି ହେମାମ୍ବୁଜଂ ଯଥା ।
ନେହନ୍ତେ ପ୍ରକୃତାଦନ୍ୟଦ୍ରମନ୍ତେ ଶିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତନି ॥ ୧୮॥

ଆକୃତ୍ୟେବ ବିରାଜନ୍ତେ ମୈତ୍ର୍ୟାଦିଗୁଣବୃତ୍ତିଭିଃ ।
ସମାଃ ସମରସାଃ ସୌମ୍ୟ ସତତଂ ସାଧୁବୃତ୍ତୟଃ ॥ ୧୯॥

ଅଭିବନ୍ଧତମର୍ଯ୍ୟଦା ଭବନ୍ତି ବିଶଦାଶୟାଃ ।
ନିୟତିଂ ନ ବିମୁଞ୍ଚନ୍ତି ମହାନ୍ତୋ ଭାସ୍କରା ଇବ ॥ ୨୦॥

କୋଽହଂ କଥମିଦଂ ଚେତି ସଂସାରମଲମାତତମ୍ ।
ପ୍ରବିଚାର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ପ୍ରାଜ୍ଞେନ ସହସାଧୁନା ॥ ୨୧॥

ନାକର୍ମସ୍ତୁ ନିୟୋକ୍ତବ୍ୟଂ ନାନାର୍ଯ୍ୟେଣ ସହାବସେତ୍ ।
ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ ସର୍ବସଂହର୍ତା ନ ମୃତ୍ୟୁରବହେଲୟା ॥ ୨୨॥

ଶରୀରମସ୍ମି ମାଂସଂ ଚ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ରକ୍ତାଦ୍ୟଶୋଭନମ୍ ।
ଭୂତମୁକ୍ତାବଲୀତନ୍ତଂ ଚିନ୍ତାତ୍ରମବଲୋକୟେତ୍ ॥ ୨୩॥

ଉପାଦେୟାନୁପତନଂ ହେୟୈକାନ୍ତବିସର୍ଜନମ୍ ।
ୟଦେତନ୍ନନସ୍ରୋ ରୂପଂ ତଦ୍ୱାହ୍ୟଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ନେତରତ୍ ॥ ୨୪॥

ଗୁରୁଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତମାର୍ଗେଣ ସ୍ୱାନୁଭୂତ୍ୟା ଚ ଚିଦ୍ଧନେ ।
ବ୍ରହ୍ମୈବାହମିତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବୀତଶୋକୋ ଭବେନ୍ନୁନିଃ ॥ ୨୫॥

ୟତ୍ର ନିଶିତାସିଷତପାତନମୁପଲତାତନବସ୍ରୋହବ୍ୟମଗ୍ନିନା ଦାହୋ ହିମସେତନମିବାଜ୍ଞାରାବର୍ତ୍ତନଂ
ଚନ୍ଦନଚର୍ଚ୍ଚେବ ନିରବଧିନାରାଚବିକିରପାତୋ ନିଦାଘବିନୋଦନଧାରାଗୃହଶୀକରବର୍ଷଣମିବ
ସ୍ୱଶିରଶ୍ଳେଦଃ ସୁଖନିଦ୍ରେବ ମୂଳୀକରଣମାନନମୁଦ୍ରେବ ବାଧିର୍ଯ୍ୟଂ ମହାନୁପତୟ ଇବେଦଂ
ନାବହେଲନୟା ଭବିତବ୍ୟମେବଂ ଦୃଢ଼ବୈରାଗ୍ୟାଦ୍ୱୋଧୋ ଭବତି ॥

ଗୁରୁବାକ୍ୟସମୁଦ୍-ଭୂତସ୍ୱାନୁଭୂତ୍ୟାଦିଶୁଦ୍ଧୟା ।
ୟସ୍ୟାଭ୍ୟାସେନ ତେନାତ୍ମା ସତତଂ ଚାବଲୋକ୍ୟତେ ॥ ୨୬॥

ବିନଷ୍ଟଦିଗ୍‌ଭ୍ରମସ୍ୟାପି ଯୁଥାପୂର୍ବଂ ବିଭାତି ଦିକ୍ ।
ତଥା ବିଜ୍ଞାନବିଧୂସ୍ତଂ ଜଗନ୍ନାସ୍ତୀତି ଭାବୟ ॥ ୭୭॥

ନ ଧନାନ୍ୟପକ୍ଷୁର୍ବଢ଼ି ନ ମିତ୍ରାଣି ନ ବାନ୍ଧବାଃ ।
ନ କାୟକ୍ଲେଶବୈଧୂର୍ଯ୍ୟଂ ନ ତୀର୍ଥାୟତନାଶ୍ରୟଃ ।
କେବଲଂ ତନ୍ମନୋମାତ୍ରମୟେନାସାଦ୍ୟତେ ପଦମ୍ ॥ ୭୮॥

ୟାନ୍ତି ଦୁଃଖାନ୍ତି ଯା ଦୃଷ୍ଟା ଦୁଃସହା ଯେ ଦୁରାଧୟଃ ।
ଶାନ୍ତଚେତଃସୁ ତତ୍ତ୍ୱର୍ବଂ ତମୋଽର୍କେଷ୍ଟିବ ନଶ୍ୟତି ॥ ୭୯॥

ମାତରୀବ ପରଂ ଯାନ୍ତି ବିଷମାଣି ମୃଦୁନି ଚ ।
ବିଶ୍ୱାସମିହ ଭୂତାନି ସର୍ବାଣି ଶମଶାଲିନି ॥ ୮୦॥

ନ ରସାୟନପାନେନ ନ ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟାଲିଙ୍ଗିତେନ ଚ ।
ନ ତଥା ସୁଖମାପ୍ନୋତି ଶମେନାନ୍ତର୍ଯ୍ୟା ଜନଃ ॥ ୮୧॥

ଶୁଦ୍ଧା ସ୍ୱଚ୍ଛା ଚ ଭୁକ୍ତା ଚ ଦୃଷ୍ଟା ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।
ନ ହୃଷ୍ୟତି ଗ୍ଲାୟତି ଯଃ ସ ଶାନ୍ତ ଇତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୮୨॥

ତୁଷାରକରବିମ୍ବାଞ୍ଚଂ ମନୋ ଯସ୍ୟ ନିରାକୁଲମ୍ ।
ମରଣୋତ୍ଥବୟୁଞ୍ଜେଷୁ ସ ଶାନ୍ତ ଇତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୮୩॥

ତପସ୍ୱିଷୁ ବହୁଜ୍ଞେଷୁ ଯାଜକେଷୁ ନୃପେଷୁ ଚ ।
ବଲବସ୍ତୁ ଗୁଣାଦ୍ୟେଷୁ ଶମବାନେବ ରାଜତେ ॥ ୮୪॥

ସଂତୋଷାମୃତପାନେନ ଯେ ଶାନ୍ତାସ୍ତୃପ୍ତିମାଗତାଃ ।
ଆତ୍ମାରାମା ମହାତ୍ମାନସ୍ତେ ମହାପଦମାଗତାଃ ॥ ୮୫॥

ଅପ୍ରାପ୍ତଂ ହି ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ସଂପ୍ରାପ୍ତେ ସମତାଂ ଗତଃ ।
ଅଦୃଷ୍ଟଶେଦାଶେଦୋ ଯଃ ସଂତୁଷ୍ଟ ଇତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୩୬॥

ନାଭିନନ୍ଦତ୍ୟସଂପ୍ରାପ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତେ ଯଥେଚ୍ଛିତମ୍ ।
ୟଃ ସ ସୌମ୍ୟସମାଚାରଃ ସଂତୁଷ୍ଟ ଇତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୩୭॥

ରମତେ ଧୀର୍ଯ୍ୟଥାପ୍ରାପ୍ତେ ସାଧୁବାଃଛଃପୁରାଜିରେ ।
ସା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତତୋଦେତି ସ୍ବରୂପାନନ୍ଦଦାୟିନୀ ॥ ୩୮॥

ୟଥାକ୍ଷଣଂ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ରଂ ଯଥାଦେଶଂ ଯଥାସୁଖମ୍ ।
ୟଥାସଂଭବସମ୍ବିଧିମିମଂ ମୋକ୍ଷପଥକ୍ରମମ୍ ।
ତାବଦ୍ବିଚାରୟେତ୍-ପ୍ରାଜ୍ଞୋ ଯାବଦ୍ବିଶ୍ରାନ୍ତିମାତ୍ମନି ॥ ୩୯॥

ତୁର୍ଯ୍ୟବିଶ୍ରାନ୍ତିଯୁକ୍ତସ୍ୟ ନିବୃତ୍ତସ୍ୟ ଭବାଶ୍ଚିବାତ୍ ।
ଜୀବତୋଽଜୀବତଶ୍ଚୈବ ଗୃହସ୍ଥସ୍ୟାଥବା ଯତେଃ ॥ ୪୦॥

ନାକୃତେନ କୃତେନାର୍ଥୋ ନ ଶୁଚିସ୍ମୃତିବିବ୍ରମୈଃ ।
ନିର୍ମଳର ଇବାମ୍ବୋଧିଃ ସ ତିଷ୍ଠତି ଯଥାସ୍ଥିତଃ ॥ ୪୧॥

ସର୍ବାତ୍ମବେଦନଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ଯଦୋଦେତି ତବାତ୍ମକମ୍ ।
ଭାତି ପ୍ରସୃତିଦିକ୍କାଲବାହ୍ୟଂ ଚିଦ୍ରୂପଦେହକମ୍ ॥ ୪୨॥

ଏବମାତ୍ମା ଯଥା ଯତ୍ର ସମୁଲ୍ଲାସମୁପାଗତଃ ।
ତିଷ୍ଠତ୍ୟାଶୁ ତଥା ତତ୍ର ତଦ୍ରୂପଶ୍ଚ ବିରାଜତେ ॥ ୪୩॥

ୟଦିଦଂ ଦୃଶ୍ୟତେ ସର୍ବଂ ଜଗତ୍ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମମ୍ ।
ତସ୍ମିନ୍ନୁପ୍ରାବିବ ସ୍ବପ୍ନଃ କଳ୍ପାନ୍ତେ ପ୍ରବିନଶ୍ୟତି ॥ ୪୪॥

ରତମାତ୍ମା ପରଂବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟମିତ୍ୟାଦିକା ବୁଧୈଃ ।
କଲ୍ମିତା ବ୍ୟବହାରାର୍ଥଂ ଯୁସ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା ମହାତ୍ମନଃ ॥ ୪୫॥

ୟଥା କଟକଶବ୍ଦାର୍ଥଃ ପୃଥଗ୍ଭାବୋ ନ କାଞ୍ଚିନାତ୍ ।
ନ ହେମ କଟକାତ୍ପୃଥ୍ବଗଚ୍ଛବ୍ଦାର୍ଥତା ପରା ॥ ୪୬॥

ତେନେୟମିନ୍ଦ୍ରଜାଲଶ୍ରୀର୍ଜଗତି ପ୍ରବିତନ୍ୟତେ ।
ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦୃଶ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱାତ୍ତର୍ବନ୍ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୪୭॥

ଦ୍ରଷ୍ଟା ଦୃଶ୍ୟବଶାଦ୍ବଦ୍ଭୋ ଦୃଶ୍ୟାଭାବେ ବିମୁଚ୍ୟତେ ।
ଜଗତ୍ତ୍ୱମହମିତ୍ୟାଦିସର୍ଗାତ୍ମା ଦୃଶ୍ୟମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୪୮॥

ମନସ୍ତୈବେନ୍ଦ୍ରଜାଲଶ୍ରୀର୍ଜଗତି ପ୍ରବିତନ୍ୟତେ ।
ୟାବଦେତସ୍ମିନ୍ଭବତି ତାବନ୍ନୋକ୍ଷୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୪୯॥

ବ୍ରହ୍ମଣା ତନ୍ୟତେ ବିଶ୍ୱଂ ମନସ୍ତୈବ ସ୍ୱୟଂଭୁବା ।
ମନୋମୟମତୋ ବିଶ୍ୱଂ ଯନ୍ନାମ ପରିଦୃଶ୍ୟତେ ॥ ୫୦॥

ନ ବାହ୍ୟେ ନାପି ହୃଦୟେ ସବ୍ରୁପଂ ବିଦ୍ୟତେ ମନଃ ।
ୟଦର୍ଥଂ ପ୍ରତିଭାନଂ ତନ୍ନୁନ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୫୧॥

ସଂକଳ୍ପନଂ ମନୋ ବିଦ୍ଧି ସଂକଳ୍ପସ୍ତନ୍ନ ବିଦ୍ୟତେ ।
ୟତ୍ର ସଂକଳ୍ପନଂ ତତ୍ର ମନୋଽସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟବଗମ୍ୟତାମ୍ ॥ ୫୨॥

ସଂକଳ୍ପମନସୀ ଭିନ୍ନେ ନ କଦାଚନ କେନଚିତ୍ ।
ସଂକଳ୍ପଜାତେ ଗଲିତେ ସ୍ୱରୂପମବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୫୩॥

ଅହଂ ତ୍ୱଂ ଜଗଦିତ୍ୟାଦୌ ପ୍ରଶାନ୍ତେ ଦୃଶ୍ୟସଂଭ୍ରମେ ।
ସ୍ୟାତ୍ତାଦୃଶୀ କେବଳତା ଦୃଶ୍ୟେ ସତ୍ତ୍ୱାମୁପାଗତେ ॥ ୫୪॥

ମହାପ୍ରଲୟସଂପତ୍ତୌ ହ୍ୟସତ୍ତ୍ୱାଂ ସମୁପାଗତେ ।
ଅଶେଷଦୃଶ୍ୟେ ସର୍ଗାଦୌ ଶାନ୍ତମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୫୫॥

ଅସ୍ତ୍ୟନସ୍ତମିତୋ ଭାସ୍ତାନଜୋ ଦେବୋ ନିରାମୟଃ ।
ସର୍ବଦା ସର୍ବକୃତ୍ସର୍ବଃ ପରମାତ୍ମେତ୍ତୁ୍ୟଦାହୃତଃ ॥ ୫୬॥

ୟତୋ ବାତୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଯ୍ମେ ମୁକ୍ତିରବଗମ୍ୟତେ ।
ୟସ୍ୟ ଚାତ୍ମାଦିକାଃ ସଂଜ୍ଞାଃ କଲ୍ପିତା ନ ସ୍ୱଭାବତଃ ॥ ୫୭॥

ଚିତ୍ତାକାଶଂ ଚିଦାକାଶମାକାଶଂ ଚ ତୃତୀୟକମ୍ ।
ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ଶୂନ୍ୟତରଂ ବିଚ୍ଛି ଚିଦାକାଶଂ ମହାମୁନେ ॥ ୫୮॥

ଦେଶାଦେଶାନ୍ତରପ୍ରାପ୍ତୌ ସଂବିଦୋ ମଧ୍ୟମେବ ଯତ୍ ।
ନିମେଷେଣ ଚିଦାକାଶଂ ତଦ୍ୱିଚ୍ଛି ମୁନିପୁଙ୍ଗବ ॥ ୫୯॥

ତସ୍ମିନ୍ନିରସ୍ତନିଃଶେଷସଂକଳ୍ପସ୍ଥିତିମେଷି ଚେତ୍ ।
ସର୍ବାତ୍ମକଂ ପଦଂ ଶାନ୍ତଂ ତଦା ପ୍ରାପ୍ନୋଷ୍ୟସଂଶୟଃ ॥ ୬୦॥

ଉଦିତୌଦାର୍ଯ୍ୟୌନିର୍ଯ୍ୟୌବୈରାଗ୍ୟରସଗର୍ଭିଣୀ ।
ଆନନ୍ଦସ୍ୟନ୍ଦିନୀ ଯୈଷା ସମାଧିରଭିଧୀୟତେ ॥ ୬୧॥

ଦୃଶ୍ୟାସଂଭବବୋଧେନ ରାଗଦ୍ୱେଷାଦିତାନବେ ।
ରତିର୍ବଲୋଦିତା ଯ୍ମାସୌ ସମାଧିରଭିଧୀୟତେ ॥ ୬୨॥

ଦୃଶ୍ୟାସଂଭବବୋଧୋ ହି ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞେୟଂ ଚିଦାତ୍ମକମ୍ ।
ତଦେବ କେବଲୀଭାବଂ ତତୋଽନ୍ୟସ୍ତକଲଂ ମୃଷା ॥ ୬୩॥

ମଉ ଐରାବତୋ ବଞ୍ଚଃ ସର୍ଷପୀକୋଶକୋଟରେ ।
ମଶକେନ କୃତଂ ଯୁଦ୍ଧଂ ସିଂହୌଘୈରେଶୁକୋଟରେ ॥ ୬୪॥

ପଦ୍ମାକ୍ଷେ ସ୍ଥାପିତୋ ମେରୁର୍ନିଗୀର୍ଣ୍ଣୋ ଭୃଙ୍ଗସ୍ତନୁନା ।
ନିଦାଘ ବିଘ୍ନି ତାଦୃକ୍ଷଂ ଜଗଦେତଦ୍-ଭ୍ରମାତ୍ମକମ୍ ॥ ୬୫॥

ଚିତ୍ତମେବ ହି ସଂସାରୋ ରୋଗାଦିକ୍ଲେଶଦୂଷିତମ୍ ।
ତଦେବ ତୈର୍ବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ଭବାନ୍ତ ଇତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୬୬॥

ମନସା ଭାବ୍ୟମାନୋ ହି ଦେହତାଂ ଯାତି ଦେହକଃ ।
ଦେହବାସନୟା ମୁକ୍ତୋ ଦେହଧର୍ମେନ ଲିପ୍ୟତେ ॥ ୬୭॥

କଳ୍ପଂ କ୍ଷଣୀକରୋତ୍ୟନ୍ତଃ କ୍ଷଣଂ ନୟତି କଳ୍ପତାମ୍ ।
ମନୋବିଲାସସଂସାର ଇତି ମେ ନିଶ୍ଚିତା ମତିଃ ॥ ୬୮॥

ନାବିରତୋ ଦୁଷ୍ଟଚିତାନାଶାନ୍ତୋ ନାସମାହିତଃ ।
ନାଶାନ୍ତମନସୋ ବାପି ପ୍ରଜ୍ଞାନେନୈନମାପୁୟାତ୍ ॥ ୬୯॥

ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦମଦୃଶ୍ୟଂ ନିର୍ଗୁଣଂ ସତ୍ୟଚିଦ୍ଧନମ୍ ।
ବିଦିତ୍ବା ସ୍ବାତ୍ମନୋ ରୂପଂ ନ ବିଭେତି କଦାଚନ ॥ ୭୦॥

ପରାପୂର୍ଂ ଯନ୍ନୁହତୋ ମହାନ୍ତଂ ସ୍ବରୂପତେଜୋମୟଶାଶ୍ଵତଂ ଶିବମ୍ ।
କବିଂ ପୁରାଣଂ ପୁରୁଷଂ ସନାତନଂ ସର୍ବେଶ୍ଵରଂ ସର୍ବଦେବୈରୂପାସ୍ୟମ୍ ॥ ୭୧॥

ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ନିୟତଂ ମୋକ୍ଷହେତୁର୍ମହାତ୍ମନାମ୍ ।
ଦ୍ଵେ ପଦେ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷାୟ ନିର୍ମମେତି ମମେତି ଚ ।
ମମେତି ବଧ୍ୟତେ ଜନ୍ତୁର୍ନିର୍ମମେତି ବିମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୭୭॥

ଜୀବେଶ୍ଵରାଦିରୂପେଣ ଚେତନାଚେତନାତ୍ମକମ୍ ।
ଇକ୍ଷଣାଦିପ୍ରବେଶାନ୍ତା ସୃଷ୍ଟିରୀଶେନ କଳ୍ପିତା ।
ଜାଗ୍ରଦାଦିବିମୋକ୍ଷାନ୍ତଃ ସଂସାରୋ ଜୀବକଳ୍ପିତଃ ॥ ୭୮॥

ତ୍ରିଶାତ୍ତିକାଦିୟୋଗାନ୍ତା ଈଶ୍ଵରଭ୍ରାନ୍ତିମାଶ୍ରିତାଃ ।
ଲୋକାୟତାଦିସାଂଖ୍ୟାନ୍ତା ଜୀବବିଭ୍ରାନ୍ତିମାଶ୍ରିତାଃ ॥ ୭୯॥

ତସ୍ମାନ୍ନୁମୁକ୍ଷୁର୍ଭିର୍ନୈବ ମତିର୍ଜୀବେଶବାଦୟୋଃ ।
କାର୍ଯ୍ୟା କିଂତୁ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ଵଂ ନିଷ୍ଠଲେନ ବିଚାର୍ଯ୍ୟତାମ୍ ॥ ୮୦॥

ଅବିଶେଷେଣ ସର୍ବଂ ତୁ ଯଃ ପଶ୍ୟତି ଚିଦନ୍ତୟାତ୍ ।
ସ ଏବ ସାକ୍ଷାଦ୍ଵିଜ୍ଞାନୀ ସ ଶିବଃ ସ ହରିର୍ବିଧିଃ ॥ ୮୧॥

ଦୁର୍ଲଭୋ ବିଷୟତ୍ୟାଗୋ ଦୁର୍ଲଭଂ ତତ୍ତ୍ଵଦର୍ଶନମ୍ ।
ଦୁର୍ଲଭା ସହଜାବସ୍ଥା ସଦ୍ଭୁରୋଃ କରୁଣାଂ ବିନା ॥ ୮୨॥

ଉତ୍ପନ୍ନଶକ୍ତିର୍ବୋଧସ୍ୟ ତ୍ୟକ୍ତନିଃଶେଷକର୍ମଣଃ ।
ୟୋଗିନଃ ସହଜାବସ୍ଥା ସ୍ଵୟମେବୋପଜାୟତେ ॥ ୮୩॥

ୟଦା ହ୍ୟେବୈଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଳ୍ପମପ୍ୟନ୍ତରଂ ନରଃ ।
ବିଜାନାତି ତଦା ତସ୍ୟ ଭୟଂ ସ୍ୟାନ୍ନତ୍ର ସଂଶୟଃ ॥ ୮୪॥

ସର୍ବଗଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଂ ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁର୍ନିରୀକ୍ଷତେ ।
ଅଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁର୍ନେକ୍ଷେତ ଭାସ୍ପତ୍ରଂ ଭାନୁମନ୍ଦହ୍ଵତ୍ ॥ ୮୫॥

ପ୍ରଜ୍ଞାନମେବ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟପ୍ରଜ୍ଞାନଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମପରିଜ୍ଞାନାଦେବ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃମୃତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୮୧॥

ଭିଦ୍ୟାତେ ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥିକ୍ଷିଦ୍ୟାନ୍ତେ ସର୍ବସଂଶୟଃ ।
କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ତାସ୍ୟ କର୍ମାଣି ତସ୍ମିନ୍ମୃତ୍ତେ ପରାବରେ ॥ ୮୨॥

ଅନାତ୍ମତାଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ନିର୍ବିକାରୋ ଜଗତ୍ସ୍ଥିତୌ ।
ଏକନିଷ୍ଠତୟାନ୍ତଃସ୍ଥଃ ସଂବିନ୍ନାତ୍ରପରୋ ଭବ ॥ ୮୩॥

ମରୁଭୂମୌ ଜଲଂ ସର୍ବଂ ମରୁଭୂମାତ୍ରମେବ ତତ୍ ।
ଜଗତ୍ରୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ଚିନ୍ନାତ୍ରଂ ସ୍ଵବିଚାରତଃ ॥ ୮୪॥

ଲକ୍ଷ୍ୟାଲକ୍ଷ୍ୟମତିଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ଵା ଯସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟେହେବଲାଭୁନା ।
ଶିବ ଏବ ସ୍ଵୟଂ ସାକ୍ଷାଦୟଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦୁଃସମଃ ॥ ୮୫॥

ଅଧିଷ୍ଠାନମନୌପମ୍ୟମବାହୁନସଗୋଚରମ୍ ।
ନିତ୍ୟଂ ବିଭୂଂ ସର୍ବଗତଂ ସୁସୂକ୍ଷ୍ମଂ ଚ ତଦବ୍ୟୟମ୍ ॥ ୮୬॥

ସର୍ବଶକ୍ତେର୍ମହେଶସ୍ୟ ବିଲାସୋ ହି ମନୋ ଜଗତ୍ ।
ସଂୟମାସଂୟମାଭ୍ୟାଂ ଚ ସଂସାରଃ ଶାନ୍ତିମନ୍ୟୁଗାତ୍ ॥ ୮୭॥

ମନୋବ୍ୟାଧେଷ୍ଟିକିମ୍ବାର୍ଥମୁପାୟଂ କଥୟାମି ତେ ।
ୟଦ୍ୟସ୍ତାଭିମତଂ ବସ୍ତୁ ତତ୍ୟଜନ୍ନୋକ୍ଷମଶୁଭେ ॥ ୮୮॥

ସ୍ଵାୟତ୍ତମେକାନ୍ତହିତଂ ସ୍ଵେଚ୍ଛିତତ୍ୟାଗବେଦନମ୍ ।
ୟସ୍ୟ ଦୁଷ୍କରତାଂ ଯାତଂ ପିକ୍ତଂ ପୁରୁଷକୀଟକମ୍ ॥ ୮୯॥

ସ୍ୱପୌରୁଷୈକସାଧ୍ୟେନ ସ୍ୱେଦିତତ୍ୟାଗରୂପିଣା ।
ମନଃପ୍ରଗମମାତ୍ରେଣ ବିନା ନାସ୍ତି ଶୁଭା ଗତିଃ ॥ ୯୦॥

ଅସଂକଳ୍ମନଶସ୍ତେଶ ଛିନ୍ନଂ ଚିତ୍ତମିଦଂ ଯଦା ।
ସର୍ବଂ ସର୍ବଗତଂ ଶାନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ସଂପଦ୍ୟତେ ତଦା ॥ ୯୧॥

ଭବ ଭାବନୟା ମୁକ୍ତୋ ମୁକ୍ତଃ ପରମୟା ଧିୟା ।
ଧାରୟାତ୍ମାନମବ୍ୟଗ୍ରୋ ଗ୍ରସ୍ତଚିତ୍ତଂ ଚିତଃ ପଦମ୍ ॥ ୯୨॥

ପରଂ ପୌରୁଷମାଶ୍ରିତ୍ୟ ନୀତ୍ୱା ଚିତ୍ତମଚିତ୍ତତାମ୍ ।
ଧ୍ୟାନତୋ ହୃଦୟାକାଶେ ଚିତି ଚିହ୍ନକ୍ରଧାରୟା ॥ ୯୩॥

ମନୋ ମାରୟ ନିଃଶଙ୍କଂ ତ୍ୱାଂ ପ୍ରବଧ୍ନନ୍ତି ନାରୟଃ ॥ ୯୪॥

ଅୟଂ ସୋଽହମିଦଂ ତନ୍ମୁ ଏତାବନ୍ନାତ୍ମକଂ ମନଃ ।
ତଦଭାବନମାତ୍ରେଣ ଦାତ୍ରେଣେବ ବିଲୀୟତେ ॥ ୯୫॥

ଛିନ୍ନାତ୍ମମଣ୍ଡଳଂ ବ୍ୟୋମ୍ନି ଯଥା ଶରଦି ଧୂୟତେ ।
ବାତେନ କଳ୍ମକେନୈବ ତଥାଽନ୍ତର୍ଧୂୟତେ ମନଃ ॥ ୯୬॥

କଳ୍ମାତ୍ତପବନା ବାନ୍ତୁ ଯାନ୍ତୁ ଚୈକତ୍ୱମର୍ଣ୍ଣବାଃ ।
ତପନ୍ତୁ ଦ୍ୱାଦଶାଦିତ୍ୟା ନାସ୍ତି ନିର୍ମନସଃ କ୍ଷତିଃ ॥ ୯୭॥

ଅସଂକଳ୍ମନମାତ୍ରେକସାଧ୍ୟେ ସକଲସିଦ୍ଧିଦେ ।
ଅସଂକଳ୍ମାତିସାମ୍ରାଜ୍ୟେ ତିଷ୍ଠବଷ୍ଟଭୃତପୂଦଃ ॥ ୯୮॥

ନ ହି ଚଞ୍ଚିଲତାହୀନଂ ମନଃ କୃତନ ଦୃଶ୍ୟତେ ।
ଚଞ୍ଚିଲତ୍ୱଂ ମନୋଧର୍ମୋ ବହ୍ନୋର୍ଧର୍ମୋ ଯଥୋଷ୍ଟତା ॥ ୯୯॥

ଏଷା ହି ଚଞ୍ଚିଲା ସ୍ବୟଂଶ୍ଚିତ୍ତଂସ୍ତୁତା ।

ତାଂ ବିଦି ମାନସୀଂ ଶକ୍ତିଂ ଜଗଦାତମ୍ବରାତ୍ମିକାମ୍ ॥ ୧୦୦॥

ୟଞ୍ଚୁ ଚଞ୍ଚିଲତାହୀନଂ ତନ୍ନନୋଽମୃତମୁତ୍ୟତେ ।

ତଦେବ ଚ ତପଃ ଶାସ୍ତ୍ରସିଦ୍ଧାନ୍ତେ ମୋକ୍ଷ ଉତ୍ୟତେ ॥ ୧୦୧॥

ତସ୍ୟ ଚଞ୍ଚିଲତା ଯୈଷା ତ୍ବିଦ୍ୟା ବାସନାତ୍ମିକା ।

ବାସନାଽପରନାମ୍ନୀଂ ତାଂ ବିଚାରେଣ ବିନାଶୟ ॥ ୧୦୨॥

ପୌରୁଷେଣ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଯସ୍ମିନ୍ନୈବ ପଦେ ମନଃ ।

ଯୋଜ୍ୟତେ ତପ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ନିର୍ବିକଲ୍ମୋ ଭବାନଘ ॥ ୧୦୩॥

ଅତଃ ପୌରୁଷମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଚିତ୍ତମାକ୍ରମ୍ୟ ଚେତସା ।

ବିଶୋକଂ ପଦମାଲମ୍ବ୍ୟ ନିରାତଙ୍କଃ ସ୍ଥିରୋ ଭବ ॥ ୧୦୪॥

ମନ ଏବ ସମର୍ଥଂ ହି ମନସୋ ଦୃଢ଼ନିଗ୍ରହେ ।

ଅରାଜକଃ ସମର୍ଥଃ ସ୍ୟାଦ୍ରାଜ୍ଞୋ ନିଗ୍ରହକର୍ମଣି ॥ ୧୦୫॥

ତୃଷ୍ଣାଗ୍ରାହଗୃହୀତାନାଂ ସଂସାରାର୍ଣ୍ଣବପାତିନାମ୍ ।

ଆବର୍ତ୍ତେରୂପ୍ୟମାନାନାଂ ଦୂରଂ ସ୍ବମନ ଏବ ନୌଃ ॥ ୧୦୬॥

ମନସୈବ ମନଶ୍ଚିତ୍ତା ପାଶଂ ପରମବନ୍ଧନମ୍ ।

ଭବାଦୁଃଖାରୟାତ୍ମନଂ ନାସାବନ୍ଦ୍ୟେନ ତାର୍ଯ୍ୟତେ ॥ ୧୦୭॥

ୟା ଯୋଦେତି ମନୋନାମ୍ନୀ ବାସନା ବାସିତାନ୍ତରା ।

ତାଂ ତାଂ ପରିହରେତ୍-ପ୍ରାଜ୍ଞସ୍ତତୋଽବିଦ୍ୟାକ୍ଷୟୋ ଭବେତ୍ ॥ ୧୦୮॥

ଭୋଗୈକବାସନାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ତ୍ୟଜ ତ୍ବଂ ଭେଦବାସନାମ୍ ।
ଭାବାଭାବୌ ତତସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ୟା ନିର୍ବିକଳ୍ମଃ ସୁଖୀ ଭବ ॥ ୧୦୯॥

ଏଷ ଏବ ମନୋନାଶସ୍ତୁବିଦ୍ୟାନାଶ ଏବ ଚ ।
ୟତ୍ତସ୍ତଂ ବେଦ୍ୟତେ କିଂଚିତ୍ତତ୍ତ୍ବାପରିବର୍ଜନମ୍ ॥ ୧୧୦॥

ଅନାସ୍ତୈବ ହି ନିର୍ବାଣଂ ଦୁଃଖମାସ୍ତ୍ବାପରିଗ୍ରହଃ ॥ ୧୧୧॥

ଅବିଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟମାନୈବ ନଷ୍ଟପ୍ରଜ୍ଞେଷୁ ଦୃଶ୍ୟତେ ।
ନାମ୍ନୈବାଙ୍ଗୀକୃତାକାରା ସମ୍ୟକ୍ପ୍ରଜ୍ଞସ୍ୟ ସା କୁତଃ ॥ ୧୧୨॥

ତାବସ୍ତଂ ସାରତ୍ତ୍ବଗୁଷ୍ଠୁ ସ୍ବାତ୍ମନା ସହ ଦେହିନମ୍ ।
ଆନ୍ଦୋଲୟତି ନୀରନ୍ତ୍ରଂ ଦୁଃଖକଣ୍ଟକଶାଲିଷୁ ॥ ୧୧୩॥

ଅବିଦ୍ୟା ଯାବଦସ୍ୟାସ୍ତୁ ନୋପନ୍ନା କ୍ଷୟକାରିଣୀ ।
ସ୍ୱୟମାତ୍ମାବଲୋକେଚ୍ଛା ମୋହସଂକ୍ଷୟକାରିଣୀ ॥ ୧୧୪॥

ଅସ୍ୟାଃ ପରଂ ପ୍ରପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଃ ସ୍ବାତ୍ମନାଶଃ ପ୍ରଜାୟତେ ।
ଦୃଷ୍ଟେ ସର୍ବଗତେ ବୋଧେ ସ୍ୱୟଂ ହ୍ୟେଷା ବିଲୀୟତେ ॥ ୧୧୫॥

ଇଚ୍ଛାମାତ୍ରମବିଦ୍ୟେୟଂ ତନ୍ନାଶୋ ମୋକ୍ଷ ଉଚ୍ୟତେ ।
ସ ତାସଂକଳ୍ମମାତ୍ରେଣ ସିଦ୍ଧୋ ଭବତି ବୈ ମୁନେ ॥ ୧୧୬॥

ମନାଗପି ମନୋବ୍ୟାମ୍ନି ବାସନାରଜନୀକ୍ଷୟେ ।
କାଲିକା ତନ୍ମୁତାମେତି ଚିଦାଦିତ୍ୟପ୍ରକାଶନାତ୍ ॥ ୧୧୭॥

ଚୈତ୍ୟାନୁପାତରହିତଂ ସାମାନ୍ୟେନ ଚ ସର୍ବଗମ୍ ।
ୟଚ୍ଚିତ୍ତତ୍ତ୍ବମନାଶ୍ୟେୟଂ ସ ଆତ୍ମା ପରମେଶ୍ୱରଃ ॥ ୧୧୮॥

ସର୍ବଂ ଚ ଖଲ୍ଲିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିତ୍ୟଚିଦ୍ଦନମକ୍ଷତମ୍ ।
କଲ୍ଲନାୟନା ମନୋନାମ୍ନୀ ବିଦ୍ୟତେ ନହି କାଚନ ॥ ୧୧୯॥

ନ ଜାୟତେ ନ ମ୍ରିୟତେ କିଂଚିଦତ୍ର ଜଗତ୍ରୟେ ।
ନ ଚ ଭାବବିକାରାଣାଂ ସତ୍ତ୍ୱା କୃତନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୧୨୦॥

କେବଲଂ କେବଲାଭାସଂ ସର୍ବସାମାନ୍ୟମକ୍ଷତମ୍ ।
ଚୈତ୍ୟାନୁପାତରହିତଂ ଚିଦ୍ଭାତ୍ରମିହ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୧୨୧॥

ତସ୍ମିନ୍ନିତ୍ୟେ ତତେ ଶୁଦ୍ଧେ ଚିଦ୍ଭାତ୍ରେ ନିରୁପଦ୍ରବେ ।
ଶାନ୍ତେ ଶମସମାଭୋଗେ ନିର୍ବିକାରେ ଚିଦାତ୍ମନି ॥ ୧୨୨॥

ଯୈଷା ସ୍ୱଭାବାଭିମତଂ ସ୍ୱୟଂ ସଂକଲ୍ପ୍ୟ ଧାବତି ।
ଚିଚୈତ୍ୟଂ ସ୍ୱୟମମ୍ଳାନଂ ମାନନାନ୍ନନ ଉଚ୍ୟତେ ।
ଅତଃ ସଂକଲ୍ପସିଦ୍ଧେୟଂ ସଂକଲ୍ପେନୈବ ନଶ୍ୟତି ॥ ୧୨୩॥

ନାହଂବ୍ରହ୍ମେତି ସଂକଲ୍ପାସ୍ତୁଦୃଢାଦୃଧ୍ୟତେ ମନଃ ।
ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ସଂକଲ୍ପାସ୍ତୁଦୃଢାନୁଚ୍ୟତେ ମନଃ ॥ ୧୨୪॥

କୃଶୋହଂ ଦୁଃଖବଜୋହଂ ହସ୍ତପାଦାଦିବାନହମ୍ ।
ଇତି ଭାବାନୁରୂପେଣ ବ୍ୟବହାରେଣ ବଧ୍ୟତେ ॥ ୧୨୫॥

ନାହଂ ଦୁଃଖୀ ନ ମେ ଦେହୋ ବନ୍ଧଃ କୋଽସ୍ୟାତ୍ମନି ସ୍ଥିତଃ ।
ଇତି ଭାବାନୁରୂପେଣ ବ୍ୟବହାରେଣ ମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୨୬॥

ନାହଂ ମାଂସଂ ନ ଚାସ୍ଥୀନି ଦେହାଦନ୍ୟଃ ପରୋଽସ୍ମ୍ୟହମ୍ ।
ଇତି ନିଶ୍ଚିତବାନନ୍ତ୍ରକ୍ଷୀଣାବିଦ୍ୟୋ ବିମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୨୭॥

କଳ୍ପିତେୟମବିଦ୍ୟେୟମନାତ୍ମନ୍ୟାତ୍ମଭାବନାତ୍ ।
ପରଂ ପୌରୁଷମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଯତ୍ନାତ୍-ପରମୟା ପିୟା ।
ଭୋଗେଚ୍ଛାଂ ଦୂରତସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ନିର୍ବିକଳ୍ମଃ ସୁଖୀ ଭବ ॥ ୧୨୮॥

ମମ ପୁତ୍ରୋ ମମ ଧନମହଂ ସୋଃୟମିଦଂ ମମ ।
ଇତୀୟମିନ୍ଦ୍ରଜାଲେନ ବାସନୈବ ବିବଲ୍-ଗତି ॥ ୧୨୯॥

ମା ଭବାଜ୍ଞୋ ଭବ ଜ୍ଞସ୍ତୁଂ ଜହ୍ନି ସଂସାରଭାବନାମ୍ ।
ଅନାତ୍ମନ୍ୟାତ୍ମଭାବେନ କିମଜ୍ଞି ଇବ ରୋଦିଷି ॥ ୧୩୦॥

କସ୍ତବାୟଂ ଜତୋ ମୂକୋ ଦେହୋ ମାଂସମୟୋଽଶୁଚିଃ ।
ୟଦର୍ଥଂ ସୁଖଦୁଃଖାଭ୍ୟାମବଶଃ ପରିତୁୟସେ ॥ ୧୩୧॥

ଅହୋ ନୁ ଚିତ୍ରଂ ଯସ୍ମତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ତଦ୍ବିସ୍ମୃତଂ ନୃଣାମ୍ ।
ତିଷ୍ଠତସ୍ତବ କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ମାଂସୁ ରାଗାନୁରଞ୍ଜନା ॥ ୧୩୨॥

ଅହୋ ନୁ ଚିତ୍ରଂ ପଦ୍ମୋଢ୍ଭୈର୍ବିକାସ୍ତନ୍ତୁଭିରଦ୍ରୟଃ ।
ଅବିଦ୍ୟମାନା ଯା ବିଦ୍ୟା ତୟା ବିଶ୍ବଂ ଖଲିକୃତମ୍ ॥ ୧୩୩॥

ଇଦଂ ତଦ୍ବ୍ରଜତାଂ ଯାତଂ ତୃଣମାତ୍ରଂ ଜଗତ୍ରୟମ୍ ॥ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଉତୁଃ ॥ ଅଥାପରଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଶୁଶ୍ରୁ ତାତ ଯଥାୟତମ୍ ।

ଅଜ୍ଞାନତୁଃ ସପ୍ତପଦା ଜ୍ଞତୁଃ ସପ୍ତପଦୈବ ହି ॥ ୧॥

ପଦାନ୍ତରାଶ୍ୟସଂଖ୍ୟାନି ପ୍ରଭବନ୍ତ୍ୟନ୍ୟଥୈତୟୋଃ ।

ସ୍ୱରୂପାବସ୍ଥିତିର୍ମୁକ୍ତିସ୍ତଦ୍-ଭ୍ରଂଶୋଽହନ୍ତୁବେଦନମ୍ ॥ ୨॥

ଶୁଦ୍ଧସନ୍ନାତ୍ରସଂବିତ୍ତୋଃ ସ୍ୱରୂପାନ୍ନ ଚଲନ୍ତି ଯେ ।

ରାଗଦ୍ୱେଷାଦୟୋ ଭାବାସ୍ତେଷାଂ ନାଜ୍ଞତ୍ୱସଂଭବଃ ॥ ୩॥

ୟଃ ସ୍ୱରୂପପରିଭ୍ରଂଶଶ୍ଚେତ୍ତାଥୈ ଚିତି ମଜ୍ଜନମ୍ ।

ଏତସ୍ମାଦପରୋ ମୋହୋ ନ ଭୂତୋ ନ ଭବିଷ୍ୟତି ॥ ୪॥

ଅର୍ଥାଦର୍ଥାନ୍ତରଂ ଚିତ୍ତେ ଯାତି ମଧ୍ୟେ ତୁ ଯା ସ୍ଥିତିଃ ।

ସା ଧୂସ୍ରମନନାକାରା ସ୍ୱରୂପସ୍ଥିତିରୁଚ୍ୟତେ ॥ ୫॥

ସଂଶାନ୍ତସର୍ବସଂକଳ୍ପା ଯା ଶିଳାବଦବସ୍ଥିତିଃ ।

ଜାଗ୍ରନ୍ନିଦ୍ରାବିନିର୍ମୁକ୍ତା ସା ସ୍ୱରୂପସ୍ଥିତିଃ ପରା ॥ ୬॥

ଅହନ୍ତାଂଶେ କ୍ଷତେ ଶାନ୍ତେ ଭେଦନିଷ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତତା ।

ଅଜତା ଯା ପ୍ରଚଲନ୍ତି ତସ୍ମରୂପମିତୀରିତମ୍ ॥ ୭॥

ବୀଜଜାଗ୍ରତ୍ତଥା ଜାଗ୍ରନ୍ନିଦ୍ରାଜାଗ୍ରତ୍ତଥୈବ ଚ ।

ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସ୍ତଥା ସ୍ୱପ୍ନଃ ସ୍ୱପ୍ନଜାଗ୍ରସ୍ତୁଷୁପ୍ତିକମ୍ ॥ ୮॥

ଇତି ସପ୍ତବିଧୋ ମୋହଃ ପୁନରେଷ ପରସ୍ପରମ୍ ।

ଶ୍ଳିଷ୍ଟୋ ଭବତ୍ୟନେକାଗ୍ରାଂ ଶୁଶ୍ରୁ ଲକ୍ଷଣମସ୍ୟ ତୁ ॥ ୯॥

ପ୍ରଥମଂ ଚେତନଂ ଯୁସ୍ମାଦନାଶ୍ୟଂ ନିର୍ମଳଂ ଚିତଃ ।
ଭବିଷ୍ୟତିତ୍ତ୍ୱଜୀବାଦିନାମଶରୀରଭାଜନମ୍ ॥ ୧୦॥

ବୀଜରୂପସ୍ଥିତଂ ଜାଗ୍ରଦ୍ବୀଜଜାଗ୍ରଦୁତ୍ୟତେ ।
ଏଷା ଈସ୍ତେର୍ନବାବସ୍ଥା ତ୍ୱଂ ଜାଗ୍ରତଂସ୍ଥିତିଂ ଶୁଣୁ ॥ ୧୧॥

ନବପ୍ରସୂତସ୍ୟ ପରାଦୟଂ ଚାହମିଦଂ ମମ ।
ଇତି ଯଃ ପ୍ରତ୍ୟୟଃ ସ୍ୱପ୍ନସ୍ତଦ୍ଭାଗତ୍-ପ୍ରାଗଭାବନାତ୍ ॥ ୧୨॥

ଅୟଂ ସୋଽହମିଦଂ ତନ୍ମ ଇତି ଜନ୍ମାନ୍ତରୋଦିତଃ ।
ପୀବରଃ ପ୍ରତ୍ୟୟଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ମହାଜାଗ୍ରଦିତି ସ୍ମୃତମ୍ ॥ ୧୩॥

ଅରୂଢମଥବା ରୂଢ଼ଂ ସର୍ବଥା ତନ୍ମୟାତ୍ମକମ୍ ।
ୟଦ୍ଭାଗତୋ ମନୋରାଜ୍ୟଂ ଯଦ୍ଭାଗସ୍ତସ୍ମିନ୍ନ ଉତ୍ୟତେ ॥ ୧୪॥

ଦ୍ୱିଚକ୍ଷୁଶ୍ଚକ୍ତିକାରୂପ୍ୟମୃଗତୃଷ୍ଣାଦିଭେଦତଃ ।
ଅଭ୍ୟାସଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଜାଗ୍ରଦସ୍ତସ୍ମିନ୍ନ ନାନାବିଧୋ ଭବେତ୍ ॥ ୧୫॥

ଅଳ୍ପକାଳଂ ମୟା ଦୃଷ୍ଟମେତନ୍ନୋଦେତି ଯତ୍ର ହି ।
ପରାମର୍ଷଃ ପ୍ରବୁଦ୍ଧସ୍ୟ ସ୍ୱ ସ୍ୱପ୍ନ ଇତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୧୬॥

ଚିରଂ ସଂଦର୍ଶନାଭାବାଦପ୍ରଫୁଲ୍ଲଂ ବୃହଦ୍ବଚଃ ।
ଚିରକାଳାନୁବୃତ୍ତିସ୍ତୁ ସ୍ୱପ୍ନୋ ଜାଗ୍ରଦିବୋଦିତଃ ॥ ୧୭॥

ସ୍ୱପ୍ନଜାଗ୍ରଦିତି ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଜାଗ୍ରତ୍ୟପି ପରିସ୍କୃତତ୍ ।
ଷଡବସ୍ଥାପରିତ୍ୟାଗୋ ଜତା ଜୀବସ୍ୟ ଯା ସ୍ଥିତିଃ ॥ ୧୮॥

ଭବିଷ୍ୟଦ୍ଭୁଃଖବୋଧାଦ୍ୟା ସୌଷ୍ଠୁପ୍ତିଃ ସୋତ୍ୟତେ ଗତିଃ ।
ଜଗତ୍ତ୍ରୟାମବସ୍ଥାୟାମନ୍ତ୍ରସ୍ତମସି ଲୀୟତେ ॥ ୧୯॥

ସପ୍ତାବସ୍ଥା ଇମାଃ ପ୍ରୋକ୍ତା ମୟା ଜ୍ଞାନସ୍ୟ ବୈ ଦ୍ଵିଜ ।
ଏକୈକା ଶତସଂଖ୍ୟାଃତ୍ର ନାନାବିଭବରୂପିଣୀ ॥ ୨୦॥

ଇମାଂ ସପ୍ତପଦାଂ ଜ୍ଞାନଭୂମିମାକର୍ଣ୍ଣୟାନଘ ।
ନାନୟା ଜ୍ଞାତୟା ଭୂୟୋ ମୋହପଙ୍କେ ନିମଜ୍ଜତି ॥ ୨୧॥

ବଦନ୍ତି ବହୁଭେଦେନ ବାଦିନୋ ଯୋଗଭୂମିକାଃ ।
ମମ ଦ୍ଵୈମତା ନୂନମିମା ଏବ ଶୁଭପ୍ରଦାଃ ॥ ୨୨॥

ଅବବୋଧଂ ବିଦୁର୍ଜ୍ଞାନଂ ତଦିଦଂ ସାପ୍ତଭୂମିକମ୍ ।
ମୁକ୍ତିସ୍ତୁ ଜ୍ଞେୟମିଦୁ୍ୟକ୍ତା ଭୂମିକାସପ୍ତକାପୁରମ୍ ॥ ୨୩॥

ଜ୍ଞାନଭୂମିଃ ଶୁଭେଚ୍ଛାଖ୍ୟା ପ୍ରଥମା ସମୁଦାହୃତା ।
ବିଚାରଣା ଦ୍ଵିତୀୟା ତୁ ତୃତୀୟା ତନୁମାନସୀ ॥ ୨୪॥

ସତ୍ତ୍ଵାପତ୍ତିଶ୍ଚତୁର୍ଥୀ ସ୍ୟାତ୍ତୋଃସଂସକ୍ତିନାମିକା ।
ପଦାର୍ଥଭାବନା ଷଷ୍ଠୀ ସପ୍ତମୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟଗା ସ୍ମୃତା ॥ ୨୫॥

ଆସାମନ୍ତଃସ୍ଥିତା ମୁକ୍ତିର୍ଯସ୍ୟାଂ ଭୂୟୋ ନ ଶୋଚତି ।
ଏତାସାଂ ଭୂମିକାନାଂ ତ୍ଵମିଦଂ ନିର୍ବଚନଂ ଶୁଶ୍ରୁ ॥ ୨୬॥

ସ୍ଥିତଃ କିଂ ମୁତ୍ତ ଏବାସ୍ମି ପ୍ରେକ୍ଷେତ୍ଵଂ ଶାସ୍ତ୍ରସଜ୍ଜନୈଃ ।
ବୈରାଗ୍ୟପୂର୍ବମିଚ୍ଛେତି ଶୁଭେଚ୍ଛେତୁ୍ୟତ୍ୟତେ ବୁଧୈଃ ॥ ୨୭॥

ଶାସ୍ତ୍ରସଞ୍ଜନସଂପର୍କବୈରାଗ୍ୟାଭ୍ୟାସପୂର୍ବକମ୍ ।
ସଦାଚାରପ୍ରବୃତ୍ତିର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରୋତ୍ୟତେ ସା ବିଚାରଣା ॥ ୨୮॥

ବିଚାରଣାଶୁଭେଚ୍ଛାଭ୍ୟାମିନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ ରକ୍ତତା ।
ୟତ୍ର ସା ତନୁତାମେତି ପ୍ରୋତ୍ୟତେ ତନୁମାନସୀ ॥ ୨୯॥

ଭୂମିକାତ୍ରିତୟାଭ୍ୟାସାଜିତ୍ୱେ ତୁ ବିରତେର୍ବଶାତ୍ ।
ସତ୍ତ୍ୱାତ୍ତୁନି ସ୍ଥିତେ ଶୁଦ୍ଧେ ସତ୍ତ୍ୱାପତ୍ତିରୁଦାହୃତା ॥ ୩୦॥

ଦଶାତତ୍ତ୍ୱଷ୍ଟୟାଭ୍ୟାସାଦସଂସର୍ଗକଳା ତୁ ଯା ।
ରୁଦ୍ରସତ୍ତ୍ୱଚମକ୍ତାରା ପ୍ରୋକ୍ତା ସଂସକ୍ତିନାମିକା ॥ ୩୧॥

ଭୂମିକାପଞ୍ଚିକାଭ୍ୟାସାସ୍ତ୍ରାତ୍ମାରାମତୟା ଦୃଢ଼ମ୍ ।
ଆଭ୍ୟନ୍ତରାଶାଂ ବାହ୍ୟାନାଂ ପଦାର୍ଥାନାମଭାବନାତ୍ ॥ ୩୨॥

ପରପ୍ରୟୁକ୍ତେନ ଚିରଂ ପ୍ରୟୁକ୍ତେନାବବୋଧନମ୍ ।
ପଦାର୍ଥଭାବନା ନାମ ଷଷ୍ଠୀ ଭବତି ଭୂମିକା ॥ ୩୩॥

ଭୂମିଷତ୍‌କଚିରାଭ୍ୟାସାଦ୍‌ଭେଦସ୍ୟାନୁପଲମ୍ବନାତ୍ ।
ୟସ୍ମିନ୍‌ବାବୈକନିଷ୍ଠତ୍ୱଂ ସା ଜ୍ଞେୟା ତୁର୍ଯ୍ୟଗା ଗତିଃ ॥ ୩୪॥

ଏଷା ହି ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତେଷୁ ତୁର୍ଯ୍ୟାବସ୍ଥେତି ବିଦ୍ୟତେ ।
ବିଦେହମୁକ୍ତିବିଷୟଂ ତୁର୍ଯ୍ୟାତୀତମତଃ ପରମ୍ ॥ ୩୫॥

ୟେ ନିଦାଘ ମହାଭାଗାଃ ସାପ୍ତମୀଂ ଭୂମିମାଶ୍ରିତାଃ ।
ଆତ୍ମାରାମା ମହାତ୍ମାନସ୍ତେ ମହପୂର୍ବମାଗତାଃ ॥ ୩୬॥

ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତା ନ ମଞ୍ଜୁତି ସୁଖଦୁଃଖରସସ୍ଥିତେ ।
ପ୍ରକୃତେନାଥ କାର୍ଯ୍ୟେଣ କିଂଚିନ୍ନୁର୍ବଢ଼ି ବା ନ ବା ॥ ୩୭॥

ପାର୍ଶ୍ଵସ୍ଥବୋପିତାଃ ସନ୍ତଃ ପୂର୍ବାଚରକ୍ରମାଗତମ୍ ।
ଆଚାରମାଚରନ୍ତ୍ୟେବ ସୁପ୍ରବୁଦ୍ଧବଦୁଦ୍ଭିତାଃ ॥ ୩୮॥

ଭୂମିକାସପ୍ରକଂ ଚୈତନ୍ୟମତାମେବ ଗୋଚରମ୍ ।
ପ୍ରାପ୍ୟ ଜ୍ଞାନଦଶାମେତାଂ ପଶୁମ୍ଲେକ୍ଷାଦୟୋଽପି ଯେ ॥ ୩୯॥

ସଦେହା ବାପ୍ୟଦେହା ବା ତେ ମୁକ୍ତା ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ ।
ଜ୍ଞପ୍ତିର୍ହି ଗ୍ରନ୍ଥିବିକ୍ଳେଦସ୍ତସ୍ମିନ୍ସତି ବିମୁକ୍ତତା ॥ ୪୦॥

ମୃଗତୃଷ୍ଣାମୁରୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିଶାନ୍ତିମାତ୍ରାତ୍ମକସ୍ତୃଷ୍ଣୌ ।
ଯେ ତୁ ମୋହାର୍ଣ୍ଣବାଘାର୍ଣ୍ଣାସ୍ତ୍ରିଃ ପ୍ରାପ୍ତଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ॥ ୪୧॥

ତେ ସ୍ଥିତା ଭୂମିକାସ୍ତାସୁ ସ୍ଵାତ୍ମଲାଭପରାୟଣାଃ ।
ମନଃପ୍ରଶମନୋପାୟୋ ଯୋଗ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୪୨॥

ସପ୍ରଭୂମିଃ ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ କଥିତାସ୍ତାଶ୍ଚ ଭୂମିକାଃ ।
ଏତାସାଂ ଭୂମିକାନାଂ ତୁ ଗମ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଭିଧଂ ପଦମ୍ ॥ ୪୩॥

ତୃତୀହନ୍ତାତ୍ମତା ଯତ୍ର ପରତା ନାସ୍ତି କାଚନ ।
ନ କୃତିଦ୍-ଭାବକଲନା ନ ଭାବାଭାବଗୋଚରା ॥ ୪୪॥

ସର୍ବଂ ଶାନ୍ତଂ ନିରାଲମ୍ବଂ ବ୍ୟୋମସ୍ଥଂ ଶାଶ୍ଵତଂ ଶିବମ୍ ।
ଅନାମୟମନାଭାସମନାମକମକାରଣମ୍ ॥ ୪୫॥

ନ ସନ୍ନାସନ୍ ମଧ୍ୟାନ୍ତଃ ନ ସର୍ବଂ ସର୍ବମେବ ଚ ।
ମନୋବଚୋଭିରଗ୍ରାହ୍ୟଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ସୁଖାସୁଖମ୍ ॥ ୪୭॥

ଅସଂବେଦନମାଶାନ୍ତମାତ୍ମବେଦନମାତତମ୍ ।
ସତ୍ତ୍ୱା ସର୍ବପଦାର୍ଥାନାଂ ନାନ୍ୟା ସଂବେଦନାଦୃତେ ॥ ୪୭॥

ସଂବନ୍ଧେ ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦୃଶ୍ୟାନାଂ ମଧ୍ୟେ ଦୃଷ୍ଟିର୍ହି ଯଦ୍ବପୁଃ ।
ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦର୍ଶନଦୃଶ୍ୟାଦିବର୍ଜିତଂ ତଦିଦଂ ପଦମ୍ ॥ ୪୮॥

ଦେଶାଦେଶଂ ଗତେ ଚିତ୍ତେ ମଧ୍ୟେ ଯଜ୍ଞେତସ୍ୟୋ ବପୁଃ ।
ଅଜାତ୍ୟସଂବିନ୍ନନନଂ ତନ୍ନୟୋ ଭବ ସର୍ବଦା ॥ ୪୯॥

ଅଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନନିଦ୍ରାସ୍ୟ ଯତ୍ତେ ରୂପଂ ସନାତନମ୍ ।
ଅଚେତନଂ ଚାଜତଂ ଚ ତନ୍ନୟୋ ଭବ ସର୍ବଦା ॥ ୫୦॥

ଜତତାଂ ବର୍ଜୟିତ୍ୱେକାଂ ଶିଳାୟା ହୃଦୟଂ ହି ତତ୍ ।
ଅମନସ୍କସ୍ତରୂପଂ ଯତ୍ତନ୍ନୟୋ ଭବ ସର୍ବଦା ।
ଚିତ୍ତଂ ଦୂରେ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଯୋଃସି ସୋଃସି ହିରୋ ଭବ ॥ ୫୧॥

ପୂର୍ବଂ ମନଃ ସମୁଦିତଂ ପରମାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱାଞ୍ଜେନାତତଂ ଜଗଦିଦଂ ସବିକଳ୍ମଜାଲମ୍ ।
ଶୂନ୍ୟେନ ଶୂନ୍ୟମପି ବିପ୍ର ଯଥାଃସ୍ୱରେଣ ନୀଳଦ୍ୱମୁଲ୍ଲସତି ଚାରୁତରାଭିଧାନମ୍ ॥ ୫୨॥

ସଂକଳ୍ମସଂକ୍ଷୟବଶାଦ୍ଭଲିତେ ତୁ ଚିତ୍ତେ ସଂସାରମୋହମିହିକା ଗଲିତା ଭବନ୍ତି ।
ସ୍ୱଚ୍ଛଂ ବିଭାତି ଶରଦୀବ ଖମାଗତାୟାଂ ଚିନ୍ତାତ୍ରମେକମଜମାଦ୍ୟମନନ୍ତମନ୍ତଃ ॥ ୫୩॥

ଅକର୍ତ୍ତୃକମରଙ୍ଗଂ ଚ ଗଗନେ ଚିତ୍ରମୁଦ୍ଭିତମ୍ ।
ଅଦ୍ରଷ୍ଟୃକଂ ସ୍ୱାନୁଭବମନିଦ୍ରସ୍ୱପ୍ନଦର୍ଶନମ୍ ॥ ୫୪॥

ସାକ୍ଷିଭୂତେ ସମେ ସ୍ବଚ୍ଛେ ନିର୍ବିକଲ୍ଲେ ଚିଦାତ୍ମନି ।
ନିରିଚ୍ଛଂ ପ୍ରତିବିମ୍ବନ୍ତି ଜଗନ୍ତି ମୁକୁରେ ଯଥା ॥ ୫୫॥

ଏକଂ ବ୍ରହ୍ମ ଚିଦାକାଶଂ ସର୍ବାତ୍ମକମଖଣ୍ଡିତମ୍ ।
ଇତି ଭାବୟ ଯତ୍ନେନ ଚେତଶ୍ଚାଞ୍ଜିଲ୍ୟଶାନ୍ତୟେ ॥ ୫୬॥

ରେଖୋପରେଖାବଲିତା ଯଥୈକା ପୀବରୀ ଶିଳା ।
ତଥା ତ୍ରେଲୋକ୍ୟବଲିତଂ ବ୍ରହ୍ମୈକମିହ ଦୃଶ୍ୟତାମ୍ ॥ ୫୭॥

ଦ୍ବିତୀୟକାରଣାଭାବାଦନୁପ୍ପନ୍ନମିଦଂ ଜଗତ୍ ।
ଜ୍ଞାତଂ ଜ୍ଞାତବ୍ୟମଧୁନା ଦୃଷ୍ଟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟମଦ୍-ଭୂତମ୍ ॥ ୫୮॥

ବିଶ୍ରାନ୍ତୋଽସ୍ମି ଚିରଂ ଶ୍ରାନ୍ତଶ୍ଚିନ୍ମାତ୍ରାନାସ୍ତି କିଂଚନ ।
ପଶ୍ୟ ବିଶ୍ରାନ୍ତସଂଦେହଂ ବିଗତାଶେଷକୌତୁକମ୍ ॥ ୫୯॥

ନିରସ୍ତକଲ୍ଲନାଜାଲମଚିତ୍ତତ୍ତ୍ବଂ ପରଂ ପଦମ୍ ।
ତ ଏବ ଭୂମତାଂ ପ୍ରାପ୍ତାଃ ସଂଶାନ୍ତାଶେଷକିଲ୍ବିଷାଃ ॥ ୬୦॥

ମହାଧିୟଃ ଶାନ୍ତଧିୟୋ ଯେ ଯାତା ବିମନସ୍କତାମ୍ ।
ଜନ୍ତୋଃ କୃତବିଚାରସ୍ୟ ବିଗଲଦୃଷ୍ଟିଚେତସଃ ॥ ୬୧॥

ମନନଂ ତ୍ୟଜତୋ ନିତ୍ୟଂ କିଂଚିତ୍ପୁରିଶତଂ ମନଃ ।
ଦୃଶ୍ୟଂ ସଂତ୍ୟଜତୋ ହେୟମୁପାଦେୟମୁପେୟସଃ ॥ ୬୨॥

ଦ୍ରଷ୍ଟାରଂ ପଶ୍ୟତୋ ନିତ୍ୟମଦ୍ରଷ୍ଟାରମପଶ୍ୟତଃ ।
ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟେ ପରେ ତତ୍ତ୍ବେ ଜାଗରୁକସ୍ୟ ଜୀବତଃ ॥ ୬୩॥

ସୁପ୍ରସ୍ୟ ଧନସଂମୋହମୟେ ସଂସାରବର୍ତ୍ତନି ।
ଅତ୍ୟନ୍ତପକ୍ୱବୈରାଗ୍ୟାଦରସେଷୁ ରସେଷୁପି ॥ ୬୪॥

ସଂସାରବାସନାଜାଲେ ଖଗଜାଲ ଇବାଧୁନା ।
ତ୍ରୋଟିତେ ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥୋ ଶ୍ଲଥେ ବୈରାଗ୍ୟରଂହସା ॥ ୬୫॥

କାତକଂ ଫଲମାସାଦ୍ୟ ଯଥା ବାରି ପ୍ରସୀଦତି ।
ତଥା ବିଜ୍ଞାନବଶତଃ ସ୍ୱଭାବଃ ସଂପ୍ରସୀଦତି ॥ ୬୬॥

ନୀରାଗଂ ନିରୁପାସଙ୍ଗଂ ନିର୍ଦ୍ଦୟଂ ନିରୁପାଶ୍ରୟମ୍ ।
ବିନିର୍ଯ୍ୟାତି ମନୋ ମୋହାଦ୍ୱିହଙ୍ଗଃ ପଞ୍ଜରାଦିବ ॥ ୬୭॥

ଶାନ୍ତସଂଦେହଦୈରାତ୍ମ୍ୟଂ ଗତକୌତୁକବିଭ୍ରମମ୍ ।
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣାନ୍ତରଂ ଚେତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣେନ୍ଦୁରିବ ରାଜତେ ॥ ୬୮॥

ନାହଂ ନ ଚାନ୍ୟଦସ୍ତ୍ରୀହ ବ୍ରହ୍ମୈବାସ୍ମି ନିରାମୟମ୍ ।
ଇଦଂ ସଦସତୋର୍ମଧ୍ୟାଦ୍ୟଃ ପଶ୍ୟତି ସ ପଶ୍ୟତି ॥ ୬୯॥

ଅୟତ୍ନୋପନତେଷ୍ଟକ୍ଷିଦୃଶ୍-ଦୃଶ୍ୟେଷୁ ଯଥା ମନଃ ।
ନୀରାଗମେବ ପତତି ତଦ୍ବିକ୍ଳାୟେଷୁ ଧୀରଧୀଃ ॥ ୭୦॥

ପରିଜ୍ଞାୟୋପଭୁକ୍ତୋ ହି ଭୋଗୋ ଭବତି ତୁଷ୍ଟୟେ ।
ବିଜ୍ଞାୟ ସେବିତଶ୍ଚୈରୋ ମୈତ୍ରୀମେତି ନ ଚୋରତାମ୍ ॥ ୭୧॥

ଅଶଙ୍କିତାପି ସଂପ୍ରାପ୍ତା ଗ୍ରାମୟାତ୍ରା ଯଥାଧ୍ୟୁଗୈଃ ।
ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟତେ ତଦ୍ୱଦେବ କ୍ଷୈର୍ଭୋଗଶ୍ରୀରବଲୋକ୍ୟତେ ॥ ୭୨॥

ମନସୋ ନିଗୃହୀତସ୍ୟ ଲୀଲାଭୋଗୋଽଳ୍ପକୋଽପି ଯଃ ।
ତମେବାଲବ୍ଧବିସ୍ତାରଂ କ୍ଲିଷ୍ଟତ୍ବାଦୃଦ୍ଧୁ ମନ୍ୟତେ ॥ ୭୩॥

ବଦ୍ଧମୁକ୍ତୋ ମହୀପାଲୋ ଗ୍ରାସମାତ୍ରେଣ ତୁଷ୍ୟତି ।
ପରୈରବଦ୍ଧୋ ନାକ୍ରାନ୍ତୋ ନ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ବହୁ ମନ୍ୟତେ ॥ ୭୪॥

ହସ୍ତଂ ହତେନ ସଂପୀତ୍ୟ ଦଢ଼ୈର୍ଦଢ଼ାନ୍ନିରୁର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଚ ।
ଅଙ୍ଗାନ୍ୟଙ୍ଗୈରିବାକ୍ରମ୍ୟ ଜୟେଦାଦୌ ସ୍ୱକଂ ମନଃ ॥ ୭୫॥

ମନସୋ ବିଜୟାନ୍ନାନ୍ୟା ଗତିରସ୍ତି ଭବାର୍ଣ୍ଣବେ ।
ମହାନରକସାମ୍ରାଜ୍ୟେ ମଉଦୁଷ୍ଟତବାରଣାଃ ॥ ୭୬॥

ଆଶାଶରଣଲୀକାଦ୍ୟା ଦୁର୍ଜୟା ହୀନ୍ଦ୍ରିୟାରୟଃ ।
ପ୍ରକ୍ଷୀଣଚିତ୍ତଦର୍ପସ୍ୟ ନିଗୃହୀତେନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱିଷଃ ॥ ୭୭॥

ପଦ୍ମିନ୍ୟ ଇବ ହେମନ୍ତେ କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ଭୋଗବାସନାଃ ।
ତାବନ୍ନିଶୀବ ବେତାଲା ବସନ୍ତି ହୃଦି ବାସନାଃ ।
ଏକତତ୍ତ୍ୱଦୃଢାଭ୍ୟାସାଦ୍ୟାବନ୍ନ ବିଜିତଂ ମନଃ ॥ ୭୮॥

ଭୃତ୍ୟୋଽଭିମତକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାନ୍ନନ୍ତ୍ରୀ ସର୍ବାର୍ଥକାରଣାତ୍ ।
ସାମନ୍ତଶ୍ରେନ୍ଦ୍ରିୟାକ୍ରାନ୍ତେର୍ମନୋ ମନେ୍ୟ ବିବେକିନଃ ॥ ୭୯॥

ଲୀଳନାସ୍ତ୍ରିଭୁଲଲନା ପାଲାନାପ୍ତାଲକଃ ପିତା ।
ସୁହୃଦୁତ୍ତମବିନୟାସାନ୍ନନୋ ମନେ୍ୟ ମନୀଷିଣଃ ॥ ୮୦॥

ସ୍ୱାଲୋକତଃ ଶାସ୍ତ୍ରଦୃଶା ସ୍ୱରୁଦ୍ୟା ସ୍ୱାନୁଭାବତଃ ।
ପ୍ରୟଚ୍ଛତି ପରାଂ ସିଦ୍ଧିଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱାନ୍ନାନଂ ମନଃପିତା ॥ ୮୧॥

ସୁହୃଷ୍ଠଃ ସୁହୃଦଃ ସୁହୃଦଃ ସୁକ୍ରାନ୍ତଃ ସୁପ୍ରବୋଧିତଃ ।
ସୁଗୁଣେନୋର୍ଜିତୋ ଭାତି ହୃଦି ହୃଦ୍ୟୋ ମନୋମଣିଃ ॥ ୮୨॥

ଏନଂ ମନୋମଣିଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍-ବହୁପଙ୍କକଲଙ୍କିତମ୍ ।
ବିବେକବାରିଣା ସିଦ୍ଧ୍ୟେ ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟାଲୋକବାନ୍ଭବ ॥ ୮୩॥

ବିବେକଂ ପରମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସତ୍ୟମବେକ୍ଷ୍ୟ ଚ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାରୀନଲଂ ଛିନ୍ତ୍ବା ତୀର୍ଣ୍ଣୋ ଭବ ଭବାଣ୍ଡବାତ୍ ॥ ୮୪॥

ଆତ୍ମାମାତ୍ରମନନ୍ତ୍ରାନାଂ ଦୁଃଖାନାମାକରଂ ବିଦୁଃ ।
ଅନାତ୍ମାମାତ୍ରମଭିତଃ ସୁଖାନାମାଲୟଂ ବିଦୁଃ ॥ ୮୫॥

ବାସନାତନ୍ତ୍ରବଦ୍ଭୋଃୟଂ ଲୋକୋ ବିପରିବର୍ତ୍ତତେ ।
ସ୍ବା ପ୍ରସିଦ୍ଧାଃତିଦୁଃଖାୟ ସୁଖାୟୋଚ୍ଛେଦମାଗତା ॥ ୮୬॥

ଧୀରୋଽପ୍ୟତିବହୁଜ୍ଞୋଽପି କୁଲଜୋଽପି ମହାନପି ।
ତୃଷ୍ଣୟା ବଧ୍ୟତେ ଜନ୍ତୁଃ ସିଂହଃ ଶୃଙ୍ଖଲୟା ଯଥା ॥ ୮୭॥

ପରମଂ ପୌରୁଷଂ ଯତ୍ନମାତ୍ମାୟାଦାୟ ସୁଦ୍ୟମମ୍ ।
ୟଥାଶାସ୍ତ୍ରମନୁଦ୍ବେଗମାତରନ୍-କୋ ନ ସିଦ୍ଧିଭାକ୍ ॥ ୮୮॥

ଅହଂ ସର୍ବମିଦଂ ବିଶ୍ଵଂ ପରମାତ୍ମାହମବୁଧତଃ ।
ନାନ୍ୟଦସ୍ତୀତି ସଂବିତ୍ତ୍ୟା ପରମା ସା ହ୍ୟହଂକୃତିଃ ॥ ୮୯॥

ସର୍ବସ୍ଥାଦ୍ୟତିରିକ୍ତୋଽହଂ ବାଲାଗ୍ରାଦପ୍ୟହଂ ତନୁଃ ।
ଇତି ଯା ସଂବିଦୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ଦିତୀୟାଽହଂକୃତିଃ ଶୁଭା ॥ ୯୦॥

ମୋକ୍ଷାୟେଷା ନ ବନ୍ଧାୟା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୯୧॥

ପାଣିପାଦାଦିମାତ୍ରୋଽୟମହମିତ୍ୟେଷ ନିଶ୍ଚୟଃ ।
ଅହଂକାରସ୍ତୃତୀୟୋଽସୌ ଲୌକିକସୁକ୍ଷ୍ମ ଏବ ସଃ ॥ ୯୨॥

ଜୀବ ଏବ ଦୁରାତ୍ମାସୌ କୟଃ ସଂସାରଦୁସ୍ତରୋଃ ।
ଅନେନାଭିହତୋ ଜନ୍ତୁରଧୋଽଧଃ ପରିଧାବତି ॥ ୯୩॥

ଅନୟା ଦୁରହଂକୃତ୍ୟା ଭାବାସ୍ତଂତ୍ୟକ୍ତୟାତିରମ୍ ।
ଶିଷ୍ଟାହଂକାରବାଞ୍ଛନ୍ତଃ ଶମବାନ୍ୟାତି ମୁକ୍ତତାମ୍ ॥ ୯୪॥

ପ୍ରଥମୌ ଦ୍ଵାବହଂକାରାବଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟ ତ୍ଵଲୌକିକୌ ।
ତୃତୀୟାଽହଂକୃତିସ୍ତ୍ରୀଜ୍ୟା ଲୌକିକୀ ଦୁଃଖଦାୟିନୀ ॥ ୯୫॥

ଅଥ ତେ ଅପି ସଂତ୍ୟଜ୍ୟ ସର୍ବାହଂକୃତିବର୍ଜିତଃ ।
ସ ତିଷ୍ଠତି ତଥାତ୍ମ୍ୟଜ୍ଞେଃ ପରମେବାପିରୋହତି ॥ ୯୬॥

ଭୋଗେଚ୍ଛାମାତ୍ରକୋ ବନ୍ଧସ୍ତତ୍ୟାଗୋ ମୋକ୍ଷ ଉଚ୍ୟତେ ।
ମନସୋଽଭ୍ୟୁଦୟୋ ନାଶୋ ମନୋନାଶୋ ମହୋଦୟଃ ॥ ୯୭॥

ଜ୍ଞାନନୋ ନାଶମଭ୍ୟେତି ମନୋଽଜ୍ଞସ୍ୟ ହି ଶୃଙ୍ଖଳା ।
ନାନନ୍ଦଂ ନ ନିରାନନ୍ଦଂ ନ ଚଳଂ ନାଚଳଂ ସ୍ଥିରମ୍ ।
ନ ସନ୍ନାସନ୍ନ ଚୈତେଷାଂ ମଧ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନିମନୋ ବିଦୁଃ ॥ ୯୮॥

ୟଥା ସୌକ୍ଷ୍ମ୍ୟାଦିଦାତ୍ତାସ୍ୟ ଆକାଶୋ ନୋପଲକ୍ଷ୍ୟତେ ।
ତଥା ନିରଂଶଶ୍ଚିଦ୍-ଭାବଃ ସର୍ବଗୋଽପି ନ ଲକ୍ଷ୍ୟତେ ॥ ୯୯॥

ସର୍ବସଂକଳ୍ପରହିତା ସର୍ବସଂଜ୍ଞାବିବର୍ଜିତା ।
ସୈଷା ଚିଦବିନାଶାତ୍ମା ସ୍ଵାତ୍ମେତ୍ୟାଦିକୃତାଭିଧା ॥ ୧୦୦॥

ଆକାଶଗତଭାଗାଛା ଜ୍ଞେଷୁ ନିଷ୍କଲରୂପିଣୀ ।
ସକଳାମଲସଂସାରସ୍ୱରୂପେକାତ୍ମଦର୍ଶନୀ ॥ ୧୦୧॥

ନାସ୍ତମେତି ନ ତୋଦେତି ନୋଞ୍ଜିଷ୍ଠତି ନ ତିଷ୍ଠତି ।
ନ ଚ ଯାତି ନ ତାୟାତି ନ ଚ ନେହ ନ ତେହ ତିତ୍ ॥ ୧୦୨॥

ସୈଷା ତିଦମଳାକାରା ନିର୍ବିକଳ୍ମା ନିରାୟଦା ॥ ୧୦୩॥

ଆଦୌ ଶମଦମପ୍ରାୟେର୍ଗୁଣୈଃ ଶିଷ୍ୟଂ ବିଶୋଧୟେତ୍ ।
ପଶ୍ଚାତ୍ତର୍ବମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ଶୁଦ୍ଧସ୍ୱମିତି ବୋଧୟେତ୍ ॥ ୧୦୪॥

ଅଜ୍ଞସ୍ୟାର୍ଥପ୍ରବୁଦ୍ଧସ୍ୟ ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ଯୋ ବଦେତ୍ ।
ମହାନରକଜାଲେଷୁ ସ ତେନ ବିନିୟୋଜିତଃ ॥ ୧୦୫॥

ପ୍ରବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧେଃ ପ୍ରକ୍ଷୀଣଭୋଗେଚ୍ଛସ୍ୟ ନିରାଶିଷଃ ।
ନାସ୍ତ୍ୟବିଦ୍ୟାମଲମିତି ପ୍ରାଜ୍ଞସ୍ତୁପଦିଶେଦ୍ବୁରୁଃ ॥ ୧୦୬॥

ସତି ଦୀପ ଇବାଲୋକଃ ସତ୍ୟର୍କ ଇବ ବାସରଃ ।
ସତି ପୁଷ୍ପ ଇବାମୋଦଶ୍ଚିତି ସତ୍ୟଂ ଜଗତ୍ତଥା ॥ ୧୦୭॥

ପ୍ରତିଭାସତ ଏବେଦଂ ନ ଜଗତ୍ପରମାର୍ଥତଃ ।
ଜ୍ଞାନଦୃଷ୍ଟୌ ପ୍ରସନ୍ନାୟାଂ ପ୍ରବୋଧବିତତୋଦୟେ ॥ ୧୦୮॥

ୟଥାବଜ୍ଜ୍ଞାସ୍ୟସି ସ୍ୱପ୍ନୋ ମଦ୍ଭାଗ୍-ବୃଷ୍ଟିବଳାବଲମ୍ ।
ଅବିଦ୍ୟାୟୈବୋତ୍ତମୟା ସ୍ୱାର୍ଥନାଶୋଦ୍ୟମାର୍ଥୟା ॥ ୧୦୯॥

ବିଦ୍ୟା ସଂପ୍ରାପ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମନ୍-ସର୍ବଦୋଷାପହାରିଣୀ ।
ଶାମ୍ୟତି ହ୍ୟସ୍ତମସ୍ତେଷ ମଲେନ କ୍ଷାଲ୍ୟତେ ମଲମ୍ ॥ ୧୧୦॥

ଶମଂ ବିଷଂ ବିଷେଶୈତି ରିପୁଣା ହନ୍ୟତେ ରିପୁଃ ।
ଇଦୃଶୀ ଭୂତମାୟେୟଂ ଯା ସ୍ବନାଶେନ ହର୍ଷଦା ॥ ୧୧୧॥

ନ ଲକ୍ଷ୍ୟତେ ସ୍ବଭାବୋଽସ୍ୟା ବୀକ୍ଷ୍ୟମାଶୈବ ନଶ୍ୟତି ।
ନାସ୍ତ୍ୟେଷା ପରମାର୍ଥେନେତ୍ୟେବଂ ଭାବନୟେଦୟା ॥ ୧୧୨॥

ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ଯସ୍ୟାନ୍ତର୍ଭାବନା ସା ହି ମୁକ୍ତିଦା ।
ଭେଦଦୃଷ୍ଟିରବିଦ୍ୟେୟଂ ସର୍ବଥା ତାଂ ବିସର୍ଜୟେତ୍ ॥ ୧୧୩॥

ମୁନେ ନାସାଦ୍ୟତେ ତଦ୍ଧି ପଦମକ୍ଷୟମୁଚ୍ୟତେ ।
କୁତୋ ଜାତେୟମିତି ତେ ଦ୍ବିଜ ମାୟୁ ବିଚାରଣା ॥ ୧୧୪॥

ଇମାଂ କଥମହଂ ହନ୍ତୁମିତ୍ୟେଷା ତେଽସ୍ତୁ ବିଚାରଣା ।
ଅସ୍ତ୍ରଙ୍ଗତାୟାଂ କ୍ଷୀଣାୟାମସ୍ୟାଂ ଜ୍ଞାସ୍ୟସି ତପୁଦମ୍ ॥ ୧୧୫॥

ୟତ ଏଷା ଯଥା ଚୈଷା ଯଥା ନକ୍ଷେତ୍ୟଖଣ୍ଡିତମ୍ ।
ତଦସ୍ୟା ରୋଗଶାଳାୟା ଯତ୍ନଂ କୁରୁ ଚିକିତ୍ସନେ ॥ ୧୧୬॥

ୟଥୈଷା ଜନ୍ମଦୁଃଖେଷୁ ନ ଭୁୟସ୍ତ୍ବା ନିୟୋକ୍ଷ୍ୟତି ।
ସ୍ବାତ୍ତ୍ବନି ସ୍ବପରିସ୍ବନୈଃ ସ୍ବୁରତ୍ୟଞ୍ଜୈଶ୍ଚିଦର୍ଶବଃ ॥ ୧୧୭॥

ଏକାତ୍ମକମଖଣ୍ଡଂ ତଦିତ୍ୟନ୍ତର୍ଭାବ୍ୟତାଂ ଦୃଢମ୍ ।
କିଂଚିତ୍ସ୍ବଭିତରୂପା ସା ଚିହ୍ନକ୍ତିଶ୍ଚିନ୍ତୟାର୍ଣ୍ଣବେ ॥ ୧୧୮॥

ତନ୍ମୟୈବ ସ୍ବୁରତ୍ୟକ୍ତା ତତ୍ତ୍ୱୈବୋର୍ମିରିବାର୍ଣ୍ଣବେ ।
ଆତ୍ମନ୍ୟେବାତ୍ମନା ବ୍ୟୋମ୍ନି ଯଥା ସରସି ମାରୁତଃ ॥ ୧୧୯॥

ତଥୈବାତ୍ତାଃଃତୁଶକ୍ତ୍ୟେବ ସ୍ୱାତ୍ତନ୍ୟେବୈତି ଲୋଲତାମ୍ ।
କ୍ଷଣଂ ସ୍ଫୁରତି ସା ଦୈବୀ ସର୍ବଶକ୍ତିତୟା ତଥା ॥ ୧୭୦॥

ଦେଶକାଲକ୍ରିୟାଶକ୍ତିର୍ନ ଯସ୍ୟାଃ ସଂପ୍ରକର୍ଷଣେ ।
ସ୍ୱସ୍ମଭାବଂ ବିଦିତ୍ତୋକ୍ତୈରପ୍ୟନନ୍ତପଦେ ସ୍ଥିତା ॥ ୧୭୧॥

ରୂପଂ ପରିମିତେନାସୌ ଭାବୟତ୍ୟବିଭାବିତା ।
ୟଦୈବଂ ଭାବିତଂ ରୂପଂ ତୟା ପରମକାନ୍ତୟା ॥ ୧୭୨॥

ତଦୈବୈନାମନୁଗତା ନାମସଂଖ୍ୟାଦିକା ଦୃଶଃ ।
ବିକଳ୍ପକଲିତାକାରଂ ଦେଶକାଲକ୍ରିୟାୟାଦମ୍ ॥ ୧୭୩॥

ଚିତ୍ତୋ ରୂପମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍-କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଇତି କଥ୍ୟତେ ।
ବାସନାଃ କଳ୍ପୟନ୍-ସୋଽପି ଯାତ୍ୟହଂକାରତାଂ ପୁନଃ ॥ ୧୭୪॥

ଅହଙ୍କାରୋ ବିନିର୍ଣ୍ଣେତା କଲଙ୍କୀ ବୁଦ୍ଧିରୁତ୍ୟତେ ।
ବୁଦ୍ଧିଃ ସଂକଳ୍ପିତାକାରା ପ୍ରୟାତି ମନନାୟାଦମ୍ ॥ ୧୭୫॥

ମନୋ ଘନବିକଳ୍ପଂ ତୁ ଗଚ୍ଛତୀନ୍ଦ୍ରିୟତାଂ ଶନୈଃ ।
ପାଣିପାଦମୟଂ ଦେହମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ॥ ୧୭୬॥

ଏବଂ ଜୀବୋ ହି ସଂକଳ୍ପବାସନାରଜୁବେଷ୍ଟିତଃ ।
ଦୁଃଖଜାଲପରୀତାତ୍ତା କ୍ରମାଦାୟାତି ନୀତତାମ୍ ॥ ୧୭୭॥

ଇତି ଶକ୍ତିମୟଂ ଚେତୋ ଘନାହଂକାରତାଂ ଗତମ୍ ।
କୋଶକାରକୃମିରିବ ସ୍ନେହୟା ଯାତି ବନ୍ଧନମ୍ ॥ ୧୭୮॥

ସ୍ୱୟଂ କଳ୍ପିତତନ୍ମାତ୍ରାଜାଲଭ୍ୟନ୍ତରବର୍ତ୍ତି ଚ ।
ପରାଂ ବିବଶତାମେତି ଶୃଙ୍ଖଳାବଦ୍ଧସିଂହବତ୍ ॥ ୧୨୯॥

କୃତିନ୍ନନଃ କୃତିଦୁର୍ଦ୍ଧିଃ କୃତିଜ୍ଞାନଂ କୃତିକ୍ରିୟା ।
କୃତିଦେତଦହଂକାରଃ କୃତିଜିଉମିତି ସ୍ମୃତମ୍ ॥ ୧୩୦॥

କୃତିତ୍-ପ୍ରକୃତିରିତ୍ୟକ୍ତଂ କୃତିନ୍ନାୟେତି କଳ୍ପିତମ୍ ।
କୃତିନ୍ନଲମିତି ପ୍ରୋକ୍ତଂ କୃତିହମ୍ନେତି ସଂସ୍ମୃତମ୍ ॥ ୧୩୧॥

କୃତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଇତି ଖ୍ୟାତଂ କୃତିତ୍-ପୁର୍ଯ୍ୟଷ୍ଟକଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ପ୍ରୋକ୍ତଂ କୃତିଦବିଦ୍ୟୋତି କୃତିଦିକ୍ଷେତି ସଂମତମ୍ ॥ ୧୩୨॥

ଇମଂ ସଂସାରମଖିଲମାଶାପାଶବିଧାୟକମ୍ ।
ଦଧଦନ୍ତଃସଂଲୈର୍ହୀନଂ ବଟଧାନା ବଟଂ ଯୁଥା ॥ ୧୩୩॥

ଚିନ୍ତାନଲଶିଖାଦବ୍ୟୁଂ କୋପାଜଗରଚର୍ଚ୍ଚିତମ୍ ।
କାମାଭ୍ୟୁକଲ୍ଲୋଲରତଂ ବିସ୍ମୃତାତ୍ମପିତାମହମ୍ ॥ ୧୩୪॥

ସମୁଦ୍ଧର ମନୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ନାତଜ୍ଞମିବ କର୍ଦ୍ଦମାତ୍ ।
ଏବଂ ଜୀବାଶ୍ରିତା ଭାବା ଭବଭାବନୟାହିତାଃ ॥ ୧୩୫॥

ବ୍ରହ୍ମଣା କଳ୍ପିତାକାରା ଲକ୍ଷଣୋଽପ୍ୟଥ କୋଟିଶଃ ।
ସଂଖ୍ୟାତୀତାଃ ପୁରା ଜାତା ଜାୟନ୍ତେଽଦ୍ୟାପି ଚାଭିତଃ ॥ ୧୩୬॥

ଉପସ୍ଥାପ୍ତେଽପି ଚୈବାନ୍ୟେ କଶୌଘା ଇବ ନିର୍ଝରାତ୍ ।
କେଚିପୁଥମଜନ୍ମାନଃ କେଚିଦ୍ଭୁଗ୍ନଶତାଧିକାଃ ॥ ୧୩୭॥

କେଚିଜାସଂଖ୍ୟଜନ୍ମାନଃ କେଚିଦ୍ଭୃତ୍ରିଭବାନ୍ତରାଃ ।
କେଚିନ୍ନିନ୍ନରଗନ୍ଧର୍ବବିଦ୍ୟାଧରମହୋରଗାଃ ॥ ୧୩୮॥

କେଚିଦର୍କେନ୍ଦୁବରୁଣାସ୍ତ୍ୟକ୍ଷାଧୋକ୍ଷଜପଦ୍ମଜାଃ ।
କେଚିଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣଭୂପାଲବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରଗଣାଃ ସ୍ଥିତାଃ ॥ ୧୩୯॥

କେଚିତ୍ତୃଣୌଷଧୀବୃକ୍ଷଫଳମୂଳପତଙ୍ଗକାଃ ।
କେଚିନ୍ନଦମୃଜମ୍ବୀରସାଲତାଲତମାଲକାଃ ॥ ୧୪୦॥

କେଚିନ୍ନହେନ୍ଦ୍ରମଲୟସହ୍ୟମନ୍ଦରମେରବଃ ।
କେଚିତ୍ତ୍ଷାରୋଦପିକ୍ଷୀରଘୃତେକ୍ଷୁଜଲରାଗୟଃ ॥ ୧୪୧॥

କେଚିଦ୍ଦିଶାଲାଃ କକୁଭଃ କେଚିନ୍ନଦ୍ୟୋ ମହାରୟାଃ ।
ବିହାୟସ୍ତ୍ରୀକକୈଃ କେଚିନ୍ନିପତନ୍ତ୍ୟପୂତନ୍ତି ଚ ॥ ୧୪୨॥

କମ୍ବୁକା ଇବ ହସ୍ତେନ ମୃତ୍ୟୁନାଃବିରତଂ ହତାଃ ।
ଭୃକ୍ତା ଜନ୍ମସହସ୍ରାଣି ଭୂୟଃ ସଂସାରସଂକଟେ ॥ ୧୪୩॥

ପତନ୍ତି କେଚିଦବୁଧାଃ ସଂପ୍ରାପ୍ୟାପି ବିବେକତାମ୍ ।
ଦିକ୍ଖାଲାଦ୍ୟନବଚ୍ଛିନ୍ନମାତୁତତ୍ତ୍ୱଂ ସ୍ମରନ୍ତିତଃ ॥ ୧୪୪॥

ଲୀଲୟୈବ ଯଦାଦତ୍ତେ ଦିକ୍ଖାଲକଲିତଂ ବପୁଃ ।
ତଦେବ ଜୀବପର୍ଯ୍ୟାୟବାସନାବେଶତଃ ପରମ୍ ॥ ୧୪୫॥

ମନଃ ସଂପଦ୍ୟତେ ଲୋଲଂ କଲନାଃକଲନୋନ୍ମୁଖମ୍ ।
କଲୟନ୍ତୀ ମନଃଶକ୍ତିରାଦୌ ଭାବୟତି କ୍ଷଣାତ୍ ॥ ୧୪୬॥

ଆକାଶଭାବନାମଚ୍ଛାଂ ଶବ୍ଦବୀଜରସୋନ୍ମୁଖୀମ୍ ।
ତତସ୍ତଦ୍ଭବତାଂ ଯାତଂ ଘନସ୍ଥମକ୍ରମାନ୍ତନଃ ॥ ୧୪୭॥

ଭାବୟତ୍ୟନିଲସ୍ଥମଂ ସ୍ୱର୍ଗବୀଜରସୋନ୍ମୁଖମ୍ ।
ତାଭ୍ୟାମାକାଶବାତାଭ୍ୟାଂ ଦୃଢାଭ୍ୟାସବଶାତ୍ତତଃ ॥ ୧୪୮॥

ଶବ୍ଦସ୍ୱର୍ଗସ୍ୱରୂପାଭ୍ୟାଂ ସଂଘର୍ଷାଞ୍ଜନ୍ୟତେନଲଃ ।
ରୂପତନ୍ମାତ୍ରସହିତଂ ତ୍ରିଭିଞ୍ଚେଃ ସହ ସଂମିତମ୍ ॥ ୧୪୯॥

ମନସ୍ତାଦୃଶ୍-ଗୁଣଗତଂ ରସତନ୍ମାତ୍ରବେଦନମ୍ ।
କ୍ଷଣାକ୍ଷେପତ୍ୟପାଂ ଶୈତ୍ୟଂ ଜଲସଂବିଭଜତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୧୫୦॥

ତତସ୍ତାଦୃଶ୍-ଗୁଣଗତଂ ମନୋ ଭାବୟତି କ୍ଷଣାତ୍ ।
ଗନ୍ଧତନ୍ମାତ୍ରମେତସ୍ମାଦ୍-ଭୂମିସଂବିଭଜତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୧୫୧॥

ଅଥେତ୍ସଂଭୂତତନ୍ମାତ୍ରବେଷ୍ଟିତଂ ତନ୍ମୁତାଂ ଜହତ୍ ।
ବପୁର୍ବହିକଶାକାରଂ ସ୍ଫୁରିତଂ ବ୍ୟୋମ୍ନି ପଶ୍ୟତି ॥ ୧୫୨॥

ଅହଂକାରକଲ୍ୟାୟକ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧିବୀଜସମନ୍ୱିତମ୍ ।
ତତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱକମିତ୍ୟକ୍ତଂ ଭୂତହୃଦ୍ୱସ୍ତସ୍ପର୍ଶପଦମ୍ ॥ ୧୫୩॥

ତସ୍ମିଂସ୍ତୁ ତୀବ୍ରସଂବେଗାଦ୍-ଭାବୟତ୍-ଭାସୁରଂ ବପୁଃ ।
ସ୍ଥୂଳତାମେତି ପାକେନ ମନୋ ବିଲ୍ୱଫଳଂ ଯଥା ॥ ୧୫୪॥

ମୁଷାସ୍ଥୁତହେମାତ୍ ସ୍ଫୁରିତଂ ବିମଳାମ୍ବରେ ।
ସଂନିବେଶମଥାଦତ୍ତେ ତତ୍ତେଜଃ ସ୍ୱସ୍ୱଭାବତଃ ॥ ୧୫୫॥

ଉର୍ଧ୍ୱଂ ଶିରଃପିଣ୍ଡମୟମଧଃ ପାଦମୟଂ ତଥା ।
ପାର୍ଶ୍ୱୟୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱସଂସ୍ଥାନଂ ମଧ୍ୟେ ଚୋଦରଧର୍ମିଣମ୍ ॥ ୧୫୭॥

କାଲେନ ସ୍ମୃତତାମେତ୍ୟ ଭବତ୍ୟମଲବିଗ୍ରହମ୍ ।
ବୁଦ୍ଧିସତ୍ତ୍ୱବଲୋସ୍ତାହବିଜ୍ଞାନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସଂସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୫୮॥

ସ ଏବ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରହ୍ମା ସର୍ବଲୋକପିତାମହଃ ।
ଅବଲୋକ୍ୟ ବପୁର୍ବ୍ରହ୍ମା କାନ୍ତମାତ୍ମୀୟମୁତମମ୍ ॥ ୧୫୯॥

ଚିନ୍ତାମତ୍ରେତ୍ୟ ଭଗବାଂସ୍ତ୍ରିକାଲାମଲଦର୍ଶନଃ ।
ଏତସ୍ମିନ୍‌ପରମାକାଶେ ଚିନ୍ତାତ୍ରେକାତ୍ମରୂପିଣୀ ॥ ୧୬୦॥

ଅଦୃଷ୍ଟପାରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ପ୍ରଥମଂ କିଂ ଭବେଦିତି ।
ଇତି ଚିନ୍ତିତବାନ୍-ବ୍ରହ୍ମା ସଦ୍ୟୋଜାତାମଲାତ୍ମଦୃକ୍ ॥ ୧୬୦॥

ଅପଶ୍ୟସ୍ତର୍ଗବୃନ୍ଦାନି ସମତୀତାନ୍ୟନେକଶଃ ।
ସ୍ମରତ୍ୟଥୋ ସ ସକଲାନୁସର୍ବଧର୍ମଗୁଣକ୍ରମାତ୍ ॥ ୧୬୧॥

ଲୀଳୟା କଳ୍ପୟାମାସ ଚିତ୍ରାଃ ସଂକଳ୍ପତଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ନାନାଜାରସମାରମ୍ଭୋ ଗନ୍ଧର୍ବନଗରଂ ଯଥା ॥ ୧୬୨॥

ତାସାଂ ସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗାର୍ଥଂ ଧର୍ମକାମାର୍ଥସିଦ୍ଧୟେ ।
ଅନନ୍ତାନି ବିଚିତ୍ରାଣି ଶାସ୍ତ୍ରାଣି ସମକଳ୍ପୟତ୍ ॥ ୧୬୩॥

ବିରଞ୍ଚିରୂପାନୁନସଃ କଳ୍ପିତତ୍ତ୍ୱାଞ୍ଜଗତ୍ସ୍ଥିତେଃ ।
ତାବତ୍ସ୍ଥିତିରିୟଂ ପ୍ରୋକ୍ତା ତନ୍ନାଶେ ନାଶମାପୁୟାତ୍ ॥ ୧୬୪॥

ନ ଜାୟତେ ନ ମ୍ରିୟତେ କୃତିହିଂଚିହ୍ନଦାତନ ।
ପରମାର୍ଥେନ ବିପ୍ରେନ୍ନ ମିଥ୍ୟା ସର୍ବଂ ତୁ ଦୃଶ୍ୟତେ ॥ ୧୭୫॥

କୋଶମାଶାଭୁଜଙ୍ଗାନାଂ ସଂସାରାତମ୍ବରଂ ତ୍ୟଜ ।
ଅସଦେତଦିତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମାତୃଭାବଂ ନିବେଶୟ ॥ ୧୭୬॥

ଗନ୍ଧର୍ବନଗରସ୍ୟାର୍ଥେ ଭୂଷିତେଽଭୂଷିତେ ତଥା ।
ଅବିଦ୍ୟାଂଶେ ସୁତାଦୌ ବା କଃ କ୍ରମଃ ସୁଖଦୁଃଖୟୋଃ ॥ ୧୭୭॥

ଧନଦାରେଷୁ ବୃଦ୍ଧେଷୁ ଦୁଃଖୟୁକ୍ତଂ ନ ତୁଷ୍ଟତା ।
ବୃଦ୍ଧାୟାଂ ମୋହମାୟାୟାଂ କଃ ସମାଶ୍ୱାସବାନିହ ॥ ୧୭୮॥

ଯୈରେବ ଜାୟତେ ରାଗୋ ମୂର୍ଖସ୍ୟାଧିକତାଂ ଗତୈଃ ।
ତୈରେବ ଭାଗୈଃ ପ୍ରାଜ୍ଞସ୍ୟ ବିରାଗ ଉପଜାୟତେ ॥ ୧୭୯॥

ଅତୋ ନିଦାଘ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ବ୍ୟବହାରେଷୁ ସଂସୃତେଃ ।
ନଷ୍ଟଂ ନଷ୍ଟମୁପେକ୍ଷସ୍ତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତମୁପାହର ॥ ୧୮୦॥

ଅନାଗତାନାଂ ଭୋଗାନାମବାଞ୍ଛନମକୃତ୍ରିମମ୍ ।
ଆଗତାନାଂ ଚ ସଂଭୋଗ ଇତି ପଶ୍ଚିତଲକ୍ଷଣମ୍ ॥ ୧୮୧॥

ଶୁଦ୍ଧଂ ସଦସତୋର୍ମଧ୍ୟଂ ପଦଂ ବୁଦ୍ଧାବଲମ୍ବ୍ୟ ଚ ।
ସବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରଂ ଦୃଶ୍ୟଂ ମା ଗୃହାଣ ବିମୁଞ୍ଚି ମା ॥ ୧୮୨॥

ୟସ୍ୟ ଚେଚ୍ଛା ତଥାନିଚ୍ଛା ଜ୍ଞସ୍ୟ କର୍ମଣି ତିଷ୍ଠତଃ ।
ନ ତସ୍ୟ ଲିପ୍ୟତେ ପ୍ରଜ୍ଞା ପଦ୍ମପତ୍ରମିବାମୁଭିଃ ॥ ୧୮୩॥

ଯଦି ତେ ନେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥଶ୍ରୀଃ ସ୍ବୟତେ ହୃଦି ବୈ ଦ୍ବିଜ ।
ତଦା ବିଜ୍ଞାତବିଜ୍ଞେୟା ସମୁତୀର୍ଣ୍ଣୋ ଭବାଣ୍ଡବାତ୍ ॥ ୧୭୪॥

ଭଜୈଃପଦାୟ ପରୟା ପ୍ରଜ୍ଞୟା ବାସନାଗଣାତ୍ ।
ପୁଷ୍ପାଦ୍ବନ୍ଧମପୋହ୍ୟାରଂ ତେତୋବୃତ୍ତିଂ ପୃଥକ୍ଚରୁ ॥ ୧୭୫॥

ସଂସାରାମୁନିଧାବସ୍ଥିନ୍ନାସନାମୁପରିପୁଷ୍ଟେ ।
ୟେ ପ୍ରଜ୍ଞାନାବମାରୁତାସ୍ତେ ତୀର୍ଣ୍ଣାଃ ପଣ୍ଡିତାଃ ପରେ ॥ ୧୭୬॥

ନ ତ୍ୟଜନ୍ତି ନ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ବ୍ୟବହାରଂ ଜଗଦ୍ଭବମ୍ ।
ସର୍ବମେବାନୁବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ପାରାବାରବିଦୋ ଜନାଃ ॥ ୧୭୭॥

ଅନନ୍ତସ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ବସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ବାସାମାନ୍ୟରୂପିଣଃ ।
ଚିତ୍ତଶ୍ଚେତ୍ୟାନ୍ତୁଷତ୍ଵଂ ଯତ୍ତତ୍ତ୍ଵଂ କଳ୍ପାଙ୍କୁରଂ ବିଦୁଃ ॥ ୧୭୮॥

ଲେଶତଃ ପ୍ରାପ୍ତସତ୍ତ୍ବାକଃ ସ ଏବ ଘନତାଂ ଶନୈଃ ।
ୟାତି ଚିତ୍ତତ୍ତ୍ବାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦଂ ଜାତ୍ୟାୟ ମେଘବତ୍ ॥ ୧୭୯॥

ଭାବୟନ୍ତି ଚିତିଶ୍ଚୈତ୍ୟଂ ବ୍ୟତିରିକ୍ତମିବାତ୍ମନଃ ।
ସଂକଳ୍ପତାମିବାୟାତି ବୀଜମଙ୍କୁରତାମିବ ॥ ୧୮୦॥

ସଂକଳ୍ପନଂ ହି ସଂକଳ୍ପଃ ସ୍ବୟମେବ ପ୍ରଜାୟତେ ।
ବର୍ଧତେ ସ୍ବୟମେବାଶୁ ଦୁଃଖାୟ ନ ସୁଖାୟ ଯତ୍ ॥ ୧୮୧॥

ମା ସଂକଳ୍ପୟ ସଂକଳ୍ପଂ ମା ଭାବଂ ଭାବୟ ସ୍ଥିତୌ ।
ସଂକଳ୍ପନାଶନେ ଯତ୍ତୋ ନ ଭୂୟୋଽନନ୍ତଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୮୨॥

ଭାବନାଭାବମାତ୍ରେଣ ସଂକଳ୍ପଃ କ୍ଷୀୟତେ ସ୍ବୟମ୍ ।
ସଂକଳ୍ପେନୈବ ସଂକଳ୍ପଂ ମନସୈବ ମନୋ ମୁନେ ॥ ୧୮୩॥

ଛିତ୍ତା ସ୍ବାତ୍ତ୍ବନି ତିଷ୍ଠ ତ୍ବଂ କିମେତାବତି ଦୁଷ୍କରମ୍ ।
ୟଥୈବେଦଂ ନଭଃ ଶୂନ୍ୟଂ ଜଗଜ୍ଜୁନଂ ତଥୈବ ହି ॥ ୧୮୪॥

ତଶ୍ଚୁଲସ୍ୟ ଯଥା ଚର୍ମ ଯଥା ତାମ୍ରସ୍ୟ କାଲିମା ।
ନଶ୍ୟତି କ୍ରିୟୟା ବିପ୍ର ପୁରୁଷସ୍ୟ ତଥା ମଲମ୍ ॥ ୧୮୫॥

ଜୀବସ୍ୟ ତଶ୍ଚୁଲସ୍ୟେବ ମଲଂ ସହଜମପ୍ୟଲମ୍ ।
ନଶ୍ୟତ୍ୟେବ ନ ସଂଦେହସ୍ତସ୍ମାଦୁଦ୍ୟୋଗବାନ୍ଭବେତ୍ ॥ ୧୮୬॥

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତୁ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅନ୍ତରସ୍ଥାଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଭାବଗ୍ରୀଂ ଭାବନାମୟୀମ୍ ।
ୟୋଃସି ସୋଃସି ଜଗତ୍ୟସ୍ଥିଲ୍ଲୀଲୟା ବିହରାନଘ ॥ ୧॥

ସର୍ବତ୍ରାହମକର୍ତ୍ତେତି ଦୃଢଭାବନୟାନୟା ।
ପରମାମୃତନାମ୍ନୀ ସା ସମତୈବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୨॥

ଖେଦୋଲ୍ଲାସବିଳାସେଷୁ ସ୍ବାତ୍ତ୍ୱକର୍ତ୍ତୃତୟୈକୟା ।
ସ୍ୱସଂକଳ୍ପେ କ୍ଷୟଂ ଯାତେ ସମତୈବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୩॥

ସମତା ସର୍ବଭାବେଷୁ ଯାସୌ ସତ୍ୟପରା ସ୍ଥିତିଃ ।
ତସ୍ୟାମବସ୍ଥିତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ଭୁଂୟେ ଜନ୍ମଭାଗ୍ଭବେତ୍ ॥ ୪॥

ଅଥବା ସର୍ବକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଂ ଚ ବୈ ମୁନେ ।
ସର୍ବଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ମନଃ ପୀତ୍ୱା ଯୋଃସି ସୋଃସି ସ୍ଥିରୋ ଭବ ॥ ୫॥

ଶେଷସ୍ଥିରସମାଧାନୋ ଯେନ ତ୍ୟଜସି ତତ୍ୟଜ ।
ଚିନ୍ତନଃକଲନାକାରଂ ପ୍ରକାଶତିମିରାଦିକମ୍ ॥ ୬॥

ବାସନାଂ ବାସିତାରଂ ଚ ପ୍ରାଣସ୍ୱନ୍ଦନପୂର୍ବକମ୍ ।
ସମୁଲ୍ଲମଖିଲଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବ୍ୟୋମସାମ୍ୟଃ ପ୍ରଶାନ୍ତଧୀଃ ॥ ୭॥

ହୃଦୟାସ୍ତ୍ରାମ୍ଭରିତ୍ୟଜ୍ୟ ସର୍ବବାସନପଞ୍ଚୟଃ ।
ୟସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠତି ଗତବ୍ୟଗ୍ରଃ ସ ମୁକ୍ତଃ ପରମେଶ୍ୱରଃ ॥ ୮॥

ଦୃଷ୍ଟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟମଖିଲଂ ଭ୍ରାନ୍ତଂ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ଦିଶୋ ଦଶ ।
ୟୁକ୍ତ୍ୟା ବୈ ଚରତୋ ଜ୍ଞସ୍ୟ ସଂସାରୋ ଗୋଷ୍ଠଦାକୃତିଃ ॥ ୯॥

ସବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରେ ଦେହେ ହ୍ୟଧ ଉର୍ଧ୍ବଂ ଚ ଦିକ୍ଷୁ ଚ ।
ଇତ ଆତ୍ମା ତତୋଽପ୍ୟାତ୍ମା ନାସ୍ତ୍ୟନାତ୍ମମୟଂ ଜଗତ୍ ॥ ୧୦॥

ନ ତଦସ୍ତି ନ ଯତ୍ରାହଂ ନ ତଦସ୍ତି ନ ତନ୍ମୟମ୍ ।
କିମନ୍ୟଦଭିବାଞ୍ଛାମି ସର୍ବଂ ସଚ୍ଚିନ୍ମୟଂ ତତମ୍ ॥ ୧୧॥

ସମସ୍ତଂ ଖଲ୍ଲିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ସର୍ବମାତ୍ମେଦମାତତମ୍ ।
ଅହମନ୍ୟ ଇଦଂ ଚାନ୍ୟଦିତି ଭ୍ରାନ୍ତିଂ ତ୍ୟଜାନଘ ॥ ୧୨॥

ତତେ ବ୍ରହ୍ମଘନେ ନିତ୍ୟେ ସଂଭବନ୍ତି ନ କଲ୍ଲିତାଃ ।
ନ ଶୋକୋଽସ୍ତି ନ ମୋହୋଽସ୍ତି ନ ଜରାଽସ୍ତି ନ ଜନ୍ମ ବା ॥ ୧୩॥

ୟଦସ୍ତ୍ରୀହ ତଦେବାସ୍ତି ବିଜ୍ଞରୋ ଭବ ସର୍ବଦା ।
ୟଥାପ୍ରାପ୍ତାନୁଭବତଃ ସର୍ବତ୍ରାନଭିବାଞ୍ଛନାତ୍ ॥ ୧୪॥

ତ୍ୟାଗାଦାନପରିତ୍ୟାଗୀ ବିଜ୍ଞରୋ ଭବ ସର୍ବଦା ।
ୟସ୍ୟେଦଂ ଜନ୍ମ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଂ ତମାଶ୍ନୈବ ମହାମତେ ॥ ୧୫॥

ବିଶନ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିମଲା ମୁକ୍ତା ବେଶୁମିବୋଽମମ୍ ।
ବିରକ୍ତମନସାଂ ସମ୍ୟକ୍ସପ୍ରସଙ୍ଗାଦୁଦାହୃତମ୍ ॥ ୧୬॥

ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦୃଶ୍ୟସମାୟୋଗାତ୍-ପ୍ରତ୍ୟୟାନନ୍ଦନିଷ୍ଟୟଃ ।
ୟସ୍ତଂ ସ୍ବମାତ୍ମତତ୍ତ୍ଵୋଽଂ ନିଷ୍ଟୟଂ ସମୁପାସ୍ମହେ ॥ ୧୭॥

ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦର୍ଶନଦୃଶ୍ୟାନି ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ବାସନୟା ସହ ।
ଦର୍ଶନପ୍ରତ୍ୟୟାଭାସମାତ୍ମାନଂ ସମୁପାସ୍ମହେ ॥ ୧୮॥

ଦୃଘୋର୍ମଧ୍ୟଗତଂ ନିତ୍ୟମସ୍ତି-ନାସ୍ତୀତିପକ୍ଷୟୋଃ ।
ପ୍ରକାଶନଂ ପ୍ରକାଶାନାମାତ୍ମାନଂ ସମୁପାସ୍ମହେ ॥ ୧୯॥

ସଂତ୍ୟଜ୍ୟ ଦୃଢୁହେଶାନଂ ଦେବମନ୍ୟଂ ପ୍ରୟାନ୍ତି ଯେ ।
ତେ ରତ୍ନମଭିବାଞ୍ଛନ୍ତି ତ୍ୟକ୍ତହସ୍ତସ୍ଥକୌସୁଭାଃ ॥ ୨୦॥

ଉଦ୍ଭିତାନୁଦ୍ଭିତାନେତାନିନ୍ଦିୟାରୀନ୍ପୁନଃ ପୁନଃ ।
ହନ୍ୟାଦ୍ଭିବେକଦଣ୍ଡେନ ବଜ୍ରେଶେବ ହରିର୍ଗିରୀନ୍ ॥ ୨୧॥

ସଂସାରରାତ୍ରିଦୁଃସ୍ବପ୍ନେ ଶୂନ୍ୟେ ଦେହମୟେ ଭ୍ରମେ ।
ସର୍ବମେବାପବିତ୍ରଂ ତଦୃଷ୍ଟଂ ସଂସୃତିବିଭ୍ରମମ୍ ॥ ୨୨॥

ଅଜ୍ଞାନୋପହତୋ ବାଲ୍ୟେ ଯୌବନେ ବନିତାହତଃ ।
ଶେଷେ କଲତ୍ରତିକ୍ତାର୍ତ୍ତଃ କିଂ କରୋତି ନରାଧମଃ ॥ ୨୩॥

ସତୋଽସତ୍ତା ସ୍ଥିତା ମୂର୍ଧ୍ନ ରମ୍ୟାଶାଂ ମୂର୍ଧ୍ନାଽରମ୍ୟତା ।
ସୁଖାନାଂ ମୂର୍ଧ୍ନ ଦୁଃଖାନି କିମେକଂ ସଂଗ୍ରୟାମ୍ୟହମ୍ ॥ ୨୪॥

ୟେଷାଂ ନିମେଷଶୋକ୍ଳେଷୌ ଜଗତଃ ପ୍ରଲୟୋଦୟୌ ।
ତାଦୃଶାଃ ପୁରୁଷା ଯାନ୍ତି ମାଦୃଶାଂ ଗଣନୈବ କା ॥ ୨୫॥

ସଂସାର ଏବ ଦୁଃଖାନାଂ ସୀମାନ୍ତ ଇତି କଥ୍ୟତେ ।
ତନ୍ମଧ୍ୟେ ପତିତେ ଦେହେ ସୁଖମାସାଦ୍ୟତେ କଥମ୍ ॥ ୨୬॥

ପ୍ରବୁଦ୍ଧୋଽସ୍ଥି ପ୍ରବୁଦ୍ଧୋଽସ୍ଥି ଦୁଷ୍ଟଶ୍ଳୋରୋଽୟମାତ୍ମନଃ ।
ମନୋ ନାମ ନିହନ୍ତ୍ୟନଂ ମନସାଽସ୍ଥି ଚିରଂ ହୃତଃ ॥ ୨୭॥

ମା ଖେଦଂ ଭଜ ହେୟେଷୁ ନୋପାଦେୟପରୋ ଭବ ।
ହେୟାଦେୟଦୃଶୌ ତ୍ୟକ୍ତା ଶେଷସ୍ତଃ ସୁସ୍ଥିରୋ ଭବ ॥ ୨୮॥

ନିରାଶତା ନିର୍ଭୟତା ନିତ୍ୟତା ସମତା ଜ୍ଞତା ।
ନିରୀହତା ନିଷ୍ପ୍ରୟତା ସୌମ୍ୟତା ନିର୍ବିକଳ୍ମତା ॥ ୨୯॥

ଧୃତିର୍ମୈତ୍ରୀ ମନସ୍ତୁଷ୍ଟିର୍ମୁଦୁତା ମୃଦୁଭାଷିତା ।
ହେୟୋପାଦେୟନିର୍ମୁକ୍ତେ ଜ୍ଞେ ତିଷ୍ଠନ୍ତ୍ୟପବାସନମ୍ ॥ ୩୦॥

ଗୃହୀତତୃଷ୍ଣାଶବରୀବାସନାଜାଲମାତତମ୍ ।
ସଂସାରବାରୀ ପ୍ରସୃତଂ ଚିତ୍ରାତନ୍ତୁଭିରାତତମ୍ ॥ ୩୧॥

ଅନୟା ତୀକ୍ଷ୍ଣୟା ତାତ ଛିନ୍ନି ବୁଦ୍ଧିଶଳାକୟା ।
ବାତ୍ୟୟେବାମୁଦଂ ଜାଲଂ ଛିତ୍ତ୍ୱା ତିଷ୍ଠ ତତେ ପଦେ ॥ ୩୨॥

ମନସୈବ ମନଶ୍ଚିତ୍ତ୍ୱା କୁଠାରେଶେବ ପାଦପମ୍ ।
ପଦଂ ପାବନମାସାଦ୍ୟ ସଦ୍ୟ ଏବ ସ୍ଥିରୋ ଭବ ॥ ୩୩॥

ତିଷ୍ଠନ୍-ଗଚ୍ଛନ୍-ସ୍ୱପଞ୍ଜାଗ୍ରନ୍ନିବସନ୍ନୁପୂତନ୍-ପତନ୍ ।
ଅସଦେବେଦମିତ୍ୟନ୍ତଂ ନିଶ୍ଚିତ୍ୟାସ୍ତାଂ ପରିତ୍ୟଜ ॥ ୩୪॥

ଦୃଶ୍ୟମାଶ୍ରୟସୀଦଂ ତେଉସ୍ତଜିତ୍ତୋଽସି ବନ୍ଧବାନ୍ ।
ଦୃଶ୍ୟଂ ସନ୍ତ୍ୟଜସୀଦଂ ତେଉଦାଃତିତ୍ତୋଽସି ମୋକ୍ଷବାନ୍ ॥ ୩୫॥

ନାହଂ ନେଦମିତି ଧ୍ୟାୟନ୍ତ୍ରିଷ୍ଠ ତ୍ୱମଚଳାଚଳଃ ।
ଆତ୍ମନୋ ଜଗତଶ୍ଚାତ୍ମର୍ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦୃଶ୍ୟଦଶାତ୍ତରେ ॥ ୩୬॥

ଦର୍ଶନାଶ୍ୟଂ ସ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ସର୍ବଦା ଭାବୟନ୍ତର ।
ସ୍ୱାଦ୍ୟସ୍ୱାଦକସଂତ୍ୟକ୍ତଂ ସ୍ୱାଦ୍ୟସ୍ୱାଦକମଧ୍ୟଗମ୍ ॥ ୩୭॥

ସ୍ୱଦନଂ କେବଳଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ପରମାତ୍ମମୟୋ ଭବ ।
ଅବଲମ୍ବ୍ୟ ନିରାଲମ୍ବଂ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିରୋ ଭବ ॥ ୩୮॥

ରଜ୍ଜୁବଦ୍ଧା ବିମୁଚ୍ୟନ୍ତେ ତୃଷ୍ଣାବଦ୍ଧା ନ କେନଚିତ୍ ।
ତସ୍ମାନ୍ନିଦାଘ ତୃଷ୍ଣା ତ୍ୱଂ ତ୍ୟଜ ସଂକଳ୍ପବର୍ଜନାତ୍ ॥ ୩୯॥

ଏତାମହଂଭାବମୟାମପୁଣ୍ୟାଂ ଛିତ୍ତ୍ୱାଂନହଂଭାବଶଳାକୟୈବ ।
ସ୍ୱଭାବଜାଂ ଭବ୍ୟଭବାନ୍ତତ୍ତମୌ ଭବ ପ୍ରଶାନ୍ତାଶିଲଭୁତଭୀତିଃ ॥ ୪୦॥

ଅହମେଷାଂ ପଦାର୍ଥାନାମେତେ ଚ ମମ ଜୀବିତମ୍ ।
ନାହମେଭିର୍ବିନା କିଂଚିନ୍ନ ମୟୈତେ ବିନା କିଲ ॥ ୪୧॥

ଇତ୍ୟନ୍ତର୍ନିଷ୍ଟୟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ମନସା ସହ ।
ନାହଂ ପଦାର୍ଥସ୍ୟ ନ ମେ ପଦାର୍ଥ ଇତି ଭାବିତେ ॥ ୪୨॥

ଅନ୍ତଃଶୀତଲୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା କୁର୍ବତୋ ଲୀଳୟା କ୍ରିୟାମ୍ ।
ୟୋ ନୂନଂ ବାସନାତ୍ୟାଗୋ ଧ୍ୟେୟୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ ॥ ୪୩॥

ସର୍ବଂ ସମତୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଯଃ କୃତ୍ୱା ବାସନାକ୍ଷୟମ୍ ।
ଜହାତି ନିର୍ମମୋ ଦେହଂ ନେୟୋଽସୌ ବାସନାକ୍ଷୟଃ ॥ ୪୪॥

ଅହଂକାରମୟୀଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବାସନାଂ ଲୀଳୟୈବ ଯଃ ।
ତିଷ୍ଠତି ଧ୍ୟେୟସଂତ୍ୟାଗୀ ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୪୫॥

ନିର୍ମୂଳଂ କଲନାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ବାସନାଂ ଯୁଃ ଶମଂ ଗତଃ ।
ଜ୍ଞେୟଂ ତ୍ୟାଗମିମଂ ବିଦି ମୁକ୍ତଂ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽପମ୍ ॥ ୪୭॥

ଦ୍ୱାବେତୌ ବ୍ରହ୍ମତାଂ ଯାତୌ ଦ୍ୱାବେତୌ ବିଗତଜ୍ଞୱୌ ।
ଆପତସ୍ତୁ ଯଥାକାଲଂ ସୁଖଦୁଃଖେଷ୍ଟନାରତୌ ।
ସଂନ୍ୟାସିୟୋଗିନୌ ଦାତ୍ତୌ ବିଦି ଶାତ୍ତୌ ମୁନୀଶ୍ୱର ॥ ୪୭॥

ଇଦ୍ମିତାନୀଦ୍ମିତେ ନ ସ୍ତ୍ରୋ ଯସ୍ୟାନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତଦୃଷ୍ଟିଷୁ ।
ସୁଷୁପ୍ତବଦ୍ୟଶ୍ଚରତି ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଉତ୍ୟତେ ॥ ୪୮॥

ହର୍ଷାମର୍ଷଭୟକ୍ରୋଧକାମକାର୍ପଣ୍ୟଦୃଷ୍ଟିଭିଃ ।
ନ ଦୃଷ୍ୟତି ଗ୍ଲାୟତି ଯଃ ପରାମର୍ଶବିବର୍ଜିତଃ ॥ ୪୯॥

ବାହ୍ୟାର୍ଥବାସନୋଦ୍-ଭୂତା ତୃଷ୍ଣା ବଜେତି କଥ୍ୟତେ ।
ସର୍ବାର୍ଥବାସନୋନ୍ମୁକ୍ତା ତୃଷ୍ଣା ମୁକ୍ତେତି ଭଣ୍ୟତେ ॥ ୫୦॥

ଇଦମସ୍ତୁ ମମେତ୍ୟଦ୍ରମିଚ୍ଛାଂ ପ୍ରାର୍ଥନୟାନ୍ୱିତାମ୍ ।
ତାଂ ତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଖଳାଂ ବିଦି ଦୁଃଖଜନ୍ତୁଭୟପ୍ରଦାମ୍ ॥ ୫୧॥

ତାମେତାଂ ସର୍ବଭାବେଷୁ ସସ୍ତ୍ରସସ୍ତ୍ର ଚ ସର୍ବଦା ।
ସଂତ୍ୟଜ୍ୟ ପରମୋଦାରଂ ପଦମେତି ମହାମନାଃ ॥ ୫୨॥

ବନ୍ଧାସ୍ଥାମଥ ମୋକ୍ଷାସ୍ଥାଂ ସୁଖଦୁଃଖଦଶାମପି ।
ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ସଦସଦାସ୍ଥାଂ ତ୍ୱଂ ତିଷ୍ଠାଃ କ୍ଷୁଦ୍ଧମହାଭିବତ୍ ॥ ୫୩॥

ଜାୟତେ ନିଶ୍ଚୟଃ ସାଧୋ ପୁରୁଷସ୍ୟ ଚତୁର୍ବିଧଃ ॥ ୫୪॥

ଆ ପାଦମସ୍ତକମହଂ ମାତାପିତୃବିନିର୍ମିତଃ ।
ଇତ୍ୟେକୋ ନିଷ୍ଠୟୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍-ବନ୍ଧାୟାସବିଲୋକନାତ୍ ॥ ୫୫॥

ଅତୀତଃ ସର୍ବଭାବେଭ୍ୟା ବାଲାଗ୍ରାଦପ୍ୟହଂ ତନୁଃ ।
ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟୋ ମୋକ୍ଷାୟ ନିଷ୍ଠୟୋ ଜାୟତେ ସତାମ୍ ॥ ୫୬॥

ଜଗଜ୍ଞାଲପଦାର୍ଥାତ୍ମା ସର୍ବ ଏବାହମକ୍ଷୟଃ ।
ତୃତୀୟୋ ନିଷ୍ଠୟଶ୍ଚୋକ୍ତୋ ମୋକ୍ଷାୟୈବ ଦ୍ଵିଜୋଽଗମ ॥ ୫୭॥

ଅହଂ ଜଗଦ୍ଵା ସକଲଂ ଶୂନ୍ୟଂ ବ୍ୟୋମ ସମଂ ସଦା ।
ଏବମେଷ ଚତୁର୍ଥୋଽପି ନିଷ୍ଠୟୋ ମୋକ୍ଷସିଦ୍ଧିଦଃ ॥ ୫୮॥

ଏତେଷାଂ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରୋକ୍ତସ୍ତୃଷ୍ଟୟା ବନ୍ଧୟୋଗ୍ୟୟା ।
ଶୁଦ୍ଧତୃଷ୍ଟାସ୍ତୟଃ ସ୍ଵଚ୍ଛା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତା ବିଲାସିନଃ ॥ ୫୯॥

ସର୍ବଂ ଚାପ୍ୟହମେବେତି ନିଷ୍ଠୟୋ ଯୋ ମହାମତେ ।
ତମାଦାୟ ବିଷାଦାୟ ନ ଭୂୟୋ ଜାୟତେ ମତିଃ ॥ ୬୦॥

ଶୂନ୍ୟଂ ତତ୍-ପ୍ରକୃତିର୍ମାୟା ବ୍ରହ୍ମବିଜ୍ଞାନମିତ୍ୟପି ।
ଶିବଃ ପୁରୁଷ ଇଶାନୋ ନିତ୍ୟମାତ୍ରେତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୬୧॥

ଦ୍ଵୈତାଦ୍ଵୈତସମୁଦ୍-ଭୂତୈର୍ଜଗନ୍ନିର୍ମାଣଲୀଲୟା ।
ପରମାତ୍ମମୟୀ ଶକ୍ତିରଦ୍ଵୈତୈବ ବିଜ୍ଞମୃତେ ॥ ୬୨॥

ସର୍ବାତୀତପଦାଲମ୍ବୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେକଚିନ୍ମୟଃ ।
ନୋଦ୍ଘେଗୀ ନ ଚ ତୁଷ୍ଟାତ୍ମା ସଂସାରେ ନାବସୀଦତି ॥ ୬୩॥

ପ୍ରାପ୍ତକର୍ମକରୋ ନିତ୍ୟଂ ଶତ୍ରୁମିତ୍ରସମାନଦୃକ୍ ।
ଇହିତାନୀହିତୈର୍ମୁକ୍ତୋ ନ ଶୋଚତି ନ କାତ୍-କ୍ଷତି ॥ ୭୪॥

ସର୍ବସ୍ୟାଭିମତଂ ବକ୍ତ୍ବା ଚୋଦିତଃ ପେଶଲୋକ୍ତିମାନ୍ ।
ଆଶୟଞ୍ଜିଷ୍ଠ ଭୂତାନାଂ ସଂସାରେ ନାବସୀଦତି ॥ ୭୫॥

ପୂର୍ବାଂ ଦୃଷ୍ଟିମବଷ୍ଟଭ୍ୟ ଧ୍ୟାୟତ୍ୟାଗବିଲାସିନୀମ୍ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତତୟା ସ୍ୱପ୍ନୋ ଲୋକେ ବିହର ବିଜ୍ଞରଃ ॥ ୭୬॥

ଅନ୍ତଃସଂତ୍ୟକ୍ତସର୍ବାଶୋ ବୀତରାଗୋ ବିବାସନଃ ।
ବହିଃସର୍ବସମାଚାରୋ ଲୋକେ ବିହର ବିଜ୍ଞରଃ ॥ ୭୭॥

ବହିଃକୃତ୍ରିମସଂରମ୍ଭୋ ହୃଦି ସଂରମ୍ଭବର୍ଜିତଃ ।
କର୍ତ୍ତା ବହିରକର୍ତ୍ତାଃ କ୍ତଲୋକେ ବିହର ଶୁଦ୍ଧଧୀଃ ॥ ୭୮॥

ତ୍ୟକ୍ତାହଂକୃତିରାଶ୍ୱସ୍ତମତିରାକାଶଶୋଭନଃ ।
ଅଗୃହୀତକଲଙ୍କାଞ୍ଜୋ ଲୋକେ ବିହର ଶୁଦ୍ଧଧୀଃ ॥ ୭୯॥

ଉଦାରଃ ପେଶଲାଚାରଃ ସର୍ବାଚାରାନୁବୃତ୍ତିମାନ୍ ।
ଅନ୍ତଃସଙ୍ଗପରିତ୍ୟାଗୀ ବହିଃସଂଭାରବାନିବ ।
ଅନ୍ତର୍ବୈରାଗ୍ୟମାଦାୟ ବହିରାଶୋନ୍ମୁଖେହିତଃ ॥ ୮୦॥

ଅୟଂ ବନ୍ଧୁରୟଂ ନେତି ଗଣନା ଲଘୁଚେତସାମ୍ ।
ଉଦାରଚରିତାନାଂ ତୁ ବସୁଧୈବ କୁଟୁମ୍ବକମ୍ ॥ ୮୧॥

ଭାବାଭାବବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ଜରାମରଣବର୍ଜିତମ୍ ।
ପ୍ରଶାନ୍ତକଲନାରଭ୍ୟଂ ନୀରାଗଂ ପଦମାଶ୍ରୟ ॥ ୮୨॥

ଏଷା ବ୍ରାହ୍ମୀ ସ୍ଥିତିଃ ସ୍ବଚ୍ଛା ନିଷ୍କାମା ବିଗତାମୟା ।
ଆଦାୟ ବିହରନ୍ନେବଂ ସଂକଟେଷୁ ନ ମୁହ୍ୟତି ॥ ୭୩॥

ବୈରାଗ୍ୟୋଶାଥ ଶାସ୍ତ୍ରେଣ ମହତ୍ତ୍ବାଦିଗୁଣୈରପି ।
ୟସ୍ୟଂକଳ୍ପହରାର୍ଥଂ ତସ୍ମୟମେବୋନ୍ମୟେନ୍ନନଃ ॥ ୭୪॥

ବୈରାଗ୍ୟାପୂର୍ଣ୍ଣତାମେତି ମନୋ ନାଶବଶାନୁଗମ୍ ।
ଆଶୟା ରକ୍ତତାମେତି ଶରଦୀବ ସରୋଽମଲମ୍ ॥ ୭୫॥

ତମେବ ଭୁକ୍ତିବିରସଂ ବ୍ୟାପାରୌଘଂ ପୁନଃ ପୁନଃ ।
ଦିବସେ ଦିବସେ କୁର୍ବନ୍ପ୍ରାଜ୍ଞଃ କସ୍ତାନୁ ଲଢ୍ଭତେ ॥ ୭୬॥

ଚିତ୍ତେତ୍ୟକଲିତୋ ବନ୍ଧସ୍ତନ୍ମୁକ୍ତୌ ମୁକ୍ତିରୂପ୍ୟତେ ।
ଚିଦଚୈତ୍ୟା କିଲାତ୍ରେତି ସର୍ବସିଦ୍ଧାନ୍ତସଂଗ୍ରହଃ ॥ ୭୭॥

ଏତନ୍ନିଷ୍ଟୟମାଦାୟ ବିଲୋକୟ ଧିୟେନ୍ଦୟା ।
ସ୍ବୟମେବାତ୍ମନାତ୍ମାନମାନନ୍ଦଂ ପଦମାୟାସି ॥ ୭୮॥

ଚିଦହଂ ଚିଦିମେ ଲୋକାଶ୍ଚିଦାଶାଶ୍ଚିଦିମାଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ଦୃଶ୍ୟଦର୍ଶନନିର୍ମୁକ୍ତଃ କେବଲାମଲରୂପବାନ୍ ॥ ୭୯॥

ନିତ୍ୟୋଦିତୋ ନିରାଭାସୋ ଦ୍ରଷ୍ଟା ସାକ୍ଷୀ ଚିଦାତ୍ମକଃ ॥ ୮୦॥

ଚୈତ୍ୟନିର୍ମୁକ୍ତିଚିଦ୍ରୂପଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଜ୍ୟୋତିଃସ୍ବରୂପକମ୍ ।
ସଂଶାନ୍ତସର୍ବସଂବେଦ୍ୟଂ ସଂବିନ୍ନାତ୍ରମହଂ ମହତ୍ ॥ ୮୧॥

ସଂଶାନ୍ତସର୍ବସଂକଳ୍ପଃ ପ୍ରଶାନ୍ତସକଲେଷଶଃ ।
ନିର୍ବିକଳ୍ପପଦଂ ଗତ୍ବା ସ୍ବପ୍ନୋ ଭବ ମୁନୀଶ୍ବର ॥ ୮୨॥ ଇତି ।

ୟଂ ଇମାଂ ମହୋପନିଷଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିତ୍ୟମଧୀତେ । ଅଶ୍ରୋତ୍ରିୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟୋ ଭବତି ।
 ଅନୁପନୀତ ଉପନୀତୋ ଭବତି । ସୋଂଗ୍ନିପୁତୋ ଭବତି । ସ ବାୟୁପୁତୋ ଭବତି ।
 ସ ସୋମପୁତୋ ଭବତି । ସ ସତ୍ୟପୁତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବପୁତୋ ଭବତି ।
 ସ ସର୍ବେର୍ଦେବୈର୍ଜ୍ଞାତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବେଷୁ ତୀର୍ଥେଷୁ ସ୍ନାତୋ ଭବତି ।
 ସ ସର୍ବେର୍ଦେବୈରନୁଧ୍ୟାତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବକ୍ରତୁଭିରିଷ୍ଟବାନ୍ଭବତି ।
 ଗାୟତ୍ରୀଃ ଷଷ୍ଠିସହସ୍ରାଣି ଜପ୍ତାନି ଫଳାନି ଭବନ୍ତି ।
 ଇତିହାସପୁରାଣାନାଂ ଶତସହସ୍ରାଣି ଜପ୍ତାନି ଫଳାନି ଭବନ୍ତି ।
 ପ୍ରଣବାନାମୟୁତଂ ଜପ୍ତଂ ଭବତି । ଆ ଚକ୍ଷୁଷଃ ପଞ୍ଜିଂ ପୁନାତି ।
 ଆ ସପ୍ତମାନ୍ପୁରୁଷୟୁଗାନ୍ପୁନାତି । ଇତ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍ ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ।
 ଜପ୍ୟେନାମୃତଞ୍ଚଂ ଚ ଗଚ୍ଛତୀତ୍ୟୁପନିଷଦ୍ ।

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତୁ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଜାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ଅଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ॥
 ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ମ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
 ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁ ନିରାକରଣଂ ମେସୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯଃ ଉପନିଷସ୍ତୁ
 ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥
 ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ମହୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ସାବିତ୍ରୀ ଉପନିଷଦ

(Savitryupanisat / Saavitrii Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ସାବିତ୍ରୀପନିଷତ୍ / ସାବିତ୍ରୀ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ସାବିତ୍ରୀପନିଷତ୍ ॥

ସାବିତ୍ରୀପନିଷଦ୍ଦେବ୍ୟାବିତ୍ରପଦୋଜ୍ଜ୍ୱଳମ୍ ।
ପ୍ରତିଯୋଗିବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ॥ ୧॥

ସାବିତ୍ରୀପାତ୍ନା ପାଶୁପତଂ ପରଂବ୍ରହ୍ମାବଧୂତକମ୍ ।
ତ୍ରିପୁରାତପନଂ ଦେବୀ ତ୍ରିପୁରା କଠଭାବନା ॥ ୨॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେଽସୁ ।
ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସୁ ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ଅଗ୍ନିରେବ ସବିତା ପୃଥିବୀ ସାବିତ୍ରୀ ସ
ୟତ୍ରାଗ୍ନିସ୍ତତ୍-ପୃଥିବୀ ଯତ୍ର ବୈ ପୃଥିବୀ ତତ୍ରାଗ୍ନିସ୍ତେ ଦ୍ୱେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ॥ ୧॥

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ବରୁଣ ଏବ ସବିତାଃଽପଃ ସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ବରୁଣସ୍ତଦାପୋ ଯତ୍ର ବା ଆପସ୍ତଦ୍ବରୁଣସ୍ତେ ଦ୍ୱେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ॥ ୨॥

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ବାୟୁରେବ ସବିତାକାଶଃ ସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ବାୟୁସ୍ତଦାକାଶୋ ଯତ୍ର ବା ଆକାଶସ୍ତଦ୍ବାୟୁସ୍ତେ ଦ୍ୱେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ॥ ୩॥

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ଯୁଜ୍ଞ ଏବ ସବିତା ଛନ୍ଦାଂସି ସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ଯୁଜ୍ଞସ୍ତତ୍ର ଛନ୍ଦାଂସି ଯତ୍ର ବା ଛନ୍ଦାଂସି ସ ଯୁଜ୍ଞସ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ।। ୪।।

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ସ୍ତନୟିତୁରେବ ସବିତା ବିଦ୍ୟୁସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ସ୍ତନୟିତୁସ୍ତଦ୍ଵିଦ୍ୟୁତ୍ ଯତ୍ର ବା ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସ୍ତନୟିତୁସ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ।। ୫।।

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ଆଦିତ୍ୟ ଏବ ସବିତା ଦ୍ୟୌଃ ସାବିତ୍ରୀ ସ
ୟତ୍ରାଦିତ୍ୟସ୍ତଦ୍ୟୌର୍ଯତ୍ର ବା ଦ୍ୟୌସ୍ତଦାଦିତ୍ୟସ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ।। ୬।।

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଏବ ସବିତା ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଯତ୍ର ବା ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ସ ଚନ୍ଦ୍ରମାସ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ।। ୭।।

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ମନ ଏବ ସବିତା ବାକ୍ ସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ମନସ୍ତଦ୍ବାକ୍ ଯତ୍ର ବା ବାକ୍ ତନ୍ମନସ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ।। ୮।।

କଃ ସବିତା କା ସାବିତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଏବ ସବିତା ସ୍ତ୍ରୀ ସାବିତ୍ରୀ ସ ଯତ୍ର
ପୁରୁଷସ୍ତତ୍ସ୍ତ୍ରୀ ଯତ୍ର ବା ସ୍ତ୍ରୀ ସ ପୁରୁଷସ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଯୋନୀ ତଦେକଂ ମିଥୁନମ୍ ।। ୯।।

ତସ୍ୟା ଏବ ପ୍ରଥମଃ ପାଦୋ ଭୂସ୍ତସ୍ତବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟମିତ୍ୟଗ୍ନିର୍ବେ
ବରେଣ୍ୟମାପୋ ବରେଣ୍ୟଂ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବରେଣ୍ୟମ୍ ।
ତସ୍ୟା ଏବ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ପାଦୋ ଭର୍ଗମୟୋଽପି ଭୁବୋ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ
ଧୀମହୀତ୍ୟଗ୍ନିର୍ବେ ଭର୍ଗ ଆଦିତ୍ୟୋ ବୈ ଭର୍ଗଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ବୈ ଭର୍ଗଃ ।
ତସ୍ୟା ଏଷ ତୃତୀୟଃ ପାଦଃ ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟୟୋ ଯୋ ନଃ ପ୍ରତୋଦୟାଦିତି ।
ସ୍ତ୍ରୀ ଚୈବ ପୁରୁଷଶ୍ଚ ପ୍ରଜନୟତୋ ଯୋ ବା ଏତାଂ ସାବିତ୍ରୀମେବଂ
ବେଦ ସ ପୁନର୍ମୃତ୍ୟୁଂ ଜୟତି ବଲ୍ଲାତିବଲ୍ଲୟୋର୍ବିରାତ୍ ପୁରୁଷ ରକ୍ଷିଃ ।

ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ଗାୟତ୍ରୀ ଦେବତା । ଅକାରୋକାରମକାରା ବୀଜାଦ୍ୟାଃ ।
ସୁଧାଦିନିରସନେ ବିନିୟୋଗଃ । କ୍ଳାମିତ୍ୟାଦିଷତଙ୍ଗନ୍ୟାସଃ । ଧ୍ୟାନମ୍ ।
ଅମୃତକରତଲାହ୍ନୌ ସର୍ବସଂଜୀବନାଦ୍ୟାବଦ୍ଧହରଣସୁଦକ୍ଷୌ ବେଦସାରେ ମୟୁଖେ ।
ପ୍ରଣବମୟବିକାରୌ ଭାସ୍କରାକାରଦେହୌ ସତତମନୁଭବେହଂ ତୌ ବଲ୍ଲାତିବଲ୍ଲାହ୍ନୌ ॥

ଓଁ ହ୍ରୀଂ ବଲେ ମହାଦେବି ହ୍ରୀଂ ମହାବଲେ କ୍ଳୀଂ ଚତୁର୍ବିଧପୁରୁଷାର୍ଥସିଦ୍ଧିପ୍ରଦେ
ତସ୍ତବିତୁର୍ବରଦାତ୍ତିକେ ହ୍ରୀଂ ବରେଣ୍ୟଂ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ବରଦାତ୍ତିକେ ଅତିବଲେ
ସର୍ବଦୟାମୂର୍ତ୍ତେ ବଲେ ସର୍ବସୁଦ୍-ଭ୍ରମୋପନାଶିନି ଧୀମହି ଧିୟୋ ଯୋ ନୋ ଜାତେ
ପ୍ରଚୁର୍ଯ୍ୟଃ ଯା ପ୍ରଚୋଦୟାଦାତ୍ତିକେ ପ୍ରଣବଶିରୟାତ୍ତିକେ ହୁଂ ଫଟ୍ ସ୍ବାହା ।
ଏବଂ ବିଦ୍ବାନ୍ କୃତକୃତେୟା ଭବତି ସାବିତ୍ରୀ ଏବ ସଲୋକତାଂ ଜୟତୀତୁ୍ୟପନିଷତ୍ ॥ ୧॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେଃସୁ ।
ତଦାତ୍ତୁନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସୁ ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥

॥ ଇତି ସାବିତ୍ରୀପନିଷସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ସର୍ବସାର ଉପନିଷଦ

(Sarvasaaropanisat / Sarvasaara Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ସର୍ବସାରୋପନିଷତ୍ / ସର୍ବସାର ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ସର୍ବସାରୋପନିଷତ୍ ॥

ସମସ୍ତବେଦାନ୍ତସାରସିଦ୍ଧାନ୍ତାର୍ଥକଲେବରମ୍ ।
ବିକଲେବରକୈବଲ୍ୟଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ॥
ସର୍ବସାରଂ ନିରାଲମ୍ବଂ ରହସ୍ୟଂ ବଦ୍ରସୂଚିକମ୍ ।
ତେଜୋନାଦଧ୍ୟାନବିଦ୍ୟାୟୋଗତତ୍ତ୍ୱାତ୍ତ୍ୱବୋଧକମ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ କଥଂ ବନ୍ଧଃ କଥଂ ମୋକ୍ଷଃ କାଃବିଦ୍ୟା କା ବିଦ୍ୟେତି ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନଂ ସୁଷୁପ୍ତଂ ତୁରୀୟଂ
ଚ କଥମ୍ , ଅନ୍ନମୟଃ ପ୍ରାଣମୟୋ ମନୋମୟୋ ବିଜ୍ଞାନମୟ ଆନନ୍ଦମୟଃ କଥଂ ,
କର୍ତ୍ତା ଜୀବଃ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞଃ ସାକ୍ଷୀ କୂଟସ୍ଥୋଽକ୍ତ୍ୟର୍ଯ୍ୟମୀ କଥଂ
ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମା ପରାତ୍ମାତ୍ମ ମାୟା ଚେତି କଥମ୍ ।
ଆତ୍ମେଶ୍ୱରୋଽନାତ୍ମନୋ ଦେହାଦୀନାତ୍ମତ୍ତେନାଭିମନ୍ୟତେ
ସୋଽଭିମାନ ଆତ୍ମନୋ ବନ୍ଧସ୍ତନ୍ନିବୃତ୍ତିର୍ମୋକ୍ଷସ୍ତଦଭିମାନଂ କାରୟତି
ୟା ସାଃବିଦ୍ୟା , ସୋଽଭିମାନୋ ଯୟାଽଭିନିବର୍ତ୍ତତେ ସା ବିଦ୍ୟା ।
ମନଆଦିଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକରଣୈଃ ପୁଷ୍କଲୈରାଦିତ୍ୟାଦ୍ୟନୁଗୃହୀତୈଃ
ଶବ୍ଦାଦୀନ୍ନିଷୟାନ୍ସ୍ଥୁଲାନ୍ୟଦୋପଲଭତେ ତଦାତ୍ମନୋ ଜାଗରଣଂ ,
ତଦ୍ୱାସନାରହିତଶ୍ଚତୁର୍ଭିଃ କରଣୈଃ ଶବ୍ଦାଦ୍ୟଭାବେଽପି
ବାସନାମୟାଞ୍ଜିଶବ୍ଦାଦୀନ୍ୟଦୋପଲଭତେ ତଦାତ୍ମନଃ ସ୍ୱପ୍ନମ୍ ।
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକରଣୋପରମାଦ୍ୱିଶେଷବିଜ୍ଞାନାଭାବାଦ୍ୟଦା ତଦାତ୍ମନଃ ସୁଷୁପ୍ତମ୍ ॥ ୧ ॥

ଅବସ୍ଥାତ୍ରୟଭାବାଦ୍-ଭାବସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱୟଂ ଭାବାଭାବରହିତଂ ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟଂ
 ଚୈକ୍ୟଂ ଯଦା ତଦା ତତ୍ତ୍ୱରୀୟଂ ଚୈତନ୍ୟମିତ୍ୟୁତ୍ୟତେନ୍ନକାର୍ଯ୍ୟାଣାଂ
 ଷଷ୍ଠାଂ କୋଶାନାଂ ସମୁଦ୍ରେନ୍ନମୟଃ କୋଶ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
 ପ୍ରାଣାଦିଚତୁର୍ଦ୍ଦଶବାୟୁଭେଦା ଅନ୍ନମୟେ କୋଶେ ଯଦା ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ
 ତଦା ପ୍ରାଣମୟଃ କୋଶ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତ ଏତଲ୍ଲୋଶଦ୍ୱୟସଂଯୁକ୍ତେ
 ମନଆଦିଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ କରଣୌରାତ୍ମା ଶବ୍ଦାଦିବିଷୟାନ୍ତ୍ରଂକଲ୍ଲାଦିଧର୍ମାନ୍ୟଦା
 କରୋତି ତଦା ମନୋମୟଃ କୋଶ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
 ଏତଲ୍ଲୋଶତ୍ରୟସଂଯୁକ୍ତସ୍ତଦ୍ୱିଶେଷାବିଶେଷଜ୍ଞୋ ଯଦାଽବଭାସତେ
 ତଦା ବିଜ୍ଞାନମୟଃ କୋଶ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
 ଏତଲ୍ଲୋଶଚତୁଷ୍ଟୟଂ ସ୍ୱକାରଣାଜ୍ଞାନେ ବଚକଶିକାୟାମିବ ଗୁପ୍ତବଚବୃକ୍ଷୋ
 ଯଦା ବର୍ତ୍ତତେ ତଦାନନ୍ଦମୟକୋଶ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
 ସୁଖଦୁଃଖବୁଦ୍ଧ୍ୟାଶ୍ରେୟୋ ଦେହାନ୍ତଃ କର୍ତ୍ତା ଯଦା ତଦେଷୁବିଷୟେ ବୁଦ୍ଧିଃ
 ସୁଖବୁଦ୍ଧିରନିଷ୍ପବିଷୟେ ବୁଦ୍ଧିର୍ଦୁଃଖବୁଦ୍ଧିଃ ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧାଃ ସୁଖଦୁଃଖହେତବଃ ।
 ପୁଣ୍ୟପାପକର୍ମାନୁସାରୀ ଭୂତା ପ୍ରାପ୍ତଶରୀରସଂଧିୟୋଗଭପ୍ରାପ୍ତଶରୀରସଂଯୋଗମିବ
 କୁର୍ବାଣୋ ଯଦା ଦୃଶ୍ୟତେ ତଦୋପହିତତ୍ୱାଦ୍ଭାବ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
 ମନଆଦିଷ୍ଠ ପ୍ରାଣାଦିଷ୍ଠ ସତ୍ତ୍ୱାଦିଶ୍ଳେଷ୍ଠାଦିଷ୍ଠ ପୁଣ୍ୟାଦିଶ୍ଳେଷ୍ଠେ ପଞ୍ଚବର୍ଗା
 ଇତ୍ୟେତେଷାଂ ପଞ୍ଚବର୍ଗାଣାଂ ଧର୍ମୀ ଭୂତାତ୍ମଜ୍ଞାନାଦୃତେ ନ ବିନଶ୍ୟତି ।
 ଆତ୍ମସଂନିଧୌ ନିତ୍ୟତ୍ୱେନ ପ୍ରତୀୟମାନ ଆତ୍ମୋପାଧିର୍ଯସ୍ତଲ୍ଲିଙ୍ଗଂ ଶରୀରଂ
 ହୃଦ୍-ଗ୍ରନ୍ଥିରିତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ତତ୍ର ଯତ୍-ପ୍ରକାଶତେ ଚୈତନ୍ୟଂ ସ
 କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ॥ ୨॥

ଜ୍ଞାତୃଜ୍ଞାନଜ୍ଞେୟାନାମାବିର୍ଭାବତିରୋଭାବଜ୍ଞାତା ସ୍ୱୟମେବମାବିର୍ଭାବତିରୋଭାବହୀନଃ
ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିଃ ସ ସାକ୍ଷୀତ୍ୱତ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମାଦିପିପାଲିକାପର୍ଯନ୍ତଂ
ସର୍ବପ୍ରାଣିବୁଦ୍ଧିଷ୍ଟବିଶିଷ୍ଟତୟୋପଲଭ୍ୟମାନଃ ସର୍ବପ୍ରାଣିବୁଦ୍ଧିସ୍ଥୋ
ୟଦା ତଦା କୃତସ୍ଥ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।

କୃତସ୍ଥାତ୍ୟୁପହିତଭେଦାନାଂ ସ୍ୱରୂପଲାଭହେତୁର୍ଭୂତା
ମଣିଗଣସୁତ୍ରମିବ ସର୍ବକ୍ଷେତ୍ରେଷୁନୁସ୍ଥାତତ୍ତେନ ଯଦା ପ୍ରକାଶତ
ଆତ୍ମା ତଦାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ସର୍ବାପାପିବିନିର୍ମୁକ୍ତଃ
ସୁବର୍ଣ୍ଣବଦ୍ଧିଜ୍ଞାନଘନଶ୍ଚିନ୍ତାସ୍ତସ୍ମିନ୍ ଆତ୍ମା ସ୍ୱତତ୍ତ୍ୱୋ
ୟଦାଽବଭାସତେ ତଦା ତ୍ୱଂପଦାର୍ଥଃ ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମେତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟମବିନାଶି
ନାମଦେଶକାଲବସ୍ତୁନିମିତ୍ତେଷୁ ବିନଶ୍ୟସ୍ତୁ ଯନ୍ ବିନଶ୍ୟତ୍ୟବିନାଶି
ତସ୍ମତ୍ୟମିତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।

ଜ୍ଞାନମିତ୍ୟୁପଭିବିନାଶରହିତଂ ଚୈତନ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୩॥

ଅନନ୍ତଂ ନାମ ମୃଦ୍ବିକାରେଷୁ ମୃଦିବ ସୁବର୍ଣ୍ଣବିକାରେଷୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣମିବ ତନ୍ତ୍ରକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ
ତନ୍ତ୍ରରିବାବ୍ୟକ୍ତାଦିସୃଷ୍ଟିପ୍ରପଞ୍ଚେଷୁ ପୂର୍ବଂ ବ୍ୟାପକଂ ଚୈତନ୍ୟମନନ୍ତମିତ୍ୟୁତ୍ୟତ
ଆନନ୍ଦୋ ନାମ ସୁଖଚୈତନ୍ୟସ୍ତସ୍ମିନ୍ ପୋଽପରିମିତାନନ୍ଦସମୁଦ୍ରୋଽବଶିଷ୍ଟସୁଖରୂପଶ୍ଚାନନ୍ଦ
ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।

ଏତଦ୍ୱସ୍ତୁତତୁଷ୍ଟୟଂ ଯସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ ଦେଶକାଲବସ୍ତୁନିମିତ୍ତେଷୁବ୍ୟଭିଚାରି
ସ ତତ୍ପଦାର୍ଥଃ ପରମାତ୍ମା ପରଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
ତ୍ୱଂପଦାର୍ଥାଦୌପାପିକାତ୍ତତ୍ପଦାର୍ଥାଦୌପାପିକାଦ୍ୱିଲକ୍ଷଣ ଆକାଶବସ୍ତ୍ରର୍ବଗତଃ ସୁକ୍ଷ୍ମଃ କେବଳଃ
ସତ୍ତ୍ୱାମାତ୍ରୋଽସିପଦାର୍ଥଃ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିରାତ୍ମେତ୍ୟୁତ୍ୟତେଽତତ୍ପଦାର୍ଥଶ୍ଚାତ୍ମେତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
ଅନାଦିରନ୍ତର୍ବତ୍ତୀ ପ୍ରମାଣାପ୍ରମାଣସାଧାରଣା ନ ସତୀ ନାସତୀ ନ ସଦସତୀ
ସ୍ୱୟମବିକାରାଦ୍ୱିକାରହେତୌ ନିରୂପ୍ୟମାଣୋଽସତୀ ।
ଅନିରୂପ୍ୟମାଣୋ ସତୀ ଲକ୍ଷଣଶୂନ୍ୟା ସା ମାୟେତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ॥ ୪॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ସର୍ବସାରୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଶୁକରହସ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Shukarahasyupanisat / ShukaRahasya Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶୁକରହସ୍ୟୋପନିଷତ୍ / ଶୁକରହସ୍ୟ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ଶୁକରହସ୍ୟୋପନିଷତ୍ ॥

ପ୍ରଜ୍ଞାନାଦିମହାବାକ୍ୟରହସ୍ୟାଦିକଲେବରମ୍ ।

ବିକଲେବରକୈବଲ୍ୟଂ ତ୍ରିପାଦ୍ରାମମହଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।

ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଅଥାତୋ ରହସ୍ୟୋପନିଷଦଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମୋ ଦେବର୍ଷୟୋ

ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ସଂପୂଜ୍ୟ ପ୍ରଣିପତ୍ୟ ପପ୍ରକ୍ଷୁର୍ଭଗବନ୍ନସ୍ତ୍ରାକଂ

ରହସ୍ୟୋପନିଷଦଂ ବ୍ରହ୍ମୀତି । ସୋଽବ୍ରବୀତ୍ ।

ପୁରା ବ୍ୟାସୋ ମହାତେଜାଃ ସର୍ବବେଦତପୋନିଧିଃ ।

ପ୍ରଣିପତ୍ୟ ଶିବଂ ସାମ୍ନଂ କୃତାଞ୍ଜଲିରୁବାଚ ହ ॥ ୧॥

। ଶ୍ରୀବେଦବ୍ୟାସ ଉବାଚ ।

ଦେବଦେବ ମହାପ୍ରାଜ୍ଞ ପାଶଚ୍ଛେଦଦୃଢବ୍ରତ ।

ଶୁକସ୍ୟ ମମ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ବେଦସଂସ୍କାରକର୍ମଣି ॥ ୨॥

ବ୍ରହ୍ମୋପଦେଶକାଲୋଽୟମିଦାନୀଂ ସମୁପସ୍ଥିତଃ ।

ବ୍ରହ୍ମୋପଦେଶଃ କର୍ତବ୍ୟୋ ଭବତାଦ୍ୟ ଜଗଦ୍ଭୁରୋ ॥ ୩॥

| ଈଶ୍ଵର ଉବାଚ |

ମୟୋପଦିଷ୍ଠେ କୈବଲ୍ୟେ ସାକ୍ଷାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣି ଶାଶ୍ଵତେ ।
ବିହାୟ ପୁତ୍ରୋ ନିର୍ବେଦାତ୍-ପ୍ରକାଶଂ ଯାସ୍ୟତି ସ୍ଵୟମ୍ ॥ ୪॥

| ଶ୍ରୀବେଦବ୍ୟାସ ଉବାଚ |

ୟଥା ତଥା ବା ଭବତୁ ହ୍ୟୁପନାୟନକର୍ମଣି ।
ଉପଦିଷ୍ଠେ ମମ ସୁତେ ବ୍ରହ୍ମଣି ତ୍ୱତ୍-ପ୍ରସାଦତଃ ॥ ୫॥

ସର୍ବଜ୍ଞୋ ଭବତୁ କ୍ଷିପ୍ରଂ ମମ ପୁତ୍ରୋ ମହେଶ୍ଵର ।
ତବ ପ୍ରସାଦସଂପନ୍ନୋ ଲଭେନ୍ନୁକ୍ତିଂ ଚତୁର୍ବିଧାମ୍ ॥ ୬॥

ତଚ୍ଛୃତ୍ଵା ବ୍ୟାସବଚନଂ ସର୍ବଦେବର୍ଷିସଂସଦି ।
ଉପଦେଷ୍ଟୁଂ ହ୍ରିତଃ ଶମ୍ଭୁଃ ସାମ୍ନୋ ଦିବ୍ୟାସନେ ମୁଦା ॥ ୭॥

କୃତକୃତ୍ୟଃ ଶୁକସ୍ତୁତ ସମାଗତ୍ୟ ସୁଭକ୍ତିମାନ୍ ।
ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରଣବଂ ଲବ୍ଧ୍ଵା ପୁନରିତ୍ୟବ୍ରବୀଚ୍ଛିବମ୍ ॥ ୮॥

| ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ |

ଦେବାଦିଦେବ ସର୍ବଜ୍ଞ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଲକ୍ଷଣ ।
ଉମାରମଣ ଭୂତେଶ ପ୍ରସାଦ କରୁଣାନିଧେ ॥ ୯॥

ଉପଦିଷ୍ଠଂ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରଣବାନ୍ତର୍ଗତଂ ପରମ୍ ।
ତତ୍ତ୍ଵମସ୍ୟାଦିବାକ୍ୟାନାଂ ପ୍ରଜ୍ଞାଦୀନାଂ ବିଶେଷତଃ ॥ ୧୦॥

ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି ତତ୍ତ୍ଵେନ ଷଡଙ୍ଗାନି ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ବକ୍ତବ୍ୟାନି ରହସ୍ୟାନି କୃପୟାଦ୍ୟ ସଦାଶିବ ॥ ୧୧॥

| ଶ୍ରୀମହାଶିବ ଉବାଚ |

ସାଧୁ ସାଧୁ ମହାପ୍ରାଜ୍ଞ ଶୁକ ଜ୍ଞାନନିଧେ ମୁନେ ।
ପ୍ରଷ୍ଠବ୍ୟଂ ତୁ ତ୍ୱୟା ପୃଷ୍ଠଂ ରହସ୍ୟଂ ବେଦଗର୍ଭିତମ୍ ॥ ୧୨॥

ରହସ୍ୟୋପନିଷନ୍ମାମ୍ନା ସକ୍ଷତଙ୍ଗମିହୋତ୍ୟତେ ।
ୟସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନମାତ୍ରେଣ ମୋକ୍ଷଃ ସାକ୍ଷାନ୍ନ ସଂଶୟଃ ॥ ୧୩॥

ଅଙ୍ଗହୀନାନି ବାକ୍ୟାନି ଗୁରୁର୍ନୋପଦିଶେତ୍-ପୁନଃ ।
ସକ୍ଷତଙ୍ଗାନୁପଦିଶେନ୍ନହାବାକ୍ୟାନି କୃତ୍ସ୍ନଗଃ ॥ ୧୪॥

ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ବେଦାନାଂ ଯଥୋପନିଷଦଃ ଶିରଃ ।
ଇୟଂ ରହସ୍ୟୋପନିଷତ୍ତଥୋପନିଷଦାଂ ଶିରଃ ॥ ୧୫॥

ରହସ୍ୟୋପନିଷଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଧ୍ୟାତଂ ଯେନ ବିପଶ୍ଚିତା ।
ତୀର୍ଥେର୍ମହ୍ନେଃ ଶୁଭୈର୍ଜପୈଃସ୍ତସ୍ୟ କିଂ ପୁଣ୍ୟହେତୁଭିଃ ॥ ୧୬॥

ବାକ୍ୟାର୍ଥସ୍ୟ ବିଚାରେଣ ଯଦାପ୍ନୋତି ଶରଚ୍ଛତମ୍ ।
ଏକବାରଜପେନୈବ ଋଷ୍ୟାଦିଧ୍ୟାନତତ୍ତ୍ୱ ଯତ୍ ॥ ୧୭॥

ଓଁ ଅସ୍ୟ ଶ୍ରୀମହାବାକ୍ୟମହାମନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ହଂସରକ୍ଷିଃ ।
ଅବ୍ୟକ୍ତଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ପରମହଂସୋ ଦେବତା ।
ହଂ ବୀଜମ୍ । ସଃ ଶକ୍ତିଃ । ସୋଽହଂ କୀଲକମ୍ ।
ମମ ପରମହଂସପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ମହାବାକ୍ୟଜପେ ବିନିୟୋଗଃ ।
ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅକ୍ଷୁଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦୋ ବ୍ରହ୍ମ ତର୍ଜନୀଭ୍ୟାଂ ସ୍ୱାହା ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ମଧ୍ୟମାଭ୍ୟାଂ ବକ୍ଷତ୍ ।
ୟୋ ବୈ ଭୂମା ଅନାମିକାଭ୍ୟାଂ ହୁମ୍ ।

ଯୋ ବୈ ଭୂମାଧିପତିଃ କନିଷ୍ଠିକାଭ୍ୟାଂ ବୌଷଟ୍ ।
ଏକମେବାଦ୍ବିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ କରତଲକରପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ଫଟ୍ ॥

ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ହୃଦୟାୟ ନମଃ ।
ନିତ୍ୟାନୟୋ ବ୍ରହ୍ମ ଶିରସେ ସ୍ନାତ୍ବା ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ଶିଖାୟୈ ବଷଟ୍ ।
ଯୋ ବୈ ଭୂମା କବଚାୟ ହୁମ୍ ।
ଯୋ ବୈ ଭୂମାଧିପତିଃ ନେତ୍ରତ୍ରୟାୟ ବୌଷଟ୍ ।
ଏକମେବାଦ୍ବିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅସ୍ତ୍ରାୟ ଫଟ୍ ।
ଭୂର୍ଭୁବଃସୁବରୋମିତି ଦିଗ୍ବନ୍ଧଃ ।

। ଧ୍ୟାନମ୍ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଂ ପରମସୁଖଦଂ କେବଳଂ ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତିଂ
ହୃଦ୍ଭାତୀତଂ ଗଗନସଦୃଶଂ ତତ୍ତ୍ୱମସ୍ୟାଦିଲକ୍ଷ୍ୟମ୍ ।
ଏକଂ ନିତ୍ୟଂ ବିମଲମଚଳଂ ସର୍ବଧୀସାକ୍ଷିଭୂତଂ
ଭାବାତୀତଂ ତ୍ରିଗୁଣରହିତଂ ସଦ୍ଭୂତଂ ତଂ ନମାମି ॥ ୧॥

ଅଥ ମହାବାକ୍ୟାନି ଚତ୍ୱାରି ।
ୟଥା ଓଁ ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ॥ ୧॥
ଓଁ ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମି ॥ ୨॥
ଓଁ ତତ୍ତ୍ୱମସି ॥ ୩॥
ଓଁ ଅୟମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ॥ ୪॥

ତତ୍ତ୍ୱମସୀତ୍ୟଭେଦବାଚକମିଦଂ ଯୋ ଜପନ୍ତି
ତେ ଶିବସାୟୁର୍ଜ୍ୟମୁକ୍ତିଭାଜୋ ଭବନ୍ତି ॥

ତପ୍ତପଦମହାମନ୍ତ୍ରସ୍ୟ । ପରମହଂସ ରଞ୍ଜିତଃ ।
 ଅବ୍ୟକ୍ତଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ପରମହଂସୋ ଦେବତା ।
 ହଂ ବୀଜମ୍ । ସଃ ଶକ୍ତିଃ । ସୋଽହଂ କୀଲକମ୍ ।
 ମମ ସାୟୁଜ୍ୟମୁକ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଜପେ ବିନିୟୋଗଃ ।
 ତତ୍-ପୁରୁଷାୟ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।
 ଈଶାନାୟ ତର୍ଜନୀଭ୍ୟାଂ ସ୍ନାହା ।
 ଅଘୋରାୟ ମଧ୍ୟମାଭ୍ୟାଂ ବଷଟ୍ ।
 ସଦ୍ୟୋଜାତାୟ ଅନାମିକାଭ୍ୟାଂ ଦୁମ୍ ।
 ବାମଦେବାୟ କନିଷ୍ଠିକାଭ୍ୟାଂ ବୌଷଟ୍ ।
 ତତ୍-ପୁରୁଷେଶାନାଘୋରସଦ୍ୟୋଜାତବାମଦେବେଭ୍ୟୋ ନମଃ କରତଲକରପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ଫଟ୍ ।
 ଏବଂ ହୃଦୟାଦିନ୍ୟାସଃ ।
 ଭୂର୍ଭୁବଃସୁବରୋମିତି ଦିଗ୍ବନ୍ଧଃ ॥

। ଧ୍ୟାନମ୍ ।

ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞେୟଂ ଜ୍ଞାନଗମ୍ୟାଦତୀତଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ବୁଦ୍ଧଂ ମୁକ୍ତମପ୍ୟବ୍ୟୟଂ ଚ ।
 ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦରୂପଂ ଧ୍ୟାୟେଦେବଂ ତନ୍ନହୋ ଭ୍ରାଜମାନମ୍ ॥

ତ୍ୱଂପଦମହାମନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁରଞ୍ଜିତଃ ।
 ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ପରମାତ୍ମା ଦେବତା ।
 ଐଂ ବୀଜମ୍ । କ୍ଳୀଂ ଶକ୍ତିଃ । ସୌଃ କୀଲକମ୍ ।
 ମମ ମୁକ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଜପେ ବିନିୟୋଗଃ ।
 ବାସୁଦେବାୟ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।
 ସଂକର୍ଷଣାୟ ତର୍ଜନୀଭ୍ୟାଂ ସ୍ନାହା ।
 ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାୟ ମଧ୍ୟମାଭ୍ୟାଂ ବଷଟ୍ ।
 ଅନିରୁଦ୍ଧାୟ ଅନାମିକାଭ୍ୟାଂ ଦୁମ୍ ।

ବାସୁଦେବାୟ କନିଷ୍ଠିକାଭ୍ୟାଂ ବୌଷଟ୍ ।
ବାସୁଦେବସଂକର୍ଷଣପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାନିରୁଦ୍ଧେଭ୍ୟଃ କରତଲକରପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ଫଟ୍ ।
ଏବଂ ହୃଦୟାଦିନ୍ୟାସଃ ।
ଭୂର୍ଭୁବଃସୁବରୋମିତି ଦିଗ୍ବିଷ୍ଣୁଃ ॥

। ଧ୍ୟାନମ୍ ।

ଜୀବତ୍ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ସର୍ବତ୍ରାଖଣ୍ଡବିଗ୍ରହମ୍ ।
ଚିତ୍ତାହଂକାରୟନ୍ତ୍ରାରଂ ଜୀବାଖ୍ୟଂ ତ୍ୱଂପଦଂ ଭଜେ ।
ଅସିପଦମହାମନ୍ଥସ୍ୟ ମନ ରକ୍ଷିଃ ।
ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ଅର୍ଧନାରୀଶ୍ଚରୋ ଦେବତା ।
ଅବ୍ୟକ୍ତାଦିର୍ବାଜମ୍ । ନୃସିଂହଃ ଶକ୍ତିଃ ।
ପରମାତ୍ମା କୀଲକମ୍ । ଜୀବବ୍ରହ୍ମେକ୍ୟାର୍ଥେ ଜପେ ବିନିୟୋଗଃ ।
ପୃଥ୍ୱୀଦ୍ୟୁଶୁକାୟ ଅକ୍ଷୁଷ୍ଟାଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।
ଅଦ୍ୟୁଶୁକାୟ ତର୍ଜନୀଭ୍ୟାଂ ସ୍ୱାହା ।
ତେଜୋଦ୍ୟୁଶୁକାୟ ମଧ୍ୟମାଭ୍ୟାଂ ବଷଟ୍ ।
ବାୟୁଦ୍ୟୁଶୁକାୟ ଅନାମିକାଭ୍ୟାଂ ହୁମ୍ ।
ଆକାଶଦ୍ୟୁଶୁକାୟ କନିଷ୍ଠିକାଭ୍ୟାଂ ବୌଷଟ୍ ।
ପୃଥିବ୍ୟପ୍ରେତୋବାୟୁକାଶଦ୍ୟୁଶୁକେଭ୍ୟଃ କରତଲକରପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ଫଟ୍ ।
ଭୂର୍ଭୁବଃସୁବରୋମିତି ଦିଗ୍ବିଷ୍ଣୁଃ ॥

। ଧ୍ୟାନମ୍ ।

ଜୀବୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ବାକ୍ୟାର୍ଥଂ ଯୁବଦସ୍ତ୍ର ମନଃସ୍ଥିତିଃ ।
ଏକ୍ୟଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ ଲକ୍ଷ୍ମେ କୁର୍ବନ୍ୟାକ୍ଷେଦସିପଦଂ ସଦା ॥
ଏବଂ ମହାବାକ୍ୟକ୍ଷତଙ୍ଗାନୁକ୍ରାନ୍ତି ॥

ଅଥ ରହସ୍ୟୋପନିଷଦ୍ଭିରାଗଣୋ ବାକ୍ୟାର୍ଥଶ୍ଳୋକାଃ ପ୍ରୋତ୍ୟକ୍ତେ ।।

ୟେନେକ୍ଷତେ ଶୃଣୋତୀଦଂ ଜିହ୍ଵତି ବ୍ୟାକରୋତି ତ ।

ସ୍ଵାଦୁସ୍ଵାଦୁ ବିଜାନାତି ତତ୍-ପ୍ରଜ୍ଞାନମୁଦୀରିତମ୍ ।। ୧।।

ଚତୁର୍ମୁଖେନ୍ଦ୍ରଦେବେଷୁ ମନୁଷ୍ୟାଶ୍ଵଗବାଦିଷୁ ।

ଚୈତନ୍ୟମେକଂ ବ୍ରହ୍ମାତଃ ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ମୟାପି ।। ୨।।

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଃ ପରାତ୍ମାସ୍ଥିନେହେ ବିଦ୍ୟାପିକାରିଣି ।

ବୁଦ୍ଧେଃ ସାକ୍ଷିତୟା ସ୍ଥିତା ସ୍ଫୁରନ୍ନହମିତୀୟତେ ।। ୩।।

ସ୍ଵତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ପରାତ୍ମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଶବ୍ଦେନ ବର୍ଣ୍ଣିତଃ ।

ଅସ୍ଫୀତୈକ୍ୟପରାମର୍ଶସ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମ ଭବାମ୍ୟହମ୍ ।। ୪।।

ଏକମେବାଦ୍ଵିତୀୟଂ ସନ୍ନାମରୂପବିବର୍ଜିତମ୍ ।

ସୃଷ୍ଟେଃ ପୁରାଧୁନାପ୍ୟସ୍ୟ ତାଦୃକ୍ଵଂ ତଦିତୀୟତେ ।। ୫।।

ଶ୍ରୋତୁର୍ଦେହେନ୍ଦ୍ରିୟାତୀତଂ ବସ୍ତୁତ୍ର ତ୍ଵଂପଦେରିତମ୍ ।

ଏକତା ଗ୍ରାହ୍ୟତଃ ସୀତି ତଦୈକ୍ୟମନୁଭୂୟତାମ୍ ।। ୬।।

ସ୍ଵପ୍ରକାଶାପରୋକ୍ଷତ୍ଵମୟମିତ୍ୟୁକ୍ତିତୋ ମତମ୍ ।

ଅହଂକାରାଦିଦେହାତ୍ମଂ ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମେତି ଗୀୟତେ ।। ୭।।

ଦୃଶ୍ୟମାନସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ଜଗତସ୍ତତ୍ତ୍ଵମୀୟତେ ।

ବ୍ରହ୍ମଶବ୍ଦେନ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ଵପ୍ରକାଶାତ୍ମରୂପକମ୍ ।। ୮।।

ଅନାତ୍ମଦୃଷ୍ଟେରବିବେକନିଦ୍ରାମହଂ ମମ ସ୍ଵପ୍ନଗତିଂ ଗତୋଽହମ୍ ।

ସ୍ଵରୂପସୂର୍ଯ୍ୟେତ୍ୟାଦିତେ ସ୍ଫୁଟୋକ୍ତେର୍ଗୁରୋର୍ମହାବାକ୍ୟପଦୈଃ ପ୍ରବୁଦ୍ଧଃ ।। ୯।।

ବାଚ୍ୟଂ ଲକ୍ଷ୍ୟମିତି ଦ୍ଵିଧାର୍ଥସରଣୀବାଚ୍ୟସ୍ୟ ହି ତ୍ଵଂପଦେ
ବାଚ୍ୟଂ ଭୌତିକମିନ୍ଦ୍ରିୟାଦିରପି ଯଲ୍ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ତ୍ଵମର୍ଥଶ୍ଚ ସଃ ।
ବାଚ୍ୟଂ ତତ୍ପଦମୀଶତାକୃତମତିର୍ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ତୁ ସଚ୍ଚିତ୍ସୁଖାନନ୍ଦବ୍ରହ୍ମ
ତଦର୍ଥ ଏଷ ଚ ତୟୋର୍ବୈକ୍ୟଂ ତ୍ଵସୀଦଂ ପଦମ୍ ॥ ୧୦॥

ତ୍ଵମିତି ତଦିତି କାର୍ଯ୍ୟେ କାରଣେ ସଦ୍ଭ୍ୟୁପାୟୌ ହିତୟମିତରଥୈକଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦରୂପମ୍ ।
ଉଭୟବଚନହେତୁ ଦେଶକାଲୌ ଚ ହିତ୍ଵା ଜଗତି ଭବତି ସୋଽୟଂ ଦେବଦତ୍ତୋ ଯଥୈକଃ ॥ ୧୧॥
କାର୍ଯ୍ୟୋପାଧିରୟଂ ଜୀବଃ କାରଣୋପାଧିରୀଶ୍ଵରଃ ।
କାର୍ଯ୍ୟକାରଣତାଂ ହିତ୍ଵା ପୂର୍ଣ୍ଣବୋଧୋଽବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୧୨॥

ଶ୍ରବଣଂ ତୁ ଗୁରୋଃ ପୂର୍ବଂ ମନନଂ ତଦନନ୍ତରମ୍ ।
ନିଦିଧ୍ୟାସନମିତ୍ୟେତତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣବୋଧସ୍ୟ କାରଣମ୍ ॥ ୧୩॥

ଅନ୍ୟବିଦ୍ୟାପରିଜ୍ଞାନମବଶ୍ୟଂ ନଶ୍ଚରଂ ଭବେତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାପରିଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପ୍ତିକରଂ ସ୍ଥିତମ୍ ॥ ୧୪॥

ମହାବାକ୍ୟାନୁପଦିଶେସ୍ତ୍ରୟତଙ୍ଗାନି ଦେଶିକଃ ।
କେବଲଂ ନହି ବାକ୍ୟାନି ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବଚନଂ ଯଥା ॥ ୧୫॥

। ଈଶ୍ଵର ଉବାଚ ।

ଏବମୁକ୍ତ୍ଵା ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ରହସ୍ୟୋପନିଷତ୍ତ୍ଵକ ।
ମୟା ପିତ୍ରାନ୍ମନୀତେନ ବ୍ୟାସେନ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନା ॥ ୧୬॥

ତତୋ ବ୍ରହ୍ମୋପଦିଷ୍ଠଂ ବୈ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ସଦା ଧ୍ୟାୟନ୍ନିତ୍ୟସ୍ତ୍ଵଂ ବିହରିଷ୍ୟସି ॥ ୧୭॥

ୟୋ ବେଦାଦୌ ସ୍ଵରଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ବେଦାନ୍ତେ ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।
ତସ୍ୟ ପ୍ରକୃତିଲୀନସ୍ୟ ଯଃ ପରଃ ସ ମହେଶ୍ଵରଃ ॥ ୧୮॥

ଉପଦିଷ୍ଟଃ ଶିବେନେତି ଜଗତ୍ତନ୍ମୟତାଂ ଗତଃ ।
ଉଦ୍ଭାୟ ପ୍ରଣିପତ୍ୟେଶଂ ତ୍ୟକ୍ତାଶେଷପରିଗ୍ରହଃ ॥ ୧୯॥

ପରବ୍ରହ୍ମପୟୋରାଶୌ ପୁରନ୍ନିବ ଯୟୌ ତଦା ।
ପ୍ରବ୍ରଜନ୍ତଂ ତମାଲୋକ୍ୟ କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନୋ ମୁନିଃ ॥ ୨୦॥

ଅନୁବ୍ରଜନ୍ନାତୁହାବ ପୁତ୍ରବିଶ୍ଳେଷକାତରଃ ।
ପ୍ରତିନେଦୁସ୍ତଦା ସର୍ବେ ଜଗତ୍ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମାଃ ॥ ୨୧॥

ତଚ୍ଛୃତ୍ୱା ସକଲାକାରଂ ବ୍ୟାସଃ ସତ୍ୟବତୀସୁତଃ ।
ପୁତ୍ରେଣ ସହିତଃ ପ୍ରୀତ୍ୟା ପରାନନ୍ଦମୁପେୟିବାନ୍ ॥ ୨୨॥

ୟୋ ରହସ୍ୟୋପନିଷଦମଧୀତେ ଗୁର୍ବନ୍ନୁଗ୍ରହାତ୍ ।
ସର୍ବପାପବିନିର୍ମୁକ୍ତଃ ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ୱେବଲ୍ୟମଶ୍ରୁତେ ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ୱେବଲ୍ୟମଶ୍ରୁତ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଯଜୁର୍ବେଦୀୟଶୁକରହସ୍ୟୋପନିଷସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ସ୍କନ୍ଦ ଉପନିଷଦ

(Skandopanisat / Skanda Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟନିଷଦ୍ / ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ଉପନିଷଦ୍



॥ ଅଥ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟନିଷଦ୍ ॥

ଯତ୍ରାସଂଭିନ୍ନତାଂ ଯାତି ସ୍ୱାତିରିକ୍ରୁଦିଦାତତିଃ ।
ସଂବିନ୍ନାତ୍ରଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମିନ୍ନାତ୍ରଂ ବିଜ୍ଞମୃତେ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଅରୁଂଧୋଽସ୍ତ୍ରୀ ମହାଦେବ ତବ କାରୁଣ୍ୟଲେଶକଃ ।
ବିଜ୍ଞାନଘନ ଏବାସ୍ତ୍ରୀ ଶିବୋଽସ୍ତ୍ରୀ କିମତଃ ପରମ୍ ॥ ୧॥

ନ ନିଜଂ ନିଜବଦ୍-ଭାତ୍ୟନ୍ତଃକରଣଜ୍ଞମୁଖାତ୍ ।
ଅନ୍ତଃକରଣନାଶେନ ସଂବିନ୍ନାତ୍ରସ୍ଥିତୋ ହରିଃ ॥ ୨॥

ସଂବିନ୍ନାତ୍ରସ୍ଥିତଶ୍ଚାହମଜୋଽସ୍ତ୍ରୀ କିମତଃ ପରମ୍ ।
ବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ଜତଂ ସର୍ବଂ ସ୍ୱପ୍ନବଜ୍ଜ ବିନଶ୍ୟତି ॥ ୩॥

ଚିଦ୍ଭଜାନାଂ ତୁ ଯୋ ଦ୍ରଷ୍ଟା ସୋଽରୁଂଧୋ ଜ୍ଞାନବିଗ୍ରହଃ ।
ସ ଏବ ହି ମହାଦେବଃ ସ ଏବ ହି ମହାହରିଃ ॥ ୪॥

ସ ଏବ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ସ ଏବ ପରମେଶ୍ୱରଃ ।
ସ ଏବ ହି ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାହଂ ନ ସଂଶୟଃ ॥ ୫॥

ଜୀବଃ ଶିବଃ ଶିବୋ ଜୀବଃ ସଂ ଜୀବଃ କେବଲଃ ଶିବଃ ।
ତୁଷେଶ ବଞ୍ଚୋ ବ୍ରାହ୍ମିଃ ସ୍ୟାତ୍ତୁଷାଭାବେନ ତଶ୍ଚୁଲଃ ॥ ୭॥

ଏବଂ ବଞ୍ଚସ୍ତଥା ଜୀବଃ କର୍ମନାଶେ ସଦାଶିବଃ ।
ପାଶବଞ୍ଚସ୍ତଥା ଜୀବଃ ପାଶମୁକ୍ତଃ ସଦାଶିବଃ ॥ ୮॥

ଶିବାୟ ବିଷ୍ଣୁରୂପାୟ ଶିବରୂପାୟ ବିଷ୍ଣୁବେ ।
ଶିବସ୍ୟ ହୃଦୟଂ ବିଷ୍ଣୁଃବିଷ୍ଣୋଶ୍ଚ ହୃଦୟଂ ଶିବଃ ॥ ୮॥

ୟଥା ଶିବମୟୋ ବିଷ୍ଣୁରେବଂ ବିଷ୍ଣୁମୟଃ ଶିବଃ ।
ୟଥାକ୍ତରଂ ନ ପଶ୍ୟାମି ତଥା ମେ ସ୍ୱପ୍ନିରାୟୁଷି ॥ ୯॥

ୟଥାକ୍ତରଂ ନ ଭେଦାଃ ସ୍ତୁଃ ଶିବକେଶବୟୋସ୍ତଥା ।
ଦେହୋ ଦେବାଲୟଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସଂ ଜୀବଃ କେବଲଃ ଶିବଃ ।
ତ୍ୟଜେଦଞ୍ଜାନନିର୍ମାଲ୍ୟଂ ସୋଽହଂଭାବେନ ପୂଜୟେତ୍ ॥ ୧୦॥

ଅଭେଦଦର୍ଶନଂ ଜ୍ଞାନଂ ଧ୍ୟାନଂ ନିର୍ବିଷୟଂ ମନଃ ।
ସ୍ଥାନଂ ମନୋମଲତ୍ୟାଗଃ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ ॥ ୧୧॥

ବ୍ରହ୍ମାମୃତଂ ପିବେଦ୍-ଭୈଷମାତରେଽହେହରକ୍ଷଣେ ।
ବସେଦେକାନ୍ତିକୋ ଭୂତ୍ୱା ଚୈକାନ୍ତେ ଦ୍ୱୈତବର୍ଜିତେ ।
ଇତ୍ୟେବମାତରେଽପୀମାନ୍ନସଂ ଏବଂ ମୁକ୍ତିମାପୁୟାତ୍ ॥ ୧୨॥

ଶ୍ରୀପରମଧାମ୍ନେ ସ୍ୱପ୍ନି ଚିରାୟୁଷ୍ୟୋନୁମ ଇତି ।
ବିରିଞ୍ଚିନାରାୟଣଶଂକରାତ୍ମକଂ ନୃସିଂହ ଦେବେଶ ତବ ପ୍ରସାଦତଃ ।
ଅଚିନ୍ତ୍ୟମବ୍ୟକ୍ତମନନ୍ତମବ୍ୟୟଂ ବେଦାତ୍ମକଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିଜଂ ବିଜାନତେ ॥ ୧୩॥

ତଦ୍ୱିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ସଦା ପଶ୍ୟନ୍ତି ସୁରୟଃ ।
ଦିବୀବ ଚକ୍ଷୁରାତତମ୍ ॥ ୧୪॥

ତଦ୍ୱିପ୍ରାସୋ ବିପନ୍ୟବୋ ଜାଗୃବାଂସଃ ସମିକ୍ଷତେ ।
ବିଷ୍ଣୋର୍ଯୁପରମଂ ପଦମିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତୁ୍ୟପନିଷତ୍ ॥ ୧୫॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି କୃଷ୍ଣୟଜୁର୍ବେଦୀୟ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପଦ୍ୟସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଗର୍ଭ ଉପନିଷଦ

(Garbhopenisat / Garbha Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଗର୍ଭୋପନିଷତ୍ / ଗର୍ଭ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ଗର୍ଭୋପନିଷତ୍ ॥

ଯଦ୍ଭୂର୍ଗୋପନିଷଦ୍ଦେବ୍ୟଂ ଗର୍ଭସ୍ୟ ସ୍ବାତ୍ତ୍ବୋପକମ୍ ।

ଶରୀରାପହ୍ନବାସ୍ତ୍ରିକଂ ସ୍ବମାତ୍ରଂ କଲୟେ ହରିମ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।

ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ପଞ୍ଚାତ୍ମକଂ ପଞ୍ଚସୁ ବର୍ତମାନଂ ଷଡାଶ୍ରୟଂ ଷଡ୍ଭୁଶୟୋଗଯୁକ୍ତମ୍ ।

ତସ୍ତପ୍ରଧାତୁ ତ୍ରିମଳଂ ଦ୍ବିୟୋନି ଚତୁର୍ବିଧାହାରମୟଂ ଶରୀରଂ ॥

ଭବତି ପଞ୍ଚାତ୍ମକମିତି କସ୍ମାତ୍ , ପୃଥିବ୍ୟାପସ୍ତେଜୋବାୟୁରାକାଶମିତ୍ୟସ୍ମିନ୍ପଞ୍ଚାତ୍ମକେ ଶରୀରେ ।

କା ପୃଥିବୀ କା ଆପଃ କିଂ ତେଜଃ କୋ ବାୟୁଃ କିମାକାଶମ୍ ।

ତତ୍ର ଯୁକ୍ତଠିନଂ ସା ପୃଥିବୀ ଯୁକ୍ତବଂ ତା ଆପୋ ଯୁଦୁଷ୍ଟଂ ତତ୍ତେଜୋ

ୟସ୍ମାଂଚରତି ସ ବାୟୁଃ ଯସ୍ମୁଷିରଂ ତଦାକାଶମିତ୍ୟତ୍ୟତେ ॥

ତତ୍ର ପୃଥିବୀ ନାମ ଧାରଣେ ଆପଃ ପିଣ୍ଡୀକରଣେ ତେଜଃ ପ୍ରକାଶନେ

ବାୟୁର୍ଭ୍ୟୁତ୍ତନେ ଆକାଶମବକାଶପ୍ରଦାନେ ॥

ପୃଥୁସ୍ତୁ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ଶବ୍ଦୋପଲବ୍ଧୌ ତ୍ବକ୍ ସ୍ବର୍ଗେ ଚକ୍ଷୁଷୀ ରୂପେ ଜିହ୍ବା ରସନେ ନାସିକାଃସ୍ପ୍ରାଣେ

ଉପସ୍ଥଶ୍ଚାନନ୍ଦନେଃପାନମୁତ୍ରର୍ଗେ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟତି ମନସା ସଂକଳ୍ପୟତି ବାତା ବଦତି ॥

ଷଡାଶ୍ରୟମିତି କସ୍ମାତ୍ , ମଧୁରାମ୍ଳବଶତିକ୍ତକଟୁକଷାୟୁରସାନ୍ନିନ୍ଦିତେ ॥

ଷଡ୍ଭଗ୍ବତ୍ତଗାନ୍ଧାରମଧ୍ୟମପଞ୍ଚମଧୈବତନିଷାଦାଶ୍ଳେତି ।

ଇଷ୍ଟାନିଷ୍ଟା ଶବ୍ଦସଂଜ୍ଞାପ୍ରଣିଧାନାଦଶବିଧା ଭବନ୍ତି ॥ ୧॥

ଶୁକ୍ଳୋ ରକ୍ତଃ କୃଷ୍ଣୋ ଧୂମ୍ରଃ ପୀତଃ କପିଳଃ ପାଣ୍ଡୁର ଇତି ।।
 ସପ୍ତଧାତୁକମିତି କସ୍ତାତ୍ , ଯଥା ଦେବଦତ୍ତସ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିବିଷୟା ଜାୟନ୍ତେ ।।
 ପରସ୍ପରଂ ସୌମ୍ୟଗୁଣତ୍ବାତ୍ସଦ୍ବିଧୋ ରସୋ ରସାଲ୍ଲୋଶିତଂ ଶୋଶିତାନ୍ନାଂସଂ
 ମାଂସାନ୍ନେଦୋ ମେଦସଃ ସ୍ନାବା ସ୍ନାନ୍ନୋଃସ୍ଥାନ୍ୟସ୍ଥିତ୍ୟୋ ମଜ୍ଜା ମଜ୍ଜଞ୍ଜଃ ଶୁକ୍ରଂ
 ଶୁକ୍ରଶୋଶିତସଂଯୋଗାଦାବର୍ତ୍ତତେ ଗର୍ଭୋ ହୃଦିବ୍ୟବସ୍ଥାନିତି ।
 ହୃଦୟୋଃତ୍ତରାଗ୍ନିଃ ଅଗ୍ନିସ୍ଥାନେ ପିତ୍ତଂ ପିତ୍ତସ୍ଥାନେ
 ବାୟୁଃ ବାୟୁସ୍ଥାନେ ହୃଦୟଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାକ୍ରମାତ୍ ।। ୨।।

ରତୁକାଲେ ସଂପ୍ରୟୋଗାଦେକରାତ୍ରୋଷିତଂ କଲିଲଂ ଭବତି ସପ୍ତରାତ୍ରୋଷିତଂ ବୁଦ୍ଧୁଦଂ
 ଭବତି ଅର୍ଧମାସାଭ୍ୟନ୍ତରେଣ ପିଣ୍ଡୋ ଭବତି ମାସାଭ୍ୟନ୍ତରେଣ କଠିନୋ ଭବତି ମାସଦ୍ବୟେନ
 ଶିରଃ ସଂପଦ୍ୟତେ ମାସତ୍ରୟେଣ ପାଦପ୍ରବେଶୋ ଭବତି ।।
 ଅଥ ଚତୁର୍ଥେ ମାସେଽତ୍ଝ୍ଞୁଲ୍ୟଜଠରକଟିପ୍ରଦେଶୋ ଭବତି ।।
 ପଞ୍ଚମେ ମାସେ ପୃଷ୍ଠବଂଶୋ ଭବତି ।। ଷଷ୍ଠେ ମାସେ ମୁଖନାସିକାକ୍ଷିଶ୍ରୋତ୍ରାଶି ଭବନ୍ତି ।।
 ସପ୍ତମେ ମାସେ ଜୀବେନ ସଂଯୁକ୍ତୋ ଭବତି ।। ଅଷ୍ଟମେ ମାସେ ସର୍ବସଂପୂର୍ଣ୍ଣୋ ଭବତି ।।
 ପିତୃ ରେତୋଽତିରିକ୍ତାତ୍-ପୁରୁଷୋ ଭବତି ମାତୁଃ ରେତୋଽତିରିକ୍ତାତ୍ସ୍ତ୍ରୟୋ
 ଭବନ୍ତ୍ୟଭୟୋର୍ବାଜତୁଲ୍ୟତ୍ବାନ୍ନପୁଂସକୋ ଭବତି ।।
 ବ୍ୟାକୁଳିତମନସୋଽକ୍ଷାଃ ଖଞ୍ଜାଃ କୁହ୍ନା ବାମନା ଭବନ୍ତି ।।
 ଅନ୍ୟୋନ୍ୟବାୟୁପରିପୀଡିତଶୁକ୍ରଦ୍ବୈଧ୍ୟାଦ୍ବିଧା ତନ୍ନୁଃ ସ୍ୟାତ୍ତତୋ ଯୁଗ୍ମାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ।।
 ପଞ୍ଚାତ୍ମକଃ ସମର୍ଥଃ ପଞ୍ଚାତ୍ମିକା ଚେତସା ବୁଦ୍ଧିର୍ଗନ୍ଧରସାଦିଜ୍ଞାନା
 ଧ୍ୟାନାତ୍ସରମକ୍ଷରଂ ମୋକ୍ଷଂ ଚିନ୍ତୟତୀତି ।
 ତଦେକାକ୍ଷରଂ ଜ୍ଞାତ୍ବାଽର୍ଥୋ ପ୍ରକୃତୟଃ ଷୋଡଶ ବିକାରାଃ ଶରୀରେ ତସ୍ୟୈବ ଦେହିନାମ୍ ।।
 ଅଥ ମାତ୍ରାଂଶିତପୀତ ନାତୀସୂତ୍ରଗତେନ ପ୍ରାଣ ଆପ୍ୟାୟତେ ।।
 ଅଥ ନବମେ ମାସି ସର୍ବଲକ୍ଷଣସଂପୂର୍ଣ୍ଣୋ ଭବତି ପୂର୍ବଜାତୀଃ ସ୍ମରତି
 କୃତାକୃତଂ ଚ କର୍ମ ଭବତି ଶୁଭାଶୁଭଂ ଚ କର୍ମ ବିମ୍ବତି ।। ୩।।

ନାନାୟୋନିସହସ୍ରାଣି ଦୃଷ୍ଟା ଚୈବ ତତୋ ମୟା ।।
 ଆହାରା ବିବିଧା ଭୁକ୍ତାଃ ପୀତାଶ୍ଚ ବିବିଧାଃ ସ୍ତନାଃ ।।
 ଜାତସୈ୍ୟବ ମୃତସୈ୍ୟବ ଜନ୍ତୁ ଚୈବ ପୁନଃ ପୁନଃ ।।
 ଅହୋ ଦୁଃଖୋଦଧୌ ମଗ୍ନୋ ନ ପଶ୍ୟାମି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାମ୍ ।।
 ଯନ୍ତୁୟା ପରିଜନସ୍ୟାର୍ଥେ କୃତଂ କର୍ମ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।।
 ଏକାକୀ ତେନ ଦହ୍ୟାମି ଗତାସ୍ତେ ଫଲଭୋଗିନଃ ।।
 ଯଦି ଯୋନ୍ୟାଂ ପ୍ରମୁଞ୍ଚାମି ସାଂଖ୍ୟଂ ଯୋଗଂ ସମାଗ୍ରୟେ ।।
 ଅଶୁଭକ୍ଷୟକର୍ତାରଂ ଫଲମୁକ୍ତିପ୍ରଦାୟକମ୍ ।।
 ଯଦି ଯୋନ୍ୟାଂ ପ୍ରମୁଞ୍ଚାମି ତଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ମହେଶ୍ୱରମ୍ ।।
 ଅଶୁଭକ୍ଷୟକର୍ତାରଂ ଫଲମୁକ୍ତିପ୍ରଦାୟକମ୍ ।।
 ଯଦି ଯୋନ୍ୟାଂ ପ୍ରମୁଞ୍ଚାମି ତଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଭଗବନ୍ତଂ ନାରାୟଣଂ ଦେବମ୍ ।
 ଅଶୁଭକ୍ଷୟକର୍ତାରଂ ଫଲମୁକ୍ତିପ୍ରଦାୟକମ୍ ।।
 ଯଦି ଯୋନ୍ୟାଂ ପ୍ରମୁଞ୍ଚାମି ଧ୍ୟାୟେ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନମ୍ ।।
 ଅଥ ଜନ୍ତୁଃ ସ୍ୱୀୟୋନିଗତଂ ଯୋନିଦ୍ୱାରି ସଂପ୍ରାପ୍ତୋ ଯନ୍ତ୍ରେଣାପୀତ୍ୟମାନୋ
 ମହତା ଦୁଃଖେନ ଜାତମାତ୍ରସ୍ତୁ ବୈଷ୍ଣବେନ ବାୟୁନା ସଂସ୍କୃତ୍ୟ ତଦା ନ ସ୍ମରତି
 ଜନ୍ମମରଣଂ ନ ଚ କର୍ମ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।। ୪।।

ଶରୀରମିତି କସ୍ମାତ୍ , ସାକ୍ଷାଦଗ୍ନୟୋ ହ୍ୟତ୍ର ଶ୍ରିୟନ୍ତେ ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିର୍ଦର୍ଶନାଗ୍ନିଃ କୋଷ୍ଠାଗ୍ନିରିତି ।।
 ତତ୍ର କୋଷ୍ଠାଗ୍ନିର୍ନାମାଶିତପୀତଲେହ୍ୟଚୋଷ୍ୟଂ ପଚତୀତି ।।
 ଦର୍ଶନାଗ୍ନୀ ରୂପାଦୀନାଂ ଦର୍ଶନଂ କରୋତି ।।
 ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିଃ ଶୁଭାଶୁଭଂ ଚ କର୍ମ ବିନ୍ଦତି ଯସ୍ତତ୍ର ।।
 ତ୍ରୀଣି ସ୍ଥାନାନି ଭବନ୍ତି ହୃଦୟେ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିରୁଦରେ ଗାର୍ହପତ୍ୟଂ ମୁଖଦାହବନୀୟାତ୍ମା
 ଯଜମାନୋ ବୁଦ୍ଧିଃ ପତ୍ନୀଂ ମନୋ ବ୍ରହ୍ମା ନିଧାୟ ଲୋଭାଦୟଃ ପଶବୋ ଧୃତିର୍ଦୀକ୍ଷା
 ସଂତୋଷଶ୍ଚ ବୁଦ୍ଧିହିୟାଣି ଯଜ୍ଞପାତ୍ରାଣି କର୍ମେହିୟାଣି ହବୀଂଷି ଶିରଃ କପାଳଂ କେଶା
 ଦର୍ଭା ମୁଖମନ୍ତ୍ରବେଦିଃ , ଚତୁଷ୍ପାଳଂ ଶିରଃ ଷୋଡଶ ପାର୍ଶ୍ୱଦନ୍ତୋଷ୍ଠପଟଲାନି ସପ୍ତୋତ୍ତରଂ

ମର୍ମଗତଂ ସାଶୀତିକଂ ସଂଧିଗତଂ ସନବକଂ ସ୍ନାୟୁଗତଂ ସପ୍ତ ଶିରାଗତାନି ପଞ୍ଚ
ମଞ୍ଜାଗତାନି ଅସ୍ଥୀନି ଚ ହ ବୈ ତ୍ରୀଣି ଶତାନି ଷଷ୍ଠିଶ୍ଚାର୍ଧଚତସ୍ରୋ ରୋମାଣି କୋଟ୍ୟା
ହୃଦୟଂ ପଲାନ୍ୟଷ୍ଠୌ ଦ୍ଵାଦଶ ପଲାନି ଜିହ୍ଵା ପିତ୍ତପ୍ରସ୍ଥଂ କଫସ୍ୟାଦକଂ ଶୁକ୍ଳଂ କୁତବଂ
ମେଦଃ ପ୍ରସ୍ଥୌ ଦ୍ଵାବନିୟତଂ ମୃତ୍ତପୁରୀଷମାହାରପରିମାଣାତ୍ ।
ପୈତ୍ତଳାଦଂ ମୋକ୍ଷଶାସ୍ତ୍ରଂ ପରିସମାପ୍ତଂ ପୈତ୍ତଳାଦଂ ମୋକ୍ଷଶାସ୍ତ୍ରଂ ପରିସମାପ୍ତମିତି ॥ ୫॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ଵିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ଵିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଗର୍ଭୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଶାରୀରକ ଉପନିଷଦ

(Saarirakopanisat / Saariraka Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଶାରୀରକୋପନିଷଦ୍ / ଶାରୀରକ ଉପନିଷଦ୍



॥ ଅଥ ଶାରୀରକୋପନିଷଦ୍ ॥

ତତ୍ତ୍ୱଗ୍ରାମୋପାୟସିଦ୍ଧଂ ପରତତ୍ତ୍ୱସ୍ୱରୂପକମ୍ ।

ଶରୀରୋପନିଷଦ୍ୱେଦ୍ୟଂ ଶ୍ରୀରାମବ୍ରହ୍ମ ମେ ଗତିଃ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।

ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ଅଥାତଃ ପୃଥିବ୍ୟାଦିମହାଭୂତାନାଂ ସମବାୟଂ ଶରୀରମ୍ ।

ୟକ୍ରଠିନଂ ସା ପୃଥିବୀ ଯଦ୍ରବଂ ତଦାପୋ ଯଦୁଷ୍ଣଂ ତତ୍ତ୍ୱେଜୋ

ୟସ୍ତଂଚରତି ସ ବାୟୁର୍ଯସ୍ତସ୍ମିରଂ ତଦାକାଶମ୍ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରାଦୀନି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ।

ଶ୍ରୋତ୍ରମାକାଶେ ବାୟୌ ଦ୍ୱଗଗ୍ନୌ ଚକ୍ଷୁରପ୍ତୁ ଜିହ୍ୱା ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଘ୍ରାଣମିତି ।

ଏବମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ଯଥାକ୍ରମେଣ ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧାଶ୍ଚୈତି

ବିଷୟାଃ ପୃଥିବ୍ୟାଦିମହାଭୂତେଷୁ କ୍ରମେଣୋପନୀଃ ।

ବାକ୍ପାଣିପାଦପାୟୁପସ୍ଥାଙ୍ଗ୍ୟାନି କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ।

ତେଷାଂ କ୍ରମେଣ ବଚନାଦାନଗମନବିସର୍ଗାନନ୍ଦାଶ୍ଚୈତେ

ବିଷୟାଃ ପୃଥିବ୍ୟାଦିମହାଭୂତେଷୁ କ୍ରମେଣୋପନୀଃ ।

ମନୋବୁଦ୍ଧିରହଂକାରଶ୍ଚିତ୍ତମିତ୍ୟନ୍ତଃକରଣତତ୍ତ୍ୱଷ୍ଟୟମ୍ ।

ତେଷାଂ କ୍ରମେଣ ସଂକଳ୍ପବିକଳ୍ପାଧ୍ୟବସାୟାଭିମାନାବଧାରଣାସ୍ୱରୂପାଶ୍ଚୈତେ ବିଷୟାଃ ।

ମନଃସ୍ଥାନଂ ଗଲ୍ଲାନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧେର୍ବଦନମହଂକାରସ୍ୟ ହୃଦୟଂ ଚିତ୍ତସ୍ୟ ନାଭିରିତି ।

ଅସ୍ଥିଚର୍ମନାଡୀରୋମମାଂସାଶ୍ଚୈତି ପୃଥିବ୍ୟଂଶାଃ ।

ମୁତୁଶ୍ଳେଷ୍ମରକ୍ତଶୁକ୍ରସ୍ନେହା ଅବଂଶାଃ ।
 କ୍ଷୁଦ୍ରଶ୍ଚାଲସ୍ୟମୋହମୈଥୁନାନ୍ୟଗ୍ନେଃ ।
 ପ୍ରଚାରଣବିଲେଖନସ୍ଥୂଳାଦ୍ୟୁନ୍ନେଷନିମେଷାଦି ବାୟୋଃ ।
 କାମକ୍ରୋଧଲୋଭମୋହଭୟାନ୍ୟାକାଶସ୍ୟ ।
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧାଃ ପୃଥିବୀଗୁଣାଃ ।
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସାଶ୍ଟାପାଂ ଗୁଣାଃ ।
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପାଶ୍ୟଗ୍ନିଗୁଣାଃ ।
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶାବିତି ବାୟୁଗୁଣୌ ।
 ଶବ୍ଦ ଏକ ଆକାଶସ୍ୟ ।
 ସାତ୍ତ୍ବିକରାଜସତାମସଲକ୍ଷଣାନି ତ୍ରୟୋ ଗୁଣାଃ ॥

ଅହିଂସା ସତ୍ୟମସ୍ତେୟବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟପରିଗ୍ରହାଃ ।
 ଅକ୍ରୋଧୋ ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷା ଶୌଚଂ ସଂତୋଷ ଆର୍ଜବମ୍ ॥ ୧॥

ଅମାନିତ୍ବମଦମ୍ଭିତ୍ବମାସ୍ତ୍ରିକତ୍ବମହିଂସ୍ରତା ।
 ଏତେ ସର୍ବେ ଗୁଣା ଜ୍ଞେୟାଃ ସାତ୍ତ୍ବିକସ୍ୟ ବିଶେଷତଃ ॥ ୨॥

ଅହଂ କର୍ତ୍ତାଽସ୍ତ୍ୟହଂ ଭୋକ୍ତାଽସ୍ତ୍ୟହଂ ବକ୍ତାଽଭିମାନବାନ୍ ।
 ଏତେ ଗୁଣା ରାଜସସ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମବିଭକ୍ତେଃ ॥ ୩॥

ନିଦ୍ରାଲସ୍ୟେ ମୋହରାଗୌ ମୈଥୁନଂ ଚୌର୍ଯ୍ୟମେବ ଚ ।
 ଏତେ ଗୁଣାସ୍ତାମସସ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମବାଦିଭିଃ ॥ ୪॥

ଉର୍ଧ୍ବେ ସାତ୍ତ୍ବିକୋ ମଧ୍ୟେ ରଜସୋଽଧସ୍ତାମସ ଇତି ।
 ସତ୍ୟଜ୍ଞାନଂ ସାତ୍ତ୍ବିକମ୍ । ଧର୍ମଜ୍ଞାନଂ ରାଜସମ୍ । ତିମିରାନ୍ ତାମସମିତି ।
 ଜାଗ୍ରସ୍ବସ୍ବପ୍ନସ୍ବପ୍ତିତୁରୀୟମିତି ଚତୁର୍ବିଧା ଅବସ୍ଥାଃ ।

ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟକର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାନ୍ତଃକରଣଚତୁଷ୍ଟୟଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକରଣଯୁକ୍ତଂ ଜାଗ୍ରତ୍ ।
ଅନ୍ତଃକରଣଚତୁଷ୍ଟୟୈରେବ ସଂଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୱପ୍ନଃ ।
ଚିତ୍ତେକକରଣା ସୁଷୁପ୍ତିଃ ।
କେବଲଜୀବଯୁକ୍ତମେବ ତୁରୀୟମିତି ।
ଉନ୍ନୀଲିତନିମାଲିତମଧ୍ୟସ୍ଥଜୀବପରମାତ୍ମନୋର୍ମଧ୍ୟେ ଜୀବାତ୍ମା କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଇତି ବିଜ୍ଞାୟତେ ॥

ବୁଦ୍ଧିକର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣପଞ୍ଚକୈର୍ମନସା ପିୟା ।
ଶରୀରଂ ସପ୍ତଦଶଭିଃ ସୁସୁକ୍ଷ୍ମଂ ଲିଙ୍ଗମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୫॥

ମନୋ ବୁଦ୍ଧିରହଂକାରଃ ଖାନିଲାଗ୍ନିଜଲାନି ଭୂଃ ।
ଏତାଃ ପ୍ରକୃତୟସ୍ତୁଷ୍ଟୌ ବିକାରାଃ ଷୋଡଶାପରେ ॥ ୬॥

ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଡକ୍ତଚକ୍ଷୁଷୀ ଜିହ୍ୱା ଘ୍ରାଣଂ ଚୈବ ତୁ ପଞ୍ଚମମ୍ ।
ପାୟୁପଞ୍ଚୋ କରୌ ପାଦୌ ବାକ୍-ଚୈବ ଦଶମୀ ମତା ॥ ୭॥

ଶବ୍ଦଃ ସ୍ପର୍ଶଶ୍ଚ ରୂପଂ ଚ ରସୋ ଗନ୍ଧସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ତ୍ରୟୋବିଂଶତିରେତାନି ତତ୍ତ୍ୱାନି ପ୍ରକୃତାନି ତୁ ॥ ୮॥

ଚତୁର୍ବିଂଶତିରବ୍ୟକ୍ତଂ ପ୍ରଧାନଂ ପୁରୁଷଃ ପରଃ ॥ ୯॥
ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ଓଁ ତତ୍ତ୍ୱତ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି କୃଷ୍ଣୟଜୁର୍ବେଦୀୟଶାରୀରକୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଏକାକ୍ଷର ଉପନିଷଦ

(Ekaaksharopanisat / Ekaakshara Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଏକାକ୍ଷରୋପନିଷଦ୍ / ଏକାକ୍ଷର ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ଏକାକ୍ଷରୋପନିଷଦ୍ ॥

ଏକାକ୍ଷରପଦାରୂଢ଼ଂ ସର୍ବାତ୍ମକମଖଣ୍ଡିତମ୍ ।
ସର୍ବବର୍ଜିତଚିନ୍ତାତ୍ରଂ ତ୍ରିପାନ୍ନାରାୟଣଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥

ଏକାକ୍ଷରଂ ଦୃକ୍ଷରେତ୍ରାସ୍ତ୍ରି ସୋମେ ସୁଷୁମ୍ନାୟାଂ ତେହ ଦୃଢ଼ୀ ସ ଏକଃ ।
ତ୍ଵଂ ବିଶ୍ଵଭୂର୍ଭୂତପତିଃ ପୁରାଣଃ ପର୍ଜନ୍ୟ ଏକୋ ଭୁବନସ୍ୟ ଗୋପ୍ତା ॥ ୧॥

ବିଶ୍ଵେ ନିମଗ୍ନପଦବୀଃ କବୀନାଂ ତ୍ଵଂ ଜାତବେଦୋ ଭୁବନସ୍ୟ ନାଥଃ ।
ଅଜାତମଗ୍ରେ ସ ହିରଣ୍ୟରେତା ଯଜ୍ଞସ୍ତମେବୈକବିଭୁଃ ପୁରାଣଃ ॥ ୨॥

ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରସୂତିର୍ଭୁବନସ୍ୟ ଯୋନିର୍ବ୍ୟାପ୍ତଂ ତ୍ଵୟା ଏକପଦେନ ବିଶ୍ଵମ୍ ।
ତ୍ଵଂ ବିଶ୍ଵଭୂର୍ଯୋନିପରାଃ ସ୍ଵଗର୍ଭେ କୁମାର ଏକୋ ବିଶିଖଃ ସୁଧନ୍ଵା ॥ ୩॥

ବିତତ୍ୟ ବାଣଂ ତରୁଣାର୍କବର୍ଣ୍ଣଂ ବ୍ୟୋମାନ୍ତରେ ଭାସି ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ।
ଭାସା ତ୍ଵୟା ବ୍ୟୋମ୍ନି କୃତଃ ସୁତାର୍ଣ୍ଣ୍ୟସ୍ତ୍ଵଂ ବୈ କୁମାରସ୍ତମରିଷ୍ଟନେମିଃ ॥ ୪॥

ତ୍ଵଂ ବଜ୍ରଭୃଦ୍-ଭୂତପତିସ୍ତମେବ କାମଃ ପ୍ରଜାନାଂ ନିହିତୋଽସି ସୋମେ ।
ସ୍ଵାହା ସ୍ଵଧା ଯଜ ବଷଟ୍ କରୋତି ରୁଦ୍ରଃ ପଶୁନାଂ ଗୁହୟା ନିମଗ୍ନଃ ॥ ୫॥

ଧାତା ବିଧାତା ପବନଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣୋ ବିଷ୍ଣୁର୍ବରାହୋ ରଜନୀ ରହସ୍ମି ।
ଭୂତଂ ଭବିଷ୍ୟତ୍-ପ୍ରଭବଃ କ୍ରିୟାଶ୍ଚ କାଲଃ କ୍ରମସ୍ତୁ ପରମାକ୍ଷରଂ ତ ॥ ୭॥

ରବୋ ଯଜ୍ଞଂଶି ପ୍ରସବନ୍ତି ବକ୍ତ୍ରାସ୍ରାମାନି ସମ୍ରାଡ୍ଭସୁରନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ ।
ତ୍ବଂ ଯଜ୍ଞନେତା ହୃତଭୁଗ୍ବିଭୁଶ୍ଚ ରୁଦ୍ରାସ୍ତଥା ଦୈତ୍ୟଗଣା ବସୁଶ୍ଚ ॥ ୮॥

ସ ଏଷ ଦେବୋଽମ୍ବରଗଶ୍ଚ ତକ୍ରେ ଅନ୍ୟୋଽଭ୍ୟାସିଷ୍ଠେତ ତମୋ ନିରୁନ୍ଧ୍ୟଃ ।
ହିରଣ୍ମୟଂ ଯୁସ୍ୟ ବିଭାତି ସର୍ବଂ ବ୍ୟୋମାନ୍ତରେ ରଶ୍ମିମିବାଂଶୁନାଭିଃ ॥ ୮॥

ସ ସର୍ବବେତ୍ତା ଭୁବନସ୍ୟ ଗୋପ୍ତା ତାଭିଃ ପ୍ରଜାନାଂ ନିହିତା ଜନାନାମ୍ ।
ପ୍ରୋତା ତ୍ବମୋତା ବିଚିତିଃ କ୍ରମାଣାଂ ପ୍ରଜାପତିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମୟୋ ବିଗର୍ଭଃ ॥ ୯॥

ସାମୈଶ୍ଚିଦନ୍ତୋ ବିରଜଶ୍ଚ ବାହୁ ହିରଣ୍ମୟଂ ବେଦବିଦାଂ ବରିଷ୍ଠମ୍ ।
ୟମଧ୍ବରେ ବ୍ରହ୍ମବିଦଃ ସୁବନ୍ତି ସାମୈର୍ଯଜୁର୍ଭିଃ କ୍ରତୁଭିସ୍ତମେବ ॥ ୧୦॥

ତ୍ବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁମାଂସ୍ତୁ ତ କୁମାର ଏକସ୍ତୁ ବୈ କୁମାରୀ ହ୍ୟଥ ଭୂସ୍ତମେବ ।
ତ୍ବମେବ ଧାତା ବରୁଣଶ୍ଚ ରାଜା ତ୍ବଂ ବସୁରୋଽଗ୍ନ୍ୟର୍ଯମ ଏବ ସର୍ବମ୍ ॥ ୧୧॥

ମିତ୍ରଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବରୁଣୋ ରୁଦ୍ରସ୍ତଶ୍ଚା ବିଷ୍ଣୁଃ ସବିତା ଗୋପତିସ୍ତମ୍ ।
ତ୍ବଂ ବିଷ୍ଣୁର୍ଭୂତାନି ତୁ ତ୍ରାସି ଦୈତ୍ୟାଂସ୍ତ୍ୟୟଂବୃତଂ ଜଗଦ୍ଭଦ୍-ଭବଗର୍ଭଃ ॥ ୧୨॥

ତ୍ବଂ ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ବସ୍ତୁ ହି ସ୍ବୟଂଭୂରଥ ବିଶ୍ବତୋମୁଖଃ ।
ୟ ଏବଂ ନିତ୍ୟଂ ବେଦୟତେ ଗୁହାଶୟଂ ପ୍ରଭୁଂ ପୁରାଣଂ ସର୍ବଭୂତଂ ହିରଣ୍ମୟମ୍ ॥ ୧୩॥

ହିରଣ୍ମୟଂ ବୁଦ୍ଧିମତାଂ ପରାଂ ଗତିଂ ସ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍-ବୁଦ୍ଧିମତୀତ୍ୟ ତିଷ୍ଠତୀତ୍ୟପନିଷତ୍ ॥

ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ।।

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତି ଏକାକ୍ଷରୋପନିଷସମାପ୍ତା ।।



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଅକ୍ଷି ଉପନିଷଦ

(Akshyupanisat / Akshi Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଅଷ୍ଟାପନିଷତ୍ / ଅକ୍ଷି ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ଅଷ୍ଟାପନିଷତ୍ ॥

ୟସ୍ମାଦ୍ଭୂମିକାବିଦ୍ୟାବେଦ୍ୟାନନ୍ଦକଲେବରମ୍ ।

ବିକଲେବରକୈବଲ୍ୟଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥

ଅଥ ହ ସାଂକୃତିର୍ଭଗବାନାଦିତ୍ୟଲୋକଂ ଜଗାମ ।
ତମାଦିତ୍ୟଂ ନତ୍ତା ଚାକ୍ଷୁଷ୍ମତୀବିଦ୍ୟାୟା ତମସ୍ତୁବତ୍ ।
ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ଶ୍ରୀସୂର୍ଯ୍ୟାୟାକ୍ଷିତେଜସ୍ୱେ ନମଃ ।
ଓଁ ଖେଚରାୟ ନମଃ । ଓଁ ମହାସେନାୟ ନମଃ । ଓଁ ତମସ୍ୱେ ନମଃ ।
ଓଁ ରଜସ୍ୱେ ନମଃ । ଓଁ ସତ୍ତ୍ୱାୟ ନମଃ । ଓଁ ଅସତୋ ମା ସତ୍ ଗମୟ ।
ତମସୋ ମା ଜ୍ୟୋତିର୍ଗମୟ । ମୃତ୍ୟୋର୍ମାର୍ମତଂ ଗମୟ । ହଂସୋ ଭଗବାଞ୍ଛୁଚିରୂପଃ ପ୍ରତିରୂପଃ ।
ବିଶ୍ୱରୂପଂ ଘୃଣିନଂ ଜାତବେଦସଂ ହିରଣ୍ମୟଂ ଜ୍ୟୋତୀରୂପଂ ତପନ୍ତମ୍ ।
ସହସ୍ରରଶ୍ମିଃ ଶତଧା ବର୍ତମାନଃ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରଜାନାମୁଦୟତ୍ୟେଷ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ।
ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ଶ୍ରୀସୂର୍ଯ୍ୟାୟାଦିତ୍ୟାୟାକ୍ଷିତେଜସ୍ୱେହୋଃବାହିନି ବାହିନି ସ୍ୱାହେତି ।
ଏବଂ ଚାକ୍ଷୁଷ୍ମତୀବିଦ୍ୟାୟା ସୁତଃ ଶ୍ରୀସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣଃ ସୁପ୍ରୀତୋଽବ୍ରବୀଚାକ୍ଷୁଷ୍ମତୀବିଦ୍ୟାଂ
ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେ ନିତ୍ୟମଧୀତେ ନ ତସ୍ୟାକ୍ଷିରୋଗୋ ଭବତି ।
ନ ତସ୍ୟ କୁଲେଃକ୍ଷୋ ଭବତି ।
ଅକ୍ଷୌ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍-ଗ୍ରାହୟିତ୍ୱାଽଥ ବିଦ୍ୟାସିଦ୍ଧିର୍ଭବତି ।
ୟ ଏବଂ ବେଦ ସ ମହାନ୍ଭବତି ॥ ୧॥

ଅଥ ହ ସାଂକୃତିରାଦିତ୍ୟଂ ପପ୍ରଚ୍ଛ ଭଗବନ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ମେ ବ୍ରୁହୀତି ।
ତମାଦିତ୍ୟୋ ହୋବାଚ । ସାଂକୃତେ ଶୁଣୁ ବନ୍ଧ୍ୟାମି ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନଂ ସୁଦୁର୍ଲଭମ୍ ।
ଯେନ ବିଜ୍ଞାତମାତ୍ରେଣ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ଭବିଷ୍ୟସି ॥ ୨॥

ସର୍ବମେକମଜଂ ଶାନ୍ତମନନ୍ତଂ ଧ୍ରୁବମବ୍ୟୟମ୍ ।
ପଶ୍ୟନ୍ ଭୂତାର୍ଥଚିଦ୍ରୂପଂ ଶାନ୍ତ ଆସ୍ତ୍ର ଯଥାସୁଖମ୍ ॥ ୩॥

ଅବେଦନଂ ବିଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗଂ ଚିତ୍ତକ୍ଷୟମକୃତ୍ରିମମ୍ ।
ୟୋଗସ୍ଥଃ କୁରୁ କର୍ମାଣି ନୀରସୋ ବାଃସ ମା କୁରୁ ॥ ୪॥

ବିରାଗମୁପୟାତ୍ୟନ୍ତର୍ବାସନାସ୍ମନ୍ନୁବାସରମ୍ ।
କ୍ରିୟାସୁଦାରରୂପାସୁ କ୍ରମତେ ମୋଦତେଽନ୍ତହମ୍ ॥ ୫॥

ଗ୍ରାମ୍ୟାସୁ ଜତଚେଷ୍ଟାସୁ ସତତଂ ବିଚିକିତ୍ସତେ ।
ନୋଦାହରତି ମର୍ମାଣି ପୁଣ୍ୟକର୍ମାଣି ସେବତେ ॥ ୬॥

ଅନନ୍ୟୋଦ୍ଦେଶକାରୀଣି ମୃଦୁକର୍ମାଣି ସେବତେ ।
ପାପାଦ୍ଵିଭେତି ସତତଂ ନ ଚ ଭୋଗମପେକ୍ଷତେ ॥ ୭॥

ସ୍ନେହପ୍ରଣୟଗର୍ଭାଣି ପେଶଲାନୁପିତାନି ଚ ।
ଦେଶକାଲୋପପନ୍ନାନି ବଚନାନ୍ୟଭିଭାଷତେ ॥ ୮॥

ମନସା କର୍ମଣା ବାଚା ସଞ୍ଜନାନୁପସେବତେ ।
ୟତଃ କୁତଶ୍ଚିଦାନୀୟ ନିତ୍ୟଂ ଶାସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟବେକ୍ଷତେ ॥ ୯॥

ତଦାସୌ ପ୍ରଥମାମେକାଂ ପ୍ରାପ୍ତୋ ଭବତି ଭୂମିକାମ୍ ।
ଏବଂ ବିଚାରବାନ୍ୟଃ ସ୍ୟାନ୍ତଂ ସାରୋତ୍ତାରଣଂ ପ୍ରତି ॥ ୧୦॥

ସ ତୁମିକାବାନିତୁଂକ୍ଷଃ ଶେଷସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟ ଇତି ସ୍ମୃତଃ ।
ବିଚାରନାମ୍ନୀମିତରାମାଗତୋ ଯୋଗତୁମିକାମ୍ ॥ ୧୧॥

ଶୁଦ୍ଧିସ୍ମୃତିସଦାଚାରଧାରଣାଧ୍ୟାନକର୍ମଣଃ ।
ମୁଖ୍ୟାୟା ବ୍ୟାଖ୍ୟାୟାତାତ୍ତ୍ୱାୟାତି ଶ୍ରେଷ୍ଠପଣ୍ଡିତାନ୍ ॥ ୧୨॥

ପଦାର୍ଥପ୍ରବିଭାଗଜ୍ଞଃ କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟବିନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ ।
ଜାନାତ୍ୟଧିଗତଶ୍ଚାନେଂ ଗୃହଂ ଗୃହପତିର୍ଯଥା ॥ ୧୩॥

ମଦାଭିମାନମାତ୍ରୟଲୋଭମୋହାତିଶାୟିତାମ୍ ।
ବହିରପ୍ୟାସ୍ଥିତାମୀଷତ୍ୟଜତ୍ୟହିରିବ ଦୃତମ୍ ॥ ୧୪॥

ଇତ୍ତଂଭୂତମତିଃ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁରୁସଞ୍ଜନସେବୟା ।
ସରହସ୍ୟମଶେଷେଣ ଯଥାବଦଧିଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୫॥

ଅସଂସର୍ଗାଭିଧାମନ୍ୟାଂ ତୃତୀୟାଂ ଯୋଗତୁମିକାମ୍ ।
ତତଃ ପତତ୍ୟସୌ କାନ୍ତଃ ପୁଷ୍ପଶୟାମିବାମଲମ୍ ॥ ୧୬॥

ୟଥାବଚ୍ଛାସ୍ତବାକ୍ୟାର୍ଥେ ମତିମାଧ୍ୟାୟ ନିଷ୍ଠଲମ୍ ।
ତାପସାଶ୍ରମବିଶ୍ରାନ୍ତୈରଧ୍ୟାତୁକଥନକ୍ରମେଃ ।
ଶିଳାଶୟାସନାସୀନୋ ଜରୟତ୍ୟାୟୁରାତତମ୍ ॥ ୧୭॥

ବନାବନିବିହାରେଣ ଚିତ୍ତୋପଶମଶୋଭିନା ।
ଅସଙ୍ଗସୁଖସୌଖ୍ୟେନ କାଲଂ ନୟତି ନୀତିମାନ୍ ॥ ୧୮॥

ଅଭ୍ୟାସାସ୍ତ୍ରାଧୁଶାସ୍ତ୍ରାଣାଂ କରଣାତ୍-ପୁଣ୍ୟକର୍ମଣାମ୍ ।
ଜନ୍ତୋର୍ଯଥାବଦେବେୟଂ ବସ୍ତୁଦୃଷ୍ଟିଃ ପ୍ରସୀଦତି ॥ ୧୯॥

ତୃତୀୟାଂ ଭୂମିକାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ବୁଞ୍ଜୋଽନୁଭବତି ସ୍ଵୟମ୍ ।। ୨୦।।

ଦ୍ଵିପ୍ରକାରମସଂସର୍ଗଂ ତସ୍ୟ ଭେଦମିମଂ ଶୁଣୁ ।

ଦ୍ଵିବିଧୋଽୟମସଂସର୍ଗଃ ସାମାନ୍ୟଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବ ଚ ।। ୨୧।।

ନାହଂ କର୍ତ୍ତା ନ ଭୋକ୍ତା ଚ ନ ବାଧ୍ୟୋ ନ ଚ ବାଧକଃ ।

ଇତ୍ୟସଞ୍ଜନମର୍ଥେଷୁ ସାମାନ୍ୟାସଙ୍ଗନାମକମ୍ ।। ୨୨।।

ପ୍ରାକ୍‌କର୍ମନିର୍ମିତଂ ସର୍ବମୀଶ୍ଵରାଧୀନମେବ ବା ।

ସୁଖଂ ବା ଯଦି ବା ଦୁଃଖଂ କୈବାତ୍ର ତବ କର୍ତ୍ତୃତା ।। ୨୩।।

ଭୋଗାଭୋଗା ମହାରୋଗାଃ ସଂପଦଃ ପରମାପଦଃ ।

ବିୟୋଗାୟୈବ ସଂୟୋଗା ଆଧୟୋ ବ୍ୟାଧୟୋଽପିୟମ୍ ।। ୨୪।।

କାଲିଷ୍ଠ କଲନୋଦ୍ୟୁକ୍ତଃ ସର୍ବଭାବାନନାରତମ୍ ।

ଅନାସ୍ତୟେତି ଭାବାନାଂ ଯଦଭାବନମାନ୍ତରମ୍ ।

ବାକ୍ୟାର୍ଥଲବ୍ଧମନସଃ ସମାନ୍ୟୋଽସାବସଙ୍ଗମଃ ।। ୨୫।।

ଅନେନ କ୍ରମୟୋଗେନ ସଂୟୋଗେନ ମହାତ୍ମନାମ୍ ।

ନାହଂ କର୍ତ୍ତେଶ୍ଵରଃ କର୍ତ୍ତା କର୍ମ ବା ପ୍ରାକ୍ତନଂ ମମ ।। ୨୬।।

କୃତ୍ଵା ଦୂରତରେ ନୂନମିତି ଶବ୍ଦାର୍ଥଭାବନମ୍ ।

ୟନ୍ତ୍ଵୈନମାସନଂ ଶାନ୍ତଂ ତଚ୍ଛେଷ୍ଟାସଙ୍ଗ ଉଚ୍ୟତେ ।। ୨୭।।

ସଂତୋଷାମୋଦମଧୁରା ପ୍ରଥମୋଦେତି ଭୂମିକା ।

ଭୂମିପ୍ରୋଦିତମାତ୍ରୋଽନ୍ତରମୃତାଙ୍କୁରିକେବ ସା ।। ୨୮।।

ଏଷା ହି ପରିମୃଷ୍ଟାନ୍ତଃସଂନ୍ୟାସା ପ୍ରସବୈକତ୍ତଃ ।
ଦ୍ଵିତୀୟାଂ ଚ ତୃତୀୟାଂ ଚ ଭୂମିକାଂ ପ୍ରାପ୍ତୟାତ୍ ॥ ୭୯॥

ଶ୍ରେଷ୍ଠା ସର୍ବଗତା ହ୍ୟେଷା ତୃତୀୟା ଭୂମିକାଃତ୍ର ହି ।
ଭବତି ପ୍ରୋଞ୍ଜିତାଶେଷସଂକଳ୍ପକଲନଃ ପୁନାନ୍ ॥ ୩୦॥

ଭୂମିକାତ୍ରିତୟାଭ୍ୟାସାଦଜ୍ଞାନେ କ୍ଷୟମାଗତେ ।
ସମଂ ସର୍ବତ୍ର ପଶ୍ୟନ୍ତି ଚତୁର୍ଥୀଂ ଭୂମିକାଂ ଗତାଃ ॥ ୩୧॥

ଅଦ୍ଵୈତେ ଦ୍ଵୈର୍ଯ୍ୟମାୟାତେ ଦ୍ଵୈତେ ଚ ପ୍ରଶମଂ ଗତେ ।
ପଶ୍ୟନ୍ତି ସ୍ଵପ୍ନବଲ୍ଲୋକଂ ଚତୁର୍ଥୀଂ ଭୂମିକାଂ ଗତାଃ ॥ ୩୨॥

ଭୂମିକାତ୍ରିତୟଂ ଜାଗ୍ରଜ୍ଚତୁର୍ଥୀ ସ୍ଵପ୍ନ ଭବ୍ୟତେ ॥ ୩୩ ॥

ଚିତ୍ତଂ ତୁ ଶରଦତ୍ରାଂଶବିଲୟଂ ପ୍ରବିଲୀୟତେ ।
ସଦ୍ଭାବଶେଷ ଏବାସ୍ତେ ପଞ୍ଚମୀଂ ଭୂମିକାଂ ଗତାଃ ॥ ୩୪॥

ଜଗଦ୍ଫଳକ୍ଲେଶୋ ନୋଦେତି ଚିତ୍ତସ୍ୟାତ୍ର ବିଲୀପନାତ୍ ।
ପଞ୍ଚମୀଂ ଭୂମିକାମେତ୍ୟ ସୁଷୁପ୍ତପଦନାମିକାମ୍ ।
ଶାନ୍ତାଶେଷବିଶେଷାଂଶସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟତ୍ୟଦ୍ଵୈତମାତ୍ରକଃ ॥ ୩୫॥

ଗଲିତଦ୍ଵୈତନିର୍ଭାସୋ ମୁଦିତୋଽନ୍ତଃପ୍ରବୋଧବାନ୍ ।
ସୁଷୁପ୍ତମନ ଏବାସ୍ତେ ପଞ୍ଚମୀଂ ଭୂମିକାଂ ଗତାଃ ॥ ୩୬॥

ଅନ୍ତର୍ମୁଖତୟାତିଷ୍ଠନ୍ନହିର୍ବୃତ୍ତିପରୋଽପି ସନ୍ ।
ପରିଗ୍ରାହତୟା ନିତ୍ୟଂ ନିଦ୍ରାଲୁରିବ ଲକ୍ଷ୍ୟତେ ॥ ୩୭॥

କୁର୍ବନ୍ନଭ୍ୟାସମେତସ୍ୟାଂ ଭୂମିକାୟାଂ ବିବାସନଃ ।
ଷଷ୍ଠୀଂ ତୁର୍ଯ୍ୟାଭିଧାନୟାଂ କ୍ରମାପୂର୍ବତାଂ ଭୂମିକାୟାଂ ॥ ୩୮॥

ଯତ୍ର ନାସନ୍ନସଦ୍ରୂପୋ ନାହଂ ନାପ୍ୟନହଂକୃତିଃ ।
କେବଳଂ କ୍ଷୀଣମନନମାସ୍ତେଽଦୈତେଽତିନିର୍ଭୟଃ ॥ ୩୯॥

ନିର୍ଗୁଢ଼ିଃ ଶାନ୍ତସଂଦେହୋ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ବିଭାବନଃ ।
ଅନିର୍ବାଣୋଽପି ନିର୍ବାଣଶ୍ଚିତ୍ରଦୀପ ଇବ ଛିତ୍ରଃ ॥ ୪୦॥

ଷଷ୍ଠ୍ୟାଂ ଭୂମାବସ୍ତୌ ଛିତ୍ରା ସପ୍ତମୀଂ ଭୂମିମାପୁୟାତ୍ ॥ ୪୧॥

ବିଦେହମୁକ୍ତତାତ୍ରୋକ୍ତା ସପ୍ତମୀ ଯୋଗଭୂମିକା ।
ଅଗମ୍ୟା ବଚସାଂ ଶାନ୍ତା ସା ସୀମା ସର୍ବଭୂମିଷୁ ॥ ୪୨॥

ଲୋକାନୁବର୍ତ୍ତନଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ଦେହାନୁବର୍ତ୍ତନମ୍ ।
ଶାସ୍ତ୍ରାନୁବର୍ତ୍ତନଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ସ୍ବାଧ୍ୟାସାପନୟଂ କୁରୁ ॥ ୪୩॥

ଓଂକାରମାତ୍ରମଖିଲଂ ବିଶ୍ୱପ୍ରାଜ୍ଞାଦିଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ବାଚ୍ୟବାଚକତାଭେଦାଭେଦେନାନୁପଲବ୍ଧିତଃ ॥ ୪୪॥

ଅକାରମାତ୍ରଂ ବିଶ୍ୱଃ ସ୍ୟାଦୁକାରସ୍ତୈଜସଃ ସ୍ୱତଃ ।
ପ୍ରାଜ୍ଞୋ ମକାର ଇତ୍ୟେବଂ ପରିପଶ୍ୟେନ୍ନମେଶ ତୁ ॥ ୪୫॥

ସମାଧିକାଲାତ୍-ପ୍ରାଗେବ ବିଚିତ୍ର୍ୟାତିପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ସ୍ଥୁଲସୂକ୍ଷ୍ମକ୍ରମାସୂର୍ବଂ ଚିଦାତ୍ମନି ବିଲୀପୟେତ୍ ॥ ୪୬॥

ଚିଦାତ୍ମାନଂ ନିତ୍ୟଶୁଦ୍ଧରୁଦ୍ରମୁକ୍ତସଦୃଶଃ ।
ପରମାନନ୍ଦସଂଦେହୋ ବାସୁଦେବୋଽହମୋମିତି ॥ ୪୭॥

ଆଦିମଧ୍ୟାବସାନେଷୁ ଦୁଃଖଂ ସର୍ବମିଦଂ ଯୁତଃ ।
ତସ୍ମାତ୍ତ୍ବଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ତତ୍ତ୍ବନିଷ୍ଠୋ ଭବାନଘ ॥ ୪୮॥

ଅବିଦ୍ୟାତିମିରାତୀତଂ ସର୍ବାଭାସବିବର୍ଜିତମ୍ ।
ଆନନ୍ଦମମଲଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ମନୋବାଚାମଗୋଚରମ୍ ॥ ୪୯॥

ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ଥୀତି ବିଭାବୟେତ୍ ॥ ୫୦॥
ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ତତ୍ତ୍ବତ୍ ॥

॥ ଇତି ଅକ୍ଷୁପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ସୁବାଲ ଉପନିଷଦ

(Subaalopanisat / Subaala Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ସୁବାଲୋପନିଷତ୍ / ସୁବାଲ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ସୁବାଲୋପନିଷତ୍ ॥

ବୀଜାଜ୍ଞାନମହାମୋହାପହ୍ନବାଦ୍ୟଦ୍ୱିଶିଷ୍ୟତେ ।
ନିର୍ବାଜଂ ତ୍ରେପଦଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ ତଦସ୍ମୀତି ବିଚିନ୍ତୟେ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ତଦାହୁଃ କିଂ ତଦାସୀଉଷ୍ମେ ସ ହୋବାଚ ନ ସନ୍ନସନ୍ନ ସଦସଦିତି ତସ୍ମାଉମଃ ସଂଜାୟତେ
ତମସୋ ଭୂତାଦିର୍ଭୂତାଦେରାକାଶମାକାଶାଦ୍ୱାୟୁର୍ବାୟୋରଗ୍ନିରଗ୍ନେରାପୋଃଦ୍-ଭ୍ୟଃ ପୃଥିବୀ ତଦଶ୍ଚଂ
ସମଭବଉତ୍ସଂବସ୍ତରମାତ୍ରମୁଷିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧାଂକରୋଦଧସ୍ତାଦ୍-ଭୂମିମୁପରିଷ୍ଟାଦାକାଶଂ ମଧ୍ୟେ ପୁରୁଷୋ
ଦିବ୍ୟଃ ସହସ୍ରଶୀର୍ଷା ପୁରୁଷଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷଃ ସହସ୍ରପାତ୍ ।
ସହସ୍ରବାହୁରିତି ସୋଂଗ୍ରେ ଭୂତାନାଂ ମୃତ୍ୟୁମସୃଜନ୍ୟକ୍ଷରଂ ତ୍ରିଶିରସ୍କଂ ତ୍ରିପାଦଂ ଖଣ୍ଡପରଶୁଂ ତସ୍ୟ
ବ୍ରହ୍ମାଭିଧେତି ସ ବ୍ରହ୍ମାଣମେବ ବିବେଶ ସ ମାନସାନ୍ସପ୍ତ ପୁତ୍ରାନସୃଜତ୍ୱେ ହ ବିରାଜଃ
ସତ୍ୟମାନସାନସୃଜତ୍ୱେ ହ ପ୍ରଜାପତୟଃ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽସ୍ୟ ମୁଖମାସୀଦ୍ୱାହୁ ରାଜନ୍ୟଃ କୃତଃ ।
ଭରୁ ତଦସ୍ୟ ଯଦ୍ୱୈଶ୍ୟଃ ପଦ୍-ଭ୍ୟାଂ ଶୂଦ୍ରୋ ଅଜାୟତ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରମା ମନସୋ ଜାତଶ୍ଚକ୍ଷୋଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଅଜାୟତ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରାଦ୍ୱାୟୁଶ୍ଚ ପ୍ରାଣଶ୍ଚ ହୃଦୟାୟୁର୍ବମିଦଂ ଜାୟତେ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

।। ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅପାନାନ୍ନିଷାଦା ଯୁକ୍ଷରାକ୍ଷସଗନ୍ଧର୍ବାଶ୍ଵାସ୍ଥିଭ୍ୟଃ ପର୍ବତା ଲୋମଭ୍ୟ ଓଷଧିବନସ୍ଵତୟୋ
ଲଲାଟାକ୍ଳୋଧଜୋ ରୁଦ୍ରୋ ଜାୟତେ ତସ୍ୟୈତସ୍ୟ ମହତୋ ଭୂତସ୍ୟ ନିଃଶ୍ଵସିତମେବୈତଦ୍ୟଦୃଶ୍ଵଦୋ
ୟଦ୍ଭୁବେଦଃ ସାମବେଦୋଽଧର୍ବବେଦଃ ଶିକ୍ଷା କଲ୍ଲୋ ବ୍ୟାକରଣଂ ନିରୁକ୍ତଂ ଛନ୍ଦୋ ଜ୍ୟୋତିଷାମୟନଂ
ନ୍ୟାୟୋ ମୀମାଂସା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାଣି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନ୍ଧ୍ୟାପବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନି ଚ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନି
ହିରଣ୍ୟଜ୍ୟୋତିର୍ଯସ୍ମିନ୍ନୟମାତ୍ମାପିକ୍ଷିୟନ୍ତି ଭୁବନାନି ବିଶ୍ଵା ।।

ଆତ୍ମାନଂ ଦ୍ଵିଧାଂକରୋଦର୍ପେନ ସ୍ଵୀ ଅର୍ପେନ ପୁରୁଷୋ ଦେବୋ ଭୂତ୍ଵା ଦେବାନସ୍ତୃଜଦୃଷିର୍ଭୂତ୍ଵା
ରକ୍ଷୀନ୍ୟକ୍ଷରାକ୍ଷସଗନ୍ଧର୍ବାନ୍-ଗ୍ରାମ୍ୟାନାରଣ୍ୟାଂଶ୍ଵ ପଶୁନସ୍ତୃଜଦିତରା ଗୌରିତରୋଽନନ୍ତ୍ରାନିତରୋ
ବତବେତରୋଽଶ୍ଵ ଇତରା ଗର୍ଦ୍ଭୀତରୋ ଗର୍ଦ୍ଭ ଇତରା ବିଶ୍ଵଂଭରୀତରୋ ବିଶ୍ଵଂଭରଃ ସୋଽନ୍ତେ
ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଭୂତ୍ଵା ସଂଦର୍ଶ୍ଵା ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ପୃଥିବ୍ୟସ୍ମୁ ପ୍ରଲୀୟତ ଆପସ୍ତେଜସି ପ୍ରଲୀୟନ୍ତେ
ତେଜୋ ବାୟୌ ବିଲୀୟତେ ବାୟୁରାକାଶେ ବିଲୀୟତ ଆକାଶମିନ୍ଦ୍ରିୟେଷ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି
ତନ୍ନାତ୍ରେଷୁ ତନ୍ନାତ୍ରାଣି ଭୂତାଦୌ ବିଲୀୟନ୍ତେ ଭୂତାଦିର୍ମହତି ବିଲୀୟତେ ମହାନବ୍ୟକ୍ତେ
ବିଲୀୟତେଽବ୍ୟକ୍ତମକ୍ଷରେ ବିଲୀୟତେ ଅକ୍ଷରଂ ତମସି ବିଲୀୟତେ ତମଃ ପରେ ଦେବ
ଏକୀଭବତି ପରସ୍ତାନ୍ ସନ୍ନାସନ୍ନାସଦସଦିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅସଦ୍ଵା ଇଦମଗ୍ର

ଆସୀଦଜାତମଭୂତମପ୍ରତିଷ୍ଠିତମଶବ୍ଦମସ୍ପର୍ଶମରୂପମରସମଗନ୍ଧମବ୍ୟୟମମହାନ୍ତମବୃହନ୍ତମଜମାତ୍ମାନଂ
ମତ୍ତା ଧୀରୋ ନ ଶୋଚତି ।।

ଅପ୍ରାଣମମୁଖମଶ୍ରୋତ୍ରମବାଗମନୋଃତେଜସ୍କମରସୁଷ୍କମନାମଗୋତ୍ରମଶିରସ୍କମପାଣିପାଦମସ୍ମିନ୍ସୁମଲୋ
ହିତମପ୍ରମେୟମହସ୍ତମଦୀର୍ଘମସ୍ଥୁଲମନଶ୍ଚନଳ୍ପମପାରମନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟମନପାବୃତମପ୍ରତର୍କ୍ୟମପ୍ରକାଶ୍ୟମସଂ
ବୃତମନନ୍ତରମବାହ୍ୟଂ ନ ତଦଶ୍ମାତି କିଂଚନ ନ ତଦଶ୍ମାତି କଶ୍ଚନୈତଦ୍ୱୈ ସତ୍ୟେନ ଦାନେନ
ତପସ୍ୟାଂନାଶକେନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ନିର୍ବେଦନେନାନାଶକେନ ଷଡ଼ଙ୍ଗେନୈବ ସାଧୟେଦେତଦ୍ରୟଂ
ବୀକ୍ଷେତ ଦମଂ ଦାନଂ ଦୟାମିତି ନ ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣା ଉକ୍ରାମନ୍ତ୍ୟତ୍ୱୈବ ସମବଲୀୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମୈବ
ସନ୍-ବ୍ରହ୍ମାପ୍ୟେତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ହୃଦୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଲୋହିତଂ ମାଂସପିଣ୍ଡଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦହରଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ କୁମୁଦମିବାନେକଧା
ବିକସିତଂ ହୃଦୟସ୍ୟ ଦଶ ଛିଦ୍ରାଣି ଭବନ୍ତି ଯେଷୁ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ସ ଯଦା ପ୍ରାଣେନ ସହ
ସଂଯୁଜ୍ୟତେ ତଦା ପଶ୍ୟତି ନଦ୍ୟୋ ନଗରାଣି ବହୁନି ବିବିଧାନି ଚ ଯଦା ବ୍ୟାନେନ ସହ
ସଂଯୁଜ୍ୟତେ ତଦା ପଶ୍ୟତି ଦେବାଂଶ୍ଚ ଋଷୀଂଶ୍ଚ ଯଦାଽପାନେନ ସହ ସଂଯୁଜ୍ୟତେ ତଦା
ପଶ୍ୟତି ଯୁକ୍ଷରାକ୍ଷସଗନ୍ଧର୍ବାନ୍ୟଦା ଦାନେନ ସହ ସଂଯୁଜ୍ୟତେ ତଦା ପଶ୍ୟତି
ଦେବଲୋକାନ୍ଦେବାନ୍ୟନ୍ ଉୟନ୍ତଂ ଚେତି ଯଦା ସମାନେନ ସହ ସଂଯୁଜ୍ୟତେ ତଦା
ପଶ୍ୟତି ଦେବଲୋକାନ୍ନାନାନ୍ ଚ ଯଦା ବୈରମ୍ଭେଣ ସହ ସଂଯୁଜ୍ୟତେ ତଦା ପଶ୍ୟତି ଦୃଷ୍ଟଂ ଚ ଶ୍ରୁତଂ
ଚ ଭୁକ୍ତଂ ଚାଭୁକ୍ତଂ ଚ ସଜ୍ଜାସଜ୍ଜ ସର୍ବଂ ପଶ୍ୟତି ଅଥେମା ଦଶ ଦଶ ନାତ୍ୟୋ ଭବନ୍ତି ।
ତାସାମେକୈକସ୍ୟ ଦ୍ୱାସପ୍ରତିର୍ଦ୍ଧାସପ୍ରତିଃ ଶାଖା ନାତୀସହସ୍ରାଣି ଭବନ୍ତି ଯସ୍ମିନ୍ନୟମାତ୍ମା ସ୍ୱପିତି
ଶବ୍ଦାନାଂ ଚ କରୋତ୍ୟଥ ଯଦ୍ୱିତୀୟେ ସ କୋଶେ ସ୍ୱପିତି ତଦେମଂ ଚ ଲୋକଂ ପରଂ ଚ ଲୋକଂ
ପଶ୍ୟତି ସର୍ବାଞ୍ଜ୍ଞବାନ୍ନିଜାନାତି ସ ସଂପ୍ରସାଦ ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ପ୍ରାଣଃ ଶରୀରଂ ପରିରକ୍ଷତି ହରିତସ୍ୟ
ନୀଲସ୍ୟ ପୀତସ୍ୟ ଲୋହିତସ୍ୟ ଶ୍ୱେତସ୍ୟ ନାତ୍ୟୋ ରୂପିରସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣା ଅଥାତ୍ରେତଦହରଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ
କୁମୁଦମିବାନେକଧା ବିକସିତଂ ଯଥା କେଶଃ ସହସ୍ରଧା ଭିନ୍ନସ୍ତଥା ହିତା ନାମ ନାତ୍ୟୋ ଭବନ୍ତି
ହୃଦ୍ୟାକାଶେ ପରେ କୋଶେ ଦିବ୍ୟୋଽୟମାତ୍ମା ସ୍ୱପିତି ଯତ୍ର ସୁପ୍ତୋ ନ କଂଚନ କାମଂ କାମୟତେ

ନ କଂଚନ ସ୍ବପ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ନ ତତ୍ର ଦେବା ନ ଦେବଲୋକା ଯଜ୍ଞା ନ ଯଜ୍ଞା ବା ନ ମାତା
ନ ପିତା ନ ବନ୍ଧୁର୍ନ ବାନ୍ଧବୋ ନ ସ୍ତେନୋ ନ ବ୍ରହ୍ମହା ତେଜସ୍କାୟମମୃତଂ ସଲିଲ ଏବେଦଂ
ସଲିଲଂ ବନଂ ଭୂୟସ୍ତେନୈବ ମାର୍ଗେଣ ଜାଗ୍ରାୟ ଧାବତି ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ସ୍ଥାନାନି ସ୍ଥାନିଭ୍ୟୋ ଯଜ୍ଞତି ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ ଚକ୍ଷୁରଧ୍ୟାତୁଂ
ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟମଧିଭୂତମାଦିତ୍ୟସ୍ତ୍ରାଧିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ ଯଶ୍ଚକ୍ଷୁଷି ଯୋ
ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟେ ଯ ଆଦିତ୍ୟେ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂ ଯଃ ପ୍ରାଣେ ଯୋ ବିଜ୍ଞାନେ ଯ ଆନନ୍ଦେ ଯୋ
ହୃଦ୍ୟାକାଶେ ଯ ଏତସ୍ମିନ୍ ସର୍ବସ୍ମିନ୍ନୁକ୍ତରେ ସଂଚରତି ସୋଽୟମାତ୍ମା
ତମାତ୍ମାନମୁପାସୀତାଜରମମୃତମଭୟମଶୋକମନନ୍ଦମ୍ ।।

ଶ୍ରୋତ୍ରମଧ୍ୟାତୁଂ ଶ୍ରୋତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ଦିଶସ୍ତ୍ରାଧିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ଯଃ ଶ୍ରୋତବ୍ୟେ ଯୋ ଦିଷୁ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂ ଯଃ ପ୍ରାଣେ ଯୋ ବିଜ୍ଞାନେ ଯ
ଆନନ୍ଦେ ଯୋ ହୃଦ୍ୟାକାଶେ ଯ ଏତସ୍ମିନ୍ ସର୍ବସ୍ମିନ୍ନୁକ୍ତରେ ସଂଚରତି ସୋଽୟମାତ୍ମା
ତମାତ୍ମାନମୁପାସୀତାଜରମମୃତମଭୟମଶୋକମନନ୍ଦମ୍ ।।

ନାସାଧ୍ୟାତୁଂ ଘ୍ରାତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ପୃଥିବୀ ତତ୍ରାଧିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ୟୋ ନାସାୟାଂ ଯୋ ଘ୍ରାତବ୍ୟେ ଯଃ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ଦମ୍ ।।

ଜିହ୍ବାଧ୍ୟାତୁଂ ଯୋ ରସୟିତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ବରୁଣସ୍ତ୍ରାଧିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ୟୋ ଜିହ୍ବାୟାଂ ଯୋ ରସୟିତବ୍ୟେ ଯୋ ବରୁଣେ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ଦମ୍ ।।

ତ୍ବଗଧ୍ୟାତୁଂ ସ୍ପର୍ଶୟିତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ବାୟୁସ୍ତ୍ରାଧିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ୟସ୍ମୃତି ଯଃ ସ୍ପର୍ଶୟିତବ୍ୟେ ଯୋ ବାୟୌ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ଦମ୍ ।।

ମନୋଽଧ୍ୟାତ୍ମଂ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୋ ମନସି ଯୋ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟେ ଯୁଷ୍ଟ୍ୟେ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ବୁଦ୍ଧିରଧ୍ୟାତ୍ମଂ ବୋଦବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ବ୍ରହ୍ମା ତତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୋ ବୁଦ୍ଧୌ ଯୋ ବୋଦବ୍ୟେ ଯୋ ବ୍ରହ୍ମଣି ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ଅହଂକାରୋଽଧ୍ୟାତ୍ମମହଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ରୁଦ୍ରସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୋଽହଂକାରେ ଯୋଽହଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟେ ଯୋ ରୁଦ୍ରେ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ଚିତ୍ତମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଚେତୟିତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୁଷ୍ଟିଞ୍ଚେ ଯୁଷ୍ଟେତୟିତବ୍ୟେ ଯୁଃ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞେ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ବାଗଧ୍ୟାତ୍ମଂ ବକ୍ତବ୍ୟମଧିଭୂତମଗ୍ନିସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୋ ବାତି ଯୋ ବକ୍ତବ୍ୟେ ଯୋଽଗ୍ନୌ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ହସ୍ତାବଧ୍ୟାତ୍ମମାଦାତବ୍ୟମଧିଭୂତମିନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୋ ହସ୍ତେ ଯୁ ଆଦାତବ୍ୟେ ଯୁ ଇନ୍ଦ୍ରେ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ପାଦାବଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଗନ୍ତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ବିଷ୍ଣୁସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୁଃ ପାଦେ ଯୋ ଗନ୍ତବ୍ୟେ ଯୋ ବିଷ୍ଣୌ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ପାୟୁରଧ୍ୟାତ୍ମଂ ବିସର୍ଜୟିତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ମୃତ୍ୟୁସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୁଃ ପାୟୌ ଯୋ ବିସର୍ଜୟିତବ୍ୟେ ଯୋ ମୃତ୍ୟୌ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ନନ୍ତମ୍ ।।

ଉପସ୍ଥୋଽଧ୍ୟାତ୍ମମାନନ୍ଦୟିତବ୍ୟମଧିଭୂତଂ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତ୍ରାପିଦୈବତଂ ନାତୀ ତେଷାଂ ନିବନ୍ଧନଂ
ଯୁ ଉପସ୍ଥେ ଯୁ ଆନନ୍ଦୟିତବ୍ୟେ ଯୁ ପ୍ରଜାପତୌ ଯୋ ନାତ୍ୟାଂଂ ଯୁ ପ୍ରାଣେ ଯୋ ବିଜ୍ଞାନେ ଯୁ
ଆନନ୍ଦେ ଯୋ ହୃଦ୍ୟାକାଶେ ଯୁ ଏତସ୍ମିନ୍ ସର୍ବସ୍ମିନ୍ନନ୍ତରେ ସଂଚରତି ସୋଽୟମାତ୍ମା
ତମାତ୍ମାନମୁପାସୀତାଜରମମୃତମଭୟମଶୋକମନନ୍ତମ୍ ।।

ଏଷ ସର୍ବଜ୍ଞ ଏଷ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଏଷ ସର୍ବାପିପତିରେଷୋଽନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମେଷ ଯୋନିଃ ସର୍ବସ୍ୟ
ସର୍ବସୌଖ୍ୟୋରୂପାସ୍ୟମାନୋ ନ ଚ ସର୍ବସୌଖ୍ୟାନୁପାସ୍ୟତି ବେଦଶାସ୍ତ୍ରେରୂପାସ୍ୟମାନୋ
ନ ଚ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରାଣୁପାସ୍ୟତି ଯସ୍ୟାନୁମିଦଂ ସର୍ବେ ନ ଚ ଯୋଃନଂ ଭବତ୍ୟତଃ ପରଂ
ସର୍ବନୟନଃ ପ୍ରଶାସ୍ତ୍ରାନୁମୟୋ ଭୂତାତ୍ମା ପ୍ରାଣମୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାତ୍ମା ମନୋମୟଃ ସଂକଳ୍ପାତ୍ମା
ବିଜ୍ଞାନମୟଃ କାଳାତ୍ମାନନ୍ଦମୟୋ ଲୟାତ୍ମେକତ୍ୱଂ ନାସ୍ତି ଦ୍ୱୈତଂ କୁତୋ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଂ ନାସ୍ତ୍ୟମୃତଂ
କୁତୋ ନାଦ୍ରଃପ୍ରଜ୍ଞୋ ନ ବହିଃପ୍ରଜ୍ଞୋ ନୋଭୟତଃପ୍ରଜ୍ଞୋ ନ ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନୋ ନ ପ୍ରଜ୍ଞୋ
ନାପ୍ରଜ୍ଞୋଽପି ନୋ ବିଦିତଂ ବେଦ୍ୟଂ ନାସ୍ତୀତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ନୈବେହ କିଂଚନାଗ୍ର ଆସୀଦମୂଲମନାଧାରମିମାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ।
ଦିବ୍ୟୋ ଦେବ ଏକୋ ନାରାୟଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଷ୍ଣ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚ ଶ୍ରୋତବ୍ୟଂ ଚ
ନାରାୟଣୋ ଘ୍ରାଣଂ ଚ ଘ୍ରାତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣୋ ଜିହ୍ୱା ଚ ରସୟିତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣସ୍ପୃକ୍ ଚ
ସ୍ପର୍ଶୟିତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣୋ ମତଶ୍ଚ ମନ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣୋ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ଚ ବୋଦ୍ୟବ୍ୟଂ ଚ
ନାରାୟଣୋଽହଂକାରଶ୍ଚାହଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚ ଚେତୟିତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣୋ ବାକ୍ ଚ
ବକ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣୋ ହସ୍ତୋ ଚାଦାତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣଃ ପାଦୌ ଚ ଗନ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣଃ
ପାୟୁଶ୍ଚ ବିସର୍ଜୟିତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣ ଉପସ୍ଥଶ୍ଚାନନ୍ଦୟିତବ୍ୟଂ ଚ ନାରାୟଣୋ ଧାତା ବିଧାତା
କର୍ତ୍ତା ବିକର୍ତ୍ତା ଦିବ୍ୟୋ ଦେବ ଏକୋ ନାରାୟଣ ଆଦିତ୍ୟା ରୁଦ୍ରା ମରୁତୋ ବସବୋଽଶ୍ୱିନାବୃତୋ
ୟଜୁଂଷି ସାମାନି ମନ୍ତ୍ରୋଽଗ୍ନିରାଜ୍ୟାହୁତିର୍ନାରାୟଣ ଉଦ୍-ଭବଃ ସଂଭବୋ ଦିବ୍ୟୋ ଦେବ ଏକୋ
ନାରାୟଣୋ ମାତା ପିତା ଭ୍ରାତା ନିବାସଃ ଶରଣଂ ସୁହୃଦ୍ଭୂତିର୍ନାରାୟଣୋ ବିରାଜା
ସୁଦର୍ଶନାଜିତାସୋମ୍ୟାମୋଘାକୁମାରାମୃତାସତ୍ୟାମଧ୍ୟମାନାସୀରାଶିଶୁରାସୁରାସୂର୍ଯ୍ୟାସୁରାବିଜ୍ଞେୟାନି
ନାତୀନାମାନି ଦିବ୍ୟାନି ଗର୍ଜତି ଗାୟତି ବାତି ବର୍ଷତି ବରୁଣୋଽୟମା ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ କଳା କଲିଧାତା
ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଜାପତିର୍ମଘବା ଦିବସାଶ୍ଚାର୍ପଦିବସାଶ୍ଚ କଳାଃ କଳ୍ପାଶ୍ଚୋର୍ଧ୍ୱଂ ଚ ଦିଶଶ୍ଚ ସର୍ବଂ ନାରାୟଣଃ ।।

ପୁରୁଷ ଏବେଦଂ ସର୍ବଂ ଯଦ୍-ଭୂତଂ ଯଜ ଭବ୍ୟମ୍ ।
ଉତାମୃତତ୍ତ୍ୱସ୍ୟେଶାନୋ ଯଦନ୍ନେନାତିରୋହତି ॥

ତଦ୍ୱିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ସଦା ପଶ୍ୟନ୍ତି ସୁରୟଃ ।
ଦିବୀବ ଚକ୍ଷୁରାତତମ୍ ॥

ତଦ୍ୱିପ୍ରାସୋ ବିପନ୍ୟବୋ ଜାଗୃବାଂସଃ ସମିକ୍ଷତେ ।
ବିଷ୍ଣୋର୍ଯୁପୁରମଂ ପଦମ୍ ॥

ତଦେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅନ୍ତଃଶରୀରେ ନିହିତୋ ଗୁହ୍ୟାୟାମଜ ଏକୋ ନିତ୍ୟୋ ଯସ୍ୟ ପୃଥିବୀ
ଶରୀରଂ ଯଃ ପୃଥିବୀମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଃ ପୃଥିବୀ ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟାପଃ ଶରୀରଂ ଯୋଃପୋତ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟମାପୋ ନ ବିଦୁଃ ॥
ୟସ୍ୟ ତେଜଃ ଶରୀରଂ ଯସ୍ତେଜୋତ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଃ ତେଜୋ ନ ବେଦ ।
ୟସ୍ୟ ବାୟୁଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ବାୟୁମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଃ ବାୟୁର୍ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟାକାଶଃ ଶରୀରଂ ଯ ଆକାଶମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯମାକାଶୋ ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟ ମନଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ମନୋତ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଃ ମନୋ ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଃ ବୁଦ୍ଧିର୍ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟାହଂକାରଃ ଶରୀରଂ ଯୋଃହଂକାରମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯମହଂକାରୋ ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟ ଚିତ୍ତଂ ଶରୀରଂ ଯଶ୍ଚିତ୍ତମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଃ ଚିତ୍ତଂ ନ ବେଦ ॥
ୟସ୍ୟାବ୍ୟକ୍ତଂ ଶରୀରଂ ଯୋଃବ୍ୟକ୍ତମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯମବ୍ୟକ୍ତଂ ନ ବେଦ ॥

ୟସ୍ୟାକ୍ଷରଂ ଶରୀରଂ ଯୋଃକ୍ଷରମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯୁମକ୍ଷରଂ ନ ବେଦ ।।
ୟସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ମୃତ୍ୟୁମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ ଯଂ ମୃତ୍ୟୁର୍ନ ବେଦ ।।
ସ ଏଷ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମାଂପହତପାପ୍ତା ଦିବ୍ୟୋ ଦେବ ଏକୋ ନାରାୟଣଃ ।।
ଏତାଂ ବିଦ୍ୟାମପାନ୍ତରତମାୟା ଦଦାବପାନ୍ତରତମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ଦଦୌ ବ୍ରହ୍ମା
ଘୋରାଙ୍ଗିରସେ ଦଦୌ ଘୋରାଙ୍ଗିରା ରୈକ୍ତାୟା ଦଦୌ ରୈକ୍ତୋ ରାମାୟା ଦଦୌ
ରାମଃ ସର୍ବେଭ୍ୟୋ ଭୂତେଭ୍ୟୋ ଦଦାବିତ୍ୟେବଂ ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅନ୍ତଃଶରୀରେ ନିହିତୋ ଗୁହାୟାଂ ଶୁଦ୍ଧଃ ସୋଽୟମାତ୍ମା
ସର୍ବସ୍ୟ ମେଦୋମାଂସକ୍ଲେଦାବକୀର୍ଣ୍ଣେ ଶରୀରମଧ୍ୟୋଽତ୍ୟନ୍ତୋପହତେ
ଚିତ୍ରଭିତ୍ତିପ୍ରତୀକାଶେ ଗାନ୍ଧର୍ବନଗରୋପମେ କଦଲୀଗର୍ଭବନ୍ନିଃସାରେ
ଜଲବୁଦ୍ଧୁଦବଜ୍ରଜ୍ଞେ ନିଃସୃତମାତ୍ମାନମଚିନ୍ତ୍ୟରୂପଂ
ଦିବ୍ୟଂ ଦେବମସଙ୍ଗଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ତେଜସ୍କାୟମରୂପଂ
ସର୍ବେଶ୍ଵରମଚିନ୍ତ୍ୟମଶରୀରଂ ନିହିତଂ ଗୁହାୟାମମୃତଂ
ବିଭ୍ରାଜମାନମାନନ୍ଦଂ ତଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ବିଦ୍ଵାଂସସ୍ତେନ ଲୟେ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ରୈକ୍ଷଂ ପପ୍ରଚ୍ଛ ଭଗବନ୍-କସ୍ତ୍ରିନ୍-ସର୍ବେଽସ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିତି ॥

ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ଚକ୍ଷୁରେବାପ୍ୟେତି ଯଜ୍ଞକ୍ଷୁରେବାସ୍ତମେତି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି ଯେ
ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତ୍ୟାଦିତ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି ଯ ଆଦିତ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି
ବିରାଜମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ବିରାଜମେବାସ୍ତମେତି ପ୍ରାଣମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ
ପ୍ରାଣମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ବିଜ୍ଞାନମେବାସ୍ତମେତ୍ୟାନନ୍ଦମେବାପ୍ୟେତି
ୟ ଆନନ୍ଦମେବାସ୍ତମେତି ତୁରୀୟମେବାପ୍ୟେତି ଯସ୍ତୁରୀୟମେବାସ୍ତମେତି
ତଦମୃତମଭୟମଶୋକମନନ୍ତନିର୍ବାଜମେବାପ୍ୟେତୀତି ହୋବାଚ ॥

ଶ୍ରୋତ୍ରମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମେବାସ୍ତମେତି ଶ୍ରୋତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟ ଶ୍ରୋତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି ଦିଶମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ଦିଶମେବାସ୍ତମେତି
ସୁଦର୍ଶନାମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ସୁଦର୍ଶନାମେବାସ୍ତମେତ୍ୟପାନମେବାପ୍ୟେତି
ୟୋଽପାନମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ବିଜ୍ଞାନମେବାସ୍ତମେତି
ତଦମୃତମଭୟମଶୋକମନନ୍ତନିର୍ବାଜମେବାପ୍ୟେତୀତି ହୋବାଚ ॥

ନାସମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ନାସାମେବାସ୍ତମେତି ଘ୍ରାତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟେ ଘ୍ରାତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି ପୃଥିବୀମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ପୃଥିବୀମେବାସ୍ତମେତି
ଜିତାମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ଜିତାମେବାସ୍ତମେତି ବ୍ୟାନମେବାପ୍ୟେତି ଯେ
ବ୍ୟାନମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାଚ ॥

ଜିହ୍ଵାମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ଜିହ୍ଵାମେବାସ୍ତମେତି ଋସନ୍ଧିତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟେ ଋସନ୍ଧିତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି ବରୁଣମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ବରୁଣମେବାସ୍ତମେତି
ସୌମ୍ୟାମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ସୌମ୍ୟାମେବାସ୍ତମେତୁଦାନମେବାପ୍ୟେତି
ୟ ଉଦାନମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାଚ ॥

ତ୍ବଚମେବାପ୍ୟେତି ଯସ୍ତ୍ବଚମେବାସ୍ତମେତି ସ୍ବର୍ଗଯିତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟଃ ସ୍ବର୍ଗଯିତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି ବାୟୁମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ବାୟୁମେବାସ୍ତମେତି
ମୋଧାମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ମୋଧାମେବାସ୍ତମେତି ସମାନମେବାପ୍ୟେତି
ୟଃ ସମାନମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାଚ ।।

ବାଚମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ବାଚମେବାସ୍ତମେତି ବକ୍ତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟ୍ମୋ ବକ୍ତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତ୍ୟଗ୍ନିମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋଽଗ୍ନିମେବାସ୍ତମେତି
କୁମାରାମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ କୁମାରାମେବାସ୍ତମେତି ବୈରମ୍ଭମେବାପ୍ୟେତି
ୟ୍ମୋ ବୈରମ୍ଭମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାଚ ।।

ହସ୍ତମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ହସ୍ତମେବାସ୍ତମେତ୍ୟାଦାତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟ ଆଦାତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତୀନ୍ଦ୍ରମେବାପ୍ୟେତି ଯ ଇନ୍ଦ୍ରମେବାସ୍ତମେତ୍ୟମୃତାମେବାପ୍ୟେତି
ୟ୍ମୋଽମୃତାମେବାସ୍ତମେତି ମୁଖ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ମୁଖ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି
ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାଚ ।।

ପାଦମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ପାଦମେବାସ୍ତମେତି ଗନ୍ତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟ୍ମୋ ଗନ୍ତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି ବିଷ୍ଣୁମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ବିଷ୍ଣୁମେବାସ୍ତମେତି
ସତ୍ୟାମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ସତ୍ୟାମେବାସ୍ତମେତ୍ୟକ୍ତ୍ୟୁମମେବାପ୍ୟେତି
ୟ୍ମୋଽକ୍ତ୍ୟୁମମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦ ଽ ହୋବାଚ ।।

ପାୟୁମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ପାୟୁମେବାସ୍ତମେତି ବିସର୍ଜୟିତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟ୍ମୋ ବିସର୍ଜୟିତବ୍ୟମେବାସ୍ତମେତି ମୃତ୍ୟୁମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ମୃତ୍ୟୁମେବାସ୍ତମେତି
ମଧ୍ୟମାମେବାପ୍ୟେତି ଯ୍ମୋ ମଧ୍ୟମାମେବାସ୍ତମେତି ପ୍ରଭଞ୍ଜନମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ
ପ୍ରଭଞ୍ଜନମେବାସ୍ତମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦ ଽ ହୋବାଚ ।।

ଉପସ୍ଥମେବାପ୍ୟେତି ଯ ଉପସ୍ଥମେବାସ୍ଥମେତ୍ୟାନନ୍ଦୟିତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟ ଆନନ୍ଦୟିତବ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି ପ୍ରଜାପତିମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ପ୍ରଜାପତିମେବାସ୍ଥମେତି
ନାସୀରାମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ନାସୀରାମେବାସ୍ଥମେତି କୁମାରମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ
କୁମାରମେବାସ୍ଥମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାତ ।।

ମନ ଏବାପ୍ୟେତି ଯେ ମନ ଏବାସ୍ଥମେତି ମନ୍ତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟେ ମନ୍ତବ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି ଚନ୍ଦ୍ରମେବାପ୍ୟେତି ଯଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମେବାସ୍ଥମେତି
ଶିଶୁମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ଶିଶୁମେବାସ୍ଥମେତି ଶ୍ୟେନମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ
ଶ୍ୟେନମେବାସ୍ଥମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାତ ।।

ବୁଦ୍ଧିମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ବୁଦ୍ଧିମେବାସ୍ଥମେତି ବୋଦ୍ଧବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟେ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି ବ୍ରହ୍ମାଣମେବାପ୍ୟେତି ଯେ
ବ୍ରହ୍ମାଣମେବାସ୍ଥମେତି ସୂର୍ଯ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି ଯଃ ସୂର୍ଯ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି
କୃଷ୍ଣମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ କୃଷ୍ଣମେବାସ୍ଥମେତି ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାତ ।।

ଅହଂକାରମେବାପ୍ୟେତି ଯେଃ ଅହଂକାରମେବାସ୍ଥମେତ୍ୟହଂକର୍ତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟେଃ ଅହଂକର୍ତବ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି ରୁଦ୍ରମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ରୁଦ୍ରମେବାସ୍ଥମେତ୍ୟସୁରାମେବାପ୍ୟେତି
ୟେଃ ସୁରାମେବାସ୍ଥମେତି ଶ୍ଵେତମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ ଶ୍ଵେତମେବାସ୍ଥମେତି
ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ତଦମୃତ ଽ ହୋବାତ ।।

ତିଉମେବାପ୍ୟେତି ଯଶ୍ଚିଉମେବାସ୍ଥମେତି ଚେତୟିତବ୍ୟମେବାପ୍ୟେତି
ୟଶ୍ଚେତୟିତବ୍ୟମେବାସ୍ଥମେତି କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞମେବାପ୍ୟେତି ଯଃ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞମେବାସ୍ଥମେତି
ଭାସ୍ପତୀମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ଭାସ୍ପତୀମେବାସ୍ଥମେତି ନାଗମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ନାଗମେବାସ୍ଥମେତି
ବିଜ୍ଞାନମେବାପ୍ୟେତି ଯେ ବିଜ୍ଞାନମେବାସ୍ଥମେତ୍ୟାନନ୍ଦମେବାପ୍ୟେତି ଯ ଆନନ୍ଦମେବାସ୍ଥମେତି
ତୁରୀୟମେବାପ୍ୟେତି ଯସ୍ତୁରୀୟମେବାସ୍ଥମେତି ତଦମୃତମଭୟମଶୋକମନନ୍ଦଂ ନିର୍ବାଜମେବାପ୍ୟେତି
ତଦମୃତ ଽ ହୋବାତ ।।

ୟ ଏବଂ ନିର୍ବାଜଂ ବେଦ ନିର୍ବାଜ ଏବ ସ ଉବତି ନ ଜାୟତେ ନ ମିୟତେ ନ ମୁହ୍ୟତେ
 ନ ଭିଦ୍ୟତେ ନ ଦହ୍ୟତେ ନ ଛିଦ୍ୟତେ ନ କମ୍ପତେ ନ କୁପ୍ୟତେ ସର୍ବଦହନୋଽୟମାତ୍ମେତ୍ୟାତକ୍ଷତେ
 ନୈବମାତ୍ମା ପ୍ରବଚନଶତେନାପି ଲଭ୍ୟତେ ନ ବହୁଶ୍ଚୂତେନ ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନାଶ୍ରିତେନ ନ ମେଧୟା ନ
 ବେଦୈର୍ନ ଯଜ୍ଞୈର୍ନ ତପୋଭିରୁଗ୍ରେର୍ନ ସାଂଖ୍ୟୈର୍ନ ଯୋଗୈର୍ନାଶ୍ରିମୈର୍ନାନ୍ୱୈ୍ୟରାତ୍ମାନମୁପଲଭନ୍ତେ
 ପ୍ରବଚନେନ ପ୍ରଶଂସୟା ବ୍ୟୁତ୍ଥାନେନ ତମେତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଶୁଶ୍ରୁବାଂସୋଽନୁତାନା ଉପଲଭନ୍ତେ
 ଶାନ୍ତୋ ଦାନ୍ତ ଉପରତସ୍ତିତିକ୍ଷୁଃ ସମାହିତୋ ଭୃତ୍ବାହ୍ନନ୍ୟେବାତ୍ମାନଂ ପଶ୍ୟତି ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମା ଉବତି
 ଯ ଏବଂ ବେଦ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ରୈକ୍ଷଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ଭଗବନ୍-କସ୍ମିନ୍-ସର୍ବେ ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଭବନ୍ତୀତି
 ରସାତଲଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ କସ୍ମିନ୍-ସାତଲଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି
 ଭୂର୍ଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ଭୂର୍ଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ଭୂର୍ଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ଭୂର୍ଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ସୁର୍ଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ସୁର୍ଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ମହର୍ଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ମହର୍ଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ଜନୋଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ଜନୋଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ତପୋଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ସ୍ତପୋଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ସତ୍ୟଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ସତ୍ୟଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ପ୍ରଜାପତିଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ପ୍ରଜାପତିଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଷ୍ଠିତି ହୋବାଚ ।
 କସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ସର୍ବଲୋକା ଆତ୍ମନି ବ୍ରହ୍ମଣି
 ମଶୟ ଇବୌତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ସ ହୋବାଚ ।

ଏବମେତାନ୍ ଲୋକାନାତ୍ମନି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନ୍-ବେଦାତ୍ମେବ ସ ଉବତୀତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ରୈକ୍ଷଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଉଗବନ୍ୟୋଽୟଂ ବିଜ୍ଞାନଘନ ଉକ୍ରାମନ୍ସ କେନ କତରଦ୍ଭାବ
ସ୍ଥାନମୁସ୍ତଜ୍ୟାପାକ୍ରାମତୀତି ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ।
ହୃଦୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଲୋହିତଂ ମାଂସପିଣ୍ଡଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦହରଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ କୁମୁଦମିବାନେକଧା
ବିକସିତଂ ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ସମୁଦ୍ରଃ ସମୁଦ୍ରସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ କୋଶସ୍ତସ୍ମିନ୍ନାତ୍ୟଶ୍ଚତସ୍ରୋ ଉବହି
ରମାରମେଚ୍ଛାଃପୁନର୍ଭବେତି ତତ୍ର ରମା ପୁଣ୍ୟେନ ପୁଣ୍ୟଂ ଲୋକଂ ନୟତ୍ୟରମା ପାପେନ
ପାପମିଚ୍ଛୟା ଯସ୍ମରତି ତଦଭିସଂପଦ୍ୟତେ ଅପୁନର୍ଭବୟା କୋଶଂ ଭିନତି କୋଶଂ ଭିତ୍ତ୍ବା
ଶୀର୍ଷକପାଲଂ ଭିନତି ଶୀର୍ଷକପାଲଂ ଭିତ୍ତ୍ବା ପୃଥିବୀଂ ଭିନତି ପୃଥିବୀଂ ଭିତ୍ତ୍ବାଽପୋ
ଭିନତ୍ୟାପୋ ଭିତ୍ତ୍ବା ତେଜୋ ଭିନତି ତେଜୋ ଭିତ୍ତ୍ବା ବାୟୁଂ ଭିନତି ବାୟୁଂ ଭିତ୍ତ୍ବାକାଶଂ
ଭିନତ୍ୟାକାଶଂ ଭିତ୍ତ୍ବା ମନୋ ଭିନତି ମନୋ ଭିତ୍ତ୍ବା ଭୂତାଦିଂ ଭିନତି ଭୂତାଦିଂ ଭିତ୍ତ୍ବା ମହାନ୍ତଂ
ଭିନତି ମହାନ୍ତଂ ଭିତ୍ତ୍ବାବ୍ୟକ୍ତଂ ଭିନତ୍ୟାବ୍ୟକ୍ତଂ ଭିତ୍ତ୍ବାକ୍ଷରଂ ଭିନତ୍ୟାକ୍ଷରଂ ଭିତ୍ତ୍ବା ମୃତ୍ୟୁଂ ଭିନତି
ମୃତ୍ୟୁର୍ବୈ ପରେ ଦେବ ଏକୀଭବତୀତି ପରସ୍ତାନ୍ ସନ୍ନାସନ୍ ସଦସଦିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ।।

।। ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ନାରାୟଣାଦ୍ଵା ଅନୁମାଗତଂ ପକ୍ଠଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ମହାସଂବର୍ତ୍ତକେ ପୁନଃ ପକ୍ଠମାଦିତ୍ୟେ
ପୁନଃ ପକ୍ଠଂ କ୍ରବ୍ୟାଦି ପୁନଃ ପକ୍ଠଂ ଜାଲକିଲକ୍ଷିନ୍ନଂ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଂ ପୂତମନ୍ନମୟାଚିତମସଂକ୍ଳୁପ୍ତମଶ୍ଵୀୟାନ୍ନ
କଂଚନ ଯାତେତ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବାଲ୍ୟେନ ତିଷ୍ଠାସ୍ତେଦ୍ଵାଲସ୍ତୁଭାବୋଽସଞ୍ଜୋ ନିରବଦ୍ୟୋ ମୌନେନ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟେନ
ନିରବପିକାରତୟୋପଲଭ୍ୟେତ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତଂ ନିଗମନଂ ପ୍ରଜାପତିରୁବାର ମହପୂର୍ବଂ
ଜ୍ଞାତ୍ଵା ବୃକ୍ଷମୂଳେ ବସେତ କୁତେଲୋଽସହାୟ ଏକାକୀ ସମାଧିସ୍ଥ ଆତ୍ମକାମ ଆପ୍ତକାମୋ
ନିଷ୍କାମୋ ଜୀର୍ଣ୍ଣକାମୋ ହସ୍ତିନି ସିଂହେ ଦଂଶେ ମଶକେ ନକୁଲେ ସର୍ପରାକ୍ଷସଗନ୍ଧର୍ବେ
ମୃତ୍ୟୋ ରୂପାଣି ବିଦିତ୍ଵା ନ ବିଭେତି କୁତଶ୍ଚନେତି ବୃକ୍ଷମିବ ତିଷ୍ଠାସ୍ତେଚ୍ଛିଦ୍ୟମାନୋଽପି ନ
କୁପ୍ୟେତ ନ କମ୍ପେତୋପଲମିବ ତିଷ୍ଠାସ୍ତେଚ୍ଛିଦ୍ୟମାନୋଽପି ନ କୁପ୍ୟେତ ନ କମ୍ପେତାକାଶମିବ
ତିଷ୍ଠାସ୍ତେଚ୍ଛିଦ୍ୟମାନୋଽପି ନ କୁପ୍ୟେତ ନ କମ୍ପେତ ସତ୍ୟେନ ତିଷ୍ଠାସ୍ତେସ୍ତତ୍ୟୋଽୟମାତ୍ମା
ସର୍ବେଷାମେବ ଗନ୍ଧାନାଂ ପୃଥିବୀ ହୃଦୟଂ ସର୍ବେଷାମେବ ରସାନାମାପୋ ହୃଦୟଂ ସର୍ବେଷାମେବ
ରୂପାଣାଂ ତେଜୋ ହୃଦୟଂ ସର୍ବେଷାମେବ ସ୍ଵର୍ଗାନାଂ ବାୟୁର୍ହୃଦୟଂ ସର୍ବେଷାମେବ ଶବ୍ଦାନାମାକାଶଂ
ହୃଦୟଂ ସର୍ବେଷାମେବ ଗତୀନାମବ୍ୟକ୍ତଂ ହୃଦୟଂ ସର୍ବେଷାମେବ ସତ୍ତ୍ଵାନାଂ ମୃତ୍ୟୁର୍ହୃଦୟଂ ମୃତ୍ୟୁର୍ବୈ
ପରେ ଦେବ ଏକୀଭବତୀତି ପରସ୍ତାନ୍ନ ସନ୍ନାସନ୍ନ ସଦସଦିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ପୃଥିବୀ ବାନ୍ନମାପୋଃନାଦା ଆପୋ ବାନ୍ନଂ ଜ୍ୟୋତିରନାଦଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ବାନ୍ନଂ
ବାୟୁରନାଦୋ ବାୟୁର୍ବାନ୍ନମାକାଶୋଃନାଦ ଆକାଶୋ ବାନ୍ନମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟନାଦାନିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି
ବାନ୍ନଂ ମନୋଃନାଦଂ ମନୋ ବାନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧିରନାଦା ବୁଦ୍ଧିର୍ବାନ୍ନମବ୍ୟକ୍ତମନାଦମବ୍ୟକ୍ତଂ
ବାନ୍ନମକ୍ଷରମନାଦମକ୍ଷରଂ ବାନ୍ନଂ ମୃତ୍ୟୁରନାଦୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ବୈ ପରେ ଦେବ ଏକୀଭବତୀତି
ପରସ୍ତାନ୍ନ ସନ୍ନାସନ୍ନ ସଦସଦିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ରୈକ୍ଷଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ଭଗବନ୍ୟୋଃୟଂ ବିଜ୍ଞାନଘନ ଉକ୍ରାମନ୍ସ କେନ କତରଦ୍ଭାବ
ସ୍ଥାନଂ ଦହତୀତି ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ଯୋଃୟଂ ବିଜ୍ଞାନଘନ ଉକ୍ରାମନ୍ପ୍ରାଣଂ ଦହତ୍ୟପାନଂ
ବ୍ୟାନମୁଦାନଂ ସମାନଂ ବୈରମ୍ଭଂ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତର୍ଯ୍ୟମଂ ପ୍ରଭଞ୍ଜନଂ କୁମାରଂ ଶ୍ୟେନଂ ଶ୍ଵେତଂ
କୃଷ୍ଣଂ ନାଗଂ ଦହତି ପୃଥିବ୍ୟାପସ୍ତେଜୋବାୟାକାଶଂ ଦହତି ଜାଗରିତଂ ସ୍ବପ୍ନଂ ସୁଷୁପ୍ତଂ
ତୁରୀୟଂ ଚ ମହତାଂ ଚ ଲୋକଂ ପରଂ ଚ ଲୋକଂ ଦହତି ଲୋକାଲୋକଂ ଦହତି ଧର୍ମାଧର୍ମଂ
ଦହତ୍ୟଭାସ୍କରମମୟାଦଂ ନିରାଲୋକମତଃ ପରଂ ଦହତି ମହାନ୍ତଂ ଦହତ୍ୟବ୍ୟକ୍ତଂ ଦହତ୍ୟକ୍ଷରଂ
ଦହତି ମୃତ୍ୟୁଂ ଦହତି ମୃତ୍ୟୁର୍ବୈ ପରେ ଦେବ ଏକୀଭବତୀତି ପରସ୍ତାନ୍ନ ସନ୍ନାସନ୍ନ
ସଦସଦିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସୌବାଲବୀଜବ୍ରହ୍ମୋପନିଷନ୍ନାପ୍ରଶାନ୍ତାୟ ଦାତବ୍ୟା ନାପୁତ୍ରାୟ ନାଶିଷ୍ୟାୟ
ନାସଂବସ୍ତରରାତ୍ରୋଷିତାୟ ନାପରିଜ୍ଞାତକୁଲଶୀଲାୟ ଦାତବ୍ୟା ନୈବ ଚ ପ୍ରବକ୍ତବ୍ୟା ।
ୟସ୍ୟ ଦେବେ ପରା ଭକ୍ତିର୍ଯୁଥା ଦେବେ ତଥା ଗୁରୌ ।
ତସ୍ୟୈତେ କଥିତା ହ୍ୟର୍ଥାଃ ପ୍ରକାଶନ୍ତେ ମହାତ୍ମନ ଇତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନମିତି
ବେଦାନୁଶାସନମିତି ବେଦାନୁଶାସନମ୍ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ସୁବାଲୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାତ୍ରିକ ଉପନିଷଦ

(Mantrikopanisat / Mantrika Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ମନ୍ତ୍ରକୋପନିଷତ୍ / ମନ୍ତ୍ରକ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ମନ୍ତ୍ରକୋପନିଷତ୍ ॥

ସ୍ବାବିଦ୍ୟାଦ୍ବିତନ୍ତ୍ରାୟାପଦ୍ମବଜ୍ରାନଭାସୁରମ୍ ।

ମନ୍ତ୍ରକୋପନିଷଦ୍ବେଦ୍ୟଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରମହଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ଅଷ୍ଟପାଦଂ ଶୁଚିଂ ହଂସଂ ତ୍ରିସୂତ୍ରମଶୁମବ୍ୟୟମ୍ ।

ତ୍ରିବର୍ତ୍ତନଂ ତେଜସ୍ରୋହଂ ସର୍ବତଃପଶ୍ୟନ୍ ପଶ୍ୟତି ॥ ୧॥

ଭୂତସଂମୋହନେ କାଳେ ଭିନ୍ନେ ତମସି ବୈଷରେ ।

ଅନ୍ତଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱସ୍ତ୍ୱା ନିର୍ଗୁଣଂ ଗୁଣଗହ୍ୱରେ ॥ ୨॥

ଅଶକ୍ୟଃ ସୋଽନ୍ୟଥା ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ଧ୍ୟାୟମାନଃ କୁମାରକୈଃ ।

ବିକାରଜନନୀମଜ୍ଜାମଷ୍ଟରୂପାମଜାଂ ଧ୍ରୁବାମ୍ ॥ ୩॥

ଧ୍ୟାୟତେଽଧ୍ୟାସିତା ତେନ ତନ୍ୟତେ ପ୍ରେୟତେ ପୁନଃ ।

ସୂୟତେ ପୁରୁଷାର୍ଥଂ ଚ ତେନୈବାପିଷ୍ଠିତଂ ଜଗତ୍ ॥ ୪॥

ଗୌରନାଦ୍ୟନ୍ତବତୀ ସା ଜନିତ୍ରୀ ଭୂତଭାବିନୀ ।

ସିତାସିତା ଚ ରକ୍ତା ଚ ସର୍ବକାମଦୁଧା ବିଭୋଃ ॥ ୫॥

ପିବନ୍ତ୍ୟନାମବିଷୟାପ୍ରବିଜ୍ଞାତାଂ କୁମାରକାଃ ।
ଏକସ୍ତୁ ପିବତେ ଦେବଃ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋଽତ୍ର ବଶାନୁଗଃ ॥ ୭॥

ଧ୍ୟାନକ୍ରିୟାଭ୍ୟାଂ ଭଗବାନ୍ଭୁକ୍ତେଽସୌ ପ୍ରସହଦ୍ବିଭୁଃ ।
ସର୍ବସାଧାରଣୀଂ ଦୋଷ୍ଣୀଂ ପୀୟମାନାଂ ତୁ ଯଜ୍ଞଭିଃ ॥ ୭॥

ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟସ୍ୟାଂ ମହାତ୍ମାନଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ପିୟ୍ମାଗନମ୍ ।
ଭଦ୍ରାସୀନଂ ପୁରଂ ହଂସଂ ସ୍ନାତକାଧ୍ୟୟିବୋ ଜଗୁଃ ॥ ୮॥

ଶଂସନ୍ତମନୁଶଂସନ୍ତି ବହୁତାଃ ଶାସ୍ତ୍ରକୋବିଦାଃ ।
ରଥନ୍ତରଂ ବୃହସ୍ପାମ ସପ୍ତବୈଧୈସ୍ତୁ ଗୀୟତେ ॥ ୯॥

ମନ୍ତ୍ରୋପନିଷଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ପଦକ୍ରମସମନ୍ୱିତମ୍ ।
ପଠନ୍ତି ଭାର୍ଗବା ହ୍ୟେତେ ହ୍ୟଧର୍ବାଣୋ ଭୃଗୁତ୍ତମାଃ ॥ ୧୦॥

ସବ୍ରହ୍ମଚାରିବୃତ୍ତିଶ୍ଚ ସ୍ତମ୍ଭୋଽଥ ଫଲିତସ୍ତଥା ।
ଅନତ୍ପ୍ରାନ୍ନୋହିତୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଃ ପଶ୍ୟନ୍ତେ ବହୁବିସ୍ତରମ୍ ॥ ୧୧॥

କାଳଃ ପ୍ରାଣଶ୍ଚ ଭଗବାନ୍ନୃତ୍ୟଃ ଶର୍ବୋ ମହେଶ୍ବରଃ ।
ଭଗ୍ନୋ ଭବଶ୍ଚ ରୁଦ୍ରଶ୍ଚ ସମୁରଃ ସାମୁରସ୍ତଥା ॥ ୧୨॥

ପ୍ରଜାପତିର୍ବିରାଟ୍ ତୈବ ପୁରୁଷଃ ସଲିଲମେବ ଚ ।
ସ୍ବୟତେ ମନ୍ତ୍ରସଂସ୍ଥୈର୍ଯଥର୍ବବିଦିତୈର୍ବିଭୁଃ ॥ ୧୩॥

ତଂ ଷଡ୍ଂଶକ ଇତ୍ୟେତେ ସପ୍ତବିଂଶଂ ତଥାପରେ ।
ପୁରୁଷଂ ନିର୍ଗୁଣଂ ସାଂଖ୍ୟମଥର୍ବଶିରସୋ ବିଦୁଃ ॥ ୧୪॥

ଚତୁର୍ବିଂଶତିସଂଖ୍ୟାତଂ ବ୍ୟକ୍ତମବ୍ୟକ୍ତମେବ ଚ ।
ଅଦୈତଂ ଦୈତମିତ୍ୟାଦୁସ୍ତ୍ରିଧା ତଂ ପଞ୍ଚଧା ତଥା ॥ ୧୫॥

ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ୟଂ ସ୍ଥାବରାକ୍ତଂ ଚ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁଷଃ ।
ତମେକମେବ ପଶ୍ୟନ୍ତି ପରିଶୁଦ୍ଧଂ ବିଭୁଂ ଦ୍ଵିଜାଃ ॥ ୧୬॥

ୟସ୍ମିନ୍ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରୋତଂ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମମ୍ ।
ତସ୍ମିନ୍ନେବ ଲୟଂ ଯାନ୍ତି ସ୍ତବନ୍ତ୍ୟଃ ସାଗରେ ଯଥା ॥ ୧୭॥

ୟସ୍ମିନ୍ଭାବାଃ ପ୍ରଲୀୟନ୍ତେ ଲୀନାଶ୍ଵାବ୍ୟକ୍ତତାଂ ଯୟଃ ।
ପଶ୍ୟନ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତତାଂ ଭୂୟୋ ଜାୟନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧଦା ଇବ ॥ ୧୮॥

କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞାପିଷ୍ଠିତଂ ଚୈବ କାରଣୈର୍ବିଦ୍ୟତେ ପୁନଃ ।
ଏବଂ ସ ଉଗବାନ୍-ଦେବଂ ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟନ୍ୟେ ପୁନଃ ପୁନଃ ॥ ୧୯॥

ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟଥାୟାନ୍ତି ଯେ ବିଦୁର୍ବାହ୍ମଣାସ୍ତଥା ।
ଅତ୍ରୈବ ତେ ଲୟଂ ଯାନ୍ତି ଲୀନାଶ୍ଵାବ୍ୟକ୍ତଶାଳିନଃ ॥
ଲୀନାଶ୍ଵାବ୍ୟକ୍ତଶାଳିନ ଇତ୍ୟପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଯଜୁର୍ବେଦୀୟମନ୍ତ୍ରକୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ନିରାଲମ୍ବ ଉପନିଷଦ

(Niraalambopanishat / Niraalamba Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ନିରାଲମ୍ବୋପନିଷଦ୍ / ନିରାଲମ୍ବ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ନିରାଲମ୍ବୋପନିଷଦ୍ ॥

ଯତ୍ରାଲମ୍ବାଲମ୍ବିଭାବୋ ବିଦ୍ୟାତେ ନ କଦାଚନ ।
ଜ୍ଞବିଜ୍ଞସମ୍ୟଗ୍ଜ୍ଞାଲମ୍ବଂ ନିରାଲମ୍ବଂ ହରିଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ନମଃ ଶିବାୟ ଗୁରବେ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତୟେ ।
ନିଷ୍ପପଞ୍ଚାୟ ଶାନ୍ତାୟ ନିରାଲମ୍ବାୟ ତେଜସେ ॥

ନିରାଲମ୍ବଂ ସମାଗ୍ରିତ୍ୟ ସାଲମ୍ବଂ ବିଜହାତି ଯଃ ।
ସ ସଂନ୍ୟାସୀ ଚ ଯୋଗୀ ଚ କୈବଲ୍ୟଂ ପଦମଶ୍ରୁତେ ।
ଏଷାମଜ୍ଞାନଜନ୍ତୁନାଂ ସମସ୍ତାରିଷ୍ଟଶାନ୍ତୟେ ।
ୟଦ୍ୟଦ୍ବୋଦ୍ଧବ୍ୟମଖିଲଂ ତଦାଶଙ୍କ୍ୟ ବ୍ରବୀମ୍ୟହମ୍ ॥

କିଂ ବ୍ରହ୍ମ । କ ଇଶ୍ଵରଃ । କୋ ଜୀବଃ । କା ପ୍ରକୃତିଃ ।
କଃ ପରମାତ୍ମା । କୋ ବ୍ରହ୍ମା । କୋ ବିଷ୍ଣୁଃ । କୋ ରୁଦ୍ରଃ ।
କ ଇନ୍ଦ୍ରଃ । କଃ ଶମନଃ । କଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ । କଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଃ ।
କେ ସୁରାଃ । କେ ଅସୁରାଃ । କେ ପିଶାଚାଃ । କେ ମନୁଷ୍ୟାଃ ।
କାଃ ପ୍ରିୟଃ । କେ ପଶୁଦୟଃ । କିଂ ସ୍ଥାବରମ୍ ।
କେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୟଃ । କା ଜାତିଃ । କିଂ କର୍ମ । କିମକର୍ମ ।
କିଂ ଜ୍ଞାନମ୍ । କିମଜ୍ଞାନମ୍ । କିଂ ସୁଖମ୍ । କିଂ ଦୁଃଖମ୍ ।

କଃ ସ୍ବର୍ଗଃ । କୋ ନରକଃ । କୋ ବନ୍ଧଃ । କୋ ମୋକ୍ଷଃ ।
 କ ଉପାସ୍ୟଃ । କଃ ଶିଷ୍ୟଃ । କୋ ବିଦ୍ବାନ୍ । କୋ ମୂଢ଼ଃ ।
 କିମାସୁରମ୍ । କିଂ ତପଃ । କିଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ।
 କିଂ ଗ୍ରାହ୍ୟମ୍ । କିମଗ୍ରାହ୍ୟମ୍ । କଃ ସଂନ୍ୟାସୀତ୍ୟାହଶଙ୍ଖ୍ୟାହ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
 ସ ହୋବାତ ମହଦହଙ୍ଗାରପୃଥିବ୍ୟପ୍ରେଜୋବାୟାକାଶତ୍ବେନ ବୃହଦ୍ବୃଦ୍ଧେଶାଶ୍ଚକୋଶେନ
 କର୍ମଜ୍ଞାନାର୍ଥରୂପତୟା ଭାସମାନମଦ୍ବିତୀୟମଶିଲୋପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ
 ତତ୍ସକଲଶକ୍ଷ୍ମ୍ୟପବଂହିତମନାଦ୍ୟନନ୍ତଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ଶିବଂ ଶାନ୍ତଂ ନିର୍ଗୁଣମିତ୍ୟାଦିବାଚ୍ୟମନିର୍ବାଚ୍ୟଂ
 ଚୈତନ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ॥ ଇଶ୍ବର ଇତି ଚ ॥

ବ୍ରହ୍ମେବ ସ୍ବଶକ୍ତିଂ ପ୍ରକୃତ୍ୟଭିଧେୟାମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଲୋକାନ୍ସୃଷ୍ଟା ପ୍ରବିଶ୍ୟାନ୍ତର୍ଯ୍ୟମିତ୍ବେନ
 ବ୍ରହ୍ମାଦୀନାଂ ବୁଦ୍ଧାଦିୟନିୟନ୍ତୃତ୍ବାଦୀଶ୍ବରଃ ଜୀବ ଇତି ଚ ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶାନେନ୍ଦ୍ରାଦୀନାଂ
 ନାମରୂପଦ୍ବାରା ସ୍ଥୂଳୋଽହମିତି ମିଥ୍ୟାଧ୍ୟାସବଶାଦ୍ଭୀବଃ ।
 ସୋଽହମେକୋଽପି ଦେହାରମ୍ଭକଭେଦବଶାଦ୍ବହୁଜୀବଃ ।
 ପ୍ରକୃତିରିତି ଚ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସକାଶାନ୍ନାନାବିଚିତ୍ରଜଗନ୍ନିର୍ମାଣସାମାର୍ଥ୍ୟବୁଦ୍ଧିରୂପା
 ବ୍ରହ୍ମଶକ୍ତିରେବ ପ୍ରକୃତିଃ ।
 ପରମାତ୍ମେତି ଚ ଦେହାଦେଃ ପରତରତ୍ବଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମେବ ପରମାତ୍ମା ସ ବ୍ରହ୍ମା ସ ବିଷ୍ଣୁଃ
 ସ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସ ଶମନଃ ସ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତେ ସୁରାସ୍ତେ ଅସୁରାସ୍ତେ ପିଶାଚାସ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟାସ୍ତାଃ
 ସ୍ତ୍ରିୟସ୍ତେ ପଶ୍ଯାଦୟସ୍ତତ୍ସ୍ଥାବରଂ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୟଃ ।
 ସର୍ବଂ ଖଲ୍ଲିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ନେହ ନାନାସ୍ତି କିଂଚନ ।
 ଜାତିରିତି ଚ ।
 ନ ଚର୍ମଣୋ ନ ରକ୍ତସ୍ୟ ନ ମାଂସସ୍ୟ ନ ତାସ୍ଥିନଃ ।
 ନ ଜାତିରାତ୍ମନୋ ଜାତିର୍ବ୍ୟବହାରପ୍ରକଲ୍ପିତା ।
 କର୍ମେତି ଚ କ୍ରିୟମାଣେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ କର୍ମଣ୍ୟହଂ କରୋମୀତ୍ୟଧ୍ୟାତ୍ମନିଷ୍ପତୟା କୃତଂ କର୍ମେବ କର୍ମ ।
 ଅକର୍ମେତି ଚ କର୍ତ୍ତୃତ୍ବଭୋକ୍ତୃତ୍ବାଦ୍ୟହଂକାରତୟା ବନ୍ଧରୂପଂ ଜନ୍ମାଦିକାରଣଂ
 ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକୟାଗବ୍ରତତପୋଦାନାଦିଷୁ ଫଳାଭିସଂଧାନଂ ଯତ୍ନଦକର୍ମ ।

ଜ୍ଞାନମିତି ଚ ଦେହେନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହସ୍ତଦ୍-ଗୁରୁପାସନଶ୍ରବଣମନନନିଦିଧ୍ୟାସନୈର୍ଯ୍ୟାସଦୃଶ୍ୟସ୍ପର୍ଶପଂ
ସର୍ବାନ୍ତରସ୍ତଂ ସର୍ବସମଂ ଘଟପଟାଦିପଦାର୍ଥମିବାବିକାରଂ ବିକାରେଷୁ ଚୈତନ୍ୟଂ ବିନା କିଞ୍ଚିନ୍ନାସ୍ତୀତି
ସାକ୍ଷାତ୍ତାରାନ୍ତରାଭବୋ ଜ୍ଞାନମ୍ ।

ଅଜ୍ଞାନମିତି ଚ ରଜ୍ଞୋ ସର୍ପତ୍ରାନ୍ତରିବାଦ୍ବିତୀୟେ ସର୍ବାନ୍ତୁସ୍ତ୍ୟାତେ ସର୍ବମୟେ
ବ୍ରହ୍ମଣି ଦେବତିର୍ଯ୍ୟତ୍-ନରସ୍ତ୍ରୀବରସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବନ୍ଧମୋକ୍ଷୋପାଧିନାନାତ୍ମଭେଦକଲ୍ଲିତଂ
ଜ୍ଞାନମଜ୍ଞାନମ୍ ।

ସୁଖମିତି ଚ ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦସ୍ପର୍ଶପଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱାନନ୍ଦରୂପା ଯା ସ୍ଥିତିଃ ସୈବ ସୁଖମ୍ ।

ଦୁଃଖମିତି ଅନାତ୍ମରୂପଃ ବିଷୟସଂକଳ୍ପ ଏବ ଦୁଃଖମ୍ ।

ସ୍ୱର୍ଗ ଇତି ଚ ସମ୍ରଂସର୍ଗଃ ସ୍ୱର୍ଗଃ ।

ନରକ ଇତି ଚ ଅସମ୍ରଂସାରବିଷୟଜନସଂସର୍ଗ ଏବ ନରକଃ ।

ବନ୍ଧ ଇତି ଚ ଅନାଦ୍ୟବିଦ୍ୟାବାସନୟା ଜାତୋଽହମିତ୍ୟାଦିସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ପିତୃମାତୃସହୋଦରଦାରାପତ୍ୟଗୃହାରାମକ୍ଷେତ୍ରମମତାସଂସାରାବରଣସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଦ୍ୟହଂକାରସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ଅଶିମାଦ୍ୟଶ୍ଚୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାସିଦ୍ଧସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ଦେବମନୁଷ୍ୟାଦ୍ୟୁପାସନାକାମସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ୟମାଦ୍ୟଷ୍ଟାଙ୍ଗୟୋଗସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମଧର୍ମକର୍ମସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ଆଜ୍ଞାଭୟସଂଶୟାତ୍ମଗୁଣସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ୟାଗବ୍ରତତପୋଦାନବିଧିବିଧାନଜ୍ଞାନସଂଭବୋ ବନ୍ଧଃ ।

କେବଲମୋକ୍ଷାପେକ୍ଷାସଂକଳ୍ପୋ ବନ୍ଧଃ ।

ସଂକଳ୍ପମାତ୍ରସଂଭବୋ ବନ୍ଧଃ ।

ମୋକ୍ଷ ଇତି ଚ

ନିତ୍ୟାନିତ୍ୟବସ୍ତୁବିଚାରାଦନିତ୍ୟସଂସାରସୁଖଦୁଃଖବିଷୟସମସ୍ତକ୍ଷେତ୍ରମମତାବନ୍ଧକ୍ଷୟୋ ମୋକ୍ଷଃ ।

ଉପାସ୍ୟ ଇତି ଚ ସର୍ବଶରୀରସ୍ତଚୈତନ୍ୟବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପକୋ ଗୁରୁରୂପାସ୍ୟଃ ।

ଶିଷ୍ୟ ଇତି ଚ ବିଦ୍ୟାଧିପପ୍ରପଞ୍ଚାବଗାହିତଜ୍ଞାନାବଶିଷ୍ଟଂ ବ୍ରହ୍ମେବ ଶିଷ୍ୟଃ ।
 ବିଦ୍ଵାନିତି ଚ ସର୍ବାନ୍ତରସ୍ତସ୍ତସ୍ୟବିଦ୍ଵପବିଦ୍ଵିଦ୍ଵାନ୍ ।
 ମୃତ ଇତି ଚ କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵାଦ୍ୟହଂକାରଭାବାରୁଦୋ ମୃତଃ ।
 ଆସୁରମିତି ଚ ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶାନେନ୍ଦ୍ରାଦୀନାମୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟକାମନୟା ନିରଶନଜପାଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦିଷ୍ଟକ୍ରାନ୍ତାନଂ
 ସଂତାପୟତି ଚାତ୍ୟୁଗ୍ରରାଗଦ୍ଵେଷବିହିଂସାଦମ୍ଭାଦ୍ୟପେକ୍ଷିତଂ ତପ ଆସୁରମ୍ ।
 ତପ ଇତି ଚ ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟଂ ଜଗନ୍ନିଧ୍ୟେତ୍ୟପରୋକ୍ଷଜ୍ଞାନାଗ୍ନିନା
 ବ୍ରହ୍ମାଦୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଶାସିଜସଂକଳ୍ପବୀଜସଂତାପଂ ତପଃ ।
 ପରମଂ ପଦମିତି ଚ ପ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟାଦ୍ୟନ୍ତଃକରଣଗୁଣାଦେଃ ପରତରଂ
 ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦମୟଂ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତବ୍ରହ୍ମସ୍ଥାନଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ।
 ଗ୍ରାହ୍ୟମିତି ଚ ଦେଶକାଲବସ୍ତୁପରିଚ୍ଛେଦରାହିତ୍ୟଚିନ୍ତାତ୍ରସ୍ତରୂପଂ ଗ୍ରାହ୍ୟମ୍ ।
 ଅଗ୍ରାହ୍ୟମିତି ଚ ସ୍ଵସ୍ଵରୂପବ୍ୟତିରିକ୍ତମାୟାମୟରୂପାଦ୍ରିୟଗୋଚରଜଗତ୍ସତ୍ୟତ୍ଵଚିତ୍ତନମଗ୍ରାହ୍ୟମ୍ ।
 ସଂନ୍ୟାସୀତି ଚ ସର୍ବଧର୍ମାନ୍ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ନିର୍ମମୋ ନିରହଂକାରୋ ଭୃତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମେଷ୍ଠଂ
 ଶରଣମୁପଗମ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵମସି ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମି ସର୍ବଂ ଖଲ୍ଲିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ନେହ ନାନାସ୍ତି
 କିଂଚନେତ୍ୟାଦିମହାବାକ୍ୟାର୍ଥାନୁଭବଜ୍ଞାନାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେବାହମସ୍ମୀତି ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ
 ନିର୍ବିକଳ୍ପସମାପିନା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରୋ ଯତିଶ୍ଚରତି ସ ସଂନ୍ୟାସୀ ସ ମୁକ୍ତଃ ସ ପୂଜ୍ୟଃ ସ
 ଯୋଗୀ ସ ପରମହଂସଃ ସୋଽବଧୂତଃ ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ।
 ଇଦଂ ନିରାଲମ୍ବୋପନିଷଦଂ ଯୋଃଧୀତେ ଗୁର୍ବନ୍ନୁଗ୍ରହତଃ ସୋଽଗ୍ନିପୂତୋ ଭବତି ସ ବାୟୁପୂତୋ ଭବତି
 ନ ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତେ ନ ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତେ ପୁନର୍ନାଭିଜାୟତେ ପୁନର୍ନାଭିଜାୟତ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥
 ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
 ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ନିରାଲମ୍ବୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପୈଙ୍ଗଳ ଉପନିଷଦ

(Paingalopanisat / Paingala Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଡରଶୀସେନ ମେହେର

ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷତ୍ / ପୈଙ୍ଗଲ ଉପନିଷଦ



।। ଅଥ ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷତ୍ ।।

ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷଦ୍ବେଦ୍ୟଂ ପରମାନନ୍ଦବିଗ୍ରହମ୍ ।

ପରିତଃ କଲୟେ ରାମଂ ପରମାକ୍ଷରବୈଭବମ୍ ।।

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ।।

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ପ୍ରଥମୋଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଥ ହ ପୈଙ୍ଗଲୋ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟମୁପସମେତ୍ୟ ଦ୍ଵାଦଶବର୍ଷଶୁଶ୍ରୁଷାପୂର୍ବକଂ

ପରମରହସ୍ୟକୈବଲ୍ୟମନୁବ୍ରୁହୀତି ପପ୍ରଚ୍ଛ ।

ସ ହୋବାତ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଃ ସଦେବ ସୋମେଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ ।

ତନ୍ନିତ୍ୟମୁକ୍ରମବିକ୍ରିୟଂ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାନନ୍ଦଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ ସନାତନମେକମେବାଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ।

ତସ୍ମିନ୍ନରୁଶୁକ୍ତିକାସ୍ତ୍ରାଶୁସ୍ଫଟିକାଦୌ ଜଲରୌପ୍ୟପୁରୁଷରେଖାଦିବଲ୍ଲୋହିତଶୁକ୍ଳକୃଷ୍ଣଗୁଣମୟୀ

ଗୁଣସାମ୍ୟାନିର୍ବାଚ୍ୟା ମୂଳପ୍ରକୃତିରାସୀତ୍ ।

ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯତ୍ତସ୍ତାକ୍ଷିତୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।

ସା ପୁନର୍ବିକୃତିଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ସତ୍ତ୍ଵୋଦ୍ରିକ୍ତାବ୍ୟକ୍ତାଖ୍ୟାବରଣଶକ୍ତିରାସୀତ୍ ।

ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯତ୍ତଦୀଶ୍ଵରତୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।

ସ ସ୍ଵାଧୀନମାୟଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତିଲୟାନାମାଦିକର୍ତ୍ତା ଜଗଦଙ୍କୁରରୂପୋ ଭବତି

ସ୍ଵସ୍ଥିତିଲୀନଂ ସକଳଂ ଜଗଦାବିର୍ଭାବୟତି ।

ପ୍ରାଣିକର୍ମବଶାଦେଷ ପଟୋ ଯଦ୍ଵତ୍-ପ୍ରସାରିତଃ ପ୍ରାଣିକର୍ମକ୍ଷୟାତ୍-ପୁନସ୍ତିରୋଭାବୟତି ।

ତସ୍ମିନ୍ନେବାଖିଲଂ ବିଶ୍ଵଂ ସଂକୋଚିତପଟବଦ୍ଵର୍ତ୍ତତେ ।

ଈଶାପିଷ୍ଠିତାବରଣଶକ୍ତିତୋ ରଜୋଦ୍ରିକ୍ତା ମହଦାଶ୍ୟା ବିଶେଷଶକ୍ତିରାସୀତ୍ ।
 ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯୁକ୍ତିରଣ୍ୟଗର୍ଭଚୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।
 ସ ମହତ୍ତ୍ୱାଭିମାନୀ ସ୍ୱଷ୍ଟାସ୍ୱଷ୍ଟବପୁର୍ଭବତି ।
 ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭାପିଷ୍ଠିତବିଶେଷଶକ୍ତିତସ୍ତମୋଦ୍ରିକ୍ତାହଂକାରାଭିଧା ସ୍ଥୂଳଶକ୍ତିରାସୀତ୍ ।
 ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯୁକ୍ତିହିରାଟଚୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।
 ସ ତଦଭିମାନୀ ସ୍ୱଷ୍ଟବପୁଃ ସର୍ବସ୍ଥୂଳପାଲକୋ ବିଷ୍ଣୁଃ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୋ ଭବତି ।
 ତସ୍ମାଦାତ୍ମନ ଆକାଶଃ ସଂଭୂତଃ ।
 ଆକାଶାଦ୍ୱାୟଃ । ବାୟୋରଗ୍ନିଃ । ଅଗ୍ନୋରାପଃ । ଅଦ୍-ଭ୍ୟଃ ପୃଥିବୀ ।
 ତାନି ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ରାଣି ତ୍ରିଗୁଣାନି ଭବନ୍ତି ।
 ସ୍ତସ୍ତୁକାମୋ ଜଗଦ୍ୟୋନିସ୍ତମୋଗୁଣମପିଷ୍ଠାୟ ସୁକ୍ଷ୍ମତନ୍ମାତ୍ରାଣି ଭୂତାନି ସ୍ଥୂଳୀକର୍ତ୍ତୃଂ ସୋଽକାମୟତ ।
 ସୃଷ୍ଟେଃ ପରିମିତାନି ଭୂତାନ୍ୟେକମେକଂ ଦ୍ୱିଧା ବିଧାୟ ପୁନଶ୍ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ୱା ସ୍ୱସ୍ୱେତରଦ୍ୱିତୀୟାଂଶୈଃ
 ପଞ୍ଚଧା ସଂଯୋଜ୍ୟ ପଞ୍ଚୀକୃତଭୂତୈରନନ୍ଦକୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡାନି ତତ୍ତଦଶ୍ୱୋଚିତତତ୍ତଦ୍ୱର୍ଗଭୁବନାନି
 ତତ୍ତଦ୍-ଭୁବନୋଚିତଗୋଲକସ୍ଥୂଳଶରୀରାଣ୍ୟସୃଜତ୍ ।
 ସ ପଞ୍ଚଭୂତାନାଂ ରଜୋଂଶାଂଶ୍ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ୱା ଭାଗତ୍ରୟାପଞ୍ଚବୃତ୍ତ୍ୟାତ୍ମକଂ ପ୍ରାଣମସୃଜତ୍ ।
 ସ ତେଷାଂ ତୁର୍ଯ୍ୟଭାଗେନ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସୃଜତ୍ ।
 ସ ତେଷାଂ ସତ୍ତ୍ୱାଂଶଂ ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ୱା ଭାଗତ୍ରୟସମସ୍ତିତଃ
 ପଞ୍ଚକ୍ରିୟାବୃତ୍ତ୍ୟାତ୍ମକମନ୍ତଃକରଣମସୃଜତ୍ ।
 ସ ତେଷାଂ ସତ୍ତ୍ୱତୁରୀୟାଭାଗେନ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସୃଜତ୍ ।
 ସତ୍ତ୍ୱସମସ୍ତିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପାଲକାନସୃଜତ୍ ।
 ତାନି ସୃଷ୍ଟାନ୍ୟଶ୍ଚେ ପ୍ରାଚିକ୍ଷିପତ୍ ।
 ତଦାଜ୍ଞୟା ସମଷ୍ଟ୍ୟଶ୍ଚ ବ୍ୟାପ୍ୟ ତାନ୍ୟତିଷନ୍ ।
 ତଦାଜ୍ଞୟାହଂକାରସମନ୍ୱିତୋ ବିରାଟ୍ ସ୍ଥୂଳାନ୍ୟରକ୍ଷତ୍ ।
 ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭସ୍ତଦାଜ୍ଞୟା ସୁକ୍ଷ୍ମାଣ୍ୟପାଲୟତ୍ ।
 ଅଶ୍ୱସ୍ଥାନି ତାନି ତେନ ବିନା ସ୍ୱୟତ୍ତୁଂ ଚେଷ୍ଟିତୁଂ ବା ନ ଶକ୍ନୁଃ ।

ତାନି ଚେତନୀକର୍ତ୍ତୁଂ ସୋଂକାମୟତ ବ୍ରହ୍ମାଣୁବ୍ରହ୍ମରନ୍ତ୍ରାଣି
 ସମସ୍ତବ୍ୟଷ୍ଟିମସ୍ତକାନ୍ନିଦାର୍ଯ୍ୟ ତଦେବାନୁପ୍ରାବିଶତ୍ ।
 ତଦା ଜତାନ୍ୟପି ତାନି ଚେତନବସ୍ତୁକର୍ମାଣି ଚକ୍ରିରେ ।
 ସର୍ବଜ୍ଞେଶୋ ମାୟାଲେଶସମନ୍ୱିତୋ ବ୍ୟଷ୍ଟିଦେହଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ତୟା ମୋହିତୋ ଜୀବତ୍ତୁମଗମତ୍ ।
 ଶରୀରତ୍ରୟତାଦାତ୍ମ୍ୟାହର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଭୋକ୍ତୃତ୍ୱତାମଗମତ୍ ।
 ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିମୁକ୍ତାମରଣଧର୍ମୟୁକ୍ତୋ ଘଟୀୟନ୍ନବଦୁହିଗ୍ନୋ ଜାତୋ ମୃତ ଇବ
 କୁଲାଲଚକ୍ରନ୍ୟାୟେନ ପରିଭ୍ରମତୀତି ॥

॥ ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥ ପୈଙ୍ଗଲୋ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟମୁବାଚ ସର୍ବଲୋକାନାଂ
 ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତ୍ୟନ୍ତକୃତ୍ୱିଭୂରୀଶଃ କଥଂ ଜୀବତ୍ତୁମଗମୟିତି ।
 ସ ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ସ୍ଥୂଲସୂକ୍ଷ୍ମକାରଣଦେହୋଦ୍-ଭବପୂର୍ବକଂ ଜୀବେଶ୍ୱରସ୍ୱରୂପଂ
 ବିବିଚ୍ୟ କଥୟାମୀତି ସାବଧାନେନୈକାଗ୍ରତୟା ଶୂନ୍ୟତାମ୍ ।
 ଈଶଃ ପଞ୍ଚୀକୃତମହାଭୂତଲେଶାନାଦାୟ ବ୍ୟଷ୍ଟିସମସ୍ତ୍ୟାତ୍ମକସ୍ଥୂଲଶରୀରାଣି ଯଥାକ୍ରମମକରୋତ୍ ।
 କପାଲଚର୍ମାନ୍ନାସ୍ଥିମାଂସନଶାନି ପୃଥିବ୍ୟଂଶାଃ ।
 ରକ୍ତମୂତ୍ରଲୀଲାସ୍ନେହାଦିକମବଂଶାଃ ।
 କ୍ଷୁଦ୍ଧୃଷ୍ଣୋଷ୍ଣମୋହମୈଥୁନାଦ୍ୟା ଅଗ୍ନ୍ୟଂଶାଃ ।
 ପ୍ରତାରଣୋଢାରଣାଶ୍ୱାସାଦିକା ବାୟୁଂଶାଃ ।
 କାମକ୍ରୋଧାଦୟୋ ବ୍ୟୋମାଂଶାଃ ।
 ଏତସ୍ମିନ୍ନାତଂ କର୍ମଣି ସଂଚିତଂ ତ୍ୱଗାଦିଯୁକ୍ତଂ ବାଲ୍ୟାଦ୍ୟବସ୍ଥାଭିମାନାୟୁଦଂ ବହୁଦୋଷାଶ୍ରୟଂ
 ସ୍ଥୂଲଶରୀରଂ ଭବତି ॥

ଅଥାପଞ୍ଚୀକୃତମହାଭୂତରଜୋଂଶଭାଗତ୍ରୟସମଷ୍ଟିତଃ ପ୍ରାଣମସୃଜତ୍ ।
 ପ୍ରାଣାପାନବ୍ୟାନୋଦାନସମାନାଃ ପ୍ରାଣବୃତ୍ତୟଃ ।
 ନାଗକୂର୍ମକୃକରଦେବଦଉଧନଂଜୟା ଉପପ୍ରାଣାଃ ।
 ହୃଦାସନନାଭିକଣ୍ଠସର୍ବାଙ୍ଗାନି ସ୍ଥାନାନି ।
 ଆକାଶାଦିରଜୋରୁଣତୁରୀୟଭାଗେନ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟମସୃଜତ୍ ।
 ବାକ୍ପାଣିପାଦପାୟୁପାସ୍ଥାସ୍ତଦୃତୟଃ ।
 ବଚନାଦାନଗମନବିସର୍ଗାନନ୍ୟାସ୍ତଦ୍ୱିଷୟଃ ॥

ଏବଂ ଭୂତସତ୍ତ୍ୱାଂଶଭାଗତ୍ରୟସମଷ୍ଟିତୋଽନ୍ତଃକରଣମସୃଜତ୍ ।
 ଅନ୍ତଃକରଣମନୋବୁଦ୍ଧିଚିତ୍ତାହଂକାରାସ୍ତଦୃତୟଃ ।
 ସଂକଳ୍ପନିଷ୍ଠୟସ୍ଥରଣାଭିମାନାନୁସଂଧାନାସ୍ତଦ୍ୱିଷୟଃ ।
 ଗଲବଦନନାଭିହୃଦୟଭୂମଧ୍ୟଂ ସ୍ଥାନମ୍ ।
 ଭୂତସତ୍ତ୍ୱତୁରୀୟଭାଗେନ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟମସୃଜତ୍ ।
 ଶ୍ରୋତ୍ରତ୍ୱକ୍ତକ୍ଷୁର୍ଜହ୍ୱାନ୍ନାଶାସ୍ତଦୃତୟଃ ।
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧାସ୍ତଦ୍ୱିଷୟଃ ।
 ଦିଗ୍ଭାତାର୍କପ୍ରଚେତୋଽଶ୍ୱିବହ୍ନୀନ୍ଦ୍ରେପେନ୍ଦ୍ରମୃତ୍ୟୁକାଃ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରୋ ବିଷ୍ଣୁଶ୍ଚତୁର୍ବକ୍ତ୍ରଃ ଶଂଭୁଶ୍ଚ କାରଣାଧିପାଃ ॥

ଅଥାନୁମୟପ୍ରାଣମୟମନୋମୟବିଜ୍ଞାନମୟାନନ୍ଦମୟଃ ପଞ୍ଚ କୋଶାଃ ।
 ଅନ୍ନରସେନୈବ ଭୃତ୍ତ୍ୱାନ୍ନରସେନାଭିବୃଦ୍ଧିଂ ପ୍ରାପ୍ୟାନୁରସମୟପୃଥିବ୍ୟାଂ
 ଯଦ୍ୱିଲୀୟତେ ସୋଽନୁମୟକୋଶଃ ।
 ତଦେବ ସ୍ଥୂଳଶରୀରମ୍ ।
 କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସହ ପ୍ରାଣାଦିପଞ୍ଚକଂ ପ୍ରାଣମୟକୋଶଃ ।
 ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସହ ମନୋ ମନୋମୟକୋଶଃ ।
 ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସହ ବୁଦ୍ଧିର୍ବିଜ୍ଞାନମୟକୋଶଃ ।

ଏତହ୍ନୋଶତ୍ରୟଂ ଲିଙ୍ଗଶରୀରମ୍ ।
ସ୍ୱରୂପାଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦମୟକୋଶଃ । ତହ୍ନାରଣଶରୀରମ୍ ।
ଅଥ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟପଞ୍ଚକଂ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟପଞ୍ଚକଂ ପ୍ରାଣାଦିପଞ୍ଚକଂ
ବିୟଦାଦିପଞ୍ଚକମନ୍ତଃକରଣଚତୁଷ୍ଟୟଂ କାମକର୍ମତମାଂସ୍ୟଷ୍ଟପୁରମ୍ ॥

ଇଶାଞ୍ଜୟା ବିରାଜୋ ବ୍ୟଷ୍ଟିଦେହଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିମଧିଷ୍ଠାୟ ବିଶ୍ୱତ୍ୱମଗମତ୍ ।
ବିଜ୍ଞାନାତ୍ମା ତିଦାଭାସୋ ବିଶ୍ୱୋ ବ୍ୟାବହାରିକୋ ଜାଗ୍ରତ୍ସ୍ଥୁଲଦେହାଭିମାନୀ
କର୍ମଭୂରିତି ଚ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ନାମ ଭବତି ।
ଇଶାଞ୍ଜୟା ସୁତ୍ରାତ୍ମା ବ୍ୟଷ୍ଟିସୁକ୍ଷ୍ମଶରୀରଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ମନ ଅଧିଷ୍ଠାୟ ତୈଜସତ୍ୱମଗମତ୍ ।
ତୈଜସଃ ପ୍ରାତିଭାସିକଃ ସ୍ୱପ୍ନକଳ୍ପିତ ଇତି ତୈଜସସ୍ୟ ନାମ ଭବତି ।
ଇଶାଞ୍ଜୟା ମାୟୋପାଧିରବ୍ୟକ୍ତସମନ୍ୱିତୋ ବ୍ୟଷ୍ଟିକାରଣଶରୀରଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ପ୍ରାଞ୍ଜିତ୍ୱମଗମତ୍ ।
ପ୍ରାଞ୍ଜୋବିଚ୍ଛିନ୍ନଃ ପାରମାର୍ଥିକଃ ସୁଷୁପ୍ତ୍ୟଭିମାନୀତି ପ୍ରାଞ୍ଜସ୍ୟ ନାମ ଭବତି ।
ଅବ୍ୟକ୍ତଲେଶାଜ୍ଞାନାଛାଦିତପାରମାର୍ଥିକଜୀବସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱମସ୍ୟାଦିବାକ୍ୟାନି
ବ୍ରହ୍ମଣୈକତାଂ ଜଗୁର୍ନେତରୟୋର୍ବ୍ୟାବହାରିକପ୍ରାତିଭାସିକୟୋଃ ।
ଅନ୍ତଃକରଣପ୍ରତିବିମ୍ବିତଚୈତନ୍ୟଂ ଯତ୍ତଦେବାବସ୍ଥାତ୍ରୟଭାଗ୍ଭବତି ।
ସ ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତ୍ୟବସ୍ଥାଃ ପ୍ରାପ୍ୟ ଘଟୀୟନ୍ନବଦୁଦ୍ୱିଗ୍ନୋ ଜାତୋ ମୃତ ଇବ ସ୍ଥିତୋ ଭବତି ।
ଅଥ ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିମୂର୍ତ୍ତ୍ତିମରଣାଦ୍ୟବସ୍ଥାଃ ପଞ୍ଚ ଭବନ୍ତି ॥

ତତ୍ତ୍ୱଦେବତାଗ୍ରହାନ୍ନିତୈଃ ଶ୍ରୋତ୍ରାଦିଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ
ଶବ୍ଦାଦ୍ୟର୍ଥବିଷୟଗ୍ରହଣଜ୍ଞାନଂ ଜାଗ୍ରଦବସ୍ଥା ଭବତି ।
ତତ୍ର ଭୂମଧ୍ୟଂ ଗତୋ ଜୀବ ଆପାଦମସ୍ତକଂ ବ୍ୟାପ୍ୟ କୃଷିଶ୍ରବଣାଦ୍ୟଖିଲକ୍ରିୟାକର୍ତା ଭବତି ।
ତତ୍ତ୍ୱତ୍ପଲଭୁକ୍ ଚ ଭବତି ।
ଲୋକାନ୍ତରଗତଃ କର୍ମାର୍ଜିତଫଳଂ ସ ଏବ ଭୁଞ୍ଜତେ ।
ସ ସାର୍ବଭୌମବଦ୍ୟବହାରାଛ୍ରାନ୍ତୋଽନ୍ତର୍ଭବନଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁଂ ମାର୍ଗମାଶ୍ରିତ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି ।
କରଣୋପରମେ ଜାଗ୍ରସ୍ତଂ ସ୍ୱାରୋଢ୍ଧପ୍ରବୋଧବଦ୍ଭାସ୍ୟାଗ୍ରାହକରୂପସ୍ଥୁରଣଂ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥା ଭବତି ।

ତତ୍ର ବିଶ୍ଵ ଏବ ଜାଗ୍ରଦ୍ୟବହାରଲୋପାନ୍ନାତୀମଧ୍ୟଂ ଚରଂ ସ୍ତୈଜସତ୍ତ୍ଵମବାପ୍ୟ
ବାସନାରୂପକଂ ଜଗଦ୍ଦୈତିତ୍ର୍ୟଂ ସ୍ଵଭାସା ଭାସୟନ୍ୟଥେଽପ୍ନୁତଂ ସ୍ଵୟଂ ଭୁଞ୍ଜତେ ।।

ଚିତ୍ତେକକରଣା ସୁଷୁପ୍ତ୍ୟବସ୍ଥା ଭବତି ।

ଭ୍ରମବିଶ୍ରାନ୍ତଶକୁନିଃ ପକ୍ଷୌ ସଂହୃତ୍ୟ ନୀତାଭିମୁଖଂ ଯଥା ଗଚ୍ଛତି ତଥା ଜୀବୋଽପି
ଜାଗ୍ରସ୍ଵପ୍ନପ୍ରପଞ୍ଚେ ବ୍ୟବହୃତ୍ୟ ଶ୍ରୀତ୍ଵୋଽଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ସ୍ଵାନନ୍ଦଂ ଭୁଞ୍ଜତେ ।।

ଅକସ୍ମାନ୍ନୁଦ୍ଧରଦଣ୍ଡାଦୈ୍ୟସ୍ତାତିତବଦ୍-ଭୟାଜ୍ଞାନାଭ୍ୟାମିନ୍ଦ୍ରିୟସଙ୍ଘାତୈଃ

କମ୍ପନିବ ମୃତତୁଲ୍ୟା ମୂର୍ଚ୍ଛା ଭବତି ।

ଜାଗ୍ରସ୍ଵପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିମୂର୍ଚ୍ଛାବସ୍ଥାନାମନ୍ୟାଃଃବ୍ରହ୍ମାଦିସ୍ତମ୍ଭପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ

ସର୍ବଜୀବଭୟପ୍ରଦା ସ୍ଥୂଳଦେହବିସର୍ଜନୀ ମରଣାବସ୍ଥା ଭବତି ।

କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ତତ୍ତ୍ଵଦ୍ଵିଷୟାନ୍-ପ୍ରାଣାନ୍-ସଂହୃତ୍ୟ କାମକର୍ମାନୁବୃତ୍ତ

ଅବିଦ୍ୟାଭୂତବେଷ୍ଟିତୋ ଜୀବୋ ଦେହାନ୍ତରଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଲୋକାନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛତି ।

ପ୍ରାକ୍ମର୍ମଫଳପାକେନାବର୍ତ୍ତାନ୍ତରକୀଟବଦ୍ଵିଶ୍ରାନ୍ତିଂ ନୈବ ଗଚ୍ଛତି ।

ସକ୍ଷର୍ମପରିପାକତୋ ବହୁନାଂ ଜନ୍ମନାମନ୍ତେ ନୃଣାଂ ମୋକ୍ଷେଚ୍ଛା ଜାୟତେ ।

ତଦା ସଦ୍ଭୂରୁମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଚିରକାଲସେବୟା ବନ୍ଧଂ ମୋକ୍ଷଂ କଷ୍ଟିତ୍-ପ୍ରୟାତି ।

ଅବିଚାରକୃତୋ ବନ୍ଧୋ ବିଚାରାନ୍ତୋକ୍ଷୋ ଭବତି ।

ତସ୍ମାସ୍ତଦା ବିଚାରୟେତ୍ ।

ଅଧ୍ୟାରୋପାପବାଦତଃ ସ୍ଵରୂପଂ ନିଷ୍ଠୟାକର୍ତ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟତେ ।

ତସ୍ମାସ୍ତଦା ବିଚାରୟେଦ୍ଭଗବ୍ଜୀବପରମାତ୍ମନୋ ଜୀବଭାବଜଗଦ୍-ଭାବବାଧେ

ପ୍ରତ୍ୟଗଭିନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମୈବାବଶିଷ୍ୟତ ଇତି ।।

।। ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ପୈଙ୍ଗଲଃ ପ୍ରପଚ୍ଛ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଂ ମହାବାକ୍ୟବିବରଣମନୁବ୍ରୁହୀତି ।
 ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟସ୍ତତ୍ତୁମସି ତ୍ୱଂ ତଦସି ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ୟହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତ୍ୟନୁସଂଧାନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ।
 ତତ୍ର ପାରୋକ୍ଷ୍ୟଶବଲଃ ସର୍ବଜ୍ଞତ୍ୱାଦିଲକ୍ଷଣୋ ମାୟୋପାଧିଃ ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦଲକ୍ଷଣୋ
 ଜଗଦ୍ୟୋନିସ୍ତପ୍ତଦବାଚ୍ୟୋ ଭବତି ।
 ସ ଏବାହୁଃକରଣସଂଭିନ୍ନବୋଧୋଽସ୍ମତ୍-ପ୍ରତ୍ୟୟାବଲମ୍ବନସ୍ତ୍ୱଂପଦବାଚ୍ୟୋ ଭବତି ।
 ପରଜୀବୋପାଧିମାୟାବିଦ୍ୟେ ବିହାୟ ତତ୍ତ୍ୱଂପଦଲକ୍ଷ୍ୟଂ ପ୍ରତ୍ୟଗଭିନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମ ।
 ତତ୍ତ୍ୱମସୀତ୍ୟହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତି ବାକ୍ୟାର୍ଥବିଚାରଃ ଶ୍ରବଣଂ ଭବତି ।
 ଏକାନ୍ତେନ ଶ୍ରବଣାର୍ଥାନୁସଂଧାନଂ ମନନଂ ଭବତି ।
 ଶ୍ରବଣମନନନିର୍ବିଚିକ୍ଷେଃର୍ଥେ ବସ୍ତୁନ୍ୟେକତାନବତ୍ତୟା ଚେତଃସ୍ଥାପନଂ ନିଦିଧ୍ୟାସନଂ ଭବତି ।
 ଧ୍ୟାତୃଧ୍ୟାନେ ବିହାୟ ନିବାତସ୍ଥିତଦୀପବଜ୍ଞ୍ୟୟୈକଗୋଚରଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିର୍ଭବତି ।
 ତଦାନୀମାତୁଗୋଚରା ବୃତ୍ତୟଃ ସମୁଦ୍ଭିତା ଅଜ୍ଞାତା ଭବନ୍ତି ।
 ତାଃ ସ୍ମରଣାଦନୁମୀୟନ୍ତେ ।
 ଇହାନାଦିସଂସାରେ ସଞ୍ଚିତାଃ କର୍ମକୋଟୟୋଽନେନୈବ ବିଲୟଂ ଯାନ୍ତି ।
 ତତୋଽଭ୍ୟାସପାଟବାସ୍ତୁସ୍ରଗଃ ସଦାଂମୃତଧାରା ବର୍ଷନ୍ତି ।
 ତତୋ ଯୋଗବିତ୍ତମାଃ ସମାଧିଂ ଧର୍ମମେଘଂ ପ୍ରାବୁଃ ।
 ବାସନାଜାଲେ ନିଃଶେଷମମୁନା ପ୍ରବିଲାପିତେ କର୍ମସଂଚୟେ ପୁଣ୍ୟପାପେ ସମୁଲୋନ୍ମୁଳିତେ
 ପ୍ରାକ୍ପରୋକ୍ଷମପି କରତଲାମଲକବଦ୍ଧାକ୍ୟମପ୍ରତିବନ୍ଧାପରୋକ୍ଷସାକ୍ଷାହାରଂ ପ୍ରସୂୟନ୍ତେ ।
 ତଦା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ॥

ଈଶଃ ପଞ୍ଚୀକୃତଭୂତାନାମପଞ୍ଚୀକରଣଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ସୋଽକାମୟତ ।
 ବ୍ରହ୍ମାଶ୍ରୁତଋତଲୋକାନ୍-କାର୍ଯ୍ୟରୂପାଂଶୁ କାରଣତ୍ୱଂ ପ୍ରାପୟିତ୍ୱା ତତଃ ସୁକ୍ଷ୍ମାଙ୍ଗଂ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି
 ପ୍ରାଣାଂଶୁ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟହଃକରଣଚତୁଷ୍ଟୟଂ ଚୈକୀକୃତ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୌତିକାନି କାରଣେ ଭୂତପଞ୍ଚକେ
 ସଂଯୋଜ୍ୟ ଭୂମିଂ ଜଳେ ଜଲଂ ବହ୍ନୌ ବହିଂ ବାୟୌ ବାୟୁମାକାଶେ ଚାକାଶମହଂକାରେ
 ଚାହଂକାରଂ ମହତି ମହଦବ୍ୟକ୍ତେଽବ୍ୟକ୍ତଂ ପୁରୁଷେ କ୍ରମେଣ ବିଲୀୟନ୍ତେ ।

ବିରାଡ଼ିରଣ୍ୟଗର୍ଭେଶ୍ୱରା ଉପାଧିବିଲୟାପୁରମାତୁନି ଲୀୟନ୍ତେ ।
 ପଞ୍ଚୀକୃତମହାଭୂତସଂଭବକର୍ମସଂଚିତସ୍ଥୁଲଦେହଃ କର୍ମକ୍ଷୟାସୁକ୍ତର୍ମପରିପାକତୋଽପଞ୍ଚୀକରଣଂ
 ପ୍ରାପ୍ୟ ସୁକ୍ଷ୍ମଶୈକୀଭୂତା କାରଣରୂପତ୍ୱମାସାଦ୍ୟ ତନ୍ନାରଣଂ କୃତସ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟଗାତୁନି ବିଲୀୟତେ ।
 ବିଶ୍ୱତୈଜସପ୍ରାଜ୍ଞାଃ ସ୍ୱସ୍ତୋପାଧିଲୟାତ୍-ପ୍ରତ୍ୟଗାତୁନି ଲୀୟନ୍ତେ ।
 ଅଶ୍ରୁଂ ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିନା ଦରୁଂ କାରଣୈଃ ସହ ପରମାତୁନି ଲୀନଂ ଭବତି ।
 ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସମାହିତୋ ଭୂତା ତତ୍ତ୍ୱଂପଦୈକ୍ୟମେବ ସଦା କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ।
 ତତୋ ମେଘାପାୟୋଽଶୁମାନିବାତ୍ତାଃଽବିର୍ଭବତି ।
 ଧ୍ୟାତ୍ୱା ମଧ୍ୟସ୍ଥମାତୁନଂ କଲଶାନ୍ତରଦୀପବତ୍ ।
 ଅଞ୍ଜୁଷ୍ମାତ୍ରମାତୁନମଧୁମଜ୍ୟୋତିରୂପକମ୍ ॥ ୧ ॥

ପ୍ରକାଶୟନ୍ତମନ୍ତ୍ରଃସ୍ତଂ ଧ୍ୟାୟେନ୍ନୃତସ୍ଥମବ୍ୟୟମ୍ ।
 ଧ୍ୟାୟନ୍ନାସ୍ତେ ମୁନିଶ୍ଚୈବ ଚାସୁପ୍ତେରାମୃତେଷୁ ଯଃ ॥ ୨ ॥

ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ସ ଧନ୍ୟଃ କୃତକୃତ୍ୟବାନ୍ ।
 ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତପଦଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱଦେହେ କାଲସାକ୍ତତେ ।
 ବିଶତ୍ୟଦେହମୁକ୍ତତ୍ୱଂ ପବନୋଽୟମତାମିବ ॥ ୩ ॥

ଅଶବମସ୍ତର୍ଶମରୂପମବ୍ୟୟଂ ତଥାଽରସଂ ନିତ୍ୟମଗନ୍ଧବଚ୍ଚ ଯତ୍ ।
 ଅନାଦ୍ୟନନ୍ତଂ ମହତଃ ପରଂ ଧ୍ରୁବଂ ତଦେବ ଶିଷ୍ୟତ୍ୟମଲଂ ନିରାମୟମ୍ ॥ ୪ ॥ ଇତି ॥

॥ ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତୁତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ପୈଙ୍ଗଲଃ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନିନଃ କିଂ କର୍ମ କା ଚ ସ୍ଥିତିରିତି ।

ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଃ ।

ଅମାନିତ୍ବାଦିସଂପନ୍ନୋ ମୁମୁକ୍ଷୁରେକବିଂଶତିକୁଲଂ ତାରୟତି ।

ବ୍ରହ୍ମବିନ୍ଧାଦ୍ରେଣ କୁଲମେକୋଓରଗତଂ ତାରୟତି ।

ଆତ୍ମାନଂ ରଥିନଂ ବିଦ୍ଧି ଶରୀରଂ ରଥମେବ ଚ ।

ବୁଦ୍ଧିଂ ତୁ ସାରଥୀଂ ବିଦ୍ଧି ମନଃ ପ୍ରଗ୍ରହମେବ ଚ ॥ ୧ ॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ହୟାନାଦୁର୍ବିଷୟଂ ସ୍ତେଷୁ ଗୋଚରାନ୍ ।

ଜଙ୍ଗମାନି ବିମାନାନି ହୃଦୟାନି ମନୀଷିଣଃ ॥ ୨ ॥

ଆତ୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟମନୋଯୁକ୍ତଂ ଭୋକ୍ତେତ୍ୟାଦୁର୍ମହର୍ଷୟଃ ।

ତତୋ ନାରାୟଣଃ ସାକ୍ଷାଦ୍ବଦୟେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ॥ ୩ ॥

ପ୍ରାରବ୍ଧକର୍ମପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମହିନିର୍ମୋକ୍ତବଦ୍ୟବହରତି ।

ଚନ୍ଦ୍ରବଜରତେ ଦେହୀ ସ ମୁକ୍ତଶ୍ଚାନିକେତନଃ ॥ ୪ ॥

ତୀର୍ଥେ ଶୃପଚଗୃହେ ବା ତନୁଂ ବିହାୟ ଯାତି କୈବଲ୍ୟମ୍ ।

ପ୍ରାଣାନବକୀର୍ଯ୍ୟ ଯାତି କୈବଲ୍ୟମ୍ ॥

ତଂ ପଶ୍ଚାଦ୍ଭିର୍-ବଲିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦଥବା ଖନନଂ ଚରେତ୍ ।

ପୁଂସଃ ପ୍ରବ୍ରଜନଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ନେତରାୟ କଦାଚନ ॥ ୫ ॥

ନାଶୌଚଂ ନାଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟଂ ଚ ନ ପିଣ୍ଡଂ ନୋଦକକ୍ରିୟା ।

ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଭାର୍ଗଶାଦୀନି ବ୍ରହ୍ମଭୂତାୟ ଭିକ୍ଷବେ ॥ ୬ ॥

ଦରୂସ୍ୟ ଦହନଂ ନାସ୍ତି ପକ୍ୱସ୍ୟ ପଚନଂ ଯଥା ।

ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିଦରୂଦେହସ୍ୟ ନ ଚ ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ନ ଚ କ୍ରିୟା ॥ ୭ ॥

ୟାବକୋପାଧିପୟନ୍ତଃ ତାବନ୍ନୁଶ୍ଵସୟେଦ୍ଭୁରୁନ୍ ।
ଗୁରୁବଦ୍ଭୁରୁଭାୟାୟାଂ ତତ୍-ପୁତ୍ରେଷୁ ଚ ବର୍ତ୍ତନନ୍ ॥ ୮ ॥

ଶୁଦ୍ଧମାନସଃ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତପଃ ସହିଷ୍ଠଃ ସୋଽହମସ୍ମି ସହିଷ୍ଠଃ ସୋଽହମସ୍ମାତି ପ୍ରାପ୍ତେ
ଜ୍ଞାନେନ ବିଜ୍ଞାନେ ଜ୍ଞେୟେ ପରମାତ୍ମନି ହୃଦି ସଂସ୍ଥିତେ ଦେହେ ଲବ୍ଧଶାନ୍ତିପଦଂ
ଗତେ ତଦା ପ୍ରଭାମନୋବୁଦ୍ଧିଶୂନ୍ୟଂ ଭବତି ।
ଅମୃତେନ ତୃପ୍ତସ୍ୟ ପୟସା କିଂ ପ୍ରୟୋଜନନ୍ ।
ଏବଂ ସ୍ଵାତ୍ମାନଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ବେଦୈଃ ପ୍ରୟୋଜନଂ କିଂ ଭବତି ।
ଜ୍ଞାନାମୃତତୃପ୍ତୟୋଗିନୋ ନ କିଂଚିହ୍ନର୍ତ୍ତବ୍ୟମସ୍ତି ତଦସ୍ତି ତେନ୍ନ ସ ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍-ଭବତି ।
ଦୂରସ୍ଥୋଽପି ନ ଦୂରସ୍ଥଃ ପିଣ୍ଡବର୍ଜିତଃ ପିଣ୍ଡସ୍ଥୋଽପି ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମା ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଭବତି ।
ହୃଦୟଂ ନିର୍ମଳଂ କୃତ୍ଵା ଚିତ୍ତୟିତ୍ଵାପ୍ୟନାମୟନ୍ ।
ଅହମେବ ପରଂ ସର୍ବମିତି ପଶ୍ୟେତ୍ପରଂ ସୁଖନ୍ ॥ ୯ ॥

ୟଥା ଜଳେ ଜଳଂ କ୍ଷିପ୍ତଂ କ୍ଷୀରେ କ୍ଷୀରଂ ଘୃତେ ଘୃତନ୍ ।
ଅବିଶେଷୋ ଭବେତ୍ତଦ୍ଵଦ୍ଵୀବାତ୍ମପରମାତ୍ମନୋଃ ॥ ୧୦ ॥

ଦେହେ ଜ୍ଞାନେନ ଦୀପିତେ ବୁଦ୍ଧିରଖଣ୍ଡାକାରରୂପା ଯଦା ଭବତି
ତଦା ବିଦ୍ଵାନ୍-ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନାଗ୍ନିନା କର୍ମବନ୍ଧଂ ନିର୍ଦ୍ଦହେତ୍ ।
ତତଃ ପବିତ୍ରଂ ପରମେଶ୍ଵରାଖ୍ୟମଦ୍ୱୈତରୂପଂ ବିମଲାମ୍ବରାଭନ୍ ।
ୟଥୋଦକେ ତୋୟମନୁପ୍ରବିଷ୍ଟଂ ତଥାତ୍ମରୂପୋ ନିରୂପାଧିସଂସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୧ ॥

ଆକାଶବସୁଷ୍ଣଶରୀର ଆତ୍ମା ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ବାୟୁବଦନ୍ତରାତ୍ମା ।
ସ ବାହ୍ୟମଭ୍ୟନ୍ତରନିଶ୍ଚଳାତ୍ମା ଜ୍ଞାନୋଲ୍ଲୟା ପଶ୍ୟତି ଚାନ୍ତରାତ୍ମା ॥ ୧୨ ॥

ୟତ୍ର ଯତ୍ର ମୃତୋ ଜ୍ଞାନୀ ଯେନ ବା କେନ ମୃତ୍ୟୁନା ।
ୟଥା ସର୍ବଗତଂ ବ୍ୟୋମ ତତ୍ର ତତ୍ର ଲୟଂ ଗତଃ ॥ ୧୩ ॥

ଘଟାକାଶମିବାତ୍ମାନଂ ବିଲୟଂ ବେଢ଼ି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ସ ଗଚ୍ଛତି ନିରାଲମ୍ବଂ ଜ୍ଞାନାଲୋକଂ ସମନ୍ତତଃ ॥ ୧୪ ॥

ତପେଦୃଷ୍ଟସହସ୍ରାଣି ଏକପାଦସ୍ଥିତୋ ନରଃ ।
ଏତସ୍ୟ ଧ୍ୟାନୟୋଗସ୍ୟ କଲାଂ ନାହୁତି ଷୋଡଶୀମ୍ ॥ ୧୫ ॥

ଇଦଂ ଜ୍ଞାନମିଦଂ ଜ୍ଞେୟଂ ତସ୍ରର୍ବଂ ଜ୍ଞାତୁମିଚ୍ଛତି ।
ଅପି ବର୍ଷସହସ୍ରାୟୁଃ ଶାସ୍ତ୍ରାନ୍ତଂ ନାପିଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୬ ॥

ବିଜ୍ଞେୟୋଽକ୍ଷରତନ୍ମାତ୍ରୋ ଜୀବିତଂ ବାପି ଚଞ୍ଚିଲମ୍ ।
ବିଦ୍ବାୟ ଶାସ୍ତ୍ରଜାଲାନି ଯୁସ୍ତତ୍ୟଂ ତଦୁପାସତାମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ଅନନ୍ତକର୍ମଶୌଚଂ ଚ ଜପୋ ଯୁଜ୍ଞସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାଭିଗମନଂ ଯାବତ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ନ ବିନ୍ଧତି ॥ ୧୮ ॥

ଅହଂବ୍ରହ୍ମେତି ନିୟତଂ ମୋକ୍ଷହେତୁର୍ମହାତ୍ମନାମ୍ ।
ଦ୍ୱେ ପଦେ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷାୟ ନ ମମେତି ମମେତି ଚ ॥ ୧୯ ॥

ମମେତି ବଧ୍ୟତେ ଜନ୍ତୁର୍ନିର୍ମମେତି ବିମୁଚ୍ୟତେ ।
ମନସୋ ହ୍ୟନ୍ତନୀଭାବେ ଦ୍ୱୈତଂ ନୈବୋପଲଭ୍ୟତେ ॥ ୨୦ ॥

ୟଦା ଯାତୁ୍ୟନ୍ତନୀଭାବସ୍ତଦା ତପ୍ତରମଂ ପଦମ୍ ।
ୟତ୍ର ଯତ୍ର ମନୋ ଯାତି ତତ୍ର ତତ୍ର ପରଂ ପଦମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ତତ୍ର ତତ୍ର ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସର୍ବତ୍ର ସମବସ୍ଥିତମ୍ ।
ହନ୍ୟାନ୍ନୁଷ୍ଠିଭିରାକାଶଂ ସୁଧାର୍ତ୍ତଃ ଖଣ୍ଡୟେତ୍ତୁଷମ୍ ॥ ୨୨ ॥

ନାହଂବ୍ରହ୍ମେତି ଜାନାତି ତସ୍ୟ ମୁକ୍ତିର୍ନ ଜାୟତେ ।
ୟ ଏତଦୁପନିଷଦଂ ନିତ୍ୟମଧୀତେ ସୋଃଶ୍ମିପୁତୋ ଭବତି । ସ ବାୟୁପୁତୋ ଭବତି ।
ସ ଆଦିତ୍ୟପୁତୋ ଭବତି । ସ ବ୍ରହ୍ମପୁତୋ ଭବତି । ସ ବିଷ୍ଣୁପୁତୋ ଭବତି ।
ସ ରୁଦ୍ରପୁତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବେଷୁ ତୀର୍ଥେଷୁ ସ୍ନାତୋ ଭବତି ।
ସ ସର୍ବେଷୁ ବେଦେଷ୍ଠଧୀତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବବେଦବ୍ରତଚର୍ଯ୍ୟାସୁ ଚରିତୋ ଭବତି ।
ତେନେତିହାସପୁରାଣାନାଂ ରୁଦ୍ରାଣାଂ ଶତସହସ୍ରାଣି ଜପ୍ତାନି ଫଳାନି ଭବନ୍ତି ।
ପ୍ରଣବାନାମୟୁତଂ ଜପ୍ତଂ ଭବତି । ଦଶ ପୂର୍ବାନ୍-ଦଶୋତ୍ତରାନ୍ ପୁନାତି ।
ସ ପଞ୍ଜିପାବନୋ ଭବତି । ସ ମହାନ୍ ଭବତି ।
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାସୁରାପାନସ୍ପର୍ଶସ୍ତେୟଗୁରୁତଲ୍ଲଗମନତତ୍ରଂ ଯୋଗିପାତକେଭ୍ୟଃ ପୁତୋ ଭବତି ।
ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ସଦା ପଶ୍ୟନ୍ତି ସୁରୟଃ । ଦିବୀବ ଚକ୍ଷୁରାତତମ୍ ॥
ତଦ୍ବିପ୍ରାସୋ ବିପନ୍ୟବୋ ଜାଗୃବାଂସଃ ସମିକ୍ଷତେ । ବିଷ୍ଣୋର୍ଯପୁରମଂ ପଦମ୍ ॥
ଓଁ ସତ୍ୟମିଦୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଉପନିଷଦ

(Adhyaatmopanisat / Adhyaatma Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଅଧ୍ୟାତ୍ମୋପନିଷଦ୍ / ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ଅଧ୍ୟାତ୍ମୋପନିଷଦ୍ ॥

ଯତ୍ରାତ୍ମୟାମ୍ୟାଦିଭେଦସ୍ତତ୍ତତୋ ନ ହି ଯୁଜ୍ୟତେ ।

ନିର୍ଭେଦଂ ପରମାଦୈତଂ ସ୍ୱମାତ୍ରମବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥ ଅନ୍ତଃଶରୀରେ ନିହିତୋ ଗୁହ୍ୟାୟାମଜ ଏକୋ ନିତ୍ୟମସ୍ୟ

ପୃଥିବୀ ଶରୀରଂ ଯଃ ପୃଥିବୀମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ପୃଥିବୀ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟାପଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ଅପୋଃକ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟମାପୋ ନ ବିଦୁଃ ।

ୟସ୍ୟ ତେଜଃ ଶରୀରଂ ଯସ୍ତେଜୋଃକ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ତେଜୋ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟ ବାୟୁଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ବାୟୁମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ବାୟୁର୍ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟାକାଶଃ ଶରୀରଂ ଯ ଆକାଶମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟମାକାଶୋ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟ ମନଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ମନୋଃକ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ମନୋ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧିର୍ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟାହଂକାରଃ ଶରୀରଂ ଯୋହଂକାରମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟମହଂକାରୋ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟ ଚିତ୍ତଂ ଶରୀରଂ ଯଚ୍ଚିତ୍ତମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟାବ୍ୟକ୍ତଂ ଶରୀରଂ ଯୋବ୍ୟକ୍ତମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟମବ୍ୟକ୍ତଂ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟାକ୍ଷରଂ ଶରୀରଂ ଯୋକ୍ଷରମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟମକ୍ଷରଂ ନ ବେଦ ।

ୟସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁଃ ଶରୀରଂ ଯୋ ମୃତ୍ୟୁମନ୍ତରେ ସଂଚରନ୍ୟଂ ମୃତ୍ୟୁର୍ନ ବେଦ ।

ସ ଏଷ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମାଃପହତପାପ୍ତା ଦିବ୍ୟୋ ଦେବ ଏକୋ ନାରାୟଣଃ ।

ଅହଂ ମମେତି ଯୋ ଭାବୋ ଦେହାକ୍ଷାଦାବନାତ୍ମନି ।
ଅଧ୍ୟାସୋଽୟଂ ନିରସ୍ତବ୍ୟୋ ବିଦୁଷା ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠୟା ॥ ୧ ॥

ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସ୍ୱଂ ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧିତଦ୍ୱିତ୍ୱାକ୍ଷିଣମ୍ ।
ସୋଽହମିତ୍ୟେବ ତଦ୍ୱୃତ୍ୟା ସ୍ୱାନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମମତିଂ ତ୍ୟଜେତ୍ ॥ ୨ ॥

ଲୋକାନୁବର୍ତ୍ତନଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଦେହାନୁବର୍ତ୍ତନମ୍ ।
ଶାସ୍ତ୍ରାନୁବର୍ତ୍ତନଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱାଧ୍ୟାସାପନୟଂ କୁରୁ ॥ ୩ ॥

ସ୍ୱାତ୍ମନ୍ୟେବ ସଦା ସ୍ଥିତ୍ୟା ମନୋ ନଶ୍ୟତି ଯୋଗିନଃ ।
ଯୁକ୍ତ୍ୟା ଶୁଦ୍ୟା ସ୍ୱାନୁଭୂତ୍ୟା ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସାର୍ବାତ୍ମ୍ୟମାତ୍ମନଃ ॥ ୪ ॥

ନିଦ୍ରାୟା ଲୋକବାର୍ତ୍ତାୟାଃ ଶବ୍ଦାଦେରାତ୍ମବିସ୍ମୃତେଃ ।
କୃତିନ୍ନାବସରଂ ଦତ୍ତା ଚିତ୍ତୟାତ୍ମାନମାତ୍ମନି ॥ ୫ ॥

ମାତାପିତ୍ରୋର୍ମଲୋଦ୍-ଭୂତଂ ମଲମାଂସମୟଂ ବପୁଃ ।
ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲବଦ୍ୱରଂ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟ କୃତୀ ଭବ ॥ ୬ ॥

ଘଟାକାଶଂ ମହାକାଶ ଇବାତ୍ମାନଂ ପରାତ୍ମନି ।
ବିଲାପ୍ୟାଖଣ୍ଡଭାବେନ ତୁଷ୍ଟୀଂ ଭବ ସଦା ମୁନେ ॥ ୭ ॥

ସ୍ୱପ୍ରକାଶମପିଷ୍ଠାନଂ ସ୍ୱୟଂ ଭୂୟ ସଦାତ୍ମନା ।
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମପି ପିଣ୍ଡାଣ୍ଡଂ ତ୍ୟଜ୍ୟତାଂ ମଲଭାଣ୍ଡବତ୍ ॥ ୮ ॥

ଚିଦାତ୍ମନି ସଦାନନ୍ଦେ ଦେହରୂଢାମହଂସିୟମ୍ ।
ନିବେଶ୍ୟ ଲିଙ୍ଗମୁସ୍ତୃଜ୍ୟ କେବଲୋ ଭବ ସର୍ବଦା ॥ ୯ ॥

ଯୁତ୍ରିଷ ଜଗଦାଭାସୋ ଦର୍ପଶାନ୍ତଃପୁରଂ ଯୁଥା ।
ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାହମିତି ଜ୍ଞାତ୍ବା କୃତକୃତ୍ୟୋ ଭବାନଘ ॥ ୧୦ ॥

ଅହଂକାରଗ୍ରହାନ୍ନୁକ୍ତଃ ସ୍ୱରୂପମୁପପଦ୍ୟତେ ।
ଚନ୍ଦ୍ରବଦ୍ଧିମଲଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ସଦାନନ୍ଦଃ ସ୍ୱୟଂପ୍ରଭଃ ॥ ୧୧ ॥

କ୍ରିୟାନାଶାଦ୍-ଭବେତିନ୍ଦ୍ରାନାଶୋଽସ୍ଥାଦ୍ୱାସନାକ୍ଷୟଃ ।
ବାସନାପ୍ରକ୍ଷୟୋ ମୋକ୍ଷଃ ସା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତିରିକ୍ଷ୍ୟତେ ॥ ୧୨ ॥

ସର୍ବତ୍ର ସର୍ବତଃ ସର୍ବବ୍ରହ୍ମମାତ୍ରାବଲୋକନମ୍ ।
ସଦ୍-ଭାବଭାବାନାଦାର୍ଦ୍ଧ୍ୟାଦ୍ୱାସନାଲୟମଶ୍ରୁତେ ॥ ୧୩ ॥

ପ୍ରମାଦୋ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠାୟାଂ ନ କର୍ତବ୍ୟଃ କଦାଚନ ।
ପ୍ରମାଦୋ ମୃତ୍ୟୁରିତ୍ୟାଦୁର୍ବିଦ୍ୟାୟାଂ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ॥ ୧୪ ॥

ଯୁଥାଽପକୃଷ୍ଟଂ ଶୈବାଲଂ କ୍ଷଣମାତ୍ରଂ ନ ତିଷ୍ଠତି ।
ଆବୃଣୋତି ତଥା ମାୟା ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ବାପି ପରାତ୍-ମୁଖମ୍ ॥ ୧୫ ॥

ଜୀବତୋ ଯୁସ୍ୟ କୈବଲ୍ୟଂ ବିଦେହୋଽପି ସ କେବଲଃ ।
ସମାଧିନିଷ୍ଠତାମେତ୍ୟ ନିର୍ବିକଲ୍ଲୋ ଭବାନଘ ॥ ୧୬ ॥

ଅଜ୍ଞାନହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥେର୍ନିଃଶେଷବିଲୟସ୍ତଦା ।
ସମାଧିନା ବିକଲ୍ଲେନ ଯଦାଽଦ୍ୱୈତାତ୍ମଦର୍ଶନମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ଅତ୍ରାତ୍ମତ୍ୱଂ ଦୃଢୀକୂର୍ବନ୍ନହମାଦିଷ୍ଠୁ ସଂତ୍ୟଜନ୍ ।
ଉଦାସୀନତୟା ତେଷୁ ତିଷ୍ଠେଦ୍ଧଟପଟାଦିବତ୍ ॥ ୧୮ ॥

ବ୍ରହ୍ମାଦିସ୍ତମ୍ଭପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ମୃଷାମାତ୍ରା ଉପାଧୟଃ ।
ତତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ସ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ପଶ୍ୟେଦେକାତ୍ମନା ସ୍ଥିତମ୍ ॥ ୧୯ ॥

ସ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମା ସ୍ୱୟଂ ବିଷ୍ଣୁଃ ସ୍ୱୟମିନ୍ଦ୍ରଃ ସ୍ୱୟଂ ଶିବଃ ।
ସ୍ୱୟଂ ବିଶ୍ୱମିଦଂ ସର୍ବଂ ସ୍ୱସ୍ଥାଦନ୍ୟନ୍ନ କିଂଚନ ॥ ୨୦ ॥

ସ୍ୱାତ୍ମନ୍ୟାରୋପିତାଶେଷାଭାସବସ୍ତୁନିରାସତଃ ।
ସ୍ୱୟମେବ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦ୍ୱୟମକ୍ରିୟମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ଅସକ୍ରଲ୍ଲୋ ବିକଲ୍ଲୋଽୟଂ ବିଶ୍ୱମିତ୍ୟେକବସ୍ତୁନି ।
ନିର୍ବିକାରେ ନିରାକାରେ ନିର୍ବିଶେଷେ ଭିଦା କୁତଃ ॥ ୨୨ ॥

ଦ୍ରଷ୍ଟୃଦର୍ଶନଦୃଶ୍ୟାଦିଭାବଶୂନ୍ୟେ ନିରାମୟେ ।
କଲ୍ଲାଣ୍ଟବ ଇବାତ୍ୟନ୍ତଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେ ଚିଦାତ୍ମନି ॥ ୨୩ ॥

ତେଜସୀବ ତମୋ ଯତ୍ର ବିଲୀନଂ ଭ୍ରାନ୍ତିକାରଣମ୍ ।
ଅଦ୍ୱିତୀୟେ ପରେ ତତ୍ତ୍ୱେ ନିର୍ବିଶେଷେ ଭିଦା କୁତଃ ॥ ୨୪ ॥

ଏକାତ୍ମକେ ପରେ ତତ୍ତ୍ୱେ ଭେଦକର୍ତ୍ତା କଥଂ ବସେତ୍ ।
ସୁଷୁପ୍ତୌ ସୁଖମାତ୍ରାୟାଂ ଭେଦଃ କେନାବଲୋକିତଃ ॥ ୨୫ ॥

ଚିତ୍ତମୂଲୋ ବିକଲ୍ଲୋଽୟଂ ଚିତ୍ତାଭାବେ ନ କଣ୍ଠନ ।
ଅତଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସମାଧେହି ପ୍ରତ୍ୟଗ୍ରୂପେ ପରାତ୍ମନି ॥ ୨୬ ॥

ଅଖଣ୍ଡାନନ୍ଦମାତ୍ମାନଂ ବିଜ୍ଞାୟ ସ୍ୱସ୍ୱରୂପତଃ ।
ବହିରନ୍ତଃସଦାନନ୍ଦରସାସ୍ୱାଦନମାତ୍ମନି ॥ ୨୭ ॥

ବୈରାଗ୍ୟସ୍ୟ ଫଳଂ ବୋଧୋ ବୋଧସ୍ୟୋପରତିଃ ଫଳମ୍ ।
ସ୍ଥାନନ୍ଦାନୁଭବାଚ୍ଛାନ୍ତିରେଷୈବୋପରତେଃ ଫଳମ୍ ॥ ୨୮ ॥

ୟଦ୍ଭ୍ୟାସଃ କରୋତ୍ତରାଭାବେ ପୂର୍ବରୂପଂ ତୁ ନିଷ୍କଳମ୍ ।
ନିବୃତ୍ତିଃ ପରମା ତୃପ୍ତିରାନନ୍ଦୋଽନୁପମଃ ସ୍ବତଃ ॥ ୨୯ ॥

ମାୟୋପାଧିର୍ଜଗଦ୍ୟୋନିଃ ସର୍ବଜ୍ଞତ୍ବାଦିଲକ୍ଷଣଃ ।
ପାରୋକ୍ଷ୍ୟଶବଳଃ ସତ୍ୟାଦ୍ୟାତ୍ମକସ୍ତ୍ରପଦାଭିଧଃ ॥ ୩୦ ॥

ଆଲମ୍ବନତୟା ଭାତି ଯୋଃସ୍ମତ୍-ପ୍ରତ୍ୟୟଶବ୍ଦୟୋଃ ।
ଅନ୍ତଃକରଣସଂଭିନ୍ନବୋଧଃ ସତ୍ତ୍ଵଂପଦାଭିଧଃ ॥ ୩୧ ॥

ମାୟାବିଦ୍ୟେ ବିଦ୍ରାୟୈବ ଉପାଧୀ ପରଜୀବୟୋଃ ।
ଅଖଣ୍ଡଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବିଲକ୍ଷ୍ୟତେ ॥ ୩୨ ॥

ଇଦ୍ମଂ ବାକ୍ୟୈସ୍ତଥାଂର୍ଥାନୁସଂଧାନଂ ଶ୍ରବଣଂ ଭବେତ୍ ।
ଯୁକ୍ତ୍ୟା ସଂଭାବିତତ୍ତ୍ଵାନୁସଂଧାନଂ ମନନଂ ତୁ ତତ୍ ॥ ୩୩ ॥

ତାଭ୍ୟାଂ ନିର୍ବିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ତେଽର୍ଥେ ଚେତସଃ ସ୍ଥାପିତସ୍ୟ ଯତ୍ ।
ଏକତାନତ୍ତ୍ଵମେତଦ୍ଧି ନିଦିଧ୍ୟାସନମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୩୪ ॥

ଧ୍ୟାତୃଧ୍ୟାନେ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ କ୍ରମାଢ୍ୟେୟୈକଗୋଚରମ୍ ।
ନିବାତଦୀପବଚ୍ଛିତ୍ତଂ ସମାଧିରଭିଧୀୟତେ ॥ ୩୫ ॥

ବୃତ୍ତୟସ୍ତୁ ତଦାନୀମପ୍ୟଜ୍ଞାତା ଆତ୍ମଗୋଚରାଃ ।
ସ୍ମରଣାଦନୁମୀୟନ୍ତେ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିତସ୍ୟ ସମୁତ୍ପତ୍ତାଃ ॥ ୩୬ ॥

ଅନାଦାବିହ ସଂସାରେ ସଂଚିତାଃ କର୍ମକୋଟୟଃ ।
ଅନେନ ବିଲୟଂ ଯାନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧୋ ଧର୍ମୋ ବିବର୍ଧତେ ॥ ୩୭ ॥

ଧର୍ମମେଘମିମଂ ପ୍ରାହୁଃ ସମାଧିଂ ଯୋଗବିଭିନ୍ନାଃ ।
ବର୍ଷତ୍ୟେଷ ଯଥା ଧର୍ମାମୃତଧାରାଃ ସହସ୍ରଶଃ ॥ ୩୮ ॥

ଅମୁନା ବାସନାଜାଲେ ନିଃଶେଷଂ ପ୍ରବିଲାୟିତେ ।
ସମୁଲୋନ୍ମୁଲିତେ ପୁଣ୍ୟପାପାଶ୍ୟେ କର୍ମସଂଚୟେ ॥ ୩୯ ॥

ବାକ୍ୟମପ୍ରତିବନ୍ଧଂ ସତ୍-ପ୍ରାକ୍ପରୋକ୍ଷାବଭାସିତେ ।
କରାମଲକବଦ୍ଘୋଧମପରୋକ୍ଷଂ ପ୍ରସ୍ତୁୟତେ ॥ ୪୦ ॥

ବାସନାନୁଦୟୋ ଭୋଗ୍ୟ ବୈରାଗ୍ୟସ୍ୟ ତଦାବଧିଃ ।
ଅହଂଭାବୋଦୟାଭାବୋ ବୋଧସ୍ୟ ପରମାବଧିଃ ॥ ୪୧ ॥

ଲୀନବୃତ୍ତେରନୁପୂର୍ତ୍ତିର୍ଯ୍ୟଦୋପରତେଷୁ ସା ।
ସ୍ଥିତପ୍ରଜ୍ଞୋ ଯତିରୟଂ ଯଃ ସଦାନନ୍ଦମଶ୍ରୁତେ ॥ ୪୨ ॥

ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେବ ବିଲୀନାତ୍ମା ନିର୍ବିକାରୋ ବିନିଷ୍ପ୍ରିୟଃ ।
ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମନୋଃ ଶୋଧିତୟୋରେକଭାବାବଗାହିନି ॥ ୪୩ ॥

ନିର୍ବିକଳ୍ପା ଚ ଚିନ୍ତାତ୍ରା ବୃତ୍ତିଃ ପ୍ରଜ୍ଞେତି କଥ୍ୟତେ ।
ସା ସର୍ବଦା ଭବେଦ୍ୟସ୍ୟ ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଇଷ୍ୟତେ ॥ ୪୪ ॥

ଦେହେନ୍ଦ୍ରିୟେଷ୍ଟହଂଭାବ ଇଦଂଭାବସ୍ତଦନ୍ୟକେ ।
ୟସ୍ୟ ନୋ ଭବତଃ କ୍ୱାପି ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଇଷ୍ୟତେ ॥ ୪୫ ॥

ନ ପ୍ରତ୍ୟଗ୍-ବ୍ରହ୍ମଣୋର୍ଭେଦଂ କଦାପି ବ୍ରହ୍ମସର୍ଗୟେଃ ।
ପ୍ରଜ୍ଜୟା ଯୋ ବିଜାନାତି ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଇଷ୍ୟତେ ॥ ୪୬ ॥

ସାଧୁଭିଃ ପୂଜ୍ୟମାନେଃ ସ୍ଥିନ୍‌ପୀତ୍ୟମାନେଃପି ଦୁର୍ଜନୈଃ ।
ସମଭାବୋ ଭବେଦ୍ୟସ୍ୟ ସ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତ ଇଷ୍ୟତେ ॥ ୪୭ ॥

ବିଜ୍ଞାତବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ଯଥାପୂର୍ବଂ ନ ସଂସୃତିଃ ।
ଅସ୍ତି ଚେନ୍ନ ସ ବିଜ୍ଞାତବ୍ରହ୍ମଭାବୋ ବହିର୍ମୁଖଃ ॥ ୪୮ ॥

ସୁଖାଦ୍ୟନ୍ତୁଭବୋ ଯାବତ୍ତାବତ୍-ପ୍ରାରବ୍ଧମିଷ୍ୟତେ ।
ଫଲୋଦୟଃ କ୍ରିୟାପୂର୍ବୋ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋ ନହି କୁତ୍ରଚିତ୍ ॥ ୪୯ ॥

ଅହଂବ୍ରହ୍ମେତିବିଜ୍ଞାନାତ୍ କଲ୍ପକୋଟିଶତାର୍ଜତମ୍ ।
ସଂଚିତଂ ବିଲୟଂ ଯାତି ପ୍ରବୋଧାସ୍ତ୍ୱପ୍ନକର୍ମବତ୍ ॥ ୫୦ ॥

ସ୍ୱପନସଙ୍ଗମୁଦାସୀନଂ ପରିଜ୍ଞାୟ ନଭୋ ଯଥା ।
ନ ଶ୍ଳିଷ୍ୟତେ ଯତିଃ କିଂଚିଦ୍ଭବତିତ୍-ଭାବିକର୍ମଭିଃ ॥ ୫୧ ॥

ନ ନଭୋ ଘଟୟୋଗେନ ସୁରାଗକ୍ଷେନ ଲିପ୍ୟତେ ।
ତଥାଽଽତ୍ମୋପାଧିୟୋଗେନ ତଦର୍ମୋ ନୈବ ଲିପ୍ୟତେ ॥ ୫୨ ॥

ଜ୍ଞାନୋଦୟାତ୍-ପୁରାଽଽରବ୍ଧଂ କର୍ମ ଜ୍ଞାନାନୁ ନଶ୍ୟତି ।
ଅଦତ୍ତା ସ୍ୱଫଳଂ ଲକ୍ଷ୍ୟମୁଦିଶ୍ୟୋସ୍ତୃଷ୍ଟବାଶବତ୍ ॥ ୫୩ ॥

ବ୍ୟାଘ୍ରବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବିନିର୍ମୁକ୍ତୋ ବାଶଃ ପଶ୍ଚାତ୍ତୁ ଗୋମତୌ ।
ନ ତିଷ୍ଠତି ଭିନତ୍ୟେବ ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ବେଗେନ ନିର୍ଭରମ୍ ॥ ୫୪ ॥

ଅଜରୋଽସ୍ତ୍ରମରୋଽସ୍ତ୍ରୀତି ଯୁ ଆତ୍ମାନଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ।
ତଦାତ୍ମନା ତିଷ୍ଠତୋଽସ୍ୟ କୁତଃ ପ୍ରାରବ୍ଧକଳ୍ପନା ॥ ୫୫ ॥

ପ୍ରାରବ୍ଧଂ ସିଦ୍ଧ୍ୟତି ତଦା ଯଦା ଦେହାତ୍ମନା ସ୍ଥିତିଃ ।
ଦେହାତ୍ମଭାବୋ ନୈବେଷ୍ଠଃ ପ୍ରାରବ୍ଧଂ ତ୍ୟଜ୍ୟତାମତଃ ॥ ୫୬ ॥

ପ୍ରାରବ୍ଧକଳ୍ପନାପ୍ୟସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ ଭ୍ରାନ୍ତିରେବ ହି ॥ ୫୭ ॥

ଅଧ୍ୟାସ୍ତସ୍ୟ କୁତସ୍ତତ୍ତ୍ବମସତ୍ୟସ୍ୟ କୁତୋ ଜନିଃ ।
ଅଜାତସ୍ୟ କୁତୋ ନାଶଃ ପ୍ରାରବ୍ଧମସତଃ କୁତଃ ॥ ୫୮ ॥

ଜ୍ଞାନେନାଜ୍ଞାନକାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ସମୂଲସ୍ୟ ଲୟୋ ଯଦି ।
ତିଷ୍ଠତ୍ୟୟଂ କଥଂ ଦେହ ଇତି ଶଙ୍କାବତୋ ଜତାନ୍ ।
ସମାଧାତୁଂ ବାହ୍ୟଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ପ୍ରାରବ୍ଧଂ ବଦତି ଶୁଚିଃ ॥ ୫୯ ॥

ନ ତୁ ଦେହାଦିସତ୍ୟତ୍ବବୋଧନାୟ ବିପଶ୍ଚିତାମ୍ ।
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣମନାଦ୍ୟତ୍ତମପ୍ରମେୟମବିକ୍ରିୟମ୍ ॥ ୬୦ ॥

ସଦ୍ଭବଂ ଚିଦ୍ଭବଂ ନିତ୍ୟମାନନ୍ଦଘନମବ୍ୟୟମ୍ ।
ପ୍ରତ୍ୟାଶେକରସଂ ପୂର୍ଣ୍ଣମନନ୍ତଂ ସର୍ବତୋମୁଖମ୍ ॥ ୬୧ ॥

ଅହେୟମନୁପାଦେୟମନାଧେୟମନାଶ୍ରୟମ୍ ।
ନିର୍ଗୁଣଂ ନିଷ୍ପ୍ରୟଂ ସୁକ୍ଷ୍ମଂ ନିର୍ବିକଳ୍ପଂ ନିରଞ୍ଜନମ୍ ॥ ୬୨ ॥

ଅନିରୂପ୍ୟସ୍ପରୂପଂ ଯନ୍ତୁନୋବାଚାମଗୋଚରମ୍ ।
ସସ୍ରମୃଦ୍ଧଂ ସ୍ବତଃସିଦ୍ଧଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମମନୋଦୃଶମ୍ ।
ଏକମେବାଦ୍ୟୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ନେହ ନାନାସ୍ତି କିଂଚନ ॥ ୬୩ ॥

ସ୍ୱାନୁଭୂତ୍ୟା ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସ୍ୱମାତ୍ମାନମଖଣ୍ଡିତମ୍ ।
ସସିଦ୍ଧଃ ସୁସୁଖଂ ତିଷ୍ଠ ନିର୍ବିକଳ୍ମାତ୍ମନାତ୍ମନି ॥ ୭୪ ॥

କ୍ୱ ଗତଂ କେନ ବା ନୀତଂ କୁତ୍ର ଲୀନମିଦଂ ଜଗତ୍ ।
ଅଧୁନୈବ ମୟା ଦୃଷ୍ଟଂ ନାସ୍ତି କିଂ ମହଦଦ୍-ଭୂତମ୍ ॥ ୭୫ ॥

କିଂ ହେୟଂ କିମୁପାଦେୟଂ କିମନ୍ୟକ୍ରିଂ ବିଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ଅଖଣ୍ଡାନନ୍ଦପୀୟୂଷପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମମହାର୍ଣ୍ଣବେ ॥ ୭୬ ॥

ନ କିଂଚିଦତ୍ର ପଶ୍ୟାମି ନ ଶୃଣୋମି ନ ବେଦ୍ମ୍ୟହମ୍ ।
ସ୍ୱାତ୍ମନୈବ ସଦାନନ୍ଦରୂପେଶାସ୍ମି ସ୍ୱଲକ୍ଷଣଃ ॥ ୭୭ ॥

ଅସଙ୍ଗୋଽହମନଙ୍ଗୋଽହମଲିଙ୍ଗୋଽହମହଂ ହରିଃ ।
ପ୍ରଶାନ୍ତୋଽହମନନ୍ତୋଽହଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚିରନ୍ତନଃ ॥ ୭୮ ॥

ଅକର୍ତ୍ତାଽହମଭୋକ୍ତାଽହମବିକାରୋଽହମବ୍ୟୟଃ ।
ଶୁଦ୍ଧୋ ବୋଧସ୍ୱରୂପୋଽହଂ କେବଲୋଽହଂ ସଦାଶିବଃ ॥ ୭୯ ॥

ଏତାଂ ବିଦ୍ୟାମପାନ୍ତରତମାୟା ଦଦୌ । ଅପାନ୍ତରତମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ଦଦୌ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଘୋରାଙ୍ଗିରସେ ଦଦୌ । ଘୋରାଙ୍ଗିରା ରୈକ୍ତାୟା ଦଦୌ । ରୈକ୍ତୋ ରାମାୟା ଦଦୌ ।
ରାମଃ ସର୍ବେଭ୍ୟା ଭୂତେଭ୍ୟା ଦଦାବିତ୍ୟେତନ୍ନିର୍ବାଣାନୁଶାସନଂ
ବେଦାନୁଶାସନଂ ବେଦାନୁଶାସନମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥ ୮୦ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମୁକ୍ତିକା ଉପନିଷଦ

(Muktikopanisat / Muktikaa Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଡରଶୀସେନ ମେହେର

ମୁକ୍ତିକୋପନିଷଦ୍ / ମୁକ୍ତିକା ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ମୁକ୍ତିକୋପନିଷଦ୍ ॥

ଇଶାଦ୍ୟଷ୍ଟୋଽରଣତବେଦାନ୍ତପଟ୍ଟାଶୟମ୍ ।

ମୁକ୍ତିକୋପନିଷଦ୍ଦେବ୍ୟଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ॥

ହରିଃ ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥

ଅୟୋଧ୍ୟାନଗରେ ରମ୍ୟେ ରତ୍ନମଣ୍ଡପମଧ୍ୟମେ ।

ସୀତାଭରତସୌମିତ୍ରିଶତ୍ରୁଘ୍ନାଦ୍ୟୋଃ ସମନ୍ୱିତମ୍ ॥ ୧ ॥

ସନକାଦ୍ୟମୁନିଗଣୈର୍ବସିଷ୍ଟାଦ୍ୟୋଃ ଶୁକାଦିଭିଃ ।

ଅନ୍ୟୈର୍ଭାଗବତୈଷ୍ଠାପି ସୁୟମାନମହର୍ନଶମ୍ ॥ ୨ ॥

ଧୀବିକ୍ରିୟାସହସ୍ରାଣାଂ ସାକ୍ଷିଣଂ ନିର୍ବକାରିଣମ୍ ।

ସ୍ୱରୂପଧ୍ୟାନନିରତଂ ସମାପିବିରମେ ହରିମ୍ ॥ ୩ ॥

ଭକ୍ତ୍ୟା ଶୁଶ୍ରୂଷୟା ରାମଂ ସୁବନ୍ଦପପ୍ରକ୍ତ ମାରୁତିଃ ।

ରାମ ତ୍ୱଂ ପରମାତ୍ମସି ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦବିଗ୍ରହଃ ॥ ୪ ॥

ଇଦାନୀଂ ତ୍ୱାଂ ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଣମାମି ମୁହୁର୍ମୁହଃ ।

ତ୍ୱଦ୍ରୂପଂ ଜ୍ଞାତୁମିଚ୍ଛାମି ତତ୍ତ୍ୱତୋ ରାମ ମୁକ୍ତୟେ ॥ ୫ ॥

ଅନାୟାସେନ ଯେନାହଂ ମୁଚ୍ୟେୟଂ ଭବବନ୍ଧନାତ୍ ।
କୃପୟା ବଦ ମେ ରାମ ଯେନ ମୁକ୍ତୋ ଭବାମ୍ୟହମ୍ ॥ ୭ ॥

ସାଧୁ ପୃଷ୍ଠଂ ମହାବାହୋ ବଦାମି ଶୃଣୁ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ବେଦାନ୍ତେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠାହଂ ବେଦାନ୍ତଂ ସମୁପାଶ୍ରୟ ॥ ୮ ॥

ବେଦାନ୍ତଃ କେ ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ କୁତ୍ ତେ ବଦ ।
ହନୁମଞ୍ଜୁଶୁ ବନ୍ଧ୍ୟାମି ବେଦାନ୍ତସ୍ଥିତିମଞ୍ଜସା ॥ ୮ ॥

ନିଃଶ୍ୱାସଭୂତା ମେ ବିଷ୍ଣୋର୍ବେଦା ଜାତାଃ ସୁବିସ୍ତରାଃ ।
ତିଲେଷୁ ତୈଲବଦ୍ୱେଦେ ବେଦାନ୍ତଃ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ॥ ୯ ॥

ରାମ ବେଦାଃ କତିବିଧାସ୍ତେଷାଂ ଶାଖାଶ୍ଚ ରାଘବ ।
ତାସୁପନିଷଦଃ କାଃ ସୁଃ କୃପୟା ବଦ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ॥ ୧୦ ॥

। ଶ୍ରୀରାମ ଭବାତ ।

ଋଗ୍-ବେଦାଦିବିଭାଗେନ ବେଦାଶ୍ଚତ୍ୱାର ଲିରିତାଃ ।
ତେଷାଂ ଶାଖା ହ୍ୟନେକାଃ ସୁସ୍ତାସୁପନିଷଦସ୍ତଥା ॥ ୧୧ ॥

ଋଗ୍-ବେଦସ୍ୟ ତୁ ଶାଖାଃ ସୁରେକବିଂଶତିସଂଖ୍ୟକାଃ ।
ନବାଧିକଶତଂ ଶାଖା ଯଜୁଷୋ ମାରୁତାତ୍ମଜ ॥ ୧୨ ॥

ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟୟା ଜାତାଃ ଶାଖାଃ ସାମ୍ନଃ ପରବ୍ରତ ।
ଅଥର୍ବଶସ୍ୟ ଶାଖାଃ ସୁଃ ପଞ୍ଚାଶଦ୍-ଭେଦତୋ ହରେ ॥ ୧୩ ॥

ଏକୈକସ୍ୟାସ୍ତୁ ଶାଖାୟା ଏକୈକୋପନିଷନ୍ନତା ।
ତାସାମେକାମୃତଂ ଯଶ୍ଚ ପଠତେ ଭକ୍ତିତୋ ମୟି ॥ ୧୪ ॥

ସ ମହାୟୁଜ୍ୟପଦବୀଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ମୁନିଦୁର୍ଲଭାମ୍ ।
ରାମ କେଚିନ୍ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁକ୍ତିରେକେତି ଚକ୍ଷିରେ ॥ ୧୫ ॥

କେଚିତ୍ତୁନାମଭଜନାକ୍ତାଶ୍ୟାଂ ତାରୋପଦେଶତଃ ।
ଅନ୍ୟେତୁ ସାଂଖ୍ୟୟୋଗେନ ଭକ୍ତିୟୋଗେନ ଚାପରେ ॥ ୧୬ ॥

ଅନ୍ୟେ ବେଦାନ୍ତବାକ୍ୟାର୍ଥବିଚାରାପୁରମର୍ଷୟଃ ।
ସାଲୋକ୍ୟାଦିବିଭାଗେନ ଚତୁର୍ଥା ମୁକ୍ତିରୀରିତା ॥ ୧୭ ॥

। ସହୋବାଚ ଶ୍ରୀରାମଃ ।
କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିରେକୈବ ପରମାର୍ଥକରୂପିଣୀ ।
ଦୁରାଚାରରତୋ ବାପି ମନୁମଭଜନାକ୍ତପେ ॥ ୧୮ ॥

ସାଲୋକ୍ୟମୁକ୍ତିମାପ୍ନୋତି ନ ତୁ ଲୋକାନ୍ତରାଦିକମ୍ ।
କାଶ୍ୟାଂ ତୁ ବ୍ରହ୍ମନାଲେଃସ୍ଥିନୁତୋ ମତ୍ତାରମାପୁୟାତ୍ ॥ ୧୯ ॥

ପୁନରାବୃତ୍ତିରହିତାଂ ମୁକ୍ତିଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ମାନବଃ ।
ୟତ୍ର କୁତ୍ରାପି ବା କାଶ୍ୟାଂ ମରଣେ ସ ମହେଶ୍ଵରଃ ॥ ୨୦ ॥

ଜନ୍ତୋର୍ଦକ୍ଷିଣକର୍ଣ୍ଣେ ତୁ ମତ୍ତାରଂ ସମୁପାଦିଶେତ୍ ।
ନିର୍ଧୂତାଶେଷପାପୌଘୋ ମହାରୂପ୍ୟଂ ଭଜତ୍ୟୟମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ସୈବ ସାଲୋକ୍ୟସାରୂପ୍ୟମୁକ୍ତିରିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ।
ସଦାଚାରରତୋ ଭୂତ୍ୱା ଦ୍ଵିଜୋ ନିତ୍ୟମନନ୍ୟଧୀଃ ॥ ୨୨ ॥

ମୟି ସର୍ବାତ୍ମକେ ଭାବୋ ମହାମୀପ୍ୟଂ ଭଜତ୍ୟୟମ୍ ।
ସୈବ ସାଲୋକ୍ୟସାରୂପ୍ୟସାମୀପ୍ୟା ମୁକ୍ତିରିଷ୍ୟତେ ॥ ୨୩ ॥

ଗୁରୁପଦିଷ୍ଟମାର୍ଗେଣ ଧ୍ୟାୟନ୍ତୁଦ୍ଧୃତମବ୍ୟୟମ୍ ।
ମସ୍ତାୟୁଜ୍ୟଂ ଦ୍ଵିଜଃ ସମ୍ୟଗ୍ଭଜେଦ୍-ଭ୍ରମରକୀଟବତ୍ ॥ ୨୪ ॥

ସୈବ ସାୟୁଜ୍ୟମୁକ୍ତିଃ ସ୍ୟାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦକରୀ ଶିବା ।
ଚତୁର୍ବିଧା ତୁ ଯା ମୁକ୍ତିର୍ମଦୁପାସନୟା ଭବେତ୍ ॥ ୨୫ ॥

ଇୟଂ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିସ୍ତୁ କେନୋପାୟେନ ସିଦ୍ଧ୍ୟତି ।
ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟମେକମେବାଲଂ ମୁମୁକ୍ଷୁଣାଂ ବିମୁକ୍ତୟେ ॥ ୨୬ ॥

ତଥାପ୍ୟସିଦ୍ଧଂ ଚେଦ୍ଜ୍ଞାନଂ ଦଶୋପନିଷଦଂ ପଠ ।
ଜ୍ଞାନଂ ଲଭ୍ଵାଽଚିରାଦେବ ମାମକଂ ଧ୍ୟାମ ଯୁସ୍ୟସି ॥ ୨୭ ॥

ତଥାପି ଦୃଢତା ନୋ ଚେଦ୍ଵିଜ୍ଞାନସ୍ୟାଞ୍ଜନାସୁତ ।
ଦ୍ଵାତ୍ରିଂଶାଶୋପନିଷଦଂ ସମଭ୍ୟସ୍ୟ ନିବର୍ତ୍ତୟ ॥ ୨୮ ॥

ବିଦେହମୁକ୍ତାବିଚ୍ଛା ଚେଦଞ୍ଜୋତ୍ତରଗତଂ ପଠ ।
ତାସାଂ କ୍ରମଂ ସଗାତ୍ରିଂ ଚ ଶୁଶ୍ରୁ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ତତ୍ତ୍ଵତଃ ॥ ୨୯ ॥

ଇଶକେନକଠପ୍ରଶ୍ନମୁଣ୍ଡମାଣ୍ଡୁକ୍ୟତିଥିରିଃ ।
ଐତରେୟଂ ଚ ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟଂ ବୃହଦାରଣ୍ୟକଂ ତଥା ॥ ୩୦ ॥

ବ୍ରହ୍ମକୈବଲ୍ୟଜାବାଲଶ୍ଵେତାଶ୍ଵୋ ହଂସ ଆରୁଣିଃ ।
ଗର୍ଭୋ ନାରାୟଣୋ ହଂସୋ ବିମୁର୍ନାଦଶିରଃ ଶିଖା ॥ ୩୧ ॥

ମୈତ୍ରାୟଣୀ କୌଷୀତକୀ ବୃହଜ୍ଜାବାଲତାପନୀ ।
କାଲାଗ୍ନିରୁଦ୍ରମୈତ୍ରେୟା ସୁବାଲକ୍ଷ୍ମିମନ୍ତ୍ରିକା ॥ ୩୨ ॥

ସର୍ବସାରଂ ନିରାଲମ୍ବଂ ରହସ୍ୟଂ ବଦ୍ରସୂଚକମ୍ ।
ତେଜୋନାଦଧ୍ୟାନବିଦ୍ୟାୟୋଗତତ୍ତ୍ୱାତ୍ତ୍ୱବୋଧକମ୍ ॥ ୩୩ ॥

ପରିବ୍ରାଟ୍ ତ୍ରିଶିଖୀ ସୀତା ରୂତା ନିର୍ବାଣମଣ୍ଡଳମ୍ ।
ଦକ୍ଷିଣା ଶରତଂ ସ୍ୱୟଂ ମହାନାରାୟଣାହ୍ୱୟମ୍ ॥ ୩୪ ॥

ରହସ୍ୟଂ ରାମତପନଂ ବାସୁଦେବଂ ଚ ମୁଦ୍ଗଳମ୍ ।
ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟଂ ପୈଙ୍ଗଳଂ ଭିକ୍ଷୁମହଚ୍ଛାରୀରକଂ ଶିଖା ॥ ୩୫ ॥

ତୁରୀୟାତୀତସଂନ୍ୟାସପରିବ୍ରାଜାକ୍ଷମାଲିକା ।
ଅବ୍ୟକ୍ତେକାକ୍ଷରଂ ପୂର୍ଣ୍ଣା ସୂର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷଧ୍ୟାତ୍ମକୁଣ୍ଡିକା ॥ ୩୬ ॥

ସାବିତ୍ରୀତୁଳା ପାଶୁପତଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାବଧୂତକମ୍ ।
ତ୍ରିପୁରାତପନଂ ଦେବୀତ୍ରିପୁରା କଠଭାବନା ।
ହୃଦୟଂ କୁଣ୍ଡଳୀ ଭସ୍ମ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଗଣଦର୍ଶନମ୍ ॥ ୩୭ ॥

ତାରସାରମହାବାକ୍ୟପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନିହୋତ୍ରକମ୍ ।
ଗୋପାଳତପନଂ କୃଷ୍ଣଂ ଯୁଜ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟଂ ବରାହକମ୍ ॥ ୩୮ ॥

ଶାଟ୍ୟାୟନୀ ହୟଗ୍ରୀବଂ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟଂ ଚ ଗାରୁଡମ୍ ।
କଲିଜାବାଲିସୌଭାଗ୍ୟରହସ୍ୟରଚମୁକ୍ତିକା ॥ ୩୯ ॥

ଏବମଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତଂ ଭାବନାତ୍ରୟନାଶନମ୍ ।
ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟଦଂ ପୁଂସାଂ ବାସନାତ୍ରୟନାଶନମ୍ ॥ ୪୦ ॥

ପୂର୍ବୋତ୍ତରେଷୁ ବିହିତତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାତ୍ରିପୁରଃସରମ୍ ।
ବେଦବିଦ୍ୟାବ୍ରତସ୍ନାତଦେଶିକସ୍ୟ ମୁଖାସ୍ତୟମ୍ ॥ ୪୧ ॥

ଗୃହୀତ୍ବାଃଷ୍ଟୋତ୍ରରଗତଂ ଯେ ପଠନ୍ତି ଦ୍ବିଜୋତ୍ତମାଃ ।
ପ୍ରାରବ୍ଧକ୍ଷୟପର୍ଯନ୍ତଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତା ଭବନ୍ତି ତେ ॥ ୪୨ ॥

ତତଃ କାଲବଶାଦେବ ପ୍ରାରବ୍ଧେ ତୁ କ୍ଷୟଂ ଗତେ ।
ବୈଦେହୀଂ ମାମକୀଂ ମୁକ୍ତିଂ ଯାନ୍ତି ନାସ୍ତ୍ୟତ୍ରସଂଶୟଃ ॥ ୪୩ ॥

ସର୍ବୋପନିଷଦାଂ ମଧ୍ୟେ ସାରମଷ୍ଟୋତ୍ରଂ ଶତମ୍ ।
ସକୃଚ୍ଛବଶମାତ୍ରେଣ ସର୍ବାଘୌଘନିକୃତନମ୍ ॥ ୪୪ ॥

ମୟୋପଦିଷ୍ଟଂ ଶିଷ୍ୟାୟ ତୁଭ୍ୟଂ ପବନନନ୍ଦନ ।
ଇଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ମୟାଦିଷ୍ଟଂ ଗୁହ୍ୟମଷ୍ଟୋତ୍ରଂ ଶତମ୍ ॥ ୪୫ ॥

ଜ୍ଞାନତୋଃଜ୍ଞାନତୋ ବାପି ପଠତାଂ ବନ୍ଧମୋଚକମ୍ ।
ରାଜ୍ୟଂ ଦେୟଂ ଧନଂ ଦେୟଂ ଯାତତଃ କାମପୂରଣମ୍ ॥ ୪୬ ॥

ଇଦମଷ୍ଟୋତ୍ରରଗତଂ ନ ଦେୟଂ ଯସ୍ୟ କସ୍ୟଚିତ୍ ।
ନାସ୍ତିକାୟ କୃତଘ୍ନାୟ ଦୁରାଚାରରତାୟ ବୈ ॥ ୪୭ ॥

ମଦ୍-ଭକ୍ତିବିମୁଖାୟାପି ଶାସ୍ତ୍ରଗର୍ତ୍ତେଷୁ ମୁହ୍ୟତେ ।
ଗୁରୁଭକ୍ତିବିହୀନାୟ ଦାତବ୍ୟଂ ନ କଦାଚନ ॥ ୪୮ ॥

ସେବାପରାୟ ଶିଷ୍ୟାୟ ହିତପୁତ୍ରାୟ ମାରୁତେ ।
ମଦ୍-ଭକ୍ତାୟ ସୁଶୀଳାୟ କୁଳୀନାୟ ସୁମେଧସେ ॥ ୪୯ ॥

ସମ୍ୟକ୍ ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଦାତବ୍ୟମେବମଷ୍ଟୋତ୍ରଂ ଶତମ୍ ।
ୟଃ ପଠେଚ୍ଛୁଭୁୟାଦ୍ବାପି ସ ମାମେତି ନ ସଂଶୟଃ ।

ତଦେତଦୃତାତ୍ମ୍ୟକ୍ତମ୍—

ବିଦ୍ୟା ହ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଜଗାମ ଗୋପାୟ ମା ଶେବଧିଷ୍ଠେଃହମସ୍ମି ।
ଅସ୍ମୟକାୟାନ୍ତଜବେ ଶଠାୟ ମା ମା ବ୍ରୁୟା ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ ତଥା ସ୍ୟାମ୍ ।
ୟମେବ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୁତମପ୍ରମତ୍ତଂ ମେଧାବିନଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟୋପପନ୍ନମ୍ ।
ତସ୍ମା ଇମାମୁପସନ୍ନାୟ ସମ୍ୟକ୍ ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଦଦ୍ୟାଦ୍ଦୈଷ୍ଟବୀମାତୁନିଷ୍ଠାମ୍ ॥ ଇତି ॥ ୧॥

ଅଥ ହୈନଂ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଂ ମାରୁତିଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ
ଋଶ୍ମେଦାଦିବିଭାଗେନ ପୃଥକ୍ ଶାନ୍ତିମନୁବ୍ରୁହୀତି ।

| ସ ହୋବାଚ ଶ୍ରୀରାମଃ |

ଐତରେୟକୌଷୀତକୀନାଦବିନ୍ଦ୍ବାତ୍ତପ୍ରବୋଧନିର୍ବାଣମୁଦ୍ଗଲାକ୍ଷମାଲିକା-
ତ୍ରିପୁରାସୌଭାଗ୍ୟବହ୍ନୁଚାନାମ୍ବୁଶ୍ମେଦଗତାନାଂ ଦଶସଂଖ୍ୟାକାନାମୁପନିଷଦାଂ
ବାଢ଼େ ମନସୀତି ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୧ ॥

ଇଶାବାସ୍ୟବୃହଦାରଣ୍ୟଜାବାଲହଂସପରମହଂସସୁବାଲ-
ମନ୍ତ୍ରିକାନିରାଲମ୍ବିତ୍ରିଶୀବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଳବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ବୟତାରକ-
ପୈଙ୍ଗଲଭିକ୍ଷୁତୁରୀୟାତୀତାଧ୍ୟାତ୍ମତାରସାରୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ-
ଶାତ୍ୟାୟନୀମୁକ୍ତିକାନାଂ ଶୁକ୍ଲୟଜୁର୍ବେଦଗତାନାମେକୋନବିଂଶତି-
ସଂଖ୍ୟାକାନାମୁପନିଷଦାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦ ଇତି ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୨ ॥

କଠବଲ୍ଲୀତୈଷ୍ଠିରୀୟକବ୍ରହ୍ମକୈବଲ୍ୟଶ୍ମେତାଶ୍ମତରଗର୍ଭ-
ନାରାୟଣାମୃତବିନ୍ଦୁମୃତନାଦକାଲାଗ୍ନିରୁଦ୍ରକ୍ଷୁରିକା-
ସର୍ବସାରଶୁକରହସ୍ୟତେଜୋବିନ୍ଦୁଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା-
ୟୋଗତତ୍ତ୍ୱଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତିସ୍ଥାନଶାରୀରକୟୋଗଶିଖୈକାକ୍ଷର-
ଅକ୍ଷ୍ୟବଧୂତକଠରୁଦ୍ରହୃଦୟୟୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ-
ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ରବରାହକଲିମ୍ବଂତରଣସରସ୍ୱତୀରହସ୍ୟାନାଂ କୃଷ୍ଣୟଜୁର୍ବେଦଗତାନାଂ
ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶସଂଖ୍ୟାକାନାମୁପନିଷଦାଂ ସ ହ ନାବବତ୍ସିତି ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୩ ॥

କେନଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟାରୁଣିମୈତ୍ରାୟଣିମୈତ୍ରେୟୀବଜ୍ରସୂଚିକାୟୋଗରୂତାମଣି-
ବାସୁଦେବ ମହତ୍ତ୍ଵଂନ୍ୟାସାବ୍ୟକ୍ତକୁଣ୍ଡିକାସାବିତ୍ରୀରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲଦର୍ଶନ-
ଜାବାଲୀନାଂ ସାମବେଦଗତାନାଂ ଷୋଡଶସଂଖ୍ୟାକାନା-
ମୁପନିଷଦାନାମାପ୍ୟାୟନ୍ତିତି ଶାନ୍ତିଃ || ୪ ||

ପ୍ରଶ୍ନମୁଣ୍ଡକମାଣ୍ଡୁକ୍ୟାଥର୍ବଶିରୋଽଥର୍ବଶିଖାବୃହତ୍ତ୍ଵାବାଲ-
ନୃସିଂହତାପନୀନାରଦପରିବ୍ରାଜକସୀତାଶରଭମହାନାରାୟଣ-
ରାମରହସ୍ୟରାମତାପନୀଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟପରମହଂସପରିବ୍ରାଜକ-
ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାସୂର୍ଯ୍ୟାହୁପାଶୁପତପରବ୍ରହ୍ମତ୍ରିପୁରାତପନଦେବୀଭାବନା-
ବ୍ରହ୍ମଜାବାଲଗଣପତିମହାବାକ୍ୟଗୋପାଳତପନକୃଷ୍ଣହୟଗ୍ରୀବ-
ଦତ୍ତାତ୍ରେୟଗାରୁତାନାମଥର୍ବବେଦଗତାନାମେକତ୍ରିଂଶସଂଖ୍ୟାକାନା-
ମୁପନିଷଦାଂ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିରିତି ଶାନ୍ତିଃ || ୫ ||

ମୁମୁକ୍ଷବଃ ପୁରୁଷାଃ ସାଧନଚତୁଷ୍ଟୟସଂପନ୍ନାଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତଃ ସୁକୁଲଭବଂ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଂ
ଶାସ୍ତ୍ରବାସୁଲ୍ୟଗୁଣବନ୍ତମକୁଟିଲଂ ସର୍ବଭୂତହିତେ ରତଂ ଦୟାସମୁଦ୍ରଂ ସଦ୍ଗୁରୁଂ
ବିଧିବଦୁପସଂଗମ୍ୟୋପହାରପାଶୟୋଽଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଂ ବିଧିବଦଧୀତ୍ୟ
ଶ୍ରବଣମନନନିଦିଧ୍ୟାସନାନି ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟେଣ କୃତ୍ଵା ପ୍ରାରବ୍ଧକ୍ଷୟାଦେହତ୍ରୟଭଙ୍ଗଂ
ପ୍ରାପ୍ୟୋପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଘଟାକାଶବପୁରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ବିଦେହମୁକ୍ତିଃ ।
ସୈବ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିରିତି ।

ଅତ ଏବ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ଥା ଅପି ବ୍ରହ୍ମମୁଖାଦ୍ଦେବାନ୍ତଶ୍ରବଣାଦି କୃତ୍ଵା ତେନ ସହ କୈବଲ୍ୟଂ ଲଭନ୍ତେ ।
ଅତଃ ସର୍ବେଷାଂ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିର୍ଜ୍ଞାନମାତ୍ରେଣୋକ୍ତା ।
ନ କର୍ମସାଂଖ୍ୟୟୋଗୋପାସନାଦିଭିରିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।।

|| ଇତି ମୁକ୍ତିକୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ||

॥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତଥା ହୈନଂ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଂ ମାରୁତିଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ।
କେୟଂ ବା ତସ୍ମିନ୍ନିଃ ସିଦ୍ଧ୍ୟା ବା କିଂ ପ୍ରୟୋଜନମିତି ।

| ସହୋବାଚ ଶ୍ରୀରାମଃ |

ପୁରୁଷସ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵଭୋକ୍ତୃସ୍ତୁଖଦୁଃଖାଦିଲକ୍ଷଣସ୍ଥିତଧର୍ମଃ କ୍ଲେଶରୂପତ୍ଵାଦ୍ଭ୍ରମୋ ଭବତି ।
ତନ୍ନିରୋଧନଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତିଃ ।
ଉପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଘଟାକାଶବତ୍-ପ୍ରାରବ୍ୟକ୍ଷୟାଦ୍ଵିଦେହମୁକ୍ତିଃ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତିବିଦେହମୁକ୍ତ୍ୟୋରଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ ପ୍ରମାଣମ୍ ।
କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵାଦିଦୁଃଖନିବୃତ୍ତିଦ୍ଵାରା ନିତ୍ୟାନନ୍ଦାବାପ୍ତିଃ ପ୍ରୟୋଜନଂ ଭବତି ।
ତତ୍-ପୁରୁଷପ୍ରୟତ୍ନସାଧ୍ୟଂ ଭବତି ।
ୟଥା ପୁତ୍ରକାମେଷ୍ଟିନା ପୁତ୍ରଂ ବାଶିଜ୍ୟାଦିନା ବିତ୍ତଂ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମେନ ସ୍ଵର୍ଗଂ ତଥା
ପୁରୁଷପ୍ରୟତ୍ନସାଧ୍ୟବେଦାନ୍ତଶ୍ରବଣାଦିଜନିତସମାଧିନା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ୍ୟାଦିଲାଭୋ ଭବତି ।
ସର୍ବବାସନାକ୍ଷୟାତ୍ମଲାଭଃ ।

ଅତ୍ର ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି —

ଉଚ୍ଛ୍ଵାସଂ ଶାସ୍ତ୍ରିତଂ ଚେତି ପୌରୁଷଂ ଦ୍ଵିବିଧଂ ମତମ୍ ।
ତତ୍ରୋଚ୍ଛ୍ଵାସମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାୟ ପରମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ରିତମ୍ ॥ ୧ ॥

ଲୋକବାସନୟା ଜନ୍ତୋଃ ଶାସ୍ତ୍ରବାସନୟାପି ଚ ।
ଦେହବାସନୟା ଜ୍ଞାନଂ ଯଥାବନ୍ନୈବ ଜାୟତେ ॥ ୨ ॥

ଦ୍ଵିବିଧା ବାସନାବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନା ଶୁଭଶ୍ଚୈବାଶୁଭଶ୍ଚ ତୌ ।
ବାସନୌଘେନ ଶୁଭେନ ତତ୍ର ଚେଦନ୍ନୁନୀୟମେ ॥ ୩ ॥

ତନ୍ତ୍ରମେଶାଶୁ ତେନୈବ ମାମକଂ ପଦମାପୁହି ।
ଅଥ ଚେଦଶୁଭୋ ଭାବସ୍ତ୍ୟାଂ ଯୋଜୟତି ସଂକଟେ ॥ ୪ ॥

ପ୍ରାକ୍ତନସ୍ତଦସୌ ଯତ୍ନାଢ୍ଢେତବ୍ୟୋ ଭବତା କପେ ।
ଶୁଭାଶୁଭାଭ୍ୟାଂ ମାର୍ଗାଭ୍ୟାଂ ବହୁକ୍ତୀ ବାସନାସରିତ୍ ॥ ୫ ॥

ପୌରୁଷେଶ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଯୋଜନୀୟା ଶୁଭେ ପଥି ।
ଅଶୁଭେଷୁ ସମାବିଷ୍ଠଂ ଶୁଭେଷ୍ଠେବାବତାରୟେତ୍ ॥ ୬ ॥

ଅଶୁଭାକାଳିତଂ ଯୁତି ଶୁଭଂ ତସ୍ମାଦପୀତରତ୍ ।
ପୌରୁଷେଶ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଲାଲୟେଚ୍ଛିତ୍ତବାଲକମ୍ ॥୭॥

ଦ୍ରାଗଭ୍ୟାସବଶାଦ୍ୟାତି ଯଦା ତେ ବାସନୋଦୟମ୍ ।
ତଦାଭ୍ୟାସସ୍ୟ ସାଫଲ୍ୟଂ ବିଚ୍ଛି ତ୍ବମମରିମର୍ଦ୍ଦନ ॥ ୮ ॥

ସଂଦିଗ୍ଧାୟାମପି ଭୃଶଂ ଶୁଭାମେବ ସମାଚର ।
ଶୁଭାୟାଂ ବାସନାବୃଜ୍ଞୌ ନ ଦୋଷାୟ ମରୁସ୍ତୁତ ॥ ୯ ॥

ବାସନାକ୍ଷୟବିଜ୍ଞାନମନୋନାଶା ମହାମତେ ।
ସମକାଲଂ ଚିରାଭ୍ୟସ୍ତା ଭବନ୍ତି ଫଳଦା ମତାଃ ॥ ୧୦ ॥

ତ୍ରୟ ଏବଂ ସମଂ ଯାବନ୍ନାଭ୍ୟସ୍ତାଶ୍ଚ ପୁନଃ ପୁନଃ ।
ତାବନ୍ନ ପଦସଂପ୍ରାପ୍ତିର୍ଭବତ୍ୟପି ସମାଶତୈଃ ॥ ୧୧ ॥

ଏକୈକଶୋ ନିଷେବ୍ୟନ୍ତେ ଯଦ୍ୟେତେ ଚିରମପ୍ୟଲମ୍ ।
ତନ୍ନ ସିଦ୍ଧିଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛନ୍ତି ମନ୍ଦାଃ ସଂକୀର୍ତ୍ତିତା ଇବ ॥ ୧୨ ॥

ତ୍ରିଭିରେତୈଶ୍ଵିରାଭ୍ୟସ୍ତୈର୍ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥୟୋ ଦୃଢ଼ାଃ ।
ନିଃଶଙ୍କମେବ ତୁଂ୍ୟନ୍ତି ବିସଛେଦାଦ୍ଭୁଗା ଇବ ॥ ୧୩ ॥

ଜନ୍ମାନ୍ତରଗତାଭ୍ୟସ୍ତା ମିଥ୍ୟା ସଂସାରବାସନା ।
ସା ଚିରାଭ୍ୟାସୟୋଗେନ ବିନା ନ କ୍ଷୀୟତେ କୃତିତ୍ ॥ ୧୪ ॥

ତସ୍ମାହୌମ୍ୟ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ପୌରୁଷେଶ ବିବେକିନା ।
ଭୋଗେଚ୍ଛାଂ ଦୂରତସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ତ୍ରୟମେବ ସମାଗ୍ରୟ ॥ ୧୫ ॥

ତସ୍ମାଦ୍ବାସନୟା ଯୁକ୍ତଂ ମନୋ ବଦ୍ଧଂ ବିଦୁର୍ଭୁଧାଃ ।
ସମ୍ୟଗ୍ବାସନୟା ତ୍ୟକ୍ତଂ ମୁକ୍ତମିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ।
ମନୋନିର୍ବାସନୀଭାବମାତରାଗୁ ମହାକପେ ॥ ୧୬ ॥

ସମ୍ୟଗାଲୋଚନାସୂତ୍ୟାଦ୍ବାସନା ପ୍ରବିଲୀୟତେ ।
ବାସନାବିଲୟେ ତେତଃ ଶମମାୟାତି ଦୀପବତ୍ ॥ ୧୭ ॥

ବାସନାଂ ସଂପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମୟି ଚିନ୍ମାତ୍ରବିଗ୍ରହେ ।
ୟସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠି ଗତୋବ୍ୟଗ୍ରଃ ସୋଽହଂ ସଚ୍ଚିସ୍ତୁଖାତ୍ମକଃ ॥ ୧୮ ॥

ସମାଧିମଥ କାର୍ଯ୍ୟାଶି ମା କରୋତୁ କରୋତୁ ବା ।
ହୃଦୟେନାଉସର୍ବେହୋ ମୁକ୍ତ ଏବୋଽମାଶୟଃ ॥ ୧୯ ॥

ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟେଶ ନ ତସ୍ୟାର୍ଥସ୍ତସ୍ୟାର୍ଥୋଽସ୍ତି ନ କର୍ମଭିଃ ।
ନ ସସାଧନଜାପ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ଯସ୍ୟ ନିର୍ବାସନଂ ମନଃ ॥ ୨୦ ॥

ସଂତ୍ୟକ୍ତବାସନାନ୍ତୈନାଦୃତେ ନାସ୍ତ୍ୟଉମଂ ପଦମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ବାସନାହୀନମପ୍ୟେତଜ୍ଞସୁରାଦୀହିୟଂ ସ୍ବତଃ ।
ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ବହିଃ ସ୍ବାଧ୍ୟେ ବାସନାମାତ୍ରକାରଣମ୍ ॥ ୨୨ ॥

ଅୟତ୍ନୋପନତେଷ୍ଠି ଦୃଶ୍-ଦ୍ରବ୍ୟେଷୁ ଯଥା ପୁନଃ ।
ନୀରାଗମେବ ପତତି ତଦ୍ବିକ୍ଳାୟେଷୁ ଧୀରଧୀଃ ॥ ୨୩ ॥

ଭାବସଂବିତ୍-ପ୍ରକଟିତାମନୁରୂପା ଚ ମାରୁତେ ।
ଚିତ୍ତସ୍ୟୋପଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟପରମା ବାସନାଂ ମୁନୟୋ ବିଦୁଃ ॥ ୨୪ ॥

ଦୃଢାଭ୍ୟସ୍ତପଦାର୍ଥେକଭାବନାଦତିଚଞ୍ଚିଲମ୍ ।
ଚିତ୍ତଂ ସଂଜାୟତେ ଜନ୍ମଜରାମରଣକାରଣମ୍ ॥ ୨୫ ॥

ବାସନାବଶତଃ ପ୍ରାଣସ୍ଥୟସ୍ତେନ ଚ ବାସନା ।
କ୍ରିୟତେ ଚିତ୍ତବୀଜସ୍ୟ ତେନ ବୀଜାଙ୍କୁରକ୍ରମଃ ॥ ୨୬ ॥

ଦୈବୀଜେ ଚିତ୍ତବୃକ୍ଷସ୍ୟ ପ୍ରାଣସ୍ଥୟନବାସନେ ।
ଏକସ୍ଥିଂଶ୍ଚ ତୟୋଃ କ୍ଷୀଣେ କ୍ଷିପ୍ରଂ ଦୈ ଅପି ନଶ୍ୟତଃ ॥ ୨୭ ॥

ଅସଙ୍ଗବ୍ୟବହାରତ୍ବାଦ୍-ଭବଭାବନବର୍ଜନାତ୍ ।
ଶରୀରନାଶଦର୍ଶିତ୍ବାଦ୍ବାସନା ନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ବାସନାସଂପରିତ୍ୟାଗାଜ୍ଞିତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟଚିତ୍ତତାମ୍ ॥ ୨୮ ॥

ଅବାସନତ୍ତ୍ବାସ୍ତତଃ ଯଦା ନ ମନୁତେ ମନଃ ।
ଅମନସ୍ତା ତଦୋଦେତି ପରମୋପଶମପ୍ରଦା ॥ ୨୯ ॥

ଅବ୍ୟୁପନୁମନା ଯାବଦ୍-ଭବାନଙ୍କାତତପୁଦଃ ।
ଗୁରୁଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରମାଣୈଷୁ ନିର୍ଣ୍ଣୀତଂ ତାବଦାଚର ॥ ୩୦ ॥

ତତଃ ପକ୍ୱକଷାୟେଣ ନୂନଂ ବିଜ୍ଞାତବସ୍ତୁନା ।
ଶୁଭୋଽପ୍ୟସୌ ତ୍ୱୟା ତ୍ୟାଜ୍ୟା ବାସନୌଘୋ ନିରାପିନା ॥ ୩୧ ॥

ଦ୍ୱିବିଧଚିତ୍ତନାଶୋଽସ୍ତି ସରୂପୋଽରୂପ ଏବ ଚ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ସରୂପଃ ସ୍ୟାଦରୂପୋ ଦେହମୁକ୍ତିଗଃ ॥ ୩୨ ॥

ଅସ୍ୟ ନାଶମିଦାନୀଂ ତ୍ୱଂ ପାବନେ ଶୁଶୁ ସାଦରମ୍ ॥ ୩୩ ॥

ଚିତ୍ତନାଶାଭିଧାନଂ ହି ଯଦା ତେ ବିଦ୍ୟତେ ପୁନଃ ।
ମୈତ୍ର୍ୟାଦିଭିର୍ଗୁଣୈର୍ଯୁକ୍ତଂ ଶାନ୍ତିମେତି ନ ସଂଶୟଃ ।
ଭୂୟୋଜନ୍ତୁବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ତନ୍ମନଃ ॥ ୩୪ ॥

ସରୂପୋଽସୌ ମନୋନାଶୋ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ବିଦ୍ୟତେ ।
ଅରୂପସ୍ତୁ ମନୋନାଶୋ ବୈଦେହୀମୁକ୍ତିଗୋ ଭବେତ୍ ॥ ୩୫ ॥

ସହସ୍ରାଙ୍କୁରଶାଖାତୁଫଳପଲ୍ଲବଶାଲିନଃ ॥ ୩୬ ॥

ଅସ୍ୟ ସଂସାରବୃକ୍ଷସ୍ୟ ମନୋମୂଲମିଦଂ ସ୍ଥିତମ୍ ।
ସଂକଳ୍ପ ଏବ ତନ୍ମନେ ସଂକଳ୍ପୋପଶମେନ ତତ୍ ॥ ୩୭ ॥

ଶୋଷୟାଶୁ ଯଥା ଶୋଷମେତି ସଂସାରପାଦପଃ ।
ଉପାୟ ଏକ ଏବାସ୍ତି ମନସଃ ସ୍ୱସ୍ୟ ନିଗ୍ରହେ ॥ ୩୮ ॥

ମନସୋଽଭ୍ୟୁଦୟୋ ନାଶୋ ମନୋନାଶୋ ମହୋଦୟଃ ।
ଜ୍ଞାନୋ ନାଶମଭ୍ୟେତି ମନୋ ଜ୍ଞସ୍ୟ ହି ଶୃଙ୍ଖଳା ॥ ୩୯ ॥

ତାବନ୍ନିଶୀବ ବେତାଳା ବଲ୍-ଗନ୍ଧି ହୃଦି ବାସନାଃ ।
ଏକତତ୍ତ୍ୱଦୃଢାଭ୍ୟାସାଦ୍ୟାବନ୍ନ ବିଜିତଂ ମନଃ ॥ ୪୦ ॥

ପ୍ରକ୍ଷୀଶଚିତ୍ତଦର୍ପସ୍ୟ ନିଗୃହୀତେନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱିଷଃ ।

ପଦ୍ମିନୀ ଇବ ହେମନ୍ତେ କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ଭୋଗବାସନାଃ ॥ ୪୧ ॥

ହସ୍ତଂ ହସ୍ତେନ ସଂପୀତ୍ୟ ଦନ୍ତୈର୍ଦନ୍ତାନ୍ନିରୁର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଚ ।

ଅଜ୍ଞାନ୍ୟଜ୍ଞେଃ ସମାକ୍ରମ୍ୟ ଜୟେଦାଦୌ ସ୍ୱକଂ ମନଃ ॥ ୪୨ ॥

ଉପବିଶ୍ୟାପବିଶ୍ୟାକାଂ ଚିତ୍ତକେନ ମୁଦୁର୍ମୁଦୁଃ ।

ନ ଶକ୍ୟତେ ମନୋ ଜେତୁଂ ବିନା ଯୁକ୍ତିମନିୟିତାମ୍ ॥ ୪୩ ॥

ଅଜ୍ଞୁଶେନ ବିନା ମତ୍ତୋ ଯଥା ଦୁଷ୍ଟମତଙ୍ଗଜଃ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟାଧିଗମଃ ସାଧୁସଂଗତିରେବ ଚ ॥ ୪୪ ॥

ବାସନାସଂପରିତ୍ୟାଗଃ ପ୍ରାଣସ୍ୱୟନିରୋଧନମ୍ ।

ଏତାସ୍ତା ଯୁକ୍ତୟଃ ପୁଷ୍ଟାଃ ସନ୍ତି ଚିତ୍ତଜୟେ କିଲ ॥ ୪୫ ॥

ସତୀଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତିଷ୍ଠେତାସୁ ହଠାନ୍ନିୟମୟନ୍ତି ଯେ ।

ଚେତସୋ ଦୀପମୁସ୍ତଜ୍ୟା ବିଚିନ୍ତନ୍ତି ତମୋଽଞ୍ଜନୈଃ ॥ ୪୬ ॥

ବିମୂଢ଼ାଃ କର୍ତ୍ତୁମୁଦ୍ୟକ୍ତା ଯେ ହଠାଜେତସୋ ଜୟନ୍ ।

ତେ ନିବଧ୍ନନ୍ତି ନାଗେନ୍ଦ୍ରମୁନ୍ନତଂ ବିସତନ୍ତୁରିଃ ॥ ୪୭ ॥

ଦ୍ୱେ ବୀଜେ ଚିତ୍ତବୃକ୍ଷସ୍ୟ ବୃତ୍ତିବ୍ରତତିଧାରଣଃ ।

ଏକଂ ପ୍ରାଣପରିସ୍ୱୟୋ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ଦୃଢଭାବନା ॥ ୪୮ ॥

ସା ହି ସର୍ବଗତା ସଂବିତ୍-ପ୍ରାଣାସ୍ତନ୍ନେନ ଚାଲ୍ୟତେ ।

ଚିତ୍ତୈକାଗ୍ର୍ୟାଦ୍ୟତୋ ଜ୍ଞାନମୁକ୍ତଂ ସମୁପଜାୟତେ ॥ ୪୯ ॥

ତସ୍ମାଧନମଥୋ ଧ୍ୟାନଂ ଯୁଧାବଦୁପଦିଶ୍ୟତେ ।
ବିନାପ୍ୟବିକୃତିଂ କୃତ୍ୱାଂ ସଂଭବତ୍ୟତ୍ୟୟକ୍ରମାତ୍ ।
ୟଶୋଽରିଷ୍ଟଂ ଚ ଚିନ୍ତାତ୍ରଂ ଚିଦାନନ୍ଦଂ ବିଚିତ୍ରୟ ॥ ୫୦ ॥

ଅପାନେଽସ୍ତଂଗତେ ପ୍ରାଣୋ ଯାବନ୍ନାଭ୍ୟୁଦିତୋ ହୃଦି ।
ତାବସ୍ମା କୁମ୍ଭକାବସ୍ମା ଯୋଗିଭିର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୁଭୂୟତେ ॥ ୫୧ ॥

ବହିରସ୍ତଂଗତେ ପ୍ରାଣେ ଯାବନ୍ନାପାନ ଉଦ୍ଭୂତଃ ।
ତାବତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ସମାବସ୍ଥାଂ ବହିଷ୍ଠଂ କୁମ୍ଭକଂ ବିଦୁଃ ॥ ୫୨ ॥

ବ୍ରହ୍ମାକାରମନୋବୃତ୍ତିପ୍ରବାହୋଽହଂକୃତଂ ବିନା ।
ସଂପ୍ରଜ୍ଞାତସମାଧିଃ ସ୍ୟାଜ୍ୟାନାଭ୍ୟାସପ୍ରକର୍ଷତଃ ॥ ୫୩ ॥

ପ୍ରଶାନ୍ତବୃତ୍ତିକଂ ଚିତ୍ତଂ ପରମାନନ୍ଦଦାୟକମ୍ ।
ଅସଂପ୍ରଜ୍ଞାତନାମାୟଂ ସମାଧିର୍ଯୋଗିନାଂ ପ୍ରିୟଃ ॥ ୫୪ ॥

ପ୍ରଭାଶୂନ୍ୟଂ ମନଃଶୂନ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧିଶୂନ୍ୟଂ ଚିଦାତ୍ମକମ୍ ।
ଅତଦ୍ୱ୍ୟାବୃତ୍ତିରୂପୋଽସୌ ସମାଧିର୍ମୁନିଭାବିତଃ ॥ ୫୫ ॥

ଉର୍ଧ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣମଧଃପୂର୍ଣ୍ଣଂ ମଧ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣଂ ଶିବାତ୍ମକମ୍ ।
ସାକ୍ଷାଦ୍ୱିଧିମୁଖୋ ହ୍ୟେଷ ସମାଧିଃ ପାରମର୍ସିକଃ ॥ ୫୬ ॥

ଦୃଢଭାବନୟା ତ୍ୟକ୍ତପୂର୍ବାପରବିଚାରଣମ୍ ।
ୟଦାଦାନଂ ପଦାର୍ଥସ୍ୟ ବାସନା ସା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା ॥ ୫୭ ॥

ଭାବିତଂ ତୀବ୍ରସଂବେଗାଦାତ୍ମନା ଯତ୍ନଦେବ ସଃ ।
ଭବତ୍ୟାଶୁ କପିଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଗତେତରବାସନଃ ॥ ୫୮ ॥

ତାଦୃଶୁପୋ ହି ପୁରୁଷୋ ବାସନାବିବଶୀକୃତଃ ।
ସଂପଶ୍ୟତି ଯଦୈବୈତସ୍ତଦ୍ୱସ୍ତିତି ବିମୁହ୍ୟତି ॥ ୫୯ ॥

ବାସନାବେଗବୈଚିତ୍ର୍ୟାସ୍ତୁରୂପଂ ନ ଜହାତି ତତ୍ ।
ଭ୍ରାତ୍ତଂ ପଶ୍ୟତି ଦୁର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟଃ ସର୍ବଂ ମଦବଶାଦିବ ॥ ୬୦ ॥

ବାସନା ଦ୍ୱିବିଧା ପ୍ରୋକ୍ତା ଶୁଦ୍ଧା ଚ ମଲିନା ତଥା ।
ମଲିନା ଜନ୍ମହେତୁଃ ସ୍ୟାଚ୍ଛୁଦ୍ଧା ଜନ୍ମବିନାଶିନୀ ॥ ୬୧ ॥

ଅଜ୍ଞାନସୁଫଳକାରା ଘନାହଂକାରଶାଲିନୀ ।
ପୁନର୍ଜନ୍ମକରୀ ପ୍ରୋକ୍ତା ମଲିନା ବାସନା ବୁଧୈଃ ।
ପୁନର୍ଜନ୍ମାଙ୍କୁରଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ଥିତିଃ ସଂତୁଷ୍ଟବୀଜବତ୍ ॥ ୬୨ ॥

ବହୁଶାସ୍ତ୍ରକଥାକହ୍ନାରୋମହ୍ନେନ ବୃଥୈବ କିମ୍ ।
ଅନ୍ୱେଷ୍ଟବ୍ୟଂ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ମାରୁତେ ଜ୍ୟୋତିରାଦ୍ରରମ୍ ॥ ୬୩ ॥

ଦର୍ଶନାଦର୍ଶନେ ହିତ୍ୱା ସ୍ୱୟଂ କେବଲରୂପତଃ ।
ୟ ଆସ୍ତେ କପିଶାର୍ଦୂଲ ବ୍ରହ୍ମ ସ ବ୍ରହ୍ମବିସ୍ୱୟମ୍ ॥ ୬୪ ॥

ଅଧୀତ୍ୟ ଚତୁରୋ ବେଦାନ୍ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟନେକଶଃ ।
ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାତି ଦର୍ବୀ ପାକରସଂ ଯଥା ॥ ୬୫ ॥

ସ୍ୱଦେହାଶୁଚିଗନ୍ଧେନ ନ ବିରଜ୍ୟେତ ଯଃ ପୁମାନ୍ ।
ବିରାଗକାରଣଂ ତସ୍ୟ କିମନ୍ୟଦୁପଦିଶ୍ୟତେ ॥ ୬୬ ॥

ଅତ୍ୟନ୍ତମଲିନୋ ଦେହୋ ଦେହୀ ଚାତ୍ୟନ୍ତନିର୍ମଳଃ ।
ଉଭୟୋରନ୍ତରଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କସ୍ୟ ଶୌଚଂ ବିଧୀୟତେ ॥ ୬୭ ॥

ବଞ୍ଚୋ ହି ବାସନାବଞ୍ଚୋ ମୋକ୍ଷଃ ସ୍ୟାଦ୍ବାସନାକ୍ଷୟଃ ।
ବାସନାଂ ସଂପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମୋକ୍ଷାର୍ଥତ୍ୱମପି ତ୍ୟଜ ॥ ୬୮ ॥

ମାନସୀର୍ବାସନାଃ ପୂର୍ବଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବିଷୟବାସନାଃ ।
ମୈତ୍ର୍ୟାଦିବାସନାନାମ୍ନୀର୍ଗୁହାଶାମଲବାସନାଃ ॥ ୬୯ ॥

ତା ଅପ୍ୟତଃ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ତାଭିର୍ବ୍ୟବହରନ୍ନପି ।
ଅନ୍ତଃଶାନ୍ତଃ ସମସ୍ନେହୋ ଭବ ଚିନ୍ତାତ୍ରବାସନଃ ॥ ୭୦ ॥

ତାମପ୍ୟଥ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମନୋବୁଦ୍ଧିସମନ୍ୱିତାମ୍ ।
ଶେଷସ୍ଥିରସମାଧାନୋ ମୟି ତ୍ୱଂ ଭବ ମାରୁତେ ॥ ୭୧ ॥

ଅଶବ୍ଦମସ୍ପର୍ଶମରୂପମବ୍ୟୟଂ ତଥାଽରସଂ ନିତ୍ୟମଗନ୍ଧବଚ୍ଚ ଯତ୍ ।
ଅନାମଗୋତ୍ରଂ ମମ ରୂପମୀଦୃଶଂ ଭଜସ୍ତୁ ନିତ୍ୟଂ ପବନାତ୍ମଜାର୍ତ୍ତହନ୍ ॥ ୭୨ ॥

ଦୃଶିସ୍ପରୂପଂ ଗଗନୋପମଂ ପରଂ ସକୃଦ୍ୱିଭାତଂ ତ୍ୱଜମେକମକ୍ଷରମ୍ ।
ଅଲେପକଂ ସର୍ବଗତଂ ଯଦଦୃୟଂ ତଦେବ ତାହଂ ସକଳଂ ବିମୁକ୍ତ ଓଁ ॥ ୭୩ ॥

ଦୃଶିସ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧୋଽହମବିକ୍ରିୟାତ୍ମକୋ ନ ମେଽସ୍ତି କଶ୍ଚିଦ୍ୱିଷୟଃ ସ୍ୱଭାବତଃ ।
ପୁରସ୍ଥିରଶ୍ଳୋଧ୍ୱମଧଃ ସର୍ବତଃ ସୁପୂର୍ଣ୍ଣଭୂମାହମିତୀହ ଭାବୟ ॥ ୭୪ ॥

ଅଜୋଽମରଶ୍ଚୈବ ତଥାଽଜରୋଽମୃତଃ ସ୍ୱୟଂପ୍ରଭଃ ସର୍ବଗତୋଽହମବ୍ୟୟଃ ।
ନ କାରଣଂ କାର୍ଯ୍ୟମତୀତ୍ୟ ନିର୍ମଳଃ ସଦୈବ ତୃପ୍ତୋଽହମିତୀହ ଭାବୟ ॥ ୭୫ ॥

ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତପଦଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱଦେହେ କାଲସାକ୍ଷତେ ।
ବିଶତ୍ୟଦେହମୁକ୍ତତ୍ୱଂ ପବନୋଽୟମତାମିବ ॥ ୭୬ ॥

ତଦେତଦୃତାତ୍ମ୍ୟକ୍ତମ୍ —

ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ସଦା ପଶ୍ୟନ୍ତି ସୁରୟଃ ।

ଦିବୀବ ଚକ୍ଷୁରାତତମ୍ ॥

ତଦ୍ବିପ୍ରାସୋ ବିପନ୍ୟବୋ ଜାଗୃବାଂସଃ ସମିକ୍ଷତେ ।

ବିଷ୍ଣୋର୍ଯୁପରମଂ ପଦମ୍ ॥

ଓଁ ସତ୍ୟମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।

॥ ଇତି ମୁକ୍ତିକୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ବିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥

॥ ଇତି ଶୁକ୍ଳୟଜୁର୍ବେଦଗତା ମୁକ୍ତିକୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଆତ୍ମ ଉପନିଷଦ

(Aatmopanisat / Aatma Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଆତ୍ମୋପନିଷତ୍ / ଆତ୍ମ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ଆତ୍ମୋପନିଷତ୍ ॥

ଯତ୍ର ନାତ୍ମପ୍ରପଞ୍ଚୋଽୟମପଦ୍ମବପଦଂ ଗତଃ ।
ପ୍ରତିୟୋଗିବିନିର୍ମୁକ୍ତଃ ପରମାତ୍ମାଽବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣ୍ଠୟାମ ଦେବା ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଗ୍ନୁସ୍ତନ୍ତୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ॥
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୂଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାକ୍ଷ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ଅଥାଙ୍ଗିରାସ୍ତ୍ରିବିଧଃ ପୁରୁଷସ୍ତଦ୍ୟାଥା-ବାହ୍ୟାତ୍ମାଽନ୍ତରାତ୍ମା ପରମାତ୍ମା ତେତି ।
ତ୍ୱକ୍ତର୍ମମାଂସରୋମାଞ୍ଜୁଷାଞ୍ଜୁଲ୍ୟଃ ପୃଷ୍ଠବଂଶନଖରୁକ୍ଳେଦରନାଭିମେତ୍ରକଟ୍ୟୁରୁକପୋଲଗ୍ରୋତ୍ର
ଭୂଲଲାଟବାହୁପାର୍ଶ୍ୱଶିରୋଧମନିକାଂକ୍ଷୀଣି ଭବନ୍ତି ଜାୟତେ ମ୍ରିୟତ ଇତ୍ୟେଷ ବାହ୍ୟାଆତ୍ମା ।
ଅଥାନ୍ତରାତ୍ମା ନାମ ପୃଥିବ୍ୟାପସ୍ତେଜୋବାୟୁରାକାଶେଚ୍ଛାଦୈଷସ୍ତୁଷ୍ପଦୁଃଖକାମମୋହବିକଳ୍ମନାଦିଭିଃ
ସ୍ମୃତିଲିଙ୍ଗ ଭଦାତ୍ମାନୁଦାତ୍ମସ୍ତଦୀର୍ଘପୁତ୍ର-
ସ୍-ଖଲିତଗର୍ଜିତସ୍ମୃତିତମୁଦିତନୃତ୍ତଗୀତବାଦିତ୍ରପ୍ରଲୟବିଜୃମ୍ଭିତାଦିଭିଃ
ଶ୍ରୋତା ଘ୍ରାତା ରସୟିତା ମନ୍ତ୍ରା ବୋଧା କର୍ତ୍ତା ବିଜ୍ଞାନାତ୍ମା ପୁରୁଷଃ
ପୁରାଣନ୍ୟାୟମୀମାଂସାଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାଣୀତି ଶ୍ରବଣଘ୍ରାଣାକର୍ଷଣକର୍ମବିଶେଷଣଂ
କରୋତ୍ୟେଷୋଽନ୍ତରାତ୍ମା ନାମ ।
ଅଥ ପରମାତ୍ମା ନାମ ଯଥାକ୍ଷର ଉପାସନୀୟଃ ।

ସ ଚ ପ୍ରାଣାୟାମପ୍ରତ୍ୟାହାରଧାରଣାଧ୍ୟାନସମାଧିଯୋଗାନୁମାନାଧ୍ୟାତ୍ମଚିତ୍ତକଂ ବଚକଶିକା
 ବା ଶ୍ୟାମାକତଶ୍ଚୁଲୋ ବା ବାଲାଗ୍ରଗତସହସ୍ରବିକଳ୍ପନାଭିଃ ସ ଲଭ୍ୟତେ
 ନୋପଲଭ୍ୟତେ ନ ଜାୟତେ ନ ମ୍ରିୟତେ ନ ଶୁଷ୍ୟତି ନ କ୍ଲିଦ୍ୟତେ ନ
 ଦହ୍ୟତି ନ କମ୍ପତେ ନ ଭିଦ୍ୟତେ ନ ଛିଦ୍ୟତେ ନିର୍ଗୁଣଃ ସାକ୍ଷିଭୂତଃ ।
 ଶୁଦ୍ଧୋ ନିରବୟବାହୁ କେବଲଃ ସୁକ୍ଷ୍ମୋ ନିଷ୍କଲୋ ନିରଞ୍ଜନୋ ନିର୍ବିକାରଃ
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧବର୍ଜିତୋ ନିର୍ବିକଳ୍ପୋ ନିରାକାତ୍-କ୍ଷଃ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ
 ସୋଽଚିନ୍ତ୍ୟୋ ନିର୍ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟଶ୍ଚ ପୁନାତ୍ୟଶୁଦ୍ଧାନ୍ୟପୂତାନି ।
 ନିଷ୍ପ୍ରିୟସ୍ତସ୍ୟ ସଂସାରୋ ନାସ୍ତି ।
 ଆତ୍ମସଂଜ୍ଞଃ ଶିବଃ ଶୁଦ୍ଧ ଏକ ଏବାଦ୍ବୟଃ ସଦା ।
 ବ୍ରହ୍ମରୂପତୟା ବ୍ରହ୍ମ କେବଲଂ ପ୍ରତିଭାସତେ ॥ ୧ ॥

ଜଗଦ୍ବ୍ରୁପତୟାପ୍ୟେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୈବ ପ୍ରତିଭାସତେ ।
 ବିଦ୍ୟାଽବିଦ୍ୟାଦିଭେଦେନ ଭାବାଽଭାବାଦିଭେଦତଃ ॥ ୨ ॥

ଗୁରୁଶିଷ୍ୟାଦିଭେଦେନ ବ୍ରହ୍ମୈବ ପ୍ରତିଭାସତେ ।
 ବ୍ରହ୍ମୈବ କେବଲଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ବିଦ୍ୟତେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶନେ ॥ ୩ ॥

ନ ଚ ବିଦ୍ୟା ନ ଚାବିଦ୍ୟା ନ ଜଗଜ୍ଜ ନ ଚାପରମ୍ ।
 ସତ୍ୟତ୍ୱେନ ଜଗଦ୍-ଭାନଂ ସଂସାରସ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକମ୍ ॥ ୪ ॥

ଅସତ୍ୟତ୍ୱେନ ଭାନଂ ତୁ ସଂସାରସ୍ୟ ନିବର୍ତ୍ତକମ୍ ।
 ଘଟୋଽୟମିତି ବିଜ୍ଞାତୁଂ ନିୟମଃ କୋ ନୃପେକ୍ଷତେ ॥ ୫ ॥

ବିନା ପ୍ରମାଣସୁଷୁତ୍ତଂ ଯସ୍ମିନ୍ସତି ପଦାର୍ଥଧୀଃ ।
 ଅୟମାତ୍ମା ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧଃ ପ୍ରମାଣେ ସତି ଭାସତେ ॥ ୬ ॥

ନ ଦେଶଂ ନାପି କାଲଂ ବା ନ ଶୁଦ୍ଧିଂ ବାପ୍ୟପେକ୍ଷତେ ।
ଦେବଦତ୍ତୋଽହମିତ୍ୟେତଦ୍ଭିଜ୍ଞାନଂ ନିରପେକ୍ଷକମ୍ ॥ ୭ ॥

ତଦ୍ଦୃଦ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଦୋଽପ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାହମିତି ବେଦନମ୍ ।
ଭାନୁନେବ ଜଗତ୍ରର୍ବଂ ଭାସ୍ୟତେ ଯୁସ୍ୟ ତେଜସା ॥ ୮ ॥

ଅନାତ୍ମକମସତ୍ତ୍ୱଞ୍ଚ କିଂ ନୁ ତସ୍ୟାବଭାସକମ୍ ।
ବେଦଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣାନି ଭୂତାନି ସକଳାନ୍ୟପି ॥ ୯ ॥

ୟେନାର୍ଥବନ୍ଧି ତଂ କିଂ ନୁ ବିଜ୍ଞାତାରଂ ପ୍ରକାଶୟେତ୍ ।
କ୍ଷୁଧାଂ ଦେହବ୍ୟଥାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବାଲଃ କ୍ରୀଡ଼ତି ବସୁନି ॥ ୧୦ ॥

ତଥୈବ ବିଦ୍ୱାନୁମତେ ନିର୍ମମୋ ନିରହଂ ସୁଖୀ ।
କାମାନିଷ୍ଟାମରୂପୀ ସଂଚରତ୍ୟେକଚରୋ ମୁନିଃ ॥ ୧୧ ॥

ସ୍ୱାତ୍ମନୈବ ସଦା ତୁଷ୍ଟଃ ସ୍ୱୟଂ ସର୍ବାତ୍ମନା ହିତଃ ।
ନିର୍ଧନୋଽପି ସଦା ତୁଷ୍ଟୋଽପ୍ୟସହାୟୋ ମହାବଲଃ ॥ ୧୨ ॥

ନିତ୍ୟତୃପ୍ତୋଽପ୍ୟଭୁଞ୍ଜାନୋଽପ୍ୟସମଃ ସମଦର୍ଶନଃ ।
କୁର୍ବନ୍ନପି ନ କୁର୍ବାଶକ୍ଷାଭୋକ୍ତା ଫଳଭୋଗ୍ୟପି ॥ ୧୩ ॥

ଶରୀର୍ଯ୍ୟାଶରୀର୍ଯ୍ୟେଷ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋଽପି ସର୍ବଶଃ ।
ଅଶରୀରଂ ସଦା ସନ୍ତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦଂ କୃଚିତ୍ ॥ ୧୪ ॥

ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟେ ନ ସ୍ୱଶତସ୍ତଥୈବ ଚ ଶୁଭାଶୁଭେ ।
ତମସା ଗ୍ରସ୍ତବଦ୍-ଭାନାଦଗ୍ରସ୍ତୋଽପି ରବିର୍ଜନୈଃ ॥ ୧୫ ॥

ଗ୍ରସ୍ତ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ଭ୍ରାତୃ୍ୟା ହ୍ୟଜ୍ଞାତ୍ତ୍ୱା ବସୁଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ତଦ୍ବଦେହାଦିବକ୍ଷେତ୍ତୋ ବିମୁକ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମବିଭୂତମ୍ ॥ ୧୬ ॥

ପଶ୍ୟନ୍ତି ଦେହିବନ୍ଧୁତାଃ ଶରୀରାଭାସଦର୍ଶନାତ୍ ।
ଅହିନିର୍ଲ୍ଲୟନୀବାୟଂ ମୁକ୍ତଦେହସ୍ତୁ ତିଷ୍ଠତି ॥ ୧୭ ॥

ଇତସ୍ତତଶ୍ଚାଲ୍ୟମାନୋ ଯଜ୍ଞିଂଚିତ୍-ପ୍ରାଣବାୟୁନା ।
ସ୍ରୋତସା ନୀୟତେ ଦାରୁ ଯଥା ନିମ୍ନୋନ୍ନତସ୍ଥଲମ୍ ॥ ୧୮ ॥

ଦୈବେନ ନୀୟତେ ଦେହୋ ତଥା କାଲୋପଭୁକ୍ତିଷୁ ।
ଲକ୍ଷ୍ୟାଲକ୍ଷ୍ୟଗତିଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଯସ୍ତିଷ୍ଠେକ୍ରେବଲ୍ଲାଭୁନା ॥ ୧୯ ॥

ଶିବ ଏବ ସ୍ୱୟଂ ସାକ୍ଷାଦୟଂ ବ୍ରହ୍ମବିଭୂତମଃ ।
ଜୀବନ୍ନେବ ସଦା ମୁକ୍ତଃ କୃତାର୍ଥୋ ବ୍ରହ୍ମବିଭୂତମଃ ॥ ୨୦ ॥

ଉପାଧିନାଶାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୈବ ସଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାପ୍ୟେତି ନିର୍ଦ୍ଦୟମ୍ ।
ଶୈଲୁଷୋ ବେଷସଦ୍-ଭାବାଭାବୟୋଶ୍ଚ ଯଥା ପୁମାନ୍ ॥ ୨୧ ॥

ତଥୈବ ବ୍ରହ୍ମବିଚ୍ଛେଷଃ ସଦା ବ୍ରହ୍ମୈବ ନାପରଃ ।
ଘଟେ ନଷ୍ଟେ ଯଥା ବ୍ୟୋମ ବ୍ୟୋମୈବ ଭବତି ସ୍ୱୟମ୍ ॥ ୨୨ ॥

ତଥୈବୋପାଧିବିଲୟେ ବ୍ରହ୍ମୈବ ବ୍ରହ୍ମବିସ୍ତୟମ୍ ।
କ୍ଷୀରଂ କ୍ଷୀରେ ଯଥା କ୍ଷିପ୍ତଂ ତୈଲଂ ତୈଲେ ଜଳଂ ଜଳେ ॥ ୨୩ ॥

ସଂଯୁକ୍ତମେକତାଂ ଯାତି ତଥାଃଃତ୍ସନ୍ୟାତ୍ମବିନ୍ଦୁନିଃ ।
ଏବଂ ବିଦେହକୈବଲ୍ୟଂ ସନ୍ନାତ୍ରତ୍ତ୍ୱମଖଣ୍ଡିତମ୍ ॥ ୨୪ ॥

ବ୍ରହ୍ମଭାବଂ ପ୍ରପଦ୍ୟୈଷ ଯତିର୍ନୀବର୍ତ୍ତତେ ପୁନଃ ।
ସଦାତ୍ମକତ୍ୱବିଜ୍ଞାନଦଘ୍ନାବିଦ୍ୟାଦିବର୍ଣ୍ଣଣଃ ॥ ୨୫ ॥

ଅମୁଷ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଭୂତତ୍ବାଦ-ବ୍ରହ୍ମଣଃ କୁତ ଉଦ୍-ଭବଃ ।
ମାୟାକ୍ଳୃତ୍ୱୋ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷୋ ନ ସ୍ତଃ ସ୍ୱାତ୍ମନି ବସ୍ତୁତଃ ॥ ୨୬ ॥

ୟଥା ରଜ୍ଜୌ ନିଷ୍ପିୟାୟାଂ ସର୍ପାଭାସବିନିର୍ଗମୌ ।
ଅବୃତେଃ ସଦସତ୍ତ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ବକ୍ତବ୍ୟେ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷଣେ ॥ ୨୭ ॥

ନାବୃତ୍ତିର୍ବ୍ରହ୍ମଣଃ କ୍ୱାଚିଦନ୍ୟାଭାବାଦନାବୃତମ୍ ।
ଅସ୍ତ୍ରୀତି ପ୍ରତ୍ୟୟୋ ଯଶ୍ଚ ଯଶ୍ଚ ନାସ୍ତ୍ରୀତି ବସ୍ତୁନି ॥ ୨୮ ॥

ବୁଦ୍ଧେରେବ ଗୁଣାବେତୌ ନ ତୁ ନିତ୍ୟସ୍ୟ ବସ୍ତୁନଃ ।
ଅତସ୍ତୌ ମାୟାୟା କ୍ଳୃତ୍ୱୋ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷୋ ନ ଚାତ୍ମନି ॥ ୨୯ ॥

ନିଷ୍କଲେ ନିଷ୍ପିୟେ ଶାନ୍ତେ ନିରବଦ୍ୟେ ନିରଞ୍ଜନେ ।
ଅଦ୍ୱିତୀୟେ ପରେ ତତ୍ତ୍ୱେ ବ୍ୟୋମବହୁଲ୍ଲନା କୁତଃ ॥ ୩୦ ॥

ନ ନିରୋଧୋ ନ ଚୋପୃତ୍ତିର୍ନ ବଦ୍ଧୋ ନ ଚ ସାଧକଃ ।
ନ ମୁମୁକ୍ଷୁର୍ନ ବୈ ମୁକ୍ତ ଇତ୍ୟେଷା ପରମାର୍ଥତା ॥ ୩୧ ॥ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୃଣୁୟାମ ଦେବା ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ପ୍ରିରେରଜ୍ଞୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଗୁଁସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ॥
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଣ୍ଣ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ହରିଃ ଓଁ ତତ୍ତ୍ୱତ୍ ॥

॥ ଇତି ଆତ୍ମୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Suryopanisat / Surya Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ

ସୂର୍ଯ୍ୟୋପନିଷଦ୍ / ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ସୂର୍ଯ୍ୟୋପନିଷଦ୍ ॥

ସୂରିତସ୍ବାତିରିକ୍ତାରିସୂରିନନ୍ଦାତ୍ମଭାବିତମ୍ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣାକାରଂ ନୌମି ଚିସୂର୍ଯ୍ୟବୈଭବମ୍ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଶ୍ରୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତ୍ରାକ୍ଷ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥ ଅଥ ସୂର୍ଯ୍ୟାଧର୍ବାଙ୍ଗିରସଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଋଷିଃ । ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ଆଦିତ୍ୟୋ ଦେବତା ।
ହଂସଃ ସୋଽହମଗ୍ନିନାରାୟଣାୟୁକ୍ତଂ ବୀଜମ୍ । ହୃଲ୍ଲେଖା ଶକ୍ତିଃ ।
ବିୟଦାଦିସର୍ଗସଂଯୁକ୍ତଂ କାଳକମ୍ । ଚତୁର୍ବିଧପୁରୁଷାର୍ଥସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥେ ବିନିଯୋଗଃ ।

ଷଟ୍ସ୍ୱରାରୁଦ୍ଧେନ ବୀଜେନ ଷଡଙ୍ଗଂ ରକ୍ତାମ୍ବୁଜସଂସ୍ଥିତମ୍ ।
ସପ୍ତାଶ୍ୱରଥିନଂ ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଂ ଚତୁର୍ଭୁଜଂ ପଦ୍ମହୃଦୟାଭୟବରଦହସ୍ତଂ
କାଳଚକ୍ରପ୍ରଣେତାରଂ ଶ୍ରୀସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣଂ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ସ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ।

ଓଁ ଭୂର୍ଭୁବଃସ୍ୱରଃ ।
ଓଁ ତସ୍ମିନ୍ନିତୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହି । ଧିୟୋ ଯୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆତ୍ମା ଜଗତସ୍ତସ୍ମିନ୍ନସ୍ତୁ । ସୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୱୈ ଖଲ୍ଲିମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟଜ୍ଞଃ ପର୍ଜନ୍ୟୋଽନୁମାତ୍ତା ନମସ୍ତୁ ଆଦିତ୍ୟ ।

ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ କର୍ମକର୍ତାସି । ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାସି । ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବିଷ୍ଣୁରସି ।
ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ରୁଦ୍ରୋଽସି । ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମୃଗସି । ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ଯଜୁରସି ।
ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ସାମାସି । ତୃମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମଧର୍ବାସି । ତୃମେବ ସର୍ବଂ ଛନ୍ଦୋଽସି ।

ଆଦିତ୍ୟାଦ୍-ବାୟୁର୍ଜାୟତେ । ଆଦିତ୍ୟାଦ୍-ଭୂମିର୍ଜାୟତେ । ଆଦିତ୍ୟାଦାପୋ ଜାୟନ୍ତେ ।
ଆଦିତ୍ୟାଞ୍ଜ୍ୟୋତିର୍ଜାୟତେ । ଆଦିତ୍ୟାଦ୍ୟୋମ ଦିଶୋ ଜାୟନ୍ତେ । ଆଦିତ୍ୟାଢ୍ଵେବା ଜାୟନ୍ତେ ।
ଆଦିତ୍ୟାଦ୍-ବେଦା ଜାୟନ୍ତେ ।

ଆଦିତ୍ୟୋ ବା ଏଷ ଏତନ୍ନଶ୍ଚଲଂ ତପତି । ଅସ୍ରାବାଦିତ୍ୟୋ ବ୍ରହ୍ମ ।
ଆଦିତ୍ୟୋଽନ୍ତଃକରଣମନୋବୁଦ୍ଧିଚିତ୍ତାହଂକାରାଃ ।
ଆଦିତ୍ୟୋ ବୈ ବ୍ୟାନଃ ସମାନୋଦାନୋଽପାନଃ ପ୍ରାଣଃ ।
ଆଦିତ୍ୟୋ ବୈ ଶ୍ରୋତ୍ରତ୍ୱକ୍ତକ୍ଷୁରସନଦ୍ରାଣାଃ ।
ଆଦିତ୍ୟୋ ବୈ ବାକ୍ପାଣିପାଦପାୟୁପସ୍ତ୍ରାଃ ।
ଆଦିତ୍ୟୋ ବୈ ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧାଃ ।
ଆଦିତ୍ୟୋ ବୈ ବଚନାଦାନାଗମନବିସର୍ଗାନନ୍ଦାଃ ।

ଆନନ୍ଦମୟୋ ଜ୍ଞାନମୟୋ ବିଜ୍ଞାନାନମୟ ଆଦିତ୍ୟଃ ।
ନମୋ ମିତ୍ରାୟ ଭାନବେ ମୃତ୍ୟୋର୍ମା ପାହି ।
ଭ୍ରାଜିଷ୍ଠବେ ବିଶ୍ୱହେତବେ ନମଃ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍-ଭବନ୍ତି ଭୂତାନି ସୂର୍ଯ୍ୟେଣ ପାଲିତାନି ତୁ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ଯଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସୋଽହମେବ ଚ ।

ଚକ୍ଷୁର୍ନୌ ଦେବଃ ସବିତା ଚକ୍ଷୁର୍ନ ଉତ ପର୍ବତଃ । ଚକ୍ଷୁର୍ଧାତା ଦଧାତୁ ନଃ ।

ଆଦିତ୍ୟାୟ ବିଦ୍ମହେ ସହସ୍ରକିରଣାୟ ଧୀମହି । ତନ୍ନଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ।

ସବିତା ପଶ୍ଚାତ୍ତାପବିତା ପୁରସ୍ତାପବିତୋଽରାତ୍ତାପବିତାଧରାତ୍ ।

ସବିତା ନଃ ସୁବତୁ ସର୍ବତାତିଂ ସବିତା ନୋ ରାସତାଂ ଦୀର୍ଘମାୟୁଃ ।

ଓମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ । ଘୃଣିରିତି ଦ୍ଵେ ଅକ୍ଷରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟକ୍ଷରଦ୍ଵୟମ୍ ।

ଆଦିତ୍ୟ ଇତି ତ୍ରୀଣ୍ୟକ୍ଷରାଣି । ଏତସ୍ୟୈବ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟାକ୍ଷରୋ ମନୁଃ ।

ୟଃ ସଦାଃହରହର୍ଜପତି ସ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭବତି ସ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭବତି ।

ସୂର୍ଯ୍ୟାଭିମୁଖୋ ଜପ୍ତା ମହାବ୍ୟାଧିଭୟାତ୍-ପ୍ରମୁତ୍ୟତେ । ଅଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ନଶ୍ୟତି ।

ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣାତ୍-ପୂତୋ ଭବତି । ଅଗମ୍ୟାଗମନାତ୍-ପୂତୋ ଭବତି ।

ପତିତସଂଭାଷଣାତ୍-ପୂତୋ ଭବତି । ଅସମ୍ପ୍ରଂଭାଷଣାତ୍-ପୂତୋ ଭବତି ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ସୂରାଭିମୁଖଃ ପଠେତ୍ । ସନ୍ଦ୍ୟୋପନ୍ନପଞ୍ଚମହାପାତକାତ୍-ପ୍ରମୁତ୍ୟତେ ।

ସୈଷାଂ ସାବିତ୍ରୀଂ ବିଦ୍ୟାଂ ନ କିଂଚିଦପି ନ କସ୍ତୈଚିତ୍-ପ୍ରଶଂସୟେତ୍ ।

ୟ ଏତାଂ ମହାଭାଗଃ ପ୍ରାତଃ ପଠତି ସ ଭାଗ୍ୟବାଞ୍ଛାୟତେ । ପଶୁନ୍ନିନ୍ଦତି ।

ବେଦାର୍ଥଂ ଲଭତେ । ତ୍ରିକାଲମେତଞ୍ଜପ୍ତ୍ଵା କ୍ରତୁଶତଫଳମବାପ୍ନୋତି ।

ୟୋ ହସ୍ତାଦିତ୍ୟେ ଜପତି ସ ମହାମୃତ୍ୟୁଂ ତରତି ସ ମହାମୃତ୍ୟୁଂ ତରତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥

ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।

ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।

ସ୍ଵସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃକ୍ଷଗ୍ରବାଃ । ସ୍ଵସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ଵବେଦାଃ ।

ସ୍ଵସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଣ୍ଣ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ଵସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ସୂକ୍ଷ୍ମୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥



ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର ଉପନିଷଦ

(Praanaagnihotropanisat / Praanaagnihotra Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ରୋପନିଷତ୍ / ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର ଉପନିଷଦ



॥ ଅଥ ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ରୋପନିଷତ୍ ॥

ଶରୀରଯୁକ୍ତସଂଶ୍ଳୁଷ୍ଟଚିତ୍ତସଂଜାତବୋଧତଃ ।

ମୁନୟୋ ଯଦ୍ୱଦଂ ଯାନ୍ତି ତଦ୍ରାମପଦମାଶ୍ରୟେ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।

ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥ ଅଥାତଃ ସର୍ବୋପନିଷତ୍ସାରଂ ସଂସାରଜ୍ଞାନାତୀତମନୁସୂତ୍ରଂ

ଶାରୀରଂ ଯୁକ୍ତଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ ।

ଯସ୍ମିନ୍ନେବ ପୁରୁଷଶରୀରେ ବିନାପ୍ୟଗ୍ନିହୋତ୍ରେଣ ବିନାପି

ସାଂଖ୍ୟୟୋଗେନ ସଂସାରବିମୁକ୍ତିର୍ଭବତୀତି ।

ସ୍ୱେନ ବିଧିନାଃ ନ୍ନଂ ଭୂମୌ ନିଷିଦ୍ୟ ଯା ଓଷଧୀଃ ସୋମରାଜ୍ଞୀରିତି

ତିସ୍ତୃଭିରନ୍ନପତ ଇତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମନୁମନ୍ତ୍ରୟତେ ।

ୟା ଓଷଧୟଃ ସୋମରାଜ୍ଞୀର୍ବହ୍ନୀଃ ଶତବିଚକ୍ଷଣାଃ ।

ବୃହସ୍ପତିପ୍ରସୂତାସ୍ତା ନୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱଂହସଃ ॥ ୧ ॥

ୟାଃ ଫଲିନୀର୍ଯା ଅଫଳା ଅପୁଷ୍ପା ଯାଶ୍ଚ ପୁଷ୍ପିଣୀଃ ।

ବୃହସ୍ପତିପ୍ରସୂତାସ୍ତା ନୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱଂହସଃ ॥ ୨ ॥

ଜୀବଲାଂ ନବାରିଷାଂ ମାତେ ବଧ୍ନାମ୍ୟୋଷଧିମ୍ ।

ୟା ତ ଯାୟୁ ରୂପହରାଦପ ରକ୍ଷାଂସି ଚାତୟାତ୍ ॥ ୩ ॥

ଅନ୍ନପତେନ୍ନସ୍ୟ ନୋ ଧେହ୍ୟନମୀବସ୍ୟ ଶୁଷ୍ଣିଣଃ ।
ପ୍ରପ୍ରଦାତାରଂ ତାରିଷ ଉର୍ଜଂ ନୋ ଧେହି ଦ୍ଵିପଦେ ଚତୁଷ୍ପଦେ ॥ ୪ ॥

ୟଦନ୍ନମଦ୍ଵି ବହୁଧା ବିରାଜନ୍ । ରୁଦ୍ରିଃ ପ୍ରଜୟଂ ଯଦି ବା ପିଶାଚୈଃ ।
ସର୍ବତଦୀଶାନୋ ଅଭୟଂ କୃଣୋତୁ ଶିବମୀଶାନାୟ ସ୍ଵାହା ॥ ୫ ॥

ଅନ୍ତରସ୍ତ୍ରୀ ଭୂତେଷୁ ଗୁହାୟାଂ ବିଶ୍ଵତୋମୁଖଃ ।
ତ୍ଵଂ ଯଜ୍ଞସ୍ତ୍ଵଂ ବ୍ରହ୍ମା ତ୍ଵଂ ରୁଦ୍ରସ୍ତ୍ଵଂ ବିଷ୍ଣୁସ୍ତ୍ଵଂ ବସତ୍କାର ଆପୋ
ଜ୍ୟୋତୀ ରସୋଽମୃତଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂର୍ଭୁବଃ ସୁବରୋଂ ନମଃ ।
ଆପଃ ପୁନନ୍ତ ପୃଥିବୀଂ ପୃଥ୍ଵୀ ପୂତା ପୁନାତୁ ମାମ୍ ।
ପୁନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ତତିର୍ବ୍ରହ୍ମପୂତା ପୁନାତୁ ମାମ୍ ।
ୟଦୁଚ୍ଛିଷ୍ଟମଭୋଜ୍ୟଂ ଯଦ୍ଵା ଦୁଷ୍ଟରିତଂ ମମ ।
ସର୍ବଂ ପୁନନ୍ତ ତଂ ହ୍ୟାପୋଽସତାଂ ଚ ପ୍ରତିଗ୍ରହଂ ।
ଅମୃତମସ୍ୟମୃତୋପସ୍ତରଣମସ୍ୟମୃତଂ ପ୍ରାଣେ ଭୁହୋମ୍ୟମା ଶିଷ୍ୟାନ୍ତୋଽସି ।
ପ୍ରାଣାୟ ସ୍ଵାହା । ଅପାନାୟ ସ୍ଵାହା । ବ୍ୟାନାୟ ସ୍ଵାହା । ସମାନାୟ ସ୍ଵାହା ।
ଉଦାନାୟ ସ୍ଵାହା ଇତି କନିଷ୍ଠିକାଞ୍ଜୁଲ୍ୟାଞ୍ଜୁଷ୍ଠେନ ଚ ପ୍ରାଣେ ଭୁହୋମି ।
ଅନାମିକୟାଽପାନେ । ମଧ୍ୟମୟା ବ୍ୟାନେ । ସର୍ବାଭିରୁଦାନେ । ପ୍ରଦେଶିନ୍ୟା ସମାନେ ।
ତୃଷ୍ଣୀମେକାମେକରଶୈ ଭୁହୋତି । ଦ୍ଵେ ଆହବନୀୟେ । ଏକାଂ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନୌ ।
ଏକାଂ ଗାର୍ହପତ୍ୟେ । ଏକାଂ ସର୍ବପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୀୟେ ॥

ଅଥାପିଧାନମସ୍ୟମୃତଦ୍ଵାୟୋପସ୍ତୃଣ୍ୟ ପୁନରାଦାୟ ପୁନରୁପସ୍ତୃଣେତ୍ ।
ସବ୍ୟେ ପ୍ରାଣାବାପୋ ଗୃହୀତ୍ଵା ହୃଦୟମନ୍ଦ୍ରାଲଭ୍ୟ ଜପେତ୍ ।
ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିଃ ପରମାତ୍ମା ପଞ୍ଚବାୟୁଭିରାବୃତଃ ।
ଅଭୟଂ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟା ନ ଭବେଦହଂ କଦାଚନେତି ॥ ୧ ॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବିଶ୍ୱୋଽସି ବୈଶ୍ୱାନରୋ ବିଶ୍ୱରୂପଂ ତ୍ୱୟା ଧାର୍ଯ୍ୟତେ ଜାୟମାନମ୍ ।
 ବିଶ୍ୱଂ ତ୍ୱାହୁତୟଃ ସର୍ବା ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମାଂମୃତୋଽସି ।
 ମହାନବୋଽୟଂ ପୁରୁଷୋ ଯୋଃକ୍ଷୁଷ୍ମାଗ୍ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।
 ତମଦ୍-ଭିଃ ପତିଷିଞ୍ଚାମି ସୋଽସ୍ୟାନ୍ତେ ଅମୃତାୟାମୃତୟୋନାବିତ୍ୟେଷ ଏବାହ୍ନା ।
 ଧ୍ୟାୟେତାଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଭୁହୋମୀତି ସର୍ବେଷାମେବ ସୁନୁର୍ଭବତି ।
 ଅଥ ଯଜ୍ଞପରିବୃତ ଆହୁତୀହୋମୟତି । ସ୍ୱେ ଶରୀରେ ଯଜ୍ଞଂ ପରିବର୍ତ୍ତୟାମୀତି ।
 ଚତ୍ୱାରୋଽଗ୍ନୟସ୍ତେ କିଂନାମଧେୟଃ ।
 ତତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଽଗ୍ନିର୍ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟମଶ୍ୱଳାକୃତିଃ ସହସ୍ରରଶ୍ମିପରିବୃତ ଏକର୍ଷିର୍ଭୂତ୍ୱା ମୂର୍ଧ୍ନ ତିଷ୍ଠତି ଯସ୍ମାଦୁକ୍ତଃ ।
 ଦର୍ଶନାଗ୍ନିର୍ନାମ ଚତୁରାକୃତିରାହବନୀୟୋ ଭୂତ୍ୱା ମୁଖେ ତିଷ୍ଠତି ।
 ଶାରୀରୋଽଗ୍ନିର୍ନାମ ଜରାପ୍ରଶୁଦା ହବିରବସ୍ନୟତି ।
 ଅଧିଚନ୍ଦ୍ରାକୃତିର୍ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିର୍ଭୂତ୍ୱା ହୃଦୟେ ତିଷ୍ଠତି ତତ୍ର କୋଷାଗ୍ନିର୍ନାମାଶିତପୀତଲୀଢ଼ଖାଦିତାନି
 ସମ୍ୟଗ୍ ବ୍ୟଷ୍ଟ୍ୟାଂ ଶ୍ରପୟିତ୍ୱା ଗାର୍ହପତ୍ୟୋ ଭୂତ୍ୱା ନାଭ୍ୟାଂ ତିଷ୍ଠତି ।
 ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୟସ୍ତୁଧସ୍ତାଞ୍ଜୟିକ୍ ତିସ୍ତୋ ହିମାଂଶୁପ୍ରଭାଭିଃ ପ୍ରଜନନକର୍ମା ॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅସ୍ୟ ଶରୀରଯଜ୍ଞସ୍ୟ ଯୂପରଶନାଶୋଭିତସ୍ୟ କୋ ଯଜମାନଃ ।
 କା ପତ୍ନୀ । କେ ରତ୍ନିଜଃ । କେ ସଦସ୍ୟାଃ । କାନି ଯଜ୍ଞପାତ୍ରାଣି । କାନି ହବୀଂଷି ।
 କା ବେଦିଃ । କୋଋରବେଦିଃ । କୋ ଦ୍ରୋଣକଲଶଃ । କୋ ରଥଃ । କଃ ପଶୁଃ ।
 କୋଽଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁଃ । କୋ ହୋତା । କୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାଚ୍ଛଂସୀ । କଃ ପ୍ରତିପ୍ରସ୍ଥାତା । କଃ ପ୍ରସ୍ତୋତା ।
 କୋ ମୈତ୍ରାବରୁଣଃ । କ ଉଦ୍ଧାତା । କା ଧାରାପୋତା । କେ ଦର୍ଭାଃ । କଃ ସୁବଃ ।
 କାଜ୍ୟସ୍ଥାଲୀ । କାବାଘାରୌ । କାବାଜ୍ୟଭାରୌ । କେ ପ୍ରୟାଜଃ । କେ ଅନୁୟାଜଃ ।
 କେତା । କଃ ସୁକ୍ତବାକଃ । କଃ ଶଂୟୁବାକଃ । କାଽହିଂସା । କେ ପତ୍ନୀସଂୟାଜଃ ।
 କୋ ଯୂପଃ । କା ରଶନା । କା ଇଷ୍ଟୟଃ । କା ଦକ୍ଷିଣା । କିମବତୁଥମିତି ॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅସ୍ୟ ଶାରୀରଯୁକ୍ତସ୍ୟ ଯୁପରଶନାଶୋଭିତସ୍ୟାତ୍ମା ଯଜମାନଃ ।
ବୁଦ୍ଧିଃ ପତ୍ନୀ । ବେଦା ମହର୍ତ୍ତ୍ବଜଃ । ଅହଂକାରୋଽଧ୍ୟକ୍ଷଃ । ଚିତ୍ତଂ ହୋତା ।
ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାଚ୍ଛଂସୀ । ଅପାନଃ ପ୍ରତିପ୍ରସ୍ଥାତା । ବ୍ୟାନଃ ପ୍ରସ୍ଥୋତା ।
ସମାନୋ ମୈତ୍ରାବରୁଣଃ । ଉଦାନ ଉଦ୍ଭାତା । ଶରୀରଂ ବେଦିଃ ।
ନାସିକୋଋରବେଦିଃ । ମୂର୍ଧା ଦ୍ରୋଣକଲଶଃ । ପାଦୋ ରଥଃ ।
ଦକ୍ଷିଣହସ୍ତଃ ସୁବଃ । ସବ୍ୟହସ୍ତ ଆଜ୍ୟସ୍ଥାଲୀ । ଶ୍ରୋତ୍ରେ ଆଘାରୌ ।
ଚକ୍ଷୁଷୀ ଆଜ୍ୟଭାଗୌ । ଗ୍ରୀବା ଧାରାପୋତା । ତନ୍ତ୍ରାତ୍ରାଣି ସଦସ୍ୟାଃ ।
ମହାଭୂତାନି ପ୍ରୟାଜାଃ । ଭୂତାନ୍ୟନ୍ୟୟାଜାଃ । ଜିହ୍ୱେତା । ଦନ୍ତୋଷ୍ଠୌ ସୁକ୍ରବାକଃ ।
ତାଲୁଃ ଶଂୟୁବାକଃ । ସ୍ମୃତିର୍ଦୟା କ୍ଷାନ୍ତିରହିଂସ୍ରା ପତ୍ନୀସଂୟାଜାଃ ।
ଓଂକାରୋ ଯୁପଃ । ଆଶା ରଶନା । ମନୋ ରଥଃ । କାମଃ ପଶୁଃ ।
କେଶା ଦର୍ଭାଃ । ବୁଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯୁକ୍ତପାତ୍ରାଣି । କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ହବୀଂଷି ।
ଅହିଂସ୍ରା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ତ୍ୟାଗୋ ଦକ୍ଷିଣା । ଅବତୃପଂ ମରଣାତ୍ ।
ସର୍ବା ହ୍ୟସ୍ମିନ୍ନେବତାଃ ଶରୀରେଽପିସମାହିତାଃ ।
ବାରାଣସ୍ୟାଂ ମୃତୋ ବାପି ଇଦଂ ବା ବ୍ରହ୍ମ ଯଃ ପଠେତ୍ ।
ଏକେନ ଜନ୍ମନା ଜନ୍ତୁର୍ମୋକ୍ଷଂ ଚ ପ୍ରାପୁୟାଦିତି ମୋକ୍ଷଂ ଚ ପ୍ରାପୁୟାଦିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୩ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥ ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥

॥ ଇତି ଅଧର୍ବଣୀୟା ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ରୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥



॥ ସାମାନ୍ୟ ଉପନିଷଦ ସମାପ୍ତା ॥